

MODÜL 1

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ

FÖY

(FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM YAKLAŞIMI)

1

FÖY (KURAMSAL TEMELLERİ)

- * Eğitimde **bireysel farklılıklar**ın önemi arttı.
- * Tüm öğrenciler **farklıdır**.
- * Öğretim **stratejilerinin çeşitliliği** → öğrencilerin **çeşitliliği** demek.
- * **GARDNER**'in → **Çoklu Zekâ Teorisinden** ve
- * **BLOOM**'un → **Taksonomisinden** ilham alır.

FÖY (DAYANAKLARI)

- 1) **JEAN PİAGET**'in → **Bilişsel Gelişim Kuramı**na,
- 2) **VGOTSKY**'nin → **Yakınsal Gelişim Alanı**na
- 3) **GARDNER**'in → **Çoklu Zekâ Kuramı**na,
- 4) Beyin temelli öğretim araştırmalarına
- 5) Öğrenme stillerine **dayanır**.

JEAN PİAGET (Bilişsel Gelişim Kuramı)

- * Öğrencilerin
  - Art arda **zihinsel** temsillerin **parçalanması** ve
  - **Yeniden yapılandırılması** yoluyla
  - **Nasıl öğrendiklerini** ortaya çıkaran **İLK** kişi.
- * **PİAGET**'e göre **çocuk**,
  - Dünya üzerinde **hareket** ederek ve
  - Dünyaya ilişkin yaptığı kavramsallaştırmaları birbirine **bağlayarak öğrenir**.

VGOTSKY (Yakınsal gelişim alanı)

- * **Öğrenme aşamaları**na ilişkin **PİAGET**çi anlayışa bir şekilde **atıfta** bulunur.
- * **Yakınsal gelişim alanı**:
  - Çocuk **yalnızken** - **yardım aldığı** an arasındaki **mesafe** olarak tanımlar.
  - (Çocuğun **bağımsız** çalışma yoluyla yapabildiği gerçek gelişim seviyesi ile bir yetişkin veya **akranlarıyla** iş birliği içindeyken yapabileceği potansiyel gelişim seviyesi arasındaki mesafe olarak açıklamaktadır.)

VGOTSKY

- * **FÖY**'ün **teorik çerçevesini** oluştur.
- * **Sosyal gelişim yapılandırmacı öğrenme teorisinin ilkeleri**:
  - 1) Öğretmen-öğrenci → **iki taraflı öğrenmeyi teşvik eden sosyal etkileşimler önemli**.
  - 2) Bireyin kendisinden **daha bilgili** birine (öğretmen, koç...) **ihtiyacı vardır**.
  - 3) **Kendileri** veya bir **rehber** eşliğindeki görevde daha **etkili** bir şekilde **öğrenirler**.

GARDNER (Çoklu Zekâ Kuramı)

- * Her öğrencinin **düşünme** ve **öğrenme** konusunda **güçlü** tarafları bulunmaktadır.
- Bu **güçlü** taraflarını kullanırken daha **kolay öğrenir** ve **üretirler**.
- * **FÖY** uygulayan bir **öğretmen**;
  - Sınıfını **tanır** ve
  - Onların her birinin **güçlü** ve **zayıf** yönlerini **besler**.
  - (Gelişimsel olarak en üst düzeye çıkarmak için)
- * Farklılaştırılmış bir sınıf ortamında **öğretim süreci**
  - **Zekâ alanlarına göre şekillendirilir**.

- * Bu noktada **BLOOM**'un **Taksonomisi**: (6 üst düzey düşünme becerisi)

→ **öğretmenlerden**

(a) hatırlama,	(b) kavrama,	(c) uygulama,
(d) analiz,	(e) sentez ve	(f) değerlendirme noktasında
- * Derslerin **uygunluğunu** ve **karmaşıklığını** göz önünde bulundurmalarını **bekler**.

FÖY (TEMEL İLKELERİ)

Etkili bir farklılaştırmanın (İlgili literatüre göre)

- * En az 7 (**yedi**) temel ilkesi vardır.
- * Bu ilkeler **isteğe bağlı değildir**.

1. **Güçlü bir sınıf topluluğu**, grup üyelerinin her biri için öğrenmeyi destekler.
2. **Nitelikli öğretim programı** her sınıfa özeldir.
3. Öğrenciler için **ulaşılabilir görevler**
  - Grup içerisindeki **bireysel farklılıkları dengeler** ve
  - **Tüm öğrencilerin kapasitesine saygı** gösterir.
4. Tüm öğrenciler için **yüksek öğrenme hedefleri** içerir.
5. Süreç içerisinde devam eden **değerlendirme duyarlı öğretim** hakkında bilgi verir.
6. Farklılaştırılmış bir sınıfta
  - Kendi **özel** ihtiyaçları için **tasarlanmış görevler** üzerinde **benzer** bir hazırlık düzeyine sahip **akranlarıyla** çalışmaları gereken **zamanlar** vardır.
7. **Esnek sınıf yönetimi**, bir sınıftaki **tüm öğrenciler için farklılaştırma** ve **etkili öğrenme** için gerekli yapı ve açıklık **dengesini** sağlar.

UNUTULMAMALI!

- * Sınıflar **farklı** öğrenenlerle doludur:
  - 1) Farklı kültürel **geçmişleri** ve **tecrübeleri**,
  - 2) Öğrenme **tercihleri**,
  - 3) **İlgileri** ve **çoklu zekâ alanları**
- * Bu noktada **FÖY** önemlidir.
  - * Aktif öğrenme fırsatlarını artırır:
  - * Öğrencilerin
    - Öğrenme **geçmişlerini**,
    - **Hazırbulunuşluk** düzeylerini,
    - **İlgi** alanlarını ve öğrenme **profillerini** derslere **dâhil eder...**

TOMLINSON (FÖY tanımı)

- **Hazırbulunuşluk** düzeyleri,
- **İlgi** alanları ve
- **Öğrenme profillerindeki farklılıklara odaklanıldığında**
  - Öğrencilerin **en iyi öğrendiği** öncülüne dayanan bir **öğretim felsefesidir**.
- * **Öğrenme deneyimi** → **Sosyal** ve **işbirlikçi** bir **süreç**tir
- * Sınıfta olanların **sorumluluğu** önce **öğretmende**, sonra da **öğrencidedir**.

NEDEN FÖY?

- 1) Sınıfta bir **iş birliği** atmosferi oluşur.
- 2) **Zaman** ve **kaynakları esnek** ve **yaratıcı** bir şekilde kullanma.
- 3) **Farklılıkları** barındıran bir topluluk olarak **sınıfı destekler**.
- 4) **Tüm öğrencilerin başarıları** ve **faydası** için ortam.
- 5) Birbirlerinden farklılaşırlar (**Hazırbulunuşluk**, **ilgi** alanları ve **öğrenme profilleri**)
- 6) Öğretmenin öğrenme ortamındaki farklı öğrenme stillerini destekler.
- 7) Öğrenci **farklılıklarını** dikkate alır.
- 8) Öğrenmenin **içeriğini** ve **sürecinin** planlamasına olanak tanır.
- 9) **Grup** öğrenimini **teşvik eder**.
- 10) **Bireysel** ya da **bağımsız** öğrenme için **fırsatlar** verir.
- 11) Öğretmenler öğrencilerinin **öğrenme ihtiyaçlarının farkındadır**.
- 12) En iyi öğrenecekleri yollar hakkında **verimli seçimlerde yardımcı** olur.

Farklılaştırılmış bir sınıfta öğrenciler;

- * Geçmiş deneyimleri- kültür-dil-cinsiyet-ilgi alanları-hazırbulunuşlukları öğrenme biçimleri-öğrenme hızları-öğrenen olarak öz farkındalık-güven bağımsızlık => özellikleri bakımından **farklılık** gösterirler.
- * Bu **farklılıklar** Öğrencilerin
  - **Öğrenme stillerini** ve
  - **Öğrenme sürecini** derinden etkiler.
- * **Öğretmenler**
  - Her bir öğrenciyi temel içerikle buluşturmak için
  - => **Özel** ve **sürekli gelişen planlar** yapmaları önemlidir.

FARKLILAŞTIRMANIN AMACI:

=>Tüm öğrencileri **seviyelerinin** en üst düzeyine **çıkarmaktır**.

FARKLILAŞTIRMANIN UZUN VADELİ HEDEFİ:

=> Yaşam boyu öğrenmeyi **geliştirmek**tir.

ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL FARKLILIKLARININ 3 (ÜÇ) ALANI (Öğrencilerde Bireysel Farklılıklar Başında)

- 1) Hazırbulunuşluk
  - 2) İlgi
  - 3) Öğrenme Profilleri
- => Öğretmenler öğrencileri bu üç alanı **kapsayacak** şekilde **farklılaştırırlar**.

HAZIRBULUNUŞLUK:

- * Öğrencinin (belirli bir öğrenme alanıyla ilgili)
  - => Mevcut bilgi, anlayış ve beceri düzeyini ifade eder.
- * Yetenekten **farklıdır**.
- Belirli bir anlayış veya beceriye yönelik **giriş noktasını** temsil eder.

Hazırbulunuşluk düzeyine göre farklılaştırma yapmanın amacı:

- Gelişimlerinin belirli bir noktasında işi biraz fazla zorlaştırmak
- Yeni zorluk seviyesinde başarı için ihtiyaç duyacakları **desteği** sağlamaktır.

İLGİ:

- * Bireyin **kendisi için önemli** olduğunu **düşündüğü** bir konuya
  - => **Odaklanmasına** neden olan bir **duyguyu** ifade eder.
- * İlgi, öğrenciler için büyük bir **motivasyon** kaynağıdır.

ÖĞRENME PROFİLLERİ:

- * Bireyin **nasıl öğrendiği** ile ilgilidir.
- Zekâ tercihleri, cinsiyet, kültür veya öğrenme stilleri gibi unsurlardan **etkilenir**.
- * Çoğu insan birçok şeyi **birden fazla yolla** öğrenebilir.
- => **Ancak Bireysel öğrenme tercihleri değişkenlik** gösterebilir.

FARKLIlaştırılmış Öğretim Stratejileri:

1) İstasyon 2) Merkezler 3) Ajanda 4) Karmaşık Öğretim 5) Yörünge Çalışmaları
6) Giriş Noktaları 7) Öğrenme Sözleşmeleri 8) Katlı Öğretimdir.

1) İSTASYONLAR:

- *Eş zamanlı çeşitli öğrenme **aktivitelerini** gerçekleştirebilecekleri **merkezlerdir**.
- * İstasyonlar, **aynı ortamda**dır.
- * Farklı **hazırbulunuşluk** için **farklı** öğrenme görevi ve aktivitesine **yönlendirilir**.

2) MERKEZLER:

- *Kısmen **istasyonlara** benzemektedir.
- *İstasyonlarda olduğu gibi merkezler de **aynı ortamda** yer alır.
- * Fakat istasyondan **farklı** olarak
- Burada **aynı** konunun **farklı yollarla** öğrenilmesi amaçlanır.
- * **iki merkez türü** kullanılır:
- 1) **İlgi Merkezi** 2) **Öğrenme Merkezi**

İlgi Merkezleri: **İlgi alanlarında** çalışmalarını için oluşturulan yerlerdir
Öğrenme Merkezleri: **Öğretmek** ve **pekiştirilmek** **esastır**.

3) ÖĞRENME AJANDALARI:

- * **Her** öğrenci için **farklı görevlerin** verildiği bir uygulamadır.
- * Bu uygulamada her öğrencinin bir **ajandası** bulunur.

4) KARMAŞIK ÖĞRETİM:

- * Birbirinden **farklı** öğrencilerin **grupları** için geliştirilmiştir.
- * Her türlü zekâ, malzeme, stilden faydalanan **küçük grup** uygulamasıdır.

5) YÖRÜNGE ÇALIŞMALARI:

- * **Proje** yönteminin **bireysel** uygulanan şeklidir.
- * Hazırlanan **projelerin** işlenen konunun **yörüngesi** etrafından seçilmesinden gelir.

6) GİRİŞ NOKTALARI:

- * **Üstbilişsel** öğrenme kuramlarına dayanmaktadır.
- * öğrencilere **aynı anda farklı** giriş noktalarından **başlama** imkânı sunulur.
- * Bu giriş noktaları **çoklu zekâ** alanlarına göre tasarlanmaktadır.

7) ÖĞRENME SÖZLEŞMESİ:

- Eğitim sürecine **aktif** olarak katılmalarını artırmak,
- Onlara **bağımsız çalışma** alışkanlığı kazandırmak
- **Kendi** öğrenmelerinden **sorumlu** olmalarını sağlamak amaçlı **stratejidir**.
- => **Öğretmen** ve **öğrenci** arasında yapılan bir **anlaşmadır**.

8) KATLI ÖĞRETİM:

- * Öğrencilerin seviyelerine göre **katlara** yerleştirme anlayışına dayanır.
- * öğrencilerin öğrenme stillerindeki **bireysel farklılaşmanın**
- => Getireceği **olumsuzluğu gidermek** amacıyla kullanılır.

9) GRUP ARAŞTIRMALARI:

- * Öğretmen öğrencilere **konu seçimi** konusunda **rehberlik** eder
- * İlgi alanlarına göre sınıfı **gruplara** ayırır.
- * Öğretmen **yol gösterir**

3 FÖY (DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ)

Öğrencilerin değerlendirilmesi 3 (üç) **aşamada** gerçekleştirilir:

1) Öğretimin Başında 2) Öğretim Sürecinde 3) Öğretim Sonunda

ÖĞRETİM ÖNCESİNDE KULLANILAN DEĞERLENDİRME TEKNİKLER

- * **Amacı** → **Ön değerlendirme**dir.
- * Öğrencilerin konu ile ilgili **ne bildiklerini** tespit etmek
- * Öğrenenler için **farklı öğrenme yolları** tasarlanır:

Köşe Kapmaca: Sınıfın köşelerine “neredeyse hiç”, “bazen”, “sıklıkla” ve “kesinlikle” ifadeleri yazan kartlar yerleştirilir. Öğrencinin **köşe seçmesi** istenir.

Kutu Yapma: Kağıda büyük ve (içine) küçük bir **kutu** çizer. “Ne biliyorum?” ve “Ne bilmeliyim?” sorularını yazar ve cevaplandırır.

Evet-Hayır Kartları: *Öğrenciler bir **kartın** bir yüzüne “evet” diğer yüzüne “hayır” yazarlar. Öğrenciler kendi durumlarına uygun olanı **kaldırmalarını** ister.

ÖĞRETİM SÜRECİNDEKİ DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

- * Öğrencilere **öğretmenleri/arkadaşları/öz değerlendirme** yoluyla
- => **Geri bildirim** fırsatı sunulmalıdır.
- GERİ BİLDİRİM:**
- * Öğrencilerin **ilerlemesinde** önemlidir.
- * Öğrenmedeki eksikliklerin **zamanında** **düzeltilmesine** yardımcı olur.

1) **Parmakla işaretleme:** Öğrenmenin neresinde olduklarını bildirmeye...

- Başparmak yukarı doğru → konu hakkında çok şey biliyorum,
- Başparmak yana doğru → konu hakkında biraz bilgim var,
- Başparmak aşağıya doğru → konu hakkında çok az bilgim var.

2) **Yumuk yapma:** Bir öz değerlendirme tekniği olarak kullanılabilir. Öğrenciler, Konuyu bilme derecesine göre öğrencinin parmak sayısını artırması istenir

3) **Gerçekle yüzleşme:** Öğrencilerden konuyla ilgili bilgi seviyelerini duygularıyla cevaplamaları istenir.

- Öğrencilere 3 adet kart dağıtılır.
- Bu kartlara **mutlu, sakın** ve **üzüntülü** üç adet yüz resmi çizilir.

ÖĞRETİM SONRASINDAKİ DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

* **Hedef** → **Bilgi** veya **beceriyi** başarıyla öğrenip öğrenmediğini görmesi...

- Bu değerlendirmeler
- Standartlaştırılmış **testler**,
- **Projeler**,
- Öğretmen tarafından oluşturulan **sınavlar/testler**
- **Sözlü** raporlar olabilir.

Farklılaştırılmış Öğretim Süreci Sonunda Kullanılabilecek Bazı Değerlendirme Teknikleri (ek) :

1) **Sarmal Oluşturma:**

- O günün sorularının cevaplarını öğrencilerden kâğıda yazmaları istenir.
- Öğrenciler bir daire oluşturur. Yazdıklarını okur.

2) **Simit Tekniği:**

- Öğretmen tahtaya bir simit şekli çizer.
- Şeklin dış tarafına “**öğreniyorum**” ve iç tarafına “**biliyorum**” ifadeleri yazılır.

3) **Konuşma Halkası:**

- Öğrencilerden üçer kişilik gruplar oluşturulur.
- Öğrencilere A, B ve C isimleri verilir. A, belirlenen konu hakkında konuşmaya başlar ve kendisine işaret verilene kadar devam eder. Sonra B,....

4) **Döngüsel Yansıma:**

- Sınıfın farklı yerlerine üzerine konuların yazılı olduğu kâğıtlar asılır.
- Öğrenciler küçük gruplara ayrılarak köşelere giderler ve burada bulunan kâğıtlara konu hakkındaki düşüncelerini yazarlar.
- Öğrenciler **döngüsel** olarak sınıfın köşelerinde hareket ederler.

5) **Portfolyo:**

- Çok özel **amaçlarla** öğrenci **çalışmalarının** bir araya getirilmesidir.
- (Bu amaçlar, hedeflenen kavram ve becerilerin uygulanması ve anlaşılmasının kanıtını destekleyen ölçütlere dayalıdır)

E-portfolyo: öğrencilerin çalışmalarını, projelerini, raporlarını ve hedeflere ulaşma yollarını gösterdiği; diğer belgeleri sergileyebildiği, **dijital** bir koleksiyondur.

* Öğrenci kişisel geri bildirimler ve düşüncelerle kendi kendini değerlendirir.

- **Portfolyo sürecinin ilk aşaması** ürünlerin toplanması aşamasıdır.

(ev ödevleri, projeler, yazılı metinler, zihin haritaları, testler,...)

- **Portfolyo sürecinin ikinci aşaması** ürünlerin seçimidir.

- **Portfolyo sürecinin üçüncü aşamasında** öğrenciler niçin bu parçanın seçildiğini ve hangi kriterleri sağladığını açıklar.

- **Dördüncü aşamada**, öğrenciler bir dahaki sefer ne yapacaklarına, nelere odaklanacaklarına, neyin iyileştirilmesi gerektiğine ve takdir edileceklerin neler olacağına karar verebilirler.

4 FÖY (TEMEL ÖGELERİ) (FARKLIlaştırmanın TEMEL ÖGELERİ)

Etkili bir farklılaştırmada Öğretmenlerin; öğrencilerin

- **hazırbulunuşluk** düzeylerine,
- **ilgilerine** veya
- **öğrenme profillerine** göre
- **farklılaştırılabileceği** çeşitli **öğeler** bulunmaktadır:

Farklılaştırmanın Temel Öğeleri:

1) **İçerik** 2) **Süreç** 3) **Ürün** 4) **Öğrenme Ortamı**

Bu öğeler: (Öğrencilerin farklılaştırılabileceği öğelerdir)

1) **İçerik:** İçerik, öğretim sürecinin “**girdisi**”dir.

Bu girdi, öğretilmesi beklenen **konuların bütünü** oluşturur.

2) **Süreç:** Bir **öğrenme** deneyiminde,

- * Öğrencinin **bilişsel** olarak yapması beklenen
- **Temel kavramlar, Genellemeler** ve **Beceriler**
- => Süreç aşamasında anlandırılır.

* **Süreç**, bilgiyi aktif olarak işleyip anlamlandırmaya çalışmalarlarıyla başlar. Bu da okulda genellikle “**etkinlikler**” yoluyla gerçekleştirilir.

3) **Ürün:** Öğrencilerin öğrenmelerinin hedeflendiği temel **bilgi** ve **becerileri**

- **Süreç** içerisinde öğrendiklerini, anladıklarını ve yapabildiklerini gösterme yoludur.
- * ürün, öğrencinin **bildiğini ortaya koymaya** yönelik **bireysel yorumudur**.

4) Öğrenme Ortamı:*** Öğrenme ortamını**

- Öğrencilerin hem **bireysel** hem de bir **bütün** olarak **bir arada** çalışmalarını **sağlayan** bütün **etmenler** açısından düşünmeliyiz.
- Bu **etmenler görünür** veya **görünmez** olabilir.

* Etkili bir öğrenme ortamında (öğrencileri öğrenmeye davet eden unsurlar)

- Sınıfın görünümü, organizasyonu ve yapısı, renklerin **çekiciliği**,
- Öğrenci çalışmalarının **etkili sunumları**
- Hem bireysel hem de **ortak çalışma** için alanlar,
- Araç ve gereçlere **kolay erişim**,
- Dikkati büyük ölçüde **akran iş birliğine odaklayan** mobilya düzenlemeleri
- Kaliteli çalışmayı desteklemek için görüntür **ipuçları**...

* Bu sınıf ortamın tersi öğrenmeyi azaltabilir!

(Fiziki ortamı kısır, sıkıcı, sıkışık, öğretmen odaklı, dikkat dağıtıcı veya sınırlayıcı)

Not: fiziksel iklimden daha önemli olan unsur, sınıfın **duygusal iklimi**dir.*** Öğrenciler kendilerini daha güvende** hissetmelerinde **duygusal iklimi** önemlidir:

- İhtiyaç hâlinde **yardım** isteyebildikleri,
- Sorularına **yanıt** alabildikleri,
- Düşüncelerini **rahatça** ifade edebildikleri
- **Hoşgörü** ile karşılandıkları bir ortam

* Öğrenme ortam (duygusal iklim) tarafından desteklenir.

- Bu ortam her öğrenciye
=> **Güvenli, onaylayıcı, zorlayıcı ve destekleyici** hissettiren bir ortamdır.

* Etkili bir farklılaştırmada (FÖY) ortam önemlidir.*** Bu ortam** öğrencilerin **öğrenme ihtiyaçlarına** göre uyarlanmalıdır:

- Öğretmen; **bilişsel, duyuşsal ve fiziksel** ihtiyaçlara **uyum** sağlar ve **yanıt** verir.
- Öğrenci doğasındaki **farklılıklara saygı** duyar ve onları **destekler**.
- Öğretmen ve öğrenciler, günlük rutinler ve sınıf işleyişinde kararda etkilidir.
- Öğrenciler hem **fiziksel** hem de **duygusal** olarak kendilerini **güvende** hissederler.
- Bireysel **farklılıklar doğal ve olumlu** kabul edilir.
- Öğrenciler, birbirlerine **saygı duymayı** ve birbirlerini **desteklemeyi** öğrenirler.
- Sınıfın fiziksel düzenlemeleri esnekler.
- Sınıf öğrencilerin çeşitli **öğrenme seçeneklerine** erişimini **destekler**.

* Farklılaştırılmış öğretim Farklılaştırmanın Temel Öğelerine vurgu yapar.
(İçerik-Süreç-Ürün-Öğrenme Ortamı)*** Öğretmen**=> Farklılaştırmanın Temel Öğ. ni öğrenci çeşitliliğine yanıt olarak **değiştirebilir**.*** Bu dört unsurun değiştirilmesi öğrencilerin**=> **Hazırbulunuşluk, ilgi alanları ve öğrenme profilleri** aras. farklılıklara "yer açar"**1. FARKLIlaştırılmış Öğretimde Öğretmen Roller**

- * Öğrenciler okula hem **bilişsel** hem de **duyuşsal** ihtiyaçlarla gelir.
(Maslow, ihtiyaçlar hiyerarşisinde ana hatlarıyla bu ihtiyaçları belirlemiştir)
- * **Öğretmenler** bu **ihtiyaçlara** farklı yollarla **cevap verirler**.

Öğretmenlerin öğrenci ihtiyacına yönelik **tepkisini** ve öğrenci **faidalari** açısından **kalitesini** belirleyici **faktörler** vardır:

1. Faktör: **Öğretmenlerin** eylemlerini şekillendiren **felsefesi**
2. Faktör: Öğretmenin belirli bir **eylem planını oluşturma** ve **takip etmeye** yönelik **yetkinlik düzeyidir**.

* Genellikle bu iki faktör "**istek**" (**felsefe**) ve "**beceri**" (**yetkinlik**) olarak düşünülür.* Farklılaştırılmış bir sınıfta öğretmenlerin iletmeleri beklenen belirli **mesajlar** vardır.

* Bu mesajlar:

- **Çeşitli** şekillerde ve **zaman** içinde,
- Hem **bireysel** olarak hem de bir **bütün** olarak
- **Tutarlı** bir şekilde iletilmelidir.

* Bu mesajlar:**Davet mesajı:** Memnuniyet ve çalışma isteğini dile getirme*"Burada olmanızdan, sizi daha iyi tanıyacak olmaktan çok memnunuz ve sınıfa önemli deneyimler ve özellikler getirdiğinizin farkındayım. Burayı sizin için değerli bir öğrenme ortamı yapmak için elimden geleni yapmak istiyorum."***Yatırım mesajı:** Kendisinin çalışacağını söylemesi ve öğrencilerden de istemesi
*Bu sınıfta ve dünyada önemli olduğumuzdan, olabildiğince hızlı ve çok büyümenize yardımcı olmak için çok çalışacağım. Başarınız çabamızdan kaynaklanacağı için sizden de çok çalışmanızı isteyeceğim."***Kalıcılık mesajı:** Başarısızlıkta yılmama ve birlikte üstesinden gelme*Her zaman ilk denemenizde her şeyi doğru yapamayabilirsiniz. Ben de sizin için ve sizinle birlikte başarınızı geliştirecek yaklaşımlar bulmak için çalışacağım. Sizden asla vazgeçmeyeceğim."***Fırsat mesajı:** Öğrencinin kendisini geliştirmesi için fırsatlardan bahsetme*Gençsiniz ve dünyada var olan olasılıkları yeni öğreniyorsunuz. Kendinizi çeşitli ortamlarda, çeşitli rollerde ve çeşitli içeriklerle görmeniz için sizlere fırsatlar sunmak istiyorum. Bu, geleceğe hazırlanmanız ve sizin için var olan olasılıkları görüp heyecanlanmanız için bir fırsattır."***Düşünme mesajı:** Öğretmenin yapması gerekenleri, kendisinden ve öğrencilerden beklentileri
*Sizi dinleyeceğim, sizden öğreneceğim, sizi sınıfta çalışırken gözlemleyeceğim, ilerlemenizi inceleyeceğim ve rehberliğinizi isteyeceğim. İşimi ve sizin için nasıl çalıştığımı mümkün olduğunca sık düşüneceğim. Daha bilinçli ve etkili bir öğretmen olabilmek için kendimden bunu bekliyorum. Daha bilinçli ve etkili bir öğrenci olabilmem için sizden de ayısını isteyeceğim."**** Farklılaştırılmış öğretim (FÖY):**=> Öğretmenin, öğrencilerin ihtiyaçlarına **cevap vermesine** imkân sağlar.*** FÖY'de öğretmen:**- Bilgi iletiminde **yetersiz** kalan **geleneksel** yöntemlerden **farklı** yöntemler takip eder.=> **Bu yöntemler**le öğretmenler çok **farklı roller** üstlenir.=> **Kolaylaştırıcı** bir **rol** oynar .

* Tüm öğretim sürecinde duygular önemlidir. (FÖY'de de önemli)

a) Korku

- Öğrenciler **öğrenemez!**
- Öncelikli gereksinim **güvenlik** tir.
- Öğrenme etkinliğine katılmayabilirler.
- **Stres** arttıkça **üst düşünme** seviyelerine erişme azalır.
- Hayatta kalma **tepkisi** olarak "**Savaş ya da kaç!**" hissi artar.

Ne yapmalı?

- Öğrencileri **stresten** uzak tutmalı.
- **Kendi becerilerine** uygun **zorlamamızı** sağlayacak **planlar** yapmalı.

* Sınıftaki güvenli=> **Fiziksel güvenli**ğin yanında **düşünsel güvenli**ği de içerir.**b) Stres**=> Beyindeki **duygusal merkez, bilişsel merkezi** kontrolü altına alır.
=> Beynin **düşünsel kısmı** etkili **çalışamaz** ve öğrenmeye **ket vurulmuş** olur.**c) Dalga geçilme – zorbalık maduriyeti**

=> Tüm dikkatlerini öğrenmeye veremezler.

d) Beceri seviyelerinin üzerindeki zorluk

- Öğrenme konusundaki çabaları geri plandadır.

- **Utanma** duygusu ve **gülmüş** duruma düşme **endişesi****e) Öğrencinin başarıyı hayal etmemesi veya arzulamamamsı**=> **Daha çok öğrenme** girişimi **azdır**.**Zihin temelli eğitim için literatürde üç temel unsur** vurgulanır:

- 1) Duygusal İklim ve İlişki
- 2) Rahatlatılmış Uyanıklık ve Karmaşık Deneyimde Öğretim
- 3) Derinleştirmedir.

* Öğrenme ya da etkin öğrenim görme becerisinin güçlendirilmesi için=> "**Rahatlatılmış uyanıklık**" durumuna geçebilmeli.
=> Bu konuda **duygusal iklim ve ilişkiler** oldukça önemlidir.
=> **Öğrenme** için kullanılan tüm **yöntemler rahatlatılmış uyanıklık hâlini** etkiler.**Dikkat! Ödül ve ceza tarzındaki uygulamalar (yöntemler)**

- **Yaratıcılığı engeller**,
- İçsel **motivasyona müdahale** eder
- **Öğrenmeyi ve öğrenme** olasılığını **azaltır**.
- **Öz güdülenme** şansını ve **öğrenmeyi** bir **ödül olarak görmeyi azaltır**.

Ne yapmalı?

(Ödüller kullanmanın 5 (beş) işlevsel alternatifi)

- 1) **Tehdidi** ortadan **kaldırmak**
- 2) Güçlü bir **olumlu iklim yaratmak**
- 3) **Geri bildirimi** artırmak
- 4) **Hedefleri** belirlemek
- 5) **Olumlu duyguları** harekete geçirmek ve bunlara **ilgi** uyandırmaktır.

Duygular

- Öğrencinin **davranışını etkiler**.
- Farklı zihin-beden **durumları** oluşturur.
- => Belirli bir **duruş**, **solunum hızı** ve **vücuttaki kimyasal denge** etkilenir.

Duygusal çevre Öğretimle etkileşime girer=> Bilgilerin nasıl bir araya getirildiğini **etkiler**.**Aşırı strese**

- **Yüksek stres/tehdit** tepkisi veya **otomatik karşıt tepki**, bağlantıları **sabote eder**
- => Böylece **öğrenme gerçekleşemez**.
- => Daha **üst düzey düşüncelerin** gerçekleşmesi neredeyse **imkânsızdır**.

Öğrencinin belirsizlik hissetme sebepleri:

- Verilen **görevin çok zor olması**
- Görevi anlatan **yönergelerin karmaşıklığı** ile
- Ne yapacağını **anlamayarak başarısız** olacağını **düşünme**
- => Öğrencinin **azminin kaybolmasına** neden olur.

Ne yapmalı?* Alternatif olarak **yapıcı stres** veya **akış durumu** oluşturan sınıflar
=> **Olumlu bir öğrenme ortamı** oluşturur.* Öğrenmede **seçim** şansı olan ve **karşılıklı saygı** rutinlere sahip sınıflar=> Öğrenciler için **destekleyici** öğrenme çevreleridir.=> **Bilinmeyen ve beklenmeyen** konularda **beklenti endişesini azaltır**.

3 SINIF İKLİMİ

Farklaştırılmış bir sınıfta tüm öğrenciler

* Kendilerini, **risk alma** konusunda ve **öğrendiklerini** veya **eksikliklerini ifade** edebilecek kadar **emin** ve **güvende** hisseder.

Not: Akademik yeteneği olan öğrenciler

- Kendilerinden **tüm bilgileri** bilmelerinin beklendiğini **düşünürler**.

- Beklentilere karşı tüm cevapları **biliyormuş gibi** davranırlar.

=> Bu, **stres** neden olabilir ve **öğrenime müdahale** edebilir.

* Öğretmenin **hayal kırıklığına** uğramış bir **ifadesi** veya **yorumu**

=> Yetenekli öğrencinin **anlamadığı** hususları **ifade etmesini önleyebilir**.

=> Tüm cevapları bilmeseler bile sınıfta kendilerini **güvende hissetmelidir**.

* **Risk** altındaki veya **düşük başarı** sergilediği düşünülen öğrenenler

=> Üzerlerindeki bu **etiketin beklentilerine** uygun davranırlar.

* Bir öğrenciye “**anladığı zaman**” **şaşıran** bir **ifade** ile bakmak

- Onun **anlamasının beklenmediği** anlamına gelebilir.

- Bu durum, **potansiyele bir sınır koyar**.

* Öğretmenlerin öğrencilere verdikleri **sözlü** ya da **yazılı geri bildirimler**

- Sadece **övgü** ya da **eleştiri** için değil olmalıdır

- Aynı zamanda **çaba** ve **kalicılığı güçlendirir** nitelikte olmalıdır.

* **Başarılı bir iyileştirmenin** her anı, bir **ömür boyu olumlu** değişiklik yapar.

* **Fiziksel ve duygusal atmosfer**

=> Sınıfın **fiziksel** özelliklerinden etkilenir.

-Uygun **aydınlatma**, **temizlik**, **düzenlilik** ve **öğrenci çalışmalarının paylaşımı** etkilidir.

* Öğrenci **başarısını kolaylaştırmak için**

=> **Bol** ve **uygun kaynaklar** gereklidir.

* **Toplumsal etkileşim ve zihinsel gelişme için**

=> Fırsatlar da olmalıdır.

* Sınıftaki **her öğrenci** çok **farklıdır**

* Herkesin kendini **güvende** hissetmesi gerekir.

=> Sınıflarda **iklim** ve **atmosfer öğrenme sürecinde önemli** rol oynar.

* **Birbirini önemseyen** - **destekleyen** - **taniyan** ve **saygı duyan** bir sınıf

=> **Farklaştırılmış** bir sınıfta esastır.

=> Alınan **görevler farklı olsa da** farklılıklara karşı daha **Hoşgörülüdürler**.

4 FARKLIlaştırILMIŞ ÖĞRETİMİ PLANLAMA

Farklaştırılmış Öğretimin Planlanma Aşamaları:

1) FÖY’ün **temel standartları** dersin **kazanımlarına** göre belirlenir.

- Yapılması **gerektenler** ve **durumlar açıkça** belirlenmelidir.

* **Veri toplamak için => Biçimlendirici Değerlendirme Stratejisi** belirlenir.

2) FÖY’ün **içeriği**, **bilgi** ve **becerileri bütüncül** kazandıracak şekilde yapılandırılır.

3) Öğrencilerin **neyi bildikleri** ve **neleri öğrenmeleri** gerektiği belirlenir.

- Bu, beyindeki uzun süreli bellekte depo edilmiş ön bilgilere ulaşmayı sağlar.

4) **Bilgi** ve **beceriler** ile bunları **kazanmaları** için **neler gerektiğini** belirlenir.

- Bu aşamada bilginin küçük grupla mı yoksa büyük grupla mı edinileceğine;

- Öğretimin **ilgi alanı** veya **hazır bulunuşluk** temelli olacağına karar verilmelidir.

5) Öğrencilerin bildiklerini **göstermelerine fırsat** sağlanır.

- Bunu yaparken onlara **seçenek** sunulmalıdır.

* Gerekli bilgiyi gösteren **kaliteli** bir **biçimlendirici değerlendirme** aracı seçilir.

* En **etkili sonuç değerlendirmenin** ne olacağı ve **nasıl puanlanacağı** belirlenir.

Tüm bu aşamalar,

=> Öğrencilerin **farklılaşan** derecedeki **öğrenme tercihleri**,

=> **Çoklu zekaları** ve **kişisel ilgilerini dikkate almamız** gerektiğini gösterir.

“**Tek beden herkese uymaz.**” uygulama teması,

=> FÖY’ün bir **ihtiyaç** olduğunu ortaya koymaktadır.

PROGRAM TÜRLERİ VE PROGRAM GELİŞTİRME

1. GİRİŞ

Eğitim,

- Eski çağlardan beri **filozofları** ve **bilim** insanlarının **tartıştığı** bir kavramdır.

- İnsanların temel bir etkinliğidir.

- **Toplumsal** ve **kültürel** yapıyla yakından **ilişkilidir**.

- Birçok **disiplini etkiler** ve onlardan **etkilenir**.

Eğitimin temel amaçları

-Bireyin **kendini gerçekleştirme** ve de topluma **yararlı** olmasını sağlamaktır.

(Bireyin **toplumsallaşmasını** sağlamak)

Toplumlara

=> **Eğitim** yoluyla **kültürel mirasını** yaşatır ve **devamlılığını** sağlar.

GUTEK:“ Eğitim, en genel anlamıyla bireyi **kültürel yaşama hazırlayan tüm sosyal süreçleri** içerir.”**der.**

- 4 -

Eğitim Programları

=> **Eğitimin işlevlerinin gerçekleştirilmesinde** önemli bir role sahiptir.

=> **İnsan, toplum** ve onun bir çıktısı olan **kültür** ile sürekli **ilişki** içindedir.

- **Dinamik** bir nitelik taşır.

Eğitim Programlarının Şekillenmesini Etkileyen Önemli Etmenler:

- Toplumun ulaşmak istediği genel **hedefler**,

- Hükümet **politikaları**,

- Birey ve toplumun **gereksinimleri** ve bu gereksinimlerdeki **değişim**,

- Bilimsel ve teknolojik **gelişmeler** ...

2. EĞİTİM PROGRAMININ TANIMI

Alanyazın: Literatür

* **Eğitim programının** tanımı alanyazında (Literatür) çok çeşitlidir.

BOBBİT

* **Eğitim programının** temel **sorunlarını** işleyen **ilk** kitabı yazdı (1918)

- “ Latince “yarış alanı” ve “yarış” anlamından yola çıktı.

BOBBİT’ e göre Eğitim Programı:

“ Çocuk ve gençlerin **yapmaları** ve **deneyimlemeleri** gereken şeylerin **toplamıdır**.”

- Yetişkinlerin yapması gereken şeyleri iyice yapabilme becerisi geliştirmek ve

- Her açıdan yetişkinlerin olması gerektiği gibi olmak amaçtır.

TYLER

- **Eğitim programları** alanında önemli çalışmaları vardır.

TYLER’ e göre Eğitim Programı:

“ Öğrenci **yaşantılarının bütünüdür**”

* Öğrencilerin bu **yaşantıları**

- **Geçmişte** ya da **şu andaki uygulamalar** ile

- Bilimsel ve kuramsal çalışmalardan elde edilen **amaçlar** doğrultusunda

biçimlenmiştir.

ENGLISH

ENGLISH’ e göre Eğitim Programı:

“ Bir **doküman** ya da **plandır**.”

* Bu **doküman** ya da **plan:**

- Öğretmenlerin öğrencilere öğretmesi gereken **içeriği** ve **yöntemleri** içerir.

POSNER

POSNER’ e göre Eğitim Programı:

“ Öğrenme **ürünleri dizisidir**.”

* Bu **Öğrenme ürünleri**

-Hem **öğretmene** hem de **değerlendirme sürecine karar vermeye** imkan sağlar.

ORNSTEİN ve HUNKİNS’ e göre Eğitim Programı:

“ Bir **çalışma alanıdır**.”

* Bu **çalışma alanının**

- Kendine özgü temelleri, bilgi alanları, araştırma yaklaşımları, kuramları, ilkeleri ve uzmanları vardır.

Eğitim programı kavramı

- **Türkiye’deki araştırmacı** ve **düşünürler** de çeşitli biçimlerde tanımlar:

VARİŞ

- Eğitim programları alanının **öncüsüdür**.

VARİŞ’ e göre Eğitim Programı:

“Tüm **faaliyetleri kapsar**.”

* Bu **faaliyetler**

* Bir **eğitim kurumunun**;

- Çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı

- **Millî eğitimin** ve **kurumun** amaçlarının **gerçekleşmesine dönüktür**.

ERTÜRK

- **Program geliştirme** alanına önemli **katkıları** sağlamıştır.

ERTÜRK’ e göre Eğitim Programı:

* **Eğitim programı kavramı** yerine “**Yetişek**” kavramını kullanır.

“**Yetişek**” kavramını kullanarak açıklar:

* **Yetişeği** “Düzenli eğitim durumlarının tümüdür.”

* Bu **eğitim durumları**

- **Belli öğrencileri belli bir zaman** süresi içinde **yetiştirmeye** yöneliktir.

SÖNMEZ

* **Sönmez** de * **Eğitim programı kavramı** yerine “**Yetişek**” kavramını kullanır.

SÖNMEZ’ e göre Eğitim Programı:

“**Yetişekler**,

- Öğrencide gözlenmeye karar verilen **hedef** ve **davranışları**,

- Onların **içerikle bağlantısını**, **eğitim** ve **sınama durumlarını** kapsar.”

Bu tanımlara göre **eğitim programları**

a) **Öngörüşel** b) **tanımlayıcı** (betimsel) c) **Öngörüşel- tanımlayıcı** (betimsel)

a) **Öngörüşel tanımlar**

- Genel olarak bir **reçete** gibi neyin olması **gerektiğini** ele alan tanımlardır.

b) **Tanımlayıcı ya da betimsel tanımlar**

- Çoğunlukla **edinilmiş yaşantılara** (geçmişe) **vurgu yapar**

* **Eğitim programı**

- Toplumların **temel değerleri, anlayışları** ve **beklentileri** üzerine **temellendirilir**.

DEMEUSE ve STRAUVEN'e göre **Eğitim programı**

"Bütüncül bir bakış açısı sunar."

* Bu **bakış açısı**

- Planlı bir biçimde ulaşılması beklenen **sonuçlara göre**
- **Öğretimin düzenlenerek uygulanmasına** yol gösterir.

Eğitim Programının "Ne Olduğuna" (Nedir?) İlişkin Yorumlar:

-- Hewitt -- Demeuse ve Strauven -- Oliva
-- Ellis -- Ornstein ve Hunkins

Eğitim Programı Nedir? Tanımları:

- **Siyasi** bir araçtır. (**Topluma bağlılığı artırmaya** çalışan bir araç)
- Hizmet etmekte olduğu **toplum** ve **kültürünün** bir yansımasıdır.
- **Toplumsal etkinliklerin** bir sonucudur.
- Aralıksız çalışan bir **yeniden düzenleme** sürecidir.
- **Ne öğrenildiğidir**.
- Okulda alınan **tüm derslerdir**.
- Öğretme ve öğrenmeyi **aydınlığa kavuşturan** yapıdır.
- Öğretmen ve öğrencinin ellerinde **hayat bulan** bir varlıktır.
- Eğitimin **kalbidir**.
- Okullaşmanın **özüdür** ve okulun **varoluş** sebebidir.

Not: Eğitim programı tanımlarına bakılınca sınırları çizilmesi zordur.

ORNSTEİN ve HUNKİNS'e göre:

* Bir kişinin **eğitim programı kavramı** ne kadar **keskin** ve **netse**
=> **Öğrenme-öğretmeyle** ilişkili faktörleri **yok sayma** ve **gözden kaçırma** eğilimi o kadar **büyük**tür.

Eğitim programı Tanımlarının Ortak Noktaları:

- Öğrenme çıktılarını **belirleyecek** değerlendirme etkinliklerini **kapsayan** bir sistem
- Öğretmenlere **yol gösteren bütüncül** bir sistem olduğu görülmektedir.

Eğitim programı Yapısı

* Bir **programın** birbiriyle ilişkili 4 (dört) **öge** üzerine kurulu yapısı vardır:

1. Amaç/hedef (**niçin**)
2. İçerik (**ne**)
3. Öğretme-öğrenme süreci (**nasıl**)
4. Ölçme ve değerlendirme (**ne kadar**)

Program kavramına ilişkin tanımlarda farklılıkların olması

=> **Programın** oldukça **kapsamlı** ve

=> **Tek bir biçimde açıklanamayacağı**nın bir göstergesidir.

3. PROGRAM TÜRLERİ

* Araştırmacılarca **tanımlanmış** çeşitli **program türleri** gündeme gelmiştir:

- => Programın **dinamik** bir yapıya sahip olması ve
- => **Kavramsallaştırma** çalışmalarının **sürekliliği** buna sebeptir.

Bu **sınıflandırmaların**

- Kimisi **işlevine** odaklanırken kimisi ise **hiyerarşik** bir **bakışı** ortaya koyar.

PROGRAM TÜRLERİNE İLİŞKİN YAPILAN SINIFLANDIRMALAR:

EİSNER

a) **Açık** prog. b) **Dolaylı** prog. c) **Örtük** prog. d) **İhmal edilen** prog.

POSNER

a) **resmî** p. b) **uygulanmadaki** p. c) **örtük** p. d) **ihmal edilen** p. e) **ekstra** p.

CRAWFORD

a) **yazılı** program b) **öğretilen** program c) **test edilen** program

ENGLISH

a) **resmî** program b) **resmî olmayan** program c) **örtük** program

GLATTHORN

a) **önerilen** p. b) **yazılı** p. c) **öğretilen** p. d) **desteklenen** p.
e) **test edilen** p. f) **öğrenilen** p. g) **örtük** p.

SÖNMEZ ve ALACAPINAR

a) **resmî** yetişek b) **örtük** yetişek c) **karşıt** yetişek d) **ek** yetişek.

RESMÎ PROGRAM:

* **Resmî** metinlerde **açıkça** belirtilen biçimde **geliştirilir**.

* **Hedefleri, konuları** ve işleniş **sırasını**; araç gereçleri ve değerlendirmeyi içerir.

* Ders planı hazırlama konusunda **öğretmene temel** oluşturur.

* En **temel** özelliği, **belli** bir **kapsamının** ve **düzeninin** olmasıdır.

SÖNMEZ ve **ALACAPINAR**'a göre:

* En **geçerli** olanı **devlet** tarafından **hazırlanıp eğitim bakanlığınca yürütülendir**.

* Bu yönüyle eğitim programı **hukuki** bir **nitelik** de taşır.

* **Okul**, eğitim programında **neyin öğretilmesi** gerektiğini önerir.

* Anayasa ile ilgili yasalar temel alınarak bu program oluşturulur.

* **Ülkemizde**

- **MEB** tarafından tüm eğitim basamakları için geliştirilen programlar buna **örnektir**.

- Bu yönüyle de **zorunlu** bir özellik gösterir.

UYGULAMADAKİ PROGRAM:

* Uygulanması planlanan **eğitim programı uzmanlar** tarafından **önerilir**.

* Programın **uygulanması** sırasında asıl kararı **öğretmen verir**.

* Bu program çeşitli şekillerde **adlandırılır**:

- **Uygulanan** - **Dolaylı**, - **İşevuruk**, - **Gerçekleşen / öğretilen program**

* U.P., **resmî** programın **uygulanışında** ortaya çıkar.

* Öğretmen tarafından gerçekten uygulanan bir programdır.

* U.P öğretmenin **gerçekte** ne **öğrettiğini**

* **Önemini** öğrenciye **nasıl ilettiğini** ve

* Öğrencilerin gerçekte **nelerden sorumlu** olduklarını **kapsayan** bir programdır.

TEST EDİLEN PROGRAM:

* Öğretmen, eğitim kurumları/ devlet tarafından hazırlanan sınavlarda

=> **Ölçülen öğrenmeleri kapsayan** program türüdür.

* **En önemli özelliği**

=> **Sınavlardaki ölçme** araçlarında **hangi amaçların** öngörüldüğü ve

=> Hangi **sorularla** ortaya çıkarılmasının çalışıldığıdır.

ÖRTÜK PROGRAM:

* **Gizli, saklanan** ve **informal** program olarak da adlandırılır.

* **Resmî/formal** program **dışındadır**.

- **Yazılı** ve **resmî değildir**.

- **Farklı hedeflerin** kazanılmasını sağlar.

* Ö.P. açıkça **belirtilmediği** hâlde

=> Öğrencilerin **bilişsel** ve **duyuşsal** davranışlarını **etkiler**.

Örtük Programın Kapsamında:

- **Eğitim sistemleri, okulun yönetimi** ve **yapısı-kuralları, disiplin anlayışı, okul ile çevre ilişkileri, öğretmen-yönetici-öğrenci ilişkiler vb. tutum ve davranışlar** vardır.

=> Bu program; **öğretmenin, okulun, toplumun norm** ve **değerlerini** içerir.

İHMAL EDİLEN PROGRAM:

* **Resmî** programda **yer almasına karşılık** uygulamaya **konmaz!**

(göz ardı edilir, üstünkörü geçilir ya da atlanır)

Nasıl ele alınabilir?

- Öğrencilere sunulmayan **seçenekler**

- Öğrencilerin bilemeyecekleri **bakış açıları**

- Zihinsel dağarcıklarında olmayan **kavramlar** ve **beceriler** olarak ele alınabilir.

=> Öğretilmeyen konuların **neden göz ardı edildiği** ile ilişkilidir.

Programın ihmal edilmesinin nedenleri?

- **Sınav sistemi, veli, öğretmen beklentileri, okulun fiziki olanakları, okulun bulunduğu bölge ...**

EKSTRA PROGRAM:

* Okulun **dışında** yapılması **planlanmış** her türlü **deneyim** ve **etkinlikleri** içerir.

(Spor karşılaşmaları, halk oyunları, sinema, tiyatro, konferanslar, sergiler ...)

Resmî programdan Farkı?

1) **Gönüllülük** esasına dayanır.

2) Öğrencilerin **ilgilerine** cevap verir niteliktedir

DESTEKLENEN PROGRAM:

* Programın desteklenmesi için sağlanan **kaynakları** içeren bir programdır.

(Ders kitabı, ders saati, sınıf sayısı, derse ayrılan süre...)

ÖNERİLEN PROGRAM:

* **Bilim insanları** ya da **meslek kuruluşlarının** **hazırlanan** program türüdür.

* Bu program **Türk Eğitim Demeği (TEDMEM, 2015)**'nin hazırlayıp sunduğu

=> "**Ulusal Eğitim Programı 2015-2022**" örnektir

KARŞIT PROGRAM:

* **SÖNMEZ** tarafından oluşturuldu.

* **Resmî programın** hedeflerinin **tam karşıtı savunmaları** yetiştirme amaçlıdır.

* **Örtük programdan** farklı olarak bu program **resmî programa tamamen karşıdır**.

* **Eğitim Programları**yla ilgili Bir Diğer **Sınıflandırma:**
a) **Eğitim** Programı b) **Öğretim** Programı c) **Ders** programı

a) Eğitim programı:

* Kurum içi ya da kurum dışı **tüm etkinlikleri** kapsar.
(*Bu etkinlikler Milli Eğitim Bakanlığı'nda /eğitim kurumlarında yer alır.*)
* E.P. **en genel** programdır.
* **Öğretim** ve **ders programları**nın **çerçevesini** oluşturur.

b) Öğretim programı:

* **Öğrenme-öğretme** etkinliklerinin **planlanması** ve **uygulanması**nı kapsar.
* **Eğitim programı** içinde yer alır.

c) Ders programı:

* **Öğretim programındaki** matematik, Türkçe gibi bir **ders** ya da **kursun**
=> Amaçlarını, içeriklerini, öğrenme-öğretme ve değerlendirme süreçlerini **kapsar**.
Not: **Eğitim programları**yla ilgili dikkate alınması gereken en önemli nokta
* Programın kapsamı ya da türü ne olursa olsun
=> Öngördüğü **hedefleri gerçekleştirebilme gücü** ve
=> Program türleri arasında **uyumun sağlanabilmesidir**.
* Bu iki özellik (gerçekleşme düzeyi ve program uyumu)
=> **Etkiliğin** temel göstergeleri
(*Bu da programların sürekli bir biçimde geliştirilmesi gerekliliğini gösterir*)

4. PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ

HEWİTT'e göre Eğitim Programı:

* **Eğitim Programı**
- **Geliştirme** ve **bilgiye katkı** sürecini **temsil eder**.
- Eğitim süreçlerinin planlı ve sistemli olmalarını sağlar.
- **Durağan olamaz!**

ORNSTEİN VE HUNKİNS 'e göre Eğitim Programı:

* **Eğitim Programı**
- **Dinamik** olmaları gerektiğini savunur.
- Ulaşılmaya çalışılan bir **hedef olmadığını** söyler.
- Bir **yolculuk** olarak düşünülmesi gerektiğini belirtir.

DEMİREL 'e göre Program Geliştirme Tanımı:

* Eğitim programının öğeleri arasındaki **dinamik ilişkiler** bütünüdür.

* **Eğitim programının öğeleri:**

(*Program geliştirme bir aşamalı süreç'tir.*)

a) **Hedef** (amaç) b) **içerik** c) **öğretme-öğrenme süreci** d) **ölçme** ve **değerlendirme**

ETKİLİ BİR PROGRAM GELİŞTİRME:

* **Programı oluşturan**

- Felsefeyi, - Amaçları,
- Hedefleri, - Öğrenme deneyimlerini,
- Öğretim kaynaklarını - Değerlendirmeleri yansıtmalıdır.

* Kolay bir **süreç** ya da **iş değildir**.

* Öncelikle **bilimsel** bir **etkinliktir**

* **Araştırmaya dayalıdır**.

* Aynı zamanda bir **ekip işidir**.

* **Türk eğitim sisteminde**

- **Eklektik** (seçmeci) bir **anlayış** içeren
- **DEMİREL** tarafından geliştirilen Program **modeli** temel alınmıştır.

PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ (Aşamaları)

- 1) Planlama 3) Deneme
- 2) Tasarlama 4) Değerlendirme 5) Programa Süreklilik Kazandırma

1. PROGRAMIN PLANLANMASI

* Programın planlanması

- Gerekli olacak **unsurları, biçimleri belirler**
- Tüm **etkinliğe** ya da **sürece** **kuş bakışı** bir **görünüm** sağlar

* Geliştirilecek programa ilişkin birtakım **kararların** alınması beklenir.

* Kimlerin, **hangi amaçla** yer alması gerektiğine **karar verilir**.

* **Bu aşamada kimler vardır? (Çalışma Ekibi)**

- Geliştirilecek programla ilgili **konu alanı uzmanları**,
- Programın **geliştirilmesine** karar veren **yetkililer**,
- Programın tasarımında **etkili olan** ve kararlara **yön veren kişiler**,
- Konuyu farklı açılardan irdelemeye **destek olacak danışmanlar**

Ayrıca:

- Öğretmenler, öğrenciler, sivil toplum örgütleri üyeleri (doğrudan ya da dolaylı)

* **Çalışma ekibi** belirlendikten sonra

- => **Çalışma Planı** yapılır ve bazı kararlar alınır:
  - Bu çalışmaların **ne kadar sürede** gerçekleştirileceği,
  - **Sürecin** hangi **aşamasında** hangi **adımların izleneceği**,
  - Bu sürecin **ne kadar sürede** tamamlanacağına ilişkin kararlar alınır.

* Sürecin **en kritik** aşaması olan **gereksinimlerin** belirlenmesi süreci **planlanır**.

- Bu gereksinimler **tasarıya** temel teşkil edecek biçimde olmalıdır.

TYLER

* **Gereksinim belirleme (ihtiyaç analizi) TYLER** tarafından gündeme getirildi.

=> **Gereksinim belirleme (ihtiyaç analizi)** Nedir?

- **Bireysel** ve **kurumsal gelişimi** sağlama,
- **Sorunları** ve **ihtiyaçları** **tespit** ederek **uygun çözüm yolları** bulmadır.

MASLOW'a göre bireyleri **güdüleyen** en temel şey **gereksinimlerdir**.

*Bu gereksinimler programların **geliştirilmesi** sürecine **kaynaklık** eder.

* **Gereksinimler** sadece **bireylerle** ya da **öğrenenlerle sınırlı** bir süreç **değildir**:

- **Toplunun,** - **Konu alanının,**
- **Uygulayıcıların,** - **Doğanın gereksinimleri** de söz konusudur.

* **Gereksinim belirleme (ihtiyaç analizi)**

- **Zaman alıcı, maliyetli** ve **yorucu** bir süreçtir.

* **Beklenenlerle var olanların** bir **karşılaştırması** yapılır:

- **Planlama** yapılır, - **Veriler toplanır,**
- **Analiz** edilir - **Raporlanır.**

=> Bunun için

- **Testler**, konuyla ilgili **raporlar, ölçekler, görüşme** ve **gözlemler kullanılabilir**.

2. PROGRAM TASARISININ HAZIRLANMASI

* **Programın öğelerini kapsar.**

Eğitim programının öğeleri:

a) **Hedef** (amaç) b) **içerik** c) **öğretme-öğrenme süreci** d) **ölçme** ve **değerlendirme**

* **Bu aşamada**

- Bu çalışmanın **neden** yapıldığı,
- Ulaşılmak istenen **çıktıların neler olduğu**,
- **Sürecin nasıl işleyeceği**
- **Amaçlara** ulaşıp ulaşılmadığının **nasıl anlaşılacağı** soruları **yanıtlanır**.

Tasarı hazırlama sürecinde önemli olan:

=> **Gereksinimlerin iyi analiz** edilmesi

=> **Programın**

- Tüm öğelerinin birbirini **destekleyecek**,
- Temel alınan **felsefi** görüşü **yansıttacak**,
- **Gelişim özelliklerini dikkate** alacak bir biçimde **hazırlanmasıdır**.

3. PROGRAMIN UYGULANMASI

* Tasarlanan **eğitim programının gerçekleştirilebilirliğini** belirlemek için

=> Bir **deneme uygulamasına** ihtiyaç vardır.

HEWİTT'in (2018) de belirttiği gibi

* Bir eğitim programının **pilot uygulaması**nın amacı

=> Gerçekte **nasıl görüldüğünü** anlayabilmektedir.

Burada önemli soru

=> **Deneme uygulamasının nerede** ve **nasıl yapılacağına** karar verilmesi ve
=> Uygulamanın **planlanmasıdır**.

Uygulama sürecinde dikkat edilmesi gereken bir diğer **nokta:**

=> **Değişime karşı** oluşabilecek **dirençleri** öngörebilmek ve
=> Bu dirençleri **ortadan kaldırmaya** yönelik **önlemleri** alabilmektir.

4. PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ

* **Programın etkililiği** hakkında **karar verme süreci** olarak **adlandırılır**.

* **Program geliştirme** çalışmalarının **sürekliliğinin** bir parçasıdır.

* **Değerlendirme sürecinde**

- Programın tüm öğeleri ve bu öğeler arasındaki ilişkiler değerlendirilir
- Uygulama süreci incelenir
- Programın çeşitli açılardan (amaçlara ulaşma düzeyi, uygunluk...) incelenir.

* **Bu sürecin sonunda**

- **Program olduğu gibi** uygulamaya konabilir,
- **Geliştirilerek uygulamaya** başlanabilir ya da
- **Sonlandırılabilir**.

5. PROGRAMA SÜREKLİLİK KAZANDIRILMASI

* **Program geliştirme => döngüsel bir süreçtir**.

* **Programın sürekli geliştirilmesinin temel gerekçeleri Nelerdir?**

- 1) **Değişimin kaçınılmazlığı**
- 2) **Gereksinimlerin çeşitlenmesi**
- 3) Programın **dinamik** bir yapıda olması

* **Bir program nasıl etkililik kazanır?**

=> Uygulamada elde edilen **verilerle** geliştirildikçe **etkililik** kazanır.

=> Bunun gerçekleştirilmesi **araştırma-geliştirme** çalışmaları ile **mümkündür**.

1. Giriş

- * Eğitim sisteminde yapılan **değerlendirmeler**
=> **Rastgele** alınmış **kararlara dayandırılmaz!**
- * Eğitimde **niteliğin artırılmasında Neler Etkilidir?**
1) **Çağın gereklerine uygun** programların **geliştirilmesi**
2) **Amaçlara uygun öğretim etkinliklerinin** planlanması ve **uygulanması**
- * Hazırlanan **programların** ve **planlanan** öğretim **etkinliklerinin**
- Bu **gerekliliğe** uygun olup olmadığı ya da **ne düzeyde** uygun olduğu **sorularına**
=> **Ancak değerlendirme** sürecinde **cevap** verilebilir.

2. Program Değerlendirmenin Amacı ve İşlevi

- * **Değerlendirme**, en genel tanımıyla bir **karar verme** sürecidir.
- * Program **değerlendirmede** de **anahtar sözcük** “**karar verme**”dir.
- * Bu **karar verme** süreci birtakım **sorulara cevap** aranmasını **gerektirir**.

BARNES bu **soruları** şu şekilde açıklar:

- “**Ne** değerlendirilecek?
- **Niçin** ve **nasıl** değerlendirilecek?
- **Kim** / **kimin için** değerlendirilecek?
- **Nerede** değerlendirilecek?
- **Ne zaman** değerlendirilecek?”

Bu **sorulardan** her birine verilen **cevaplar**
=> Programın **etkilliliğini** belirlemede **önemli bilgiler** sağlar.

ERTÜRK’e Göre Program Değerlendirme

- * Programın istenen davranış değişikliğini gerçekleştirmekte
=> **Başarılı** olup olmadığının **belirlenmesidir**.

VARIS’a göre Program Geliştirme ve Değerlendirme

- * **İç içe** yürütülen bir **süreçtir**.
- * **Değerlendirme**
- Bir program **geliştirme** faaliyetinin önemli bir **aşamasıdır** ve
- **Sürekli** bir **yönünü** oluşturur.
- * **Alınan dönütler** programın **daha iyi geliştirilmesi** için kullanılır.

POSNER’e göre Program Değerlendirme

- * **Belirli** bir **amaç** doğrultusunda yapılan incelemelere dayalı olarak
- Programın **değerinin belirlenmesidir**.

ORNSTEİN ve HUNKİNS’e Göre Değerlendirme

- * Bir **konu** hakkında **karar vermek için bilgi toplama** sürecidir.
- * Bu **süreç** aşağıdaki yöntemleri içerir:
- **Nitelikli** bir **yargılama** için **standartların** belirlenmesi,
- **İlgili bilginin** **toplanması** ve **karar verme süreci** için **standartların uygulanması**

OLİVA’ya Göre Program Değerlendirme

- * **Bilimsel temelleri** olan **bilgi toplama sürecidir**.
- * Bu sürecin başarısında 3 (üç) önemli **nokta** vardır:
1) **Soru** sormak 2) **Doğru soru** sormak 3) **Doğru soruları doğru insanlara** sormak

WİLES ve BONDİ’ye Göre Program Değerlendirme

- * **Program değerlendirme** çeşitli çalışmaları kapsayan bir **süreçtir**.
- * **Bu süreçte** aşağıdaki **çalışmalara** yer verilmelidir:
1) Değerlendirilecek **programa** ve ne tür **verilerin** değerlendirileceği
2) Hazırlanan programın **geçerliliği** hakkında **veri toplaması**,
3) Verilerin **çözümlemesi** ve **sonuç çıkarılması**
4) Geliştirilen **programın yürütülmesine** ilişkin **kararın** alınması

MELROSE’ye Göre Program Değerlendirme

- * **Bir programın**
- Değerini – yararlılığını ya da
- Bireye, gruba, hizmet sunulan kuruma(grup) **uygunluğunu** belirleme **sürecidir**.
- * **Melrose’a göre bu yargılama süreci**
- Toplanan **kanıtlara**,
- İlgililere yöneltilen **sorulara** ve
- Bu işi gerçekleştirilenlerin **değer yargılarına**
=> **Bağlı olarak değişiklik** göstermektedir.

Yapılan tanımlara göre program değerlendirme:

- * Eğ. kurumlarının **çağın gereklerine uygun** bireylerin yetiştirilip yetiştirilmediğini, (Bireylere **istendik davranışların** kazandırılıp kazandırılmadığını)
- Kazandırılmamışsa **nedenlerini** bulmayı amaçlayan
- Verilerin toplanarak **bilimsel ölçütlerle** göre **yorumlanmasını** içeren
=> **Kapsamlı** bir **süreç** olarak açıklanabilir.

Program değerlendirmenin tarihsel gelişimi

- * **İlk değerlendirme** çalışmaları
=> Öğrenci **başarılarının belirlenmesi** amacıyla yapılmıştır.
- * Ancak **yapılan tanımlardan** yola çıkarak
=> **P.D.** sadece **öğrenci** başarıya yönelik değerlendirmelerle **sınırlı kalmaz!**
- **Başka amaçlar** da söz konusudur. →

Örneğin Programın (Program değerlendirmenin Başka amaçları)

- * Bir ya da birden fazla “**ögesinin**” **işlevselliğini tartışma**,
- **Programın amaçlarına ulaşma düzeyini** belirleme,
- **İçeriğin uygunluğuna** karar verme,
- **Uygulanan öğretim ve değerlendirme yaklaşımlarının etkililiğini** belirleme gibi...
- * **Güçlü** ve **zayıf** yönlerini ortaya çıkarma
- * **Sorunları tanımlama**,
- **Gereksinimleri** ve eğitimde **kullanılacak kaynakları** belirleme
- * **Karar vericileri bilgilendirme**
- * **Uygulayıcılara** kendi uygulamalarına ilişkin **dönüt** verme
- * **Bilim** ve teknolojinin ürettiği **gelişmeleri takip edebilme**

=> **Sürecin** sonunda alınan **karar**

- * **Programın**
- **Olduğu gibi sürdürülmesine**
- **Geliştirilmesine** ya da
- **Sonlandırılmasına** karar vermede **kritik** bir **öneme** sahiptir.

Programların değerlendirilmesinde

=> **Dikkate** alınması gereken **kavramlardan** biri de **bağlamdır**:

- Bir programın **işlevsel** olması
- **Gereksinimlere** gerçekçi **yanıt verebilmesi** için
(Değerlendirilmesi ve geliştirilmesi sürecinde)
=> **Bağlamsal durumun analiz edilmesi** son derece **önemlidir**.

Bağlam

- * Bir **olay** veya **durumun ilişkiler örüntüsü**dür.
(sosyal, kültürel, coğrafi, ekonomik, siyasal, yasal, tarihsel, psikolojik ve felsefi)

Eğitim programlarının bağlamı

- * Programın aşağıdaki kapsamlarında **belirlenir**:
- **Amaç-içerik-eğitim** durumları
- Eğitim **felsefesi**, **psikolojisi**, **sosyolojisi** (Ölçme ve değerlendirme boyutlarının esas aldığı)
- **Öğrenme-öğretme kuramları**

Sonuç olarak bir programın değerlendirilmesi

=> **Önemli işlevleri** yerine getirmeye kullanılabilecek bir **araçtır**:

- Durumu **Belirleme** - Gözden geçirme
- **Karşılaştırma** - Gereksinimleri belirleme
- Amaçlara ulaşılıp ulaşılmadığını saptama **aracıdır**.

* **Nitelikli** bir **değerlendirme süreci** için

=> **Değerlendirme yöntem ve yaklaşımlarının iyi bilinmesi**
=> **Doğru** bir biçimde **uygulanabilmesi** oldukça **önemlidir**.

3. PROGRAM DEĞERLENDİRME SÜRECİ

* P. D. uygulanmadan sonraki **gelişigüzel** bir **işlem değildir**:

Değerlendirme

- Programı **geliştirmek** amacıyla elde edilen **verilerin bir araya** getirildiği
- **Yargıya** varıldığı **sistematik** bir **süreçtir**.

YÜKSEL ve SAĞLAM (Değerlendirme Süreci)

- Bu sürecin temel **aşamalarını 3(üç)** aşamayı içeren bir **bakış açısıyla** inceler.
(Program değerlendirme **yaklaşımlarından** ve **modellerinden bağımsız** olarak)
1) **Planlama** 2) **Uygulama** 3) **Değerlendirme**

PLANLAMA:

- * Program **değerlendirmede ilk basamak sistematik** bir **planlama**dır.
- Bilimsel bir **sürecin** izlenir
- Değerlendirme **amacına** ve **veri toplama yöntemlerine** karar verilir
- **Bağlam tanımlanır**
- **Ölçme araçları hazırlanır**
- **Nasıl ve ne şekilde uygulanacağı** kararlaştırılır.

Planlama aşamasında

- 1) Öncelikle **değerlendirme amacına** karar verilir.
- **Başlangıç** noktası ve
- **Neyin** değerlendirileceği tanımlanır.
=> Bu **amaç**
- Öğrenci **başarısının izlenmesi**
- Programın **aksayan yönünün belirlenmesi**
- Eğitim **gereksinimlerinin saptanması** .... olabilir.

Amaçlar iki doğrultuda oluşturulabilir:

- a) **Öğretmen, öğrenci, yönetici**, sorumlu **karar organı** vb. paydaşlarca
- b) Değ. sonuçlarını kullanacak **bireylerin gereksinimleri** doğrultusunda

Değerlendirme sürecinin en **önemli kısmı** (**Yüksel ve Sağlam**’ göre)

- => Değerlendirmenin **neden** yapılacağı,
=> Bulgularının **hangi amaçla** ve kim tarafından kullanılacağı,
=> Daha önce **değerlendirilip değerlendirilmediği**,
=> **Maliyeti** gibi konuların açıklığa kavuşturulmasıdır.

Pesinden yine bir **kritik kararın** alınmalıdır:

=> **Değerlendirmeyi yürütecek değerlendirmeci kim olmalıdır?**

- * Program değerlendirme sürecini **Dış** ve/veya **iç değerlendiriciler** yürütür.

- Dış değerlendiriciler** - Değerlendirilen bağlamın **dışında** **iç değerlendiriciler** - Programın **içinde** kişilerdir.
- Projeye ilgisi **olmayan**
- **Bağımsız** kişiler

* Değerlendirilecek programa göre **biri** ya da **her ikisi** sürecin bir parçası olabilir.

Değerlendirme Yaklaşım ve Modellerine Karar Verilmesi

* Planlama aşamasında **önemli** görülen boyutlardır.

* Program değerlendirme yaklaşım ve modellerinde

- Süreç, **sistemati**k bir biçimde **izlenmeli**,
- Teorik ya da **kuramsal** bağlamda nelere **dayandığı** ortaya **konmalıdır**.

Planlamanın sonraki aşamasında (istenen değerlendirme)

=> **Soru** ve **ölçütlerinin** belirlenmesidir.

Değerlendirme sorularının belirlenmesinde

1. Değerlendirme **amacından**,
2. Kullanılacak **değerlendirme yaklaşımından**,
3. Uzmanların **deneyimlerinden**,
4. **Değerlendirmecilerin görüşlerinden** yararlanılabilir.

Planlama kapsamında başka nelere karar verilir?

1. Değerlendirici ya da **değerlendirmecilerin araştırma yöntemine**
2. **Katılımcılara**
3. **Veri kaynaklarının neler** olacağına
4. **Verilerin nasıl bir süreçte toplanacağına**
5. **Analizin nasıl yapılacağına** ...

Planlamanın son aşamasında

1. **Değerlendirme** uygulaması **planlanır**
2. Bir **iş akışı** oluşturulur. (süreci etkili bir biçimde sürdürmek için)

UYGULAMA:

* **Planlamadan** sonraki **değerlendirme süreci**dir.

1. **Planlama** aşamasında alınan **kararlar** işe koşur.
2. Değerlendirilecek **durumun anlaşılmasına yönelik veriler toplanır**.

(*Hazırlanan veri toplama araçları kullanılır*)

* Bu süreç tamamıyla **bilimsel anlayışa** dayalı olmalıdır.

Veri toplama araçları

* **Araştırma yöntemi** çerçevesinde **belirlenir**.

(*Sınav sonuçları, ölçekler, testler, gözlemler, görüşmeler - konuyla ilgili doküman inceleme...*)

3. Uygulamanın son aşaması **raporlaştırma**dır.

DEĞERLENDİRME:

* **Program değerlendirmenin son aşaması yine değerlendirme**dir.

* **Değerlendirmenin değerlendirilmesi**

- **Değerlendirme** süreci **analiz** edilir. (*Meta değerlendirme*)
- Değerlendirmeciler de **öz değerlendirme** yapmasına katkı sağlar.

ORNSTEİN ve HUNKİNS 'e göre değerlendirme süreci

* Çoğu araştırmacı tarafından **kabul** gören bir **dizi adım**dır.

* **Değerlendirici** bir **eylem planı** yapmalıdır.

DEĞERLENDİRME SÜRECİNDEKİ ADIMLAR:**1. Değerlendirilecek programdaki olguya odaklanma:**

- **Ney** değerlendirilecek
- **Hangi tasarım** kullanılacak

2. Bilginin toplanması:

- Gerekli **bilgi kaynakları** tanımlanır
- Buna göre **bilgi toplanır**

3. Bilginin organize edilmesi:

- Hedef kitle bilgiyi yorumlar ve kullanır. (yararı)

4. Bilginin analiz edilmesi:

- * Değerlendirmenin odağına
- Uygun **analiz tekniğini** seçme ve **uygulamayı** içerir.

5. Bilginin raporlaştırılması:

- Elde edilen sonuçlar **raporlaştırılır**. (*Bilimsel ölçütlere uygun bir biçimde*)

6. Bilginin sürekli olarak gözden geçirilmesi:

- Program **değerlendirmenin sürekliliğini** vurgulanır.

4. PROGRAM DEĞERLENDİRME TÜRLERİ VE YAKLAŞIMLARI

=> Program değerlendirme **süreçlerinde Nelerden Yararlanılabilir?**

(*Süreçler: Planlama - Uygulama - Değerlendirme*)

1. Çeşitli **değerlendirme türlerinden**
2. Program **değerlendirme yaklaşımlardan**

PROGRAM DEĞERLENDİRME TÜRLERİ (Değerlendirme biçimine göre)

1) **Formal değerlendirme** 2) **İnformel değerlendirme**

1) Formal değerlendirme:

* **Sistemati**k bir **süreci** içerir.

- **Amaçlar** belirlenir
- **Nerede, ne zaman** ve **kim** tarafından **yapılacağına** karar verilir.
- **Veri toplama araçlarının geçerliği** ve **güvenirliğinin** incelenir.

* F.D. **yapılandırılmış** bir **değerlendirme türüdür**.

* **Süreç** hakkında **uzmanlık** gerektirir.

2) İnformel değerlendirme:

* **Sistemati**k **olmayan** bir özelliktir.

- **Günlük yaşam**da karşılaşılan **olaylarda** ortaya çıkar.
- **Özel** bir **nitelik** taşır.

Ancak => Değersiz, geçersiz bir **değerlendirme** türü **değildir!**

- Deneyimler, içgüdüler oldukça önemli verilerdir. =>

- * **Bazı durumlarda** **formal** değerlendirmeye göre **daha hızlı** veriye ulaşılabilir.
- * **İnformel değerlendirmeler** **formal değerlendirme** yapılmasına **zemin** oluşturur.

- * **Geliştirilen program** ile **Gerçekleşen** program arasındaki **ilişkiyi** sorgulamada
=> Her iki değerlendirme **türü birlikte** kullanılabilir.

PROGRAM DEĞERLENDİRME TÜRLERİ (Değerlendirme amacına göre)

1) **Biçimlendirici değerlendirme** 2) **toplam değerlendirme**

1) Biçimlendirici değerlendirme:

* Geliştirilen programın ilk aşamalarında **durum gözden geçirilir**.

- **Sürekli, ayrıntılı** ve **konuya özgü bilgilendirme** sağlar.
- Programın **niteliğinin artırılması amaçlanır**.
- Sorunlara **vaktinde müdahale** edilmesini sağlar.

2) Toplam değerlendirme:

* Programın **uygulanmasından sonra** yapılan **değerlendirmedir**.

- “*Eğitim programı başarılı oldu mu?*” sorusu üzerinden hareket eder.

* **Aşamaları**

- Bir eğitim programı üzerindeki **toplam etkisi** ile ilgili kanıtlar toplanır

Toplam değerlendirmenin 4 (dört) düzeyi:

1. **Tepkiler açısından:**
  - Öğrencilerin tepkisi üzerinde odaklanılır.
2. **Öğrenme açısından:**
  - Hedef ve kazanımlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin veri toplama
3. **Transfer etme açısından:**
  - Programı deneyimleyen kişilerin görüş ve tutumlarını belirleme
4. **Sonuçlar açısından:**
  - En **zorlu** basamaktır.
  - Çünkü bir programın sonuçlarına **hemen ulaşamaz!**

PROGRAM DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI (TASARIMLARI)

* **Program değerlendirme sürecinin**

- **Hangi anlayışa** dayalı olarak **yapılandırıldığı**
- **Nasıl bir bakışın izlenmesi** gerektiği konusunda önemli **yardımcılardır**.

FİTZPATRİCK ve ARKADAŞLARI

(5 farklı bakış açısı ile 5 farklı **program değerlendirme Yaklaşımı**)

1. Hedefe Dayalı Değerlendirme:

- Programın **hedeflerinin** belirlenmesi
- Bu **hedefler** doğrultusunda gerçekleşen **çıktıların değerlendirilmesini**
=> Önceden belirlenen hedefler ile ölçme sonuçları karşılaştırılır.
=> Hedeflerin belirlenmiş olması
- **Değerlendirme** sürecinde **yargıya** varmak için işi **kolaylaştırır**.
=> Sadece **hedef odaklı** olmasından
- Bazı **sınırlılıkları** da söz konusudur.
- Ortaya farklı durumlar çıktığında gözden kaçırılabilir.
=> Program **uygulandıktan sonra kullanılabildiği için**
- **Süreç içindeki sorunların belirlenmesi** ve **çözümü imkansızdır!**

2. Yönetime Dayalı Değerlendirme:

- **Yöneticilere** ya da program **liderlerine bilgi sunmaya** odaklıdır.

Neyi Savunur?

* Program **değerlendirme sürecinde** elde edilen **bilgilerin**

- Karar vericiler ve... müdürlerce **daha etkili kullanılabileceğini savunur**.

* Önemli olan **yöneticilerin kararlarıdır**.

Güçlü Yönleri nelerdir?

* Daha **tasarı** aşamasındayken **tartışma fırsatını** sunar.

Sınırlı yönleri nelerdir?

* Yöneticinin **fark edemediği kritik** durumların **gözden kaçırılması**.

* Değerlendirmecinin yöneticiyle **uyuşmaması**

3. Uzman Odaklı Değerlendirme:

* **En eski** ve **en çok kullanılan** yöntemlerdendir.

* Programın **niteliğine** ve uzman/ların **karar vermesine** odaklıdır.

Örnek

- Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen **akreditasyon** çalışmaları,
- **Proje değerlendirme jürileri** ya da **hakem kurulları**,
- Programı **yerinde değerlendiren uzmanların** uygulamaları

Güçlü Yönleri nelerdir?

* **Birçok alanda** uygulanabilmesi

* **Verimli** olması

4. Tüketici / Yararlanıcı Odaklı Değerlendirme:

* **Ürün ve hizmetler hakkında bilgi toplamakla yükümlü birey** ya da **bağımsız kuruluşlar** tarafından **geliştirilen** ve **desteklenen** bir yaklaşımdır.

* Bilgi toplamada yükümlü olanlar:

- *Eğitim programları, çalıştaylar, hizmet içi eğitimler, eğitim materyalleri*

* Bu yaklaşımda

- Ürün ve hizmetlerden **yararlananlar değerlendirme pozisyonundadır**.

5. Katılımcı Odaklı Değerlendirme:

* Paydaşlar (programla ilgisi olanların)

=> **Değerlendirmeye yardım etmek** üzere **sürece** katılır.

* **Çoğulcu** bir **bakış açısını** yansıtır

- Programın çok yönlü **değerlendirilmesine** önemli **katkılar** sağlar. Örneğin (*Değerlendirmeye öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve ailelerin katılması*)

KAVRAMLAR VE KAVRAM ÖĞRETİMİ

Kavram nedir?

* **Türk Dil Kurumuna** göre **kavram**: “Nesnelerin veya olayların **ortak** özelliklerini kapsayan ve bir **ortak** ad altında toplayan genel **tasarım**.”

* Birçok **olay** veya **nesne**

- Belli **kategoriler** içerisinde **kavramlaştırılarak**
- Zihnimizde **soyut** bir **düşünce** birimi olarak **düzenlenir**.
- => Kavramlar bu özellikleri ile **bilgi yapı taşlarıdır**.

* Toplum içerisindeki **iletisimleri kavramlar** üzerinden sağlanır.

Örnek: Belirli özelliklere sahip bir **meyve** için bu **kavramı somutlaştırmak** için
=> Herkesin aynı şeyi **anlayacağını** düşündüğümüz bir **kelime** kullanırız.

* **Amasya elması** veya **golden elma** gibi isimlerle **örneklendirme** yaparız (**Şekil 1**).

Şekil 1 Örneklendirdiğimiz Elma kavramı

* **Kavram** öğretiminde

- Bu **kavramı** en iyi şekilde **temsil edecek** örnekler kullanmalıyız.

* **Kavramlar**:

- => **Elma** gibi **somut** / **Mutluluk** gibi **soyut** olabilir.
- => **Zamanla** çeşitli yaşantılar yoluyla **gelişmeye** devam eder.

SENEMOĞLU (KAVRAMLARIN ÖZELLİKLERİ)

* Kavramların **5**(beş) özelliğinden bahseder:

1. **Öğrenilebilirlik**: **Deneyimler** sonucu **doğuştan** değil **sonradan** öğrenilir.
2. **Kullanılabilirlik**: Farklı çeşitte **kullanım alanları** vardır. (İsteğe bağlı)
3. **Açıklık**: Kavramlar **anlaşılabildir** ve **ortak bir fikir birliği** vardır.
4. **Genellik**: Kavr. **hiyerarşik** olarak **organize** edilir ve **genelden özel hâle geçer**.
5. **Güçlülük**: Kavr. **diğer kavramların** anlaşılmasına yardımcı oluyorsa **güçlüdür**.

KAVRAM ÖĞRENİMİ VE ÖĞRETİMİ

* Kavram **öğrenmede** bilgilerin **yapılandırılması** söz konusudur.

* Kavram **öğrenme Yaşam boyu** devam eder.

* Kavramlar **öğrenilme** aşamasında **diğer kavramlarla ilişkilendirilebilmelidir**.

KAVRAM (GELİŞTİRME SÜREÇLERİ) (YAĞBASAN, GÜLÇİÇEK)

* Kavram geliştirme sürecinde aşağıdaki **yaklaşımlar** öne çıkar:

1. **Genelleme**: **Nesne**, **olay** veya **olguların** özelliklerinden yola çıkarak bir **genel ilkeye** ulaşma sürecidir.
2. **Ayrım**: **Benzemeyen** özelliklerin **vurgulanmasıdır**.
3. **Tümevarım**: **Genele ulaşma**, **çıkartım** yapma sürecidir.
4. **Tanımlama**: Kavramların **özelliklerini** açıklamadır.
5. **Tümdengelim**: **Örneklerden** yola çıkarak **genel hâlin açıklanma sürecidir**.

KAVRAM ÖĞRENMEDE “ÖĞRENME KURAM VE YAKLAŞIMLARI”

1) Bilişsel yaklaşım

JEAN PİAGET

* **Bilişsel Gelişim Kuramı** vardır ve **öğrenmeyi şemalar** ile ifade eder.

* **Özümseme**, **uyumsama** ve **dengeşizlik süreçlerini** ifade etmiştir.

* Bu **süreçlerde**

- Gelen **bilgiler**, mevcut yapıya **entegre edilir** ya da
- Var olan **bilişsel yapı** **yeni bilgilerle değişime uğrar**.

2) Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme

- Bir **bilgi yığını** şeklinde **değil**, bir **örüntüdür**.
- **Bilginin temel yapı taşları** inşa edilmektedir.

BRUNER

* **Bireyin buluş yoluyla** örnekler üzerinden bir **bütüne** varmasını ifade etmiştir.

3) Tümdengelim

* Yapılandırmacı yaklaşımın **tersidir**.

DAVİD AUSUBEL

* **Anlamli sunuş** yoluyla **öğrenme** temellidir.

KAVRAM YANILGILARI

* Bazı bilgiler geçmişte **çevreden** veya **aileden...** **öğrenilmiş** olabilir.

* Ancak **önceki bilgiler** çoğu kez **bilimsel doğru olan bilgi** ile **ters düşer**.

=> Bu bilgilere “**kavram yanlışları**” denir.

Kavram Yanlışlarını Basit Hatalardan Ayıran Temel Özellik Nedir?

* Kavram yanlışları

- Uzunca bir **sürede** bireyin **zihninde** oluşur
- Çoğu kez bu bilgilerin **değiştirilmesi zordur**.
- Kavram yanlışlarının **değişimine öğrenciler direnç gösterir**.

Kavram yanlışlarının çok çeşitli nedenleri Nelerdir?

- 1) Eğitim sürecinde **yanlışların yeterince** ele alınmaması
- 2) **Öğretim materyallerinin**
  - **Öğretilmesi istenen kavram** yerine geçerek **genellemelerin** yapılması
- 3) **Öğretim materyali** olarak **ders kitaplarındaki** **eksik ifadeler**
- 4) **Yazılı** ve **görsel medya**
- 5) Günlük hayatta kullanılan **dil**.

* **Kavramsal öğrenme** bir **süreç** içerisinde meydana gelir.

* **Kavramlar birey için yeni bilgilerse** → mevcut bilişsel yapıya **bağlanır**.
=> Bu **bağlanma** olduğu sürece → **anlamli öğrenme** oluşur.

POSNER, STRIKE, HEWSON ve GERTZOG

* Var olan yapıdaki kavramların **değiştirilebilmesi** için şartları belirlediler.

VAR OLAN YAPIDAKİ KAVRAMLARIN DEĞİŞTİRİLEBİLMESİ İÇİN 4 (DÖRT) KOŞUL

- 1• **Mevcut** kavramda **hoşnutsuzluk** olmalıdır.
- 2• **Yeni** kavram **anlaşılr** olmalı
- **Yeni** kavram **mantıklı** olmalı
- 4• **Yeni** kavram **işe yarar** olmalı

KAVRAM ÖĞRETİMİNDE VE KAVRAM YANILGILARI TESPİTİNDE KULLANILABİLECEK ARAÇLAR:

Giriş

* **Kavramlar** yapıca **soyut düşünce** birimleri ve **karmaşık** yapısı vardır.

=> **Öğrenmede zorluklar** yaşanır.

Bu **zorluklar** nasıl **Aşılır**?

=> Sorunu gidermede **görsel tasarım araçları** katkı sağlayabilir.

Görsel Tasarım Araçları:

1. **Kavram haritaları**
2. **Zihin haritaları**
3. **Kavram karikatürleri**
4. **Metaforlar** ve **analojiler**
5. **İki / üç aşamalı testler**

KAVRAM ÖĞRETİMİ GÖRSEL TASARIM ARAÇLARI

1. KAVRAM HARİTALARI

* **JOSEPH D. NOVAK** kaynaklıdır.

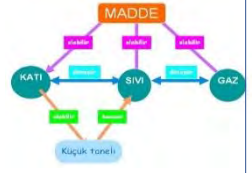
-Ausbubel'in **anlamli öğrenme kuramına** dayalıdır

- 70'li y. başında **Cornell Üniversitesinde geliştirildi**.

=> **Bilgiyi organize edip görsel** bir şekilde sunar.

=> Ausubel'in “**anlamli öğrenme k.**”na **yardımcıdır**.

=> **Kavramlar** ve **kavramlar arası ilişkileri** gösteren **grafiksel bir görsel araçtır**.

Şekil 1. Örnek bir kavram haritası

K.H. Hazırlanırken Dikkat Edilecek Bazı Hususlar:

- 1) **Tek bir akış diyagramı** şeklinde **hazırlanmamalıdır**.
- 2) **Özel isimler kavram değildir**, yazılmaz.
- 3) **Her kavram bir defa kullanılmalıdır**.
- 4) **Belli bir grup kavramlar renklendirilebilir**. **Ayrt edilebilirlik** sağlar.

Kavram haritasında **Neler Olmalıdır?**

- 1) **Kavramlar** ve **kav. arasındaki ilişkileri** gösteren **ifadeler** olmalı
- 2) **Kavramları bağlayan çizgiler**, ilk k.dan **diğerine doğru okla** işaretlenmeli
- 3) **İki kavram arasında çapraz bağlantılar** da olmalıdır.

Kavram haritasının **Kullanım Alanı?**

- 1) K.H. **öğrenme/öğretmen aracı** olduğu gibi **ölçme aracı** olarak da kullanılabilir.
- 2) **Ders girişinde** → **konuyu bütün hâlinde görme** imkânı sağlar.
- 3) Dersin **gelişme aşamasında**;
  - * Önceden tanımlanan K.H. üzerinde
  - **Maskeleme** yöntemiyle **kavramlar arası ilişkiler** **aşama aşama** açıklanabilir.
  - **Öğretmen** ve **öğrencilerle birlikte** **hazırlanabilir**.
- 4) **Dersin sonuç aşamasında**;
  - * **Konu özletleyerek bütün hâlinde görme** imkânı sağlar.
  - Ev ödevi olarak da verilebilir.

2. ZİHİN HARİTALARI

* **TONY BUZAN** geliştirdi.

- **Not alma tekniği** olarak ortaya çıktı.

* **Olayların, fikirlerin** **sistemati bir şekilde** **görselleştirilmesidir** (Şekil 2)

Şekil 2. Örnek bir zihin haritası (Şen)

3. V-DİYAGRAMLARI

* **D.BOB GOWIN** ve **arkad.** 80'li yıl. geliştirdi.

* **Başlangıçtaki amacı** Fen bilimi alanında

-Laboratuvar araştırmalarının **daha etkili** olması

* Raporlarda öğrencilerin teorik bilgiler ile

→ Uygulamalar arasında bağlantı kurar...

Şekil 3. Örnek bir kavram karikatürü (Atasoy)

4. KAVRAM KARİKATÜRLERİ

K.K. hazırlarken nelere Dikkat Etmeli?

1. Günlük hayattan **bilimsel bir olayı** konu alır.
2. **İnsan** veya **hayvan karikatürü** (**Karakterler isimlendirilir**)
3. **Karakterler** olayı **tartışır** veya **diyalog hâlinde** olur.
4. **Sözler konuşma baloncuklarında** **ayrı ayrı** ve **sırasıyla** verilir
5. **Karakterlerin görüşleri** **kısa, öz** ve **anlaşılr** ifade edilmelidir.
6. **Kavram yanlışlarını** içerir. Konuşanlardan biri **hatalı bilgi** verir.
7. Karikatürler **dikkat çekici** tasarlanmalıdır.
8. **Tüm alternatif fikirler** **akla uygun** ve **eşit statüde** olmalıdır.
9. **Poster** ise öğrencilerin **tamamının göreceği şekilde** ve **okunaklı** olmalıdır.
10. **Öneri**: Konuşma balonlarına bir tane **boş konuşma balonu** ilave edilebilir.

Akran Öğretimi

- * **Aktif öğrenme yaklaşımlarından** birisidir.
- * Öğrencilerin **aktif olarak** öğrenme sürecine **katılımını** sağlar.
- * Her **branşta** uygulanabilir bir yöntemdir.
- Öğrenciyi **merkeze** alır ve onun **ihtiyaçlarını** gözeter.
- “**Akran**”ların **desteğini** alır.

Akran öğretimi yönteminin

1. **Kavramsal öğrenme**,
2. **Problem çözümünü artırma**
3. Öğrenme **zorluklarını giderme**,
4. **Öz güven** üzerine → **olumlu etkileri** vardır.

ERİC MAZUR

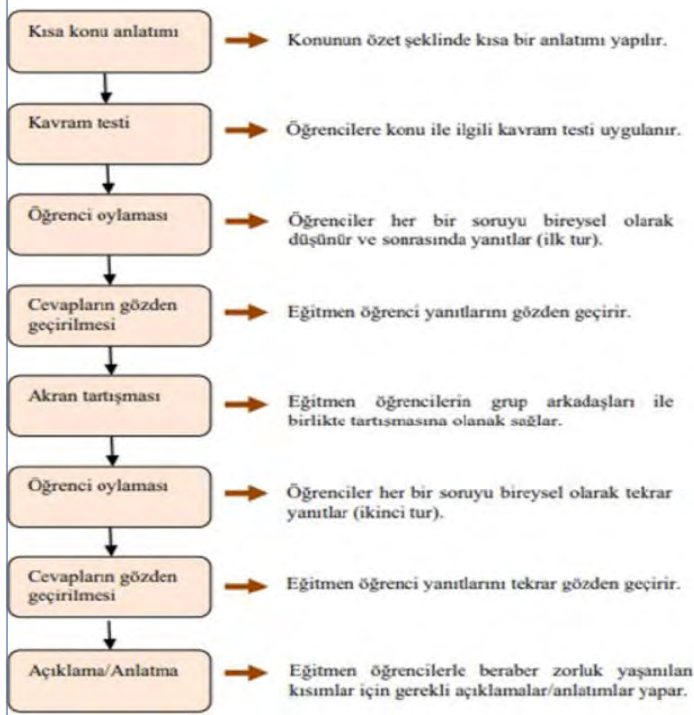
* **Akran öğretimi Yaklaşımı** çalışmaları var. (Harvard Üniversitesi)

Çıkış noktası

- Öğrencilerin **sayısal** verilerle herhangi bir konudaki **problemleri** çözerken
- => İşin derinlemesine **kavramsal anlamının** anlaşılmağına yöneliktir.

AKRAN ÖĞRETİMİNİN ADIMLARI

* **Basamak basamak** ilerleyen bir **döngü** içerisinde gerçekleştirilebilir.

Şekil 1. Akran öğretimi akış şeması (Oktay, 2017)

MAZUR'un çalışmaları**Kavram Sorusunun Bazı Özellikleri**

- 1) Sadece **sayıların** kullanılıp çözüme ulaşıldığı bir **soru** olmamalı
- 2) Çoktan seçmeli ve **yeterli sayıda seçenek** içermeli
- 3) Öğrencinin **anlayacağı dilde açık ve net** olmalı
- 4) **Ne çok zor ne de çok kolay** olmalı
- 5) Tek **bir kavram** üzerinde olmalı

Akran öğretiminin uygulanmasında

- * **Teknik unsurlardan** en fazla **dikkat çeken** durum
- => Öğrencilerden gelen **yanıtların alınması** olayıdır.

Akran Öğretiminin Uygulanmasında En Fazla Kullanılan Yöntemler:

1. **El kaldırma**: En kolay ve kısa sürede öğrenci cevapları alınır ve değerlendirilir.
2. **Flaş kartlar**: Farklı renk ve formlarda A, B, C gibi kartlar önceden dağıtılır.
3. **Taramaformları**: Büyük gruplarda tercih edilebilir.
4. **Clickers**: Teknolojik bir uygulamadır. Ayrıca bir uygulama aparatı gerekir.
5. **Çevrim içi yanıt sistemleri**: Günümüz web 2.0 araçları yardımıyla uygulanır.

Akran Öğretiminin Avantaj ve Sınırlılıkları

- * **Teknolojik uygulamalar**
- Öğrencinin ilgisini, sürece katılımını artırır (**olumlu** yönü)
- Bazı öğretmenler için **zahmetli** ve **maliyetli** olabilir (**olumsuz** yönü)

Akran Öğretimi Yönteminin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi

- * **Eğitmenlerle öğrenenler** süreç içerisinde yoğun bir şekilde **etkileşimdedir**.
- => **Karşılıklı eş güdüm** önemlidir.

Uygulamaların değerlendirilmesi

- Bir sonraki uygulamaların niteliğini artırmada
- Süreç içerisindeki olası **aksaklıkları** **görmeye** önemlidir.

- * Öncelikle bireylerin kendilerini değerlendirmesi (öz değerlendirme)
- * Sonrasında **akran** ve **grup değerlendirmeleri** istenebilir.

Giriş**Okul Dışı Öğrenme**

- **Öğretim programını temel alır**.
- **Sınıf dışındaki alanlarda ve kurumlarda gerçekleşir**.

Okul Dışı Öğrenme Türleri

- 1) **Formal** Öğrenme
- 2) **Non-Formal** Öğrenme
- 3) **İnformal** Öğrenme

Formal Öğrenme	Non-Formal Öğrenme	İnformal Öğrenme
Genellikle okulda	Okul dışı kurumlarda	Her yerde
Motivasyon daha dışsal	Motivasyon gen. içsel	Temelde içsel motivasyon
Yapılandırılmış	Yapılandırılmış	Yapılandırılmamış
Zorunlu	Genellikle gönüllü	Gönüllü
Öğretmen liderliğinde	Rehber/öğretmen liderliğinde	Gen. öğrenenin öncülüğü
Öğrenme değerlendirilir	Öğrenme gen. değerlendirilmez	Öğrenme değerlendirilmez
Arıstık	Genellikle arıstık değil	Arıstık değil
Gen. önceden planlı	Gen. önceden planlanlı	Kendiliğinden

Okul dışı öğrenme

=> **İnformal** ortamlarda **formal öğrenme faaliyetlerinin** yürütülmesidir.

Okul dışı öğrenme Yararları Nelerdir?

- * Okul dışı ortamlarında yapılan etkinlikler
- Öğrencilerin **bilişsel**, **duyuşsal** ve **psikomotor** yönden gelişimini sağlar.
- **Motivasyonda**, **tutumlarda** ve **akademik başarıda** etkilidir.

Not: Her kademede **sınıf içi** ve **okul dışı öğrenme** bir arada kullanılması ile

=> **Öğrenme zenginleştirilir**.

=> Etkinlikler hazırlanırken

İçerik-yöntem-ortam ilişkisine dikkat etmelidir.

Şekil 1. Okul dışı öğrenmede içerik-yöntem-ortam ilişkisi

İÇERİK

- * “**Ne**” sorusuna cevap verir. niteliktedir. (Etkinliğin **konusu**)
- => Etkinliklerimizin içeriği **öğretim programındaki kazanımlar**dır.

“Okul dışı öğrenme **ne zaman** yapılmalıdır?”

=> “Öğretim prog. **kazanımı** ne zaman işlenecekse o zaman”

ORTAM

- * **İçeriğe** yani **kazanıma uygun sınıf dışı ortam**dır.
- * “**Nerede**” sorusunun cevabıdır.
- Her **içeriğin her ortamda** işlenmesi **uygun** veya **kolay** olmayabilir.

YÖNTEM

- * “**Nasıl**” sorusuna cevap verir.
- * **İçeriğe** uygun bir **ortamda etkinliğin nasıl gerçekleştirileceği** ...

Okul dışı öğrenme ortamlarının Önemi?

- * **Yaparak-yaşayarak öğrenme**de ekilidir.
- * Sınıf ortamına getirilemeyen **materyalleri yerinde görme**, **deneme** fırsatı verir.
- * **Disiplinlerarası bir yaklaşım**, okul dışı öğrenmenin önemli bir özelliğidir.

OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI**Okul dışı öğrenme sürecini nasıl organize etmeliyiz?**

- * Bu iş **profesyonel** bir süreçtir.

* **Şekil 1. Okul dışı öğrenme sürecinin organizasyonu**

1. ETKİNLİK ÖNCESİ HAZIRLIKLAR (OKUL DIŞI)

- * Okul dışı ortama **gitmeden önce**
- Su, iae gibi **organizasyon** boyutunda hazırlık
- Öğrencilerin tek mi grupla mı çalışacağı gibi **akademik** ön hazırlıklar yapılır.

Nelere dikkat etmeliyiz (Hazırlıklar) ?

1. **Etkinlik** , **zaman** ve **akış planı** hazırlanmalı
2. **Okul yönetimi** ve **ailelerden izinlerin** alınması
3. **Gidiş-dönüş ulaşımının** planlanması
4. Kiminle **iletişime** geçileceği **belirlenir**.
5. **Öğrencilerin** ve **velilerin bilgilendirilmesi** gerekir.

2. ETKİNLİĞİN UYGULANMASI (OKUL DIŞI)

- * **Hazırlıklar** yapıldıktan sonra → **Sahada uygulama aşamasına** geçilebilir.

Nelere dikkat etmeliyiz (Uygulama ve Öncesi) ?

1. **Etkinlik öncesi**
  - Öğrenciler **organizasyon kuralları** hakkında **bilgilendirilmelidir**.
  - **Gruplar** hâlinde çalışılacaksa bunlar **belirlenmelidir**.
2. **Etkinliğin belirli anlarında**
  - Öğrencilerin **çalışma kâğıtlarını** doldurmaları için onlara **zaman verilmelidir**.
  - Öğrencilere ortamı **gezebilecekleri serbest zaman** verilmelidir.

3. ETKİNLİK SONRASI DEĞERLENDİRME (OKUL DIŞI)

- * Sınıf içinde olduğu gibi **etkinlik sonrasında değerlendirilmelidir.**
=> Değerlendirmeler **illaki not verme** amaçlı olmamalıdır.
=> **Biçimlendirici değerlendirme** olmalı
- Kazanımların **ne ölçüde öğrenildiği** **yoklanmalıdır.**
- * Derslerin uygulanma biçimleri **öğrenciler** tarafından **değerlendirilebilir.**
=> **Etkinliğin bir sonraki seferde daha etkili uygulaması** için dönütler sağlanır.

Okul Dışı Öğrenme Faaliyetleri Sonrası Ölçme-Değerlendirme Araçları

1. Kavram haritaları	5. Bulmacalar
2. Zihin haritaları	6. Gazete/poster/broşür hazırlama
3. Etkinlik sonrası değerlendirme	7. Fotoğraf sergisi
4. Metin çözümlemesi	8. Kompozisyon/mektup yazma

* Bu araçlar

-**Sınıf seviyesine** ve **konuların içeriğine** göre öğretmen tarafından tercih edilebilir.

- * Eğer ziyaret edilen okul dışı ortamda **vakit kalmışsa**
- **Ölçme-değerlendirme** aşaması orada da **yapılabilir.**

Nereler okul dışı ortam sayılır?

- * **Öğretim programında** ele alacağımız **kazanıma uygun her ortam**
- Sadece **kurumsal** yapılar değil (müzeler, bilim merkezleri...)
- **Açık alanlar** (okul bahçesi, park, nehir kenarı...)
- **Hastane, sanat merkezleri** de okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilir.

EĞİTİMDE ETKİLİ GERİ BİLDİRİM

I. ÖĞRENMENİN DOĞASI

- * Bilgi üretiminin **hızı** ve **değişimi** sonucu
- Bilgi aktarmada **yüz yüze eğitimlerin sınırlı sürelerini yetersiz bırakır.**
- * Çocukların **yaşam boyu** öğrenme ihtiyaçlarını **karşılayabilmeleri** için
=> Öğrenme **sorumluluğuna** ve **özerkliğine** sahip bireyler olarak yetiştirilmeli
=> Erken yaşlardan itibaren **sosyal-duygusal özelliklerinin geliştirilmeli.**

Eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde

- **Öz saygı, tutum, öz güven, öğrenme özerkliği, öğrenme sorumluluğu** önemlidir.
=> Bu özellikler öğrenme sürecinde öğrenciyi etken ve aktif kılar
=> Öğrencilerin **öğrenmeye yönelik tutumlarını** ve **motivasyonlarını artırır.**

Öğrenme özelliklerinin oluşmasında

- * **Kalıtsal** ve **bağlamsal** özellikler **ön plandadır.**

Kalıtısal olarak miras alınan özellikler

- * Hamilelikteki yaşantılar ve doğum sonrası sosyal ve kültürel **bağlam...**

Öğrenme sürecine etki eden farklı değişkenler Nelerdir?

- Çocukların geçmiş öğrenme **deneyimleri,**
- Sosyal ve kültürel **yaşantıları;**
- Okul, öğretmen, aile, akran gibi eğitim paydaşlarının çocuk üzerindeki **etkileri**

Eğitim ortamlarındaki çeşitliliğin temel kaynaklarını Nelerdir? (Türkiye’de)

- **Gelir dağılımındaki eşitsizlikler,**
- **Öğrenme güclüğü yaşayan** bireyler,
- **Özel gereksinimli** bireyler
- * Özellikle 2011 yılından itibaren çevre ülkelerde gelişen ve kronikleşen
- Türkiye’nin düzenli olarak **bireysel** ve **kitlese dış göçe** maruz kalması
- Coğrafi konumu ile köprü görevinde kısa süreli ve **geçici ikamet ülkesi** olmuştur.
- * Son yıllarda sınır ülkelerinde meydana gelen **bölgesel çatışmalar** ve **iç savaşlar**
- Türkiye’yi **transit** ülke konumundan **hedef** ülke hâline dönüştürmüştür.
(2011’de Suriye’de çıkan çatışmalar etkilidir)

Türkiye’ye göç eden nüfusun

- Yarıya yakını **0-18 yaş** arasındaki çocuklardır.
=> Sınıflardaki **çeşitliliği artırmıştır.**

* Ortaöğretim programlarına kadar olan eğitim ortamı

- Öğrencilere zengin **öğrenme yaşantıları** sunar
- **Bilişsel yeterlikleri, duyuşsal özellikleri, psikomotor** ve **sosyal becerileri** geliştiren bir **ekosistemdir.**

* Öğrencilerilere Bakış Açımız Ne Olmalı?

- Onları sadece **bilişsel paradigmalar** ile değil
- Bütünsel bir bakış açısıyla ele almalıyız.
- (Fiziksel, sosyal-duygusal ve bilişsel alanları ile birlikte ...)
- Erken yaşlardan **öz kavramlarını** olumlu yönde geliştirmelerini sağlamalıyız.
- **Öğrenme sorumluluğu** ve **özerkliği** içinde yetişmelerini **teşvik etmeliyiz**
- Gelecekteki öğrenme ihtiyaçlarını daha iyi tanımlamalı
- Gerekli bilgilere ulaşma ve değerlendirme becerisine sahip olmalarını sağlamalıyız.

Öğrenme Sürecinin Belirleyici Unsurlar Nelerdir?

- * **Öğrenme isteği** ve **kararlılığı** olmadan gelişim **sağlanamaz!**
=> Bunun için içsel ve dışsal **motivasyon kaynakları** harekete geçirilmelidir.
- * Çocuklar **korku** ve **baskıyla değil kendi çabalarıyla** daha etkili **öğrenirler**
- **Korku** ve **baskı**, çocuklardaki **kaygıyı artırır.**

- * Öğrenmenin en önemli **itici gücü meraktır.**

=> **Merak** azalırsa -> **öğrenme çabası** da **azalır**

Merak etmek

- Öğrenme isteğini olumlu yönde etkiler
- Çocukların **düşünme, araştırma, sorgulama becerilerini geliştirir.**
- Önemli **motivasyon** unsurudur.

Öğretim Programları Nasıl Olmalıdır?

- * Zengin **kazanım** ve **öğretim etkinlikleri içermeli**
- Çocukların **meraklarını** çeken
- Onları **şaşırtan**
- **Araştırmaya, düşünmeye** ve **sorgulamaya yöneltten** yapıda olmalı.
- * **Farklılaştırılmalı** ve **zenginleştirilmelidir**
(Öğrencilerin hazırbulunuşluk ve gelişim düzeylerine uygun olarak...)

Öğrenme Ortamları Nasıl Olmalı?

- * **Etkinliklere dayalı** olarak tasarlanmalıdır:
- Öğrencilerin **gerçek yaşam problemlerine çözüm arayacakları,**
- **Projeler geliştirecekleri,**
- Öğrenme ürünlerini **ortaya koyabilecekleri** etkinlikler olmalı

Öğretmenlerinin En Önemli Görevi Nedir?

- Çocuklara **öğrenmeyi sevdirmek**
- Onların **öğrenme çabalarını desteklemek**
- **Öğrenme kararlılıklarını sürdürmelerine yardımcı olmaktadır.**

En Geniş Tabanlı Öğrenmeler Hangileridir?

- => **Yaparak** ve **yaşayarak** ulaşılan **öğrenmelerdir.**
- **Kalıcı izli öğrenmede** etkilidir.

- * Öğrencileri **pasif** alıcı olmaktan kurtaran yöntemler **kullanmalı.**
- Programı **uygulayan, uyarlayan, farklılaştıran** öğretmendir.

Bu nedenle öğretmenlerin

- **Alan** ve **pedagojik** yeterliklerinin **üst düzey** olması,
- **Demokratik tutum** ve **davranışlara** sahip olmaları,
- **Duyuşsal hazırbulunuşluk düzeylerinin yüksek olması** beklenir.

Öz Güven Nedir?

- Okul ekosistemindeki tüm paydaşların **o bireye dair izlenimlerinin toplamıdır.**

Öğrenci

- * Bir **bütünlük** içerisinde **yaşar.** (Bilişsel, duyuşsal, sosyal ve fiziksel özellikler)
- * Bu kapsamda **öğrenme ortamları**
- Öğrencinin kendi **öğrenme sorumluluğunu aldığı,**
- Öğrenciyi **bütünsel** olarak ele alan,
- Ona dair her tür **farklılığı içeren** ve
- Gelişim sürecini **destekleyen etkinlikler ile tasarlanmalıdır.**

Öğrenme Nasıl Gerçekleşir?

- Bireyin kendi zihin **şemalarını oluşturmaları,**
- Mevcut şemalarını **güncellemesi,**
- Dış uyarıcılardan gelen bilgiyi **anlamlandırması ile gerçekleşir.**

- * Bireyler, **bilişsel şemalar** yoluyla

=> Zihinlerindeki **bilgileri yapılandırır, genişletir** ve **detaylandırır.**

Hata Nedir?

- * **Öğrenme sürecinin** önemli **deneyimleridir.**
- * Öğrenme sürecinde **geri bildirim** sağlayan önemli **yaşam deneyimleridir.**

Geri bildirimler?

- * Bireyin **bilişsel** ve **duyuşsal özellikleri** üzerinde **olumlu etkileri** vardır:
- **Bilişsel şemaların oluşturulmasına** ve **düzenlenmesine,**
- Yeni bilgilerin **zihinsel şemalarda örgütlenip** ön bilgilerle **ilgi kurulmasına**
- Bu bilgilerin **anlamlandırılmasına** önemli katkı sağlar.
- * **Bilişsel gelişime** eşlik eden **duyuşsal özelliklerin** de değişimini sağlar.

Geri bildirim kapsamında öğrencinin öğrenme süreçlerine

- * **Katılımın niteliği** de **değerlendirilmelidir**

II. ETKİLİ GERİ BİLDİRİM

Öğretmenler

- * Öğrencilerin **bilişsel becerilerinin gelişimini sağlar**
- * Ayrıca **duyuşsal** özelliklerinde de **etkilidir.**

BLOOM (Tam öğrenme modeli)

- * “**Tam öğrenme modeli**”nde
=> **Öğrenme ürünlerini etkileyen temel unsurlarını** tanımlar:
- **Ön koşul öğrenmeleri** kapsayan öğrenci bilişsel giriş davranışları,
- **Duyuşsal giriş özellikleri** ve
- **Öğretim hizmetinin niteliğidir der.** (ipuçları, katılma, pekiştirme, dönüt ve düzeltme)

Etkili bir öğrenme-öğretme süreç planlamasında Alınan Önlemler?

- **Konuya** ve **üniteye** ilişkin **ön öğrenmelerinin yoklanması,**
- **Eksiklerinin giderilmesi;**
- İlgisinin, olumlu tutumunun ve akademik **motivasyonunun artırılması**
- + Öğrencilerin **ipuçları** ile **desteklenmeleri,**
- + **Sürece katılım** durumlarının **artırılması,**
- + Öğrencilere **düzeltilme yoluyla geri bildirimler verilmesi**

<p>Öğrenme Süreci İçerisinde * Duyuşsal özellikler ile bilişsel beceriler karşılıklı etkileşim içerisinde.</p>
<p>SENEMOĞLU * Öğrenci duyuşsal özellikleri arasında akademik başarıyı etkileyen → En önemli özelliklerden biri bireyin akademik öz güvenidir Akademik Öz Güven * Kendi öğrenme kapasitesi ile ilgili bireyin kendine yönelik algısıdır. - Öğrenme stratejileri kapsamında ele alınan duyuşsal özelliklerdir. - Öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri ile de yakın ilişkilidir.</p>
<p>SENEMOĞLU Akademik Öz Güveni Neler Etkiler? * Öğrencileri çevreleyen ekosistemdeki aile, akran ve öğretmenlerin yargılarıdır. => Düzenli geri bildirim süreci - Sadece bilişsel süreç ile sınırlandırılmamalı - Öğrenci duyuşsal özelliklerini de kapsayacak biçimde genişletilmeli.</p>
<p>GÖKER Geri Bildirimler hangi açılardan Farklılaşır? a) yapıcı / düzeltici / negatif b) güçlendirici / pozitif => Yapıcı ve güçlendirici geri bildirimler öğrenme üzerinde etkilidir.</p>
<p>SCHUNK Geri bildirimler => Sadece öğrenme-öğretmede katılımını desteklemek ve ödüllendirmek için değil * Aynı sadece katkının niteliğine ilişkin unsurları da içermelidir.</p>
<p>Geri Bildirim Sürecinin Etkililiği Nelerle İlişkilidir? * Akademik öz güvenin gelişimine benzer - Aile, akran, öğretmen tutumları - Sınıf yönetimi, öğretim programları, öğrenme ortamları unsurları ile ilişkilidir. * Bu sebeple geri bildirimler → Öğrenme niteliği ve öğrenci akademik öz güveni üzerinde etkilidir.</p>
<p>HİGGİNS, HARTLEY ve SKELTON * Anlamli, nitelikli ve zamanında verilen geri bildirim → Öğrenci bilişsel özelliklerini geliştirir ve → Öğrencilerin öğrenme sorumluluğunu etkiler.</p>
<p>Etkili geri bildirim sürecinde * Kaynak sadece öğretmen ile sınırlı değildir. => Akranlar arası gerçekleşecek yapıcı geri bildirimler de önemlidir.</p>
<p>Geri bildirimler Çeşitleri Nelerdir? (Yön açısından) a) pozitif geri bildirim b) negatif geri bildirim</p>
<p>a) Pozitif geri bildirimler * Öğrencinin tutum ve davranışlarına yönelik olumlu ifadeler içerir. (Oldukça başarılı, bravo, problemi çözme yaklaşımın doğru vb.) b) Negatif geri bildirimler * Olumsuz ifadeler içerir. (Cevabın yanlış, ödevin oldukça yetersiz...)</p>
<p>Not: Öğretim sürecinde sürekli pozitif geri bildirim vermek mümkün değildir? => Negatif geri bildirimler olumlu jest ve mimiklerle desteklenmelidir. - Öğrencinin yapmış olduğu hatalara karşı daha duyarlı olmasını sağlar. - Öğrenmeye karşı olumsuz tutum ve davranışlarını engeller.</p>
<p>İçerik Açısından Geri bildirimler a) Sınırlı geri bildirim b) Ayrıntılı geri bildirim</p>
<p>Sınırlı verilen geri bildirimler * Öğrenme üzerindeki olumlu etkisi de oldukça sınırlıdır (doğru, yanlış, eksik vb.).</p>
<p>Ayrıntılı geri bildirimler * Öğrenme üzerinde daha olumlu etkiler sağlar - Öğrencinin eksikliklerinin neler olduğunu, - Neyi doğru veya yanlış yaptığını, - Nasıl ilerlemesi gerektiğini ortaya koyar. **Matematiksel işlemlerde hatan var, toplama işlemini gözden geçirmelisin. ** * Genellikle düzeltilmeleri ve yönlendirmeleri de içerir. - Bu nedenle geri bildirimlerde ayrıntı önemlidir.</p>
<p>Zamanlama açısından geri bildirimler a) Anlık geri bildirim b) Gecikmiş geri bildirim</p>
<p>Anlık geri bildirimler * Sınıfta veya eş zamanlı gerçekleştirilen uzaktan eğitim ortamlarındadır. - Otomatik olarak bir yazılım aracılığı ile verilebilir. - Öğretmenler veya akranlar tarafından da düzenlenebilir.</p>
<p>Gecikmiş geri bildirimler * Ödevlere, projelere, çalışma kâğıtlarına verilen dönüt ve düzeltilmeler örnektir. Önemi - Ayrıntılıdır - Sadece yanlışları göstermez → Düzeltilme de içerir. => Geri bildirim etkinliğini artırır.</p>

<p>Geri Bildirimlerin Diğer Hedefleri? * Sadece bilişsel değil - Üstbilişsel becerileri ve duyuşsal özellikleri geliştirmeyi de hedefler.</p>
<p>Örnek olarak => Yapılan bir çalışma içerisinde eksik olan yerlerin belirtilmesi → Bilişsel G.B => Stratejilerle öğrenme etkililiğinin artmasına yönlendirme → Üstbilişsel G.B => İlgi, tutum ve motivasyona yönelik ifadeler kullanılması → Duyuşsal G.B</p>
<p>* Geri bildirimler (Genel Olarak) - Ayrıntılı olarak sunulmalıdır. - Kişiyeye değil, ürüne yönelik olmalıdır. - Açık ve anlaşılır olmalıdır. - Süreç odaklı ve biçimlendirici olmalıdır. - Bilişsel, üstbilişsel ve duyuşsal özellikleri içermelidir. - İlerlemeyi ve farkı göstermelidir. - Sözlü ve yazılı olmalıdır. - Pozitif unsurları içermelidir. - Pozitif jest ve mimikler geri bildirim eşlik etmemelidir. - Doğrudan yanıt değil, düşündürmeye yönelmelidir. - Sadece eksikliklere ve yanlışlara yönelmemelidir, düzeltilme de içermelidir.</p>
<p>III. ETKİLİ GERİ BİLDİRİM SÜRECİNDE WEB 2.0 ARAÇLARI</p>
<p>* Covid-19 pandemisi ile birlikte - Uzaktan eğitim ve web 2.0 araçlarının kullanımı daha da artmıştır. - Bu araçların ücretli ve ücretsiz uygulamaları var. * Okul dışı ortamlarda öğrenme-öğretme süreçlerinde sıklıkla kullanıldı.</p>
<p>WEB 2.0 Araçlarına Örnek: Kahoot, Formative, Socrative, Edmodo, Actively, Google drive, Edpuzzle, Playposite, Plicker gibi uygulamaları sayabiliriz.</p>
<p>=> Bu uygulamalar farklı türlerde geri bildirim imkânı sağlar. - Bu geri bildirimler anlık olabildiği gibi gecikmiş olarak da verilebilir. => Bu uygulamalar genel olarak otomatik geri bildirim uygundur. => Öğretmen ve akranlar ile etkileşime izin verecek modülleri var.</p>
<p>Kahoot: - Öğrencilere anlık geri bildirim verilebilmektedir. - Ağırlıklı olarak hatırlama ve anlama düzeyindeki sorulara yöneliktir. - Sınırlı geri bildirimler için daha uygundur (doğru, yanlış vb.).</p>
<p>Formative: - Öğrencilere anlık geri bildirim verilebilir - Onlarla etkileşime girilebilir ve yanıtları görülebilir. - Ayrıntılı geri bildirimler düzenlenebilir.</p>
<p>Socrative: - Çoktan seçmeli, doğru-yanlış ve kısa cevaplı sorular hazırlanabilir - Anında onaylayıcı ya da detaylı geri bildirimler verilebilir.</p>
<p>Edmodo: - Sanal sınıf uygulaması ile öğretmen ve akran geri bildirimine imkân sağlar. - Program arayüzünde video linkleri paylaşılabilir - Tartışma forumları açılabilir - Öğrencilere ödevler verilebilir - Anlık ve gecikmeli geri bildirimler düzenlenebilir. - Öğretmen ve öğrenciler tarafından derslere yönelik sunu materyalleri yüklenebilir - Bu materyallere yönelik geri bildirimler sunulabilir.</p>
<p>Google drive: - Ortak dokümanlar oluşturulabilir. - Öğrenciler dokümanlar üzerinde değişiklikler yapabilir - Kendi görüşlerine göre dokümanı düzenleyebilirler. İ - Öğretmenler de bu dokümanlar üzerinden anlık geri bildirimlerini paylaşabilirler. - Yeni dokümanların oluşturulmasına ve/veya tek bir doküman üzerinde öğrenci ve öğretmenlerin ortak çalışma yürütmesine olanak sağlamaktadır.</p>
<p>ÖĞRENME, ÖĞRETİM VE EĞİTİMDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR</p>
<p>ÖĞRENME KAVRAMI * Genel anlamda kabul edilmiş bir tanımı yoktur. - Çünkü her araştırmacı, teorisyen, öğrenmenin farklı bir bileşenine odaklanır.</p>
<p>ÖĞRENME - Davranışların oluşması ya da değiştirilmesi sürecidir. - Belli bir zaman diliminde oluşan bir değişimdir. - Kalıcı değişikliklere neden olan yaşantı sürecidir. - .....</p>
<p>* Bireyin davranışında ya da bireyin bir davranışı gösterme yeterliliğinde yaşantısı yoluyla meydana gelen kalıcı izli değişimdir.</p>
<p>Bu tanımı incelediğimizde => Bireyin davranışında ifadesi ile → Birey NEYİ? Değiştirmeli sorusuna, => Yaşantısı yoluyla ifadesi ile → NASIL? sorusuna cevap alırız. => Kalıcı izli ifadesi ile → Bu değişimin ÖLÇÜTÜ vurgulanır.</p>

REFLEKS:

1. **Doğuştan gelir.**
2. Bir uyarıcıya karşı **belli** ve **basit** bir **davranış** gösterme **eğilimidir.**
(Bir uyarıcıya karşı gösterilen oldukça **hızlı** ve **tutarlı tepki**)
3. **Bilinçli** tepkiler **değildir** ve **hayati öneme sahiptir.** (*Ateşten elimizi çekmemiz*)
4. **İçgüdüye göre daha basit** yapılıdır.
* **Ertelenebilir** ancak **engellenemez!** (**İçgüdü** ise **ertelenemez!**)
* **Organizmanın biyolojik donanımında yer alır.**

İÇGÜDÜ:

1. **Doğuştan gelir.**
2. Temel **psikolojik** bir **güçtür.**
3. Gündelik yaşamda **içinden geldiği gibi davrandığında ortaya çıkar.**
4. **Bilinçli** tepkiler **değildir.**
5. Bir türün **tüm üyelerinde bulunur.** (Başka türlerde **farklıdır**)
6. **Karmaşık** yapılıdır. (**Refleks** daha **basittir**)
7. Belli bir **biyolojik gereksinim ile ortaya çıkmamıştır.**

Not: İnsanlarda **icgüdü yoktur!** (“**icgüdüsel davranışlar**” **vardır**)
(Annelik bir içgüdü değil, içgüdüsel davranıştır)

=>Bireylerin **refleksif** ve **icgüdüsel** davranışları->**öğrenme ürünü değildir!**
=> **Çünkü öğrenilmezler!**

YAŞANTI:

* Öğrenme tanımında geçen “ **bireyin yaşantısı yoluyla**” önemlidir.
=> Öğrenme için **yaşantılar yoluyla ortaya çıkması** gerekir.

DAVRANIŞ:

- * **Davranışçı** kuramlara göre:
- Organizmanın **gözlenebilen her türlü etkinliği**dir.
- * **Bilişsel kuramlara** göre:
- Gözlenebilen ya da gözlenemeyen etkinliklerinin tümünü kapsayan bir **süreçtir.**

Davranışları Genel Olarak Üç Grupta Toplanır:**A) Doğuştan Gelen Davranışlar:**

- **İçgüdüsel** ve **refleksif** davranışlardan oluşur.
- Bu davranışlarımızı **öğrenme** yoluyla **değiştiremeyiz.** (*Kalp kasımızın çalışması*)

B) Geçici Davranışlar:

- Alkol, ilaç yorgunluk, hastalık gibi **etkenlerle ortaya çıkar.**
- **Geçici** davranışlardır. (*Alkollü bireyin alkolün etkisiyle yaptığı konuşmalar*)

C) Sonradan Kazanılan Davranışlar ya da Öğrenme Ürünü Olan Davranışlar:

- Doğuştan **getirilmez!**
- **Öğrenme** yoluyla **sonradan kazanılır.** (*Ağlayarak istediğini elde eden bir çocuk*)

Öğrenme Ürünü Olan Davranışlar 2 (iki) Türdür:

- a) **İstendik** Davranışlar b) **İstendik olmayan** davranışlar

İstendik davranışlar 2 iki yolla kazanılmaktadır:

1. **Planlı eğitim yoluyla kazanılan (İstendik) davranışlar:**
- Eğitim kurumlarında bir **plan çerçevesinde** kazandırılmaya çalışılır.
- Bazen de eğitimin **hatalı yan ürünü istenmeyen** davranışlardır. (*Kopya çekme...*)
2. **Gelişigüzel kültürel ürün olan (İstendik) davranışlar:**
- Yaşam içerisinde **kendi kendine kazanılan** davranışlardır. (*Mahalledeki öğrenme*)
- Bazen **faydalı** ve istendik nitelikte olabilirken bazen de **zararlı** olabilir.

ÖĞRETME:

* Bireyin **öğrenmesine yardım/destek/rehberlik yapma işi.**

Not: **Öğrenmeye yardım** demek **bilgi aktarımı** demek **değildir!**
- Bilgilerin aktarılma**masıdır.**

Öğretme Davranışları Nelerdir?

- Davranış modelleme
- Kaynak sağlama
- Hangi sıra ile nasıl öğrenileceğini gösterme
- Dönüt verme ...

ÖĞRETİM:

- * **Planlı/amaçlı öğretme çabası**(etkinliklerine) “**öğretim**” denir.
- * Okul öğrenmelerinde
→ Öğretim etkinlikleri, **öğretim programları** doğrultusunda **hazırlanır.**

ÖĞRETİM PROGRAMLARI:

- * Öğrencilere kazandırılacak özelliklere ulaşmak için
- **Planlanan etkinlikleri** içeren **yazılı dokümanlardır.**

ÖĞRENME İÇİN TEMEL İLKELER

1. Öğrenme hedefe yöneliktir.
2. Öğrenme ön bilgi ile yeni bilgi arasında bağ kurmaktır.
3. Öğrenme bilginin örgütlenmesidir.
4. Öğrenme doğrusal olmayan fazlar hâlinde gerçekleşir.
5. Öğrenme gelişimden etkilenir.
6. Öğrenme stratejiktir.

1. Öğrenme hedefe yöneliktir:

- * Bireyler **öğrenme** görevlerini **rastgele yapmazlar.**
=> Öğrenme sırasında bireyin iki **temel hedefi** vardır:
1. Yapılan işin **anlamını kavramak**
2. Kendi **öğrenmesini düzenlemek**

2. Öğrenme ön bilgi ile yeni bilgi arasında bağ kurmaktır:

- * Zihnimizde hâlihazırda yer alan bilgilere “**ön bilgi**” denir.
- Öğrendiklerimiz zihnimizde **depolanmıştır.**

* Temelde **üç tip bilgi** vardır:

1. Dünyayı **tanımlamamızı** sağlayan, **tanımlayıcı** bilgidir.
  2. İş ve işlemlerin yapılışını **formüle eden, işlemsel** bilgidir.
  3. İşlemsel bilgiye başvurmamız gerektiği zamanı ortaya koyan **koşul** bilgisidir.
- ⇒ Eğer bu **bilgilerden** birinde **eksiklik** ya da **yanlışlık** varsa
- **Yeni öğrenme gerçekleşmez!**

3. Öğrenme bilginin örgütlenmesidir:

- * **Bilgi**, dış dünyadan **olduğu gibi alınmaz!**
- Ana noktaları **çıkartılmalı** / **Yapılandırılmalı** / **İlişkilendirilmelidir.**

Bu **ilişkilendirmenin** öğrenme-öğretme sürecinde **desteklenmesi için**

A. Örgütlemeyi destekleyecek materyaller sunma:

- * Öğrencilerin **örgütlemesini** kolaylaştırmak için (*Okuması için verilen materyallerde*)
- Uygun başlıklandırma
- Ana kavramları, fikirleri dikkat çekecek şekilde yazma
- Görsel ön örgütleyicilere başvurma
- Öğrenme hedefleri hakkında bilgi veren açıklamalar, ön sorular sunma

B. Öğrenciyi örgütleme işleri vermek:

- * Örgütleme zaman alır.
- Örgütleme zamanını doğru kullanması için örgütleme işleri vermek gerekir.

4. Öğrenme doğrusal olmayan fazlar halinde gerçekleşir:

* Öğrenme, **başlayıp biten** bir olay **değildir.**

* Temelde üç **fazdan** söz edilebilir:

1. Öğrenen önce ön öğrenmeleri hatırlar
  2. Sonra yeni gelen bilgiyi seçer
  3. Sonra yeni bilgiyle ön bilgiyi örgütler, birleştirir.
- ⇒ Böylece yeni bir öğrenme başlar.

* Bu fazlardaki **hata** ya da **eksiklik** sonraki **öğrenmeleri etkiler.**

5. Öğrenme gelişimden etkilenir:

- * Her öğrenciden **aynı öğrenme performansını bekleyemeyiz.**
- * **Gelişimsel** sorunları çözmek için yapılabilecekler vardır.

6. Öğrenme stratejiktir:**Öğrenme stratejileri:**

- * Öğrencilerin
- **Yeni bilgi ve becerileri almak, anlamlandırmak, saklamak** gerektiğinde
- Hatırlamak için kullandıkları **amaçlı eylem** ve **düşüncelerdir.**

Öğrenme Stratejileri (Etkiledikleri Süreçlere Göre)**A) Bilişsel stratejiler:**

- Akademik işi tamamlamak amacıyla kullanılır. (*soru çözme, altını çizme, özet*)

B) Üstbiliş stratejiler:

- Öğrenmeyi planlama, izleme ve kontrol amacıyla kullanılır.
- Örneğin **nasıl öğrenebileceğini düşünme, öğrenip öğrenmediğini kontrol...**

C) Sosyal ve duyuşsal stratejiler:

- Etkileşimi gerektiren ya da bireyin duyuşsal durumunu etkilemeye yönelir.
- Örneğin **kendini ödüllendirme, kendisi için önemini düşünme, arkadaşına sorma**

Öğrenme Stratejilerinin Önemi?

- * Öğrenci artık **pasif** alıcı **değil** → **Aktif** işleyendir.
- * Bilgi çağında **bilgilerin güncelliği** çok kısa sürede **ortadan kalkmaktadır.**
=> **Sürekli öğrenme ihtiyacı** vardır.

ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER**Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (olumlu-olumsuz)**

- a) **Olumlu** faktörler (öğrenmeyi **kolaylaştıran**)
b) **Olumsuz** faktörler (öğrenmeyi **kolaylaştıran** veya **zorlaştıran**)

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (doğrudan - dolaylı)

- a) Öğrenmeyi **doğrudan etkileyen** faktörler
b) Öğrenmeyi **dolaylı etkileyen** faktörler

a) Öğrenmeyi Dolaylı Etkileyen Faktörler

- 1) **Öğreten** (öğretmen) 2) **öğrenme ortamı**

⇒ Öğrenmenin gerçekleşmesi için **öğretenin (öğretmenin)**

- Bilgisi, tecrübesi, becerisi, yaklaşımı, iletişimi vb. öğrenmede etkilidir.

⇒ **Öğrenme ortamı** öğrenmeyi dolaylı etkiler.

- (öğrenme ortamı → 1) **Psikolojik** ortam 2) **Fiziksel** ortam olarak ikiye ayrılır.)

Psikolojik Ortam → Öğrenme için uygun kişiler arası ilişkilerin olup olmadığı
Fiziksel ortam → Öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayan uygun çevresel koşullardır

b) Öğrenmeyi Doğrudan Etkileyen Faktörler

1. **Öğrenenden** kaynaklı faktörler
2. **Öğrenme malzemesinden** kaynaklı faktörler
3. **Öğrenme yönteminden** kaynaklı faktörler

**1. ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN
ÖĞRENENDEN KAYNAKLI FAKTÖRLER:**

A) Türe Özgü Hazır Oluş:

- * Organizmanın bir davranışı gösterebilmesi için
- Biyolojik (genetik) donanımının uygun olması gerekir.

Türe özgü davranışlar: Aynı durumla karşılaşan bir türün tüm üyelerinin

→ Otomatik olarak gösterdiği sabitleşmiş davranışlarıdır. (Papağan konuşur)

B) Olgunlaşma:

- Vücut organlarının beklenen fonksiyonları yerine getirebilecek düzeye gelmesidir.
- Olgunlaşma, **öğrenmeyle kazanılacak davranışların ön koşuludur.**
- Olgunlaşma **yaş** ve **zekâ** ile ilişkilidir.

1. **Yaş:** Yaşla birlikte öğrenme düzeyinde farklılıklar ortaya çıkar.
2. **Zekâ:** Zihinsel açıdan olgunluk, **zekâ** kavramı ile ele alınır.

C) Genel Uyarılmışlık Hâli ve Kaygı:

1. **Genel Uyarılmışlık Hâli:** Bireyin dışardan gelen uyarıcıları alma derecesidir.
  - Bireyin uyarıcılara **kapalı olması** → *Uyarılmışlık düzeyinin düşük (uyku hâli)*
  - **Çok fazla** uyarıcı alması → *Uyarılmışlık düzeyinin yüksek (panik hâli)*
  - ⇒ Her iki durum da öğrenmeyi zorlaştırır.
2. **Kaygı:** Nedeni belli olmayan korku ya da kötü hissin baskın olduğu psikoloji.
  - **Genel uyarılmışlık hâli** için geçerli olan durum, **kaygı** için de geçerlidir.
  - **Orta** düzeyde bir kaygı duymak öğrenmeyi **kolaylaştırmaktadır.**

D) Eski Yaşantıların Aktarılması:

- * Yeni bir bilginin ya da yeni bir becerinin öğrenilmesi
- Öğrenilecek bu yeni bilgi/ beceriyle ilgili olan **ön (eski)** yaşantılara **bağlıdır.**
- Her yeni öğrenme **eski** öğrenmenin **üzerine kurulur.**

Öğrenmede “aktarım (transferans)

- Aktarmanın yeni öğrenmeye **katkısı** varsa → **Olumlu** aktarma (**pozitif transferans**)
- **Engelleyci** bir özelliği varsa → **Olumsuz** aktarma (**negatif transferans**)

1. **Olumlu Aktarma:** Bisiklet kullanan motosikleti kolay öğrenir.
2. **Olumsuz Aktarma:** İki parmak daktilo kullanan, 10 parmakta zorlanır.

Olumsuz transferle ilişkili olan bir diğer kavram da “**ket vurma**”

- * Öğrenilmiş bir malzemenin hatırlanması sırasında ortaya çıkan **bozucu etkidir.**
- a) **İleriye ket vurma:** **Eski**nin daha sonra (**yeni**) öğrenileni hatırlamayı **engellemesi** (*Bankamatik kartının şifresini eski kartının şifresiyle karıştırması*)
- b) **Geriye ket vurma:** **Yeni**nin **eski** öğrenilmiş olanı hatırlamayı **engellemesi...** (*Almanca'dan sonra İngilizce öğrenmeyle Alm. kelimeleri unutması*)

SOLOMON ve PERKİNS

a) **Alt düzey** b) **üst düzey** aktarım (**transferans**) kavramlarını dile getirdiler.

a) Alt düzey transferans:

- **Spontane** (kendiliğinden) veya **otomatik** gelişmiş ve iyice yerleşmiş becerilerdir.

b) Üst düzey transferans:

- **Soyut** ve **zihinsel**dir.

E) GÜDÜ (Motivasyon):

- * **İstekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri** kapsar.
- * Organizmayı **uyarır** ve **harekete geçirir** ve belirli bir **amaca yönlendirir.**

Dürtü: Açlık, susuzluk, uyku, cinsellik gibi fizyolojik kökenli **güdülerdir.**

Gereksinim (ihtiyaç): Başarı, sevgi, statü gibi daha **karmaşık** olan **güdülerdir.**

- * Güdüler bir defa ortaya çıkıp doyurulduğunda **ortadan kalkar** (doyurulur)
- (*Açlık, uyku gibi tekrar ortaya çıkana kadar*)
- ⇒ Bu durum **güdülerin döngüsel** olduğunu gösterir.

Güdülemede 4 (dört) önemli kavrama işaret edilmektedir:

1. **İhtiyaçlar** (fizyolojik ve psikolojik sağlık için gerekli olanlar),
2. **Değerler** (Kendisi için faydalı gördüp ve elde etmeye ve/veya sürdürmeye çalışır)
3. **Amaçlar veya niyetler** (davranışın amacı veya niyetin **ne olduğu**)
4. **Duygular** (Güdü, amaca/değere ulaşma isteğidir → **Bütünleştiricidir**)

GÜDÜLERİN KAYNAKLARI nelerdir?

a) **İçsel** kaynaklı b) **Dışsal** kaynaklı

a) İçsel Kaynaklı Güdüler:

- * Bireyi **harekete geçiren** durum, kendi içsel ödüllendirme sistemine **bağlıdır.**
- Bunlar; **açlık, susuzluk** gibi **fizyolojik** dürtüler
- merak, ilgi, başarıma** gibi **sosyal güdüler** olabilir.

* Bir öğrencinin

- Akademik yönden başarılı olma **ihtiyacını**
- Kendi kararları üzerindeki **kontrolünü artırır.**

b) Dışsal Kaynaklı Güdüler:

* Öğrencileri öğrenme esnasında dışsal olarak etkiler.

- **Ödül alma, cezadan kurtulma, sosyal onay ...**

⇒ Kişi öğretmenin gözüne girmek için çalışırsa → **Dışsal kaynaklı** güdülenir.

⇒ Merak ettiği şeyleri çalışıyor ve keyif alıyorsa → **İçsel kaynaklı** güdülenir.

Güdü Çeşitleri (Bireyi harekete geçiren güdüler)

1) **Birincil** güdüler 2) **İkincil** güdüler

1) Birincil Güdüler:

- Daha çok **fizyolojiktir.** (Bedensel gereksinimlerin **doyurulmasına** yöneliktir)
- (*Açlık, susuzluk, cinsellik, uyku, güvenlik, tuvalet ihtiyacı ...*)

2) İkincil Güdüler:

- **Öğrenme yaşantıları** sonucunda oluşur.
- (*Başarma, güç, ait olma, yakın ilişkiler kurma, egemenlik ...*)
- * Bazen **birincil güdüler** dolaylı olarak **doyurabilir.**
- ⇒ **Para** ile karın doyurma → **Fizyolojik (Birincil güdü)**
- ⇒ **Para** güçlenip yakın ilişkiler kurma → **(İkincil güdü)**

F) Dikkat:

* **Bilincin belli bir noktada toplanmasıdır.**

- Kişinin amaçlarına ulaşabilmesi ve
- Bilişsel süreçleri harekete geçirip sürdürmesi için harcanan sınırlı insan kaynağıdır
- * İnsanların **algısı** ve **öğrenmesi** üzerinde **etkilidir.**
- ⇒ Bu nedenle **öğrenme için gerekli bir ön koşuldur.**

2. ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN**ÖĞRENME YÖNTEMLERİYLE İLGİLİ FAKTÖRLER****A) Öğrenme Avrulan Zaman:**

- * Bu zaman, **bireysel farklılık gösterir** ve **öğrenmeyi etkiler.**
- * Öğrenciler “**aralıklı çalışma**” ya da “**toplu çalışma**” stratejilerini kullanır.
- * Bilgiler **kalcıdır.**

Aralıklı çalışma:

- Günde birkaç saat veya haftada birkaç saat ...
- Programlar yapılır.
- Öğrenme malzemesini **sistematik** tekrar eder.

Toplu çalışma:

- * Öğrenme malzemesini sadece sınav zamanı “sıkışık” bir şekilde çalışır.
- Bu öğrenciler bir dönem veya bir yıl öğrenme malzemesiyle **ilgilenmezler.**
- Sınav gününden önceki gece “**sabahlayarak**” sınava hazırlanırlar.
- Öğrenciler, **kısa zamanda yüksek notlar** alırlar.
- Ancak** → Bu bilgiler **kısa sürede unutulur.**

B) Öğrenilen Konunun Yapısı:

* **Öğrenme malzemelerinin** (konu, ders, kitap...) **kendine özgü bir yapısı vardır.**

Öğrenilen Konunun Yapısı (Öğrenme Malzemesinin Yapısına göre)

1) Parçalara Bölerek Çalışma 2) Bütün Hâlinde Çalışma

⇒ Hangisinin **daha faydalı olduğu konuya, derse** veya **kitaba** göre **değişir.**

1) Parçalara bölerek öğrenme (Çalışma):**Olumlu Yönleri:**

1. Bütünü parçalara ayırmanın **kolay** olması. (Yabancı kelimelerin öğrenilmesi)
2. Öğrenilecek malzemenin **aşırı uzun** olması. (Toplu öğrenme zordur → Parçalar)
3. Öğrenenin **güdülenmesine** yardımcı olur. (Öğrenilen her parçada güdü artar)

Olumsuz Yönleri:

1. Öğrenilen parçaların **bir araya** getirmek **ek tekrarlara** ister.
2. Parçaları birbirine **karıştırma** ve **sıralarını bozma** tehlikesidir.

2) Bütün hâlinde öğrenme:

* **Bazen** parçalara bölerek öğrenmeden **daha verimlidir:**

1. Malzeme parçalara bölünemeyecek kadar kısa olabilir.
2. Öğrenme malzemesi **kolay anlaşılır** ve **birbirine kolay bağlanabilir** olabilir.
3. Öğrenenin kendisine **bağlıdır.**
  - Öğrenme becerisi, yeterliliği, zeki ve çabuk kavraması
  - Bu durumda bütün hâlinde öğrenme **daha verimlidir.**

C) Öğrencinin Aktif Katılımı:

- Öğrencinin **öğrenme malzemesi karşısındaki duruşu**
- Öğrenme malzemesi ile **ne kadar haşır neşir olduğu** durumdur.

* Öğrencinin bir öğrenme durumunda

- “**Pasif**” olmasından “**Aktif**” olmasına doğru giden süreç
- ⇒ **Dinleme** → **okuma** → **yazma** → **anlatma** şeklinde oluşur.
- (pasif) (aktif)
- ⇒ Gittikçe **öğrenmesi artar.**

Öğrencinin Aktif Katılım Aşamaları:

1. Not tutma (**Dinleme**)
2. Önemli yerlerin altını çizme (**okuma**)
3. Gözden geçirme (**okuma**)
4. Ana hatları çıkarma (**okuma**)
5. Ana fikri çıkarma (**yazma**)
6. Grafik veya şema çizme (**yazma**)
7. Örnekleri yazma (**yazma**)
8. Yüksek sesle tekrar yapma (**anlatma**)
9. Başkasına anlatma (**anlatma**)

D) Geri Bildirim:

* İyi bir öğrenmede Öğrencinin

- **Öğrenip öğrenmediği** veya
- **Ne kadar öğrendiği** ile ilgili olarak **bilgilendirilmesidir.**

* Kısaca **öğrenme sonucunun hemen bilinmesidir.**

* Hataların neler olduğu hakkında **hemen dönüt** → **Çabuk öğrenmede** etkilidir.

Geri Bildirim (Dönüt) Öğrenen Açısından Yararları

1. Ön bilgilerinin doğruluğunu **test etmiş** olur.
2. Aktarmayla yeni yapılandığı bilgilerin geçerliğine ilişkin **bilgi edinir.**
3. Konuya ilişkin mevcut anlayışını detaylandırmasına **yardımcı olur.**
4. Yeterliliğine ilişkin **bilgi verir.**
5. İçsel motivasyonu **artırır.**

3. ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN ÖĞRENİLECEK MALZEME İLE İLGİLİ FAKTÖRLER

- * Öğrenme malzemesi: **Öğrenilecek konu, şema, grafik, kitap, formül** vb.dir.
- * Malzemenin özellikleri → Öğrenimini **kolaylaştırabilir** veya **zorlaştırabilir**.
(Kolay telaffuz edilen sözcükler daha kolay öğrenilir)

A) Algısal Ayırt Edilebilirlik:

- * Etrafındaki malzemeden **kolay ayırt edilebilenler** → **Çabuk öğrenilir**.
(Herkesin siyah takım elbise giydiği yerde beyaz takım elbise giyme)
- * **Önemli olan kavram, dikkattir.**

MORGAN

- * **Ayırt edilebilirlik dikkati çeker** ve öğrenmeyi (arttıkça) o kadar **kolaylaştırır**.
- Evinizin kapısını diğer kapılardan ayırt etmeniz gerekir
- Çocuğunuzu diğer formalı çocuklardan ayırt etmeniz gerekir.

B) Anlamsal Çağırışım:

- * **Öğrenilmek istenen** (konu-kavram) **önceki bilgi birikimleriyle** ne kadar ilişkiliyse
⇒ Öğrenme o kadar **kolaylaşır**.
- ⇒ Kavramların birbirini **silsileli çağırışması** → Öğrenme olasılığı artar.

Bir Malzemeyi Anlamalı Yapan Şeylerin Neleridir?

1) Çağırışimsal anlamlar 2) Kavramsal anlamlar 3) Basamak dizilerine ilişkin anlamlar

⇒ Çağırışimsal anlam:

- * **Sözel bir malzemeyi çalışırken nelerin hatıra geldiğini anlatır.**
- Çağırışımın çoksa bu malzeme **çok anlamlıdır** demektir.
- Bu öğrenen ile ilgili faktörlerden aktarım (**transferans**) kavramıyla ilişkilidir.

C) Kavramsal Gruplandırma:

- * Türk Dil Kurumunun tanımlarına göre **kavram** nedir?
1. **Bir nesnenin** veya **düşüncenin** zihindeki **soyut** ve **genel tasarımı**
- 2. Felsefe açısından kavramın "Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve onları bir ortak ad altında toplayan genel tasarım."
- * "Gemi"nin **yolcu** gemisi, **yük** gemisi, **savaş** gemisi gibi türlerinin incelenmesi
(Öğrenilecek konunun kavramsal özelliklerine göre gruplandırma)
- **Konunun öğrenilmesini kolaylaştırır.**
- ⇒ Birbirine yakın veya benzer kavramları öğrenmek kolaydır.
- ⇒ Gruplar hâline getirmek de **öğrenilebilirliği artırır.**

Çağırışimsal anlam dizisi → **Özneldir** (Bireyin geçmiş yaşantılarına dayanır)

Kavramsal basamaklar dizisi → **Mantıksal** birtakım kurallara dayanır.

(Her yerde, her zaman, herkes tarafından aynı şekilde oluşturulabilir.)

Öğrenme Stratejilerinin Değeri Neden Arttı / Ne ile İlgili?

- 1) Öğrencinin **öğrenme sürecindeki rolü**,
- 2) **Yaşam boyu öğrenme gereksinimi**,
- 3) **Öğrenme stratejilerinin öğrenme ürünleri üzerindeki etkisi** ile ilgilidir.

1) Öğrencinin Öğrenme Sürecindeki Rolü:

- Öğrenme sürecinde **etkin** rolü vardır.
- **Bilgiyi kendine özgü** biçimde **örgütleyen** ve **işleyen** öğrenmedeki **ögedir**.
- Öğrencinin **uygun öğrenme stratejisini** kullanması ile **Öğrenme gerçekleşir**.

2) Yaşam Boyu Öğrenme Gereksinimi:

- * Eğitim kurumlarının **en önemli hedefi** ⇒ "Öğrenmeyi öğretme"dir.

3) Öğrenme Stratejilerinin Öğrenme Ürünleri Üzerindeki Etkisi:

- Akademik başarı
- Duyuşsal öğrenme ürünleri (*tutum, güdü, benlik algısı*)

Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrenciler;

- * **Öğrenme stratejilerini**
- Kendi kendilerine **geliştirmede yetersizdirler**.
- **Farklı bağlamlardaki işlere uygulamada güçlük çekerler**.
- **Kendiliğinden kullanamazlar**.
- Kullanırken **etkisiz olduğunu fark edemez** ve **değiştiremezler**.
- **Daha karmaşık stratejileri olarak kullanamaz**
- **Çabalarını en üst düzeye çıkarabileceklerine inanmazlar**.

* Bilgi ve becerileri öğretirken

- a) Öğrencilerin **gereksinim duyduğu stratejileri** belirleme:
⇒ Bir yandan da **öğrenme yollarını öğretmemiz gerekir**.
- Öğrencilerimizin **hangi stratejileri kullandığını**
- Bunları **ne nitelikte kullandıklarını değerlendirmeliyiz**.
⇒ Bunu **mevcut ölçekler** ya da **gözlem yoluyla yapabiliriz**.
- b) Sonra **bu stratejileri planlı bir şekilde öğretme**:
* Temel olarak **doğrudan öğretim/gösterip yaptırma** yolunu **kullanırız**.
- c) Temel olarak **stratejinin** öğrenciye **açıklanması**
- d) Öğretmenin **stratejiyi açıklayarak uygulaması**
- e) Öğrencilerin **uygulaması** ve öğrenmenin **değerlendirilmesi**

* Stratejinin doğrudan öğretimi sonrası

- Öğretmen, öğrencilere model olmaya devam etmeli
- Verdiği akademik işlerle öğrencileri stratejiyi kullanmaya yönlendirmeli
- * Öğrenme stratejilerini veya bunları nasıl kullanacağını **bilmeyen** öğrenciler
- Çok çabalsalar da başarılı olamaz.
- Başarısızlıklarını **yetenek durumlarına** ya da **öğretmenlerine** bağlarlar
- **Haksızlığa uğradıklarını** düşünürler.
- ⇒ Bu durum **güdülerini**, **benlik algılarını**, **tutumlarını** **olumsuz etkiler**.

(AUSUBEL)

1- SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM – ANLAMLI ÖĞRENME

Temel Özellikleri:

- * **Öğretmen merkezli** bir stratejidir.
- * Konu alanının **kavram, ilke** ve **genellemeleri**
- Öğretmen **organize edip sunar** ⇒ **Anlamli öğrenme gerçekleştirilir**
- * Temel aldığı **yöntem tümdengelim** (bütünden parçaya, genelden özele)dir.
- * Öğretmen dersin başında
- Öğreteceği konunun **ana temasını söyler** ve
- Konuyu öğrencilere **basamak basamak anlatır**.

Not: Kavramların ve **soyut konuların** öğrenimini sağladığı için
⇒ **Daha çok ilköğretim 5. sınıftan itibaren** kullanılır.

* Konular işlenirken

- **Ardışıklık, aşamalılık, bilinenden bilinmeye**ne ilkelerine uyulur.
- **Ön örgütleyici** – **organize ediciler** (kavram haritaları, grafik, şema) kullanılır.
(Önceki öğrenmelerle yeni öğrenmelerin ilişkilendirilmesi amaçtır)

Uygulama aşamaları (Sunuş Yoluyla Öğretim – Anlamli Öğrenme) :

1. **Ön organize ediciler** kullanılır (Öğrenci öğrenmeye hazır hâle getirilir).
2. Konu **tümdengelim** yöntemiyle sunulur (Kavram, ilke, bilgi birimi sunulur.).
3. **Farklı örnekler** sunulur
- **İlke** ve **kavramlar** ile öğrencilerin **bilişsel süreçleri** aktif edilir.
(Öğretmen olumlu – olumsuz örnekler sunar, öğrenci açıklar ve öğrenci kendisi örnek verir)
4. Sunulan bilgiler **özetlenir**.

Dikkat !!! Sunuş yoluyla öğrenmede öğretmen – öğrenci etkileşimi **yoğundur**
⇒ **Çünkü bu anlatımın** yanında **soru – cevap, tartışma teknikleri** de kullanılır.
⇒ Öğrenci aktivitesi **düşüktür**.

Yararları (Sunuş yoluyla öğrenme) :

- **Kısa sürede çok bilgi aktarılır**. (Zamanın kısıtlı olduğu durumlarda kullanılır.)
- **Kalabalık sınıflar için idealdir**. (Zor, soyut ve karmaşık konularda kullanılır)
- Öğrencilerin **ön bilgileri yeterli olmadığı** durumlarda **etkili olur**.
- Dersin **girişinde, özetlenmesinde, tekrarında** kullanılır.

Sınırlılıkları (Sunuş yoluyla öğrenme) :

- Sadece bilgi düzeyindeki hedeflerin **öğretiminde** kullanılır.
- **Üst düzey hedeflerde kullanılmaz**.
- **Öğrenci aktivitesi düşüktür**. (Ezber öğrenmeler gerçekleştirilir.)
- **Sıkıcı** olabilir.
- Öğrencilerden **dönüt almak zordur**. (Hataları düzeltmek zor olabilir)

(BRUNER)

2- BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM – ÖRNEK KURAL

Temel Özellikleri:

- * **Bruner**'e göre öğrenci → Bilgiye **kendisi ulaşmalı** ve bilgiyi **keşfetmelidir**.
- * Öğretim sürecinin merkezinde **öğrenci** vardır
- * **Kural** ya da **bilgi yapısını keşfeden öğrencidir**. (Öğretmen rehberdir)
- * Öğrenci **örnek inceler, deney yapar; ilke, tanım** ve **genellemelere kendisi** ulaşır.
- * **Tümevarım** yöntemi kullanılır.
- * **Güdüleyici** bir yaklaşımdır.
- **En önemli özelliği** öğrencinin **öğrenme güdüsünü artırmasıdır**.
- * Öğrencinin **sezgisel** düşünmesi gerekir.
- * **Bruner**
- * Öğrencinin **sezgisel** düşünmesini beslemek için
- Tam olmayan kanıtlarla **tahminde bulunmasını** ve
- Sonra **tahminlerini sistemli araştırma yaparak test etmesini** önerir.

Uygulama Aşamaları (Buluş Yoluyla Öğretim):

1. Öğretmen **örnek sunar**
2. Öğrenciler **örnekleri açıklar**
3. Öğretmen **ek örnekler verir**
4. Öğrenciler **ek örnekleri açıklar**
5. Öğretmen **örnekleri** ve **zıt örnekleri** (örnek olmayan durumları) verir
6. Öğrenciler **bu zıt örneklerle karşılaştırma yapar**
7. Öğretmen öğrencilerin belirlediği ilkeleri ve özellikleri açıklar, tamamlar
8. Öğrenciler **ilke** ve **genellemelere** ulaşır ve **tanım yapar**
9. Öğrenciler **ek örnekler verir**

Yararları (Buluş Yoluyla Öğretim):

- **Yaparak yaşayarak öğrenmeyi** sağlar → Kalıcı öğrenme
- **Üst düzey düşünme** becerilerini geliştirir.

Sınırlılıkları(Buluş Yoluyla Öğretim):

- **Zaman** alır ve **maliyeti** yüksektir.
- Ön bilgiler **yoksa amacına ulaşmaz**.
- **Karmaşık bazı konularda** sonuca **ulaşmayabilir**.
- **Olgu öğretiminde etkili değildir**.

(J. DEWEY)

3- ARAŞTIRMA-İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ

- **Öğrenci merkezli** bir stratejidir.
- **Öğrenci etkinliklerine dayalı bir problem çözme sürecidir**.
- Öğretmenin görevi: Uygun araştırma **problemlerini** belirlemektir. **Bu problemler;**
- 1-**Gerçek hayatta karşılaşılabilecek problemler** olmalı,
- 2-**Merak uyandırmalı,**
- 3-**Birden çok çözümü olmalıdır.**

3- Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi (DEVAM)

- * **Tümevarım** ve **tümdengelim** yöntemleri kullanılır.
- * **Buluş yoluyla öğretim stratejisinde** olduğu gibi
  - Öğretmen bir **yol gösterici**, gerektiğinde **yönlendirici** bir **rehberdir**.
- * Problem çözme becerisini kullanarak **bilimsel yöntem** sürecini izlenir.
- * Öğretim, **öğrenci etkinliklerine dayalı** bir **problem çözme sürecidir**.
- * **Amaç, içeriğin aktarılması değildir.**
  - => Öğrencilerin
  - **Araştırma** ve **problem çözme yönteminin farkında olması** ve **kullanmasıdır**.
- * **Üst düzeyli zihinsel süreçlerin** (uygulama, analiz, sentez) geliştirilmesinde **etkilidir**.

Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisinin Uygulanması:

1. Problemi hissetme
2. Problemi tanımlama
3. Problemlle ilgili bilgi top.
4. P. ilgili hipotezler kurma
5. Veri toplama (problemin çözümü için)
6. Hipotezleri test etme (Doğru-yanlış)
7. Problemin çözümü
8. Sonucu raporlaştırma

Yararları (Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisinin):

- * Problem çözme, eleştirel gibi **üst düzey düşünme becerisini kazandırır**.
- * **Üst düzey hedeflerde** kullanılır.
- * İletişim, **sorumluluk alma**, **kaynaklara ulaşma becerisi kazandırır**.

Sınırlılıkları (Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisinin):

- Maliyeti yüksek
- Zaman alır
- Kalabalık sınıflarda **uygulanması zor**
- **Ön koşul öğrenmeleri** eksik olan öğrencilerde **uygulanması zor**
- **Her yaş ve her hedef düzeyi için uygun değildir** (Sınıf yönetiminde zorluk)

(BLOOM)

4- TAM ÖĞRENME STRATEJİSİ (YAKLAŞIMI)

Temel Özellikleri:

1. Bilgi **ünitelere** ayrılmıştır → Biri tam olarak öğrenilmeden diğerine **geçilmez**.
2. **Tam öğrenme modeli**
  - * Her sınıfta **hızlı öğrenen** ve **öğrenemeyen** öğrencilerin bulunduğunu
  - * Her öğrencinin **hazırbulunuşluk** düzeyine göre öğretimin yapılmasını
  - * Her öğrenciye
  - İhtiyacı olan **ek öğretim zamanı** ve **nitelikli öğretme hizmeti** sağlanırsa (ipucu, katılım, pekiştirme, dönüt) her
  - => Öğrencinin **öğrenebileceğini** ve **tüm öğrencilerin** başarılı olacağını **savunur**.
  - => “Öğrenemeyen öğrenci **yoktur**, **öğretmeyen öğretmen** vardır.”

Değiştirilmez Özellikler:

Zekâ, genel yetenek, kişilik özellikleri, ailenin sosyoekonomik statüsü

Değiştirilen Özellikler:

Ön öğrenmeler, derse karşı ilgi, tutum, başarı inancı, ipucu, pekiştirme, dönüt, araç gereç ve zaman ...

Okullar → **Değiştirilebilir** özelliklerini geliştirerek **öğrenmeyi sağlamalıdır**.

4. Her ünite sonunda **izleme testi (formatif)** uygulanır.
5. Bloom eğitimdeki **normal dağılım eğrisini reddeder**
  - **Sola çarpık** bir **grafik** oluşmasını **kabul eder**.
  - %90'ın dışında kalan öğrenciler de tam öğrenmelidir.
  - **Öğretmene büyük görev düşmektedir** (%95-%100'ü amaçlamalı)
6. **Tam öğrenmenin 3 ögesi** (değişkeni) vardır:
  1. **Öğrenci** nitelikleri
  2. **Öğretim hizmetinin** niteliği
  3. **öğrenme ürünleri**
 (**Öğrenci nitelikleri** ve **öğretim hizmetleri** → **öğrenme ürünlerini etkiler**.)

Tam Öğrenme Yaklaşımının Uygulama Basamakları:

1. Öğrenme birimlerinin **üniteler** şeklinde belirlenmesi
2. Ünitelerin **hedef-davranışlarının** belirlenmesi (hedef-davranış standardı (%70)
3. **Ön koşul öğrenme düzeyinin** belirlenmesi
4. Öğretim **ünitesinin işlenmesine** geçilmesi (Etkinlikler düzenlenir.)
5. Ünite ya da konunun öğretimi **bittikten sonra**
  - **İzlemeye dönük değerlendirmenin** (ünite, izleme testi) yapılması (formatif Değ.)
6. a) İstenilen öğrenme standardına (%70) **ulaşmayan öğrenciler için**
  - **Tamamlayıcı ek öğretim etkinliklerinin** yürütülmesi
6. b) Öğrenme düzeyi iyi olan öğrenciler için
  - **Zenginleştirilmiş öğretim etkinlikleri** düzenleme
7. **Tüm öğrenciler öğrenme standardına ulaşınca** bir sonraki üniteye **geçilmesi**
8. Birkaç ünite işlendikten sonra **summatif değerlendirme** yapılması
  - Öğrencilerin **öğrenme düzeyinin** belirlenmesi

Tamamlayıcı Öğretim Etkinlikleri:

- * **Öğretmen** veya **özel öğretici** tarafından gerçekleştirilir.
- **Bire bir** (özel ders) veya - **Küçük gruplarla öğretim**; (okulda, evde ek -ödev)
- * **Tekrar** (farklı yöntem ve tekniklerle) **öğretim**
- * **Kaynak** ve **yardımcı kitaplarla** / **Eğitsel oyunlarla** / **Bilgisayarlı öğretim**

Tam Öğrenmenin

3 Temel Değişkeni

NOT: Tam öğrenmenin

- **Giriş** (öğrenci niteliği) kısmı → **Bağımsız değişken**
- **Gelişme** (öğretim hizmetinin niteliği) kısmı → **Bağımsız değişken**
- **Sonuç** (öğrenme ürünleri) kısmı → **Bağımlı değişkendir**.

1. Öğrenci Niteliği: Öğrencinin sürecin başında taşıması gereken özelliklerdir.

a) Bilişsel Giriş Davranışları:

- **Daha önce öğrenilmesi gereken;**
  - * Bilgi, beceri ve yetenekler
  - * *Okuduğunu anlama*
  - * Ön koşul bilgiler
  - * *Dinleme becerisi*
  - * Sözel ve işitsel yetenekler
  - * *Problem çözme becerisi*

b) Duyuşsal Giriş Davranışları:

- Öğrencinin **öğrenme ünitesine karşı;**
  - * *İlgisi*
  - * *Tutumu*
  - * *Akademik öz güveni (benlik)*

2. Öğretim Hizmetinin Niteliği:

Öğretim hizmetinin niteliğini 4 (dört) öge belirler:

1. İpuçları
2. Öğrenci katılımı
3. Pekiştirme
4. Dönüt-Düzeltilme (Geri Bildirim)

a) İpucu:

- * Öğrenciyi
- Harekete geçirir
- İstenilen davranışı yapmasına yardımcı olur. (mesajlar)
- * Hedefe ulaşmada yol gösterir (soru sorma, açıklama, örnekleme, modeller, gerçek varlıklar, ses tonu, jest ve mimikler, harita, şemalar, grafikler...).

Örnek: Türkiye'nin en büyük gölü hangisidir?

İpucu → (Hani canavarı olan) (Türkiye'nin doğusunda bir yer)

b) Öğrenci Katılımı:

- * Öğrencileri aktif kılmak ve Öğretim merkezli öğretim için
- Etkinlikleri öğrencilerle birlikte planlamalı
- Öğretimde **hedeflerden** ve **içerikten çok yöntem** ve **tekniklere** odaklanmalı.
- Yani **farklı yöntem** ve **teknikler** kullanmalıdır.

c) Pekiştirme:

- * Bir davranışın ortaya çıkma olasılığını artıran **uyarıcılara** “**pekiştirme**” denir.
- * Öğrenme sırasında, öğrencinin gösterdiği **olumlu davranıştan sonra**
- Öğretmen **pekiştirme verirse** (aferin, gülümseme, alkış)→ O davranış **kalıcı olur**.

d) Dönüt-Düzeltilme (Geri Bildirim):

- * **Dönüt =>** Öğrenciye yaptığı davranışın sonucu ile ilgili **bilgi vermektir**.
- * **Düzeltilme =>** Yanlışların ve öğrenme eksikliklerinin **giderilmesi işlemidir**. (Öğretmenin “doğru, yanlış, eksik” demesi => Öğrenci için **dönüttür**)
- * Gerekli **uyarı** ve **düzeltilmelerin zamanında yapılması yönüyle önemlidir**.

Dönüt ve düzeltme

- Öğretim hizmetinin **niteliğini** ve **öğrenme düzeyini** belirleyen **en önemli öğedir**.

3. Öğrenme Ürünleri:

- Öğrenme **düzeyini** (iyi, orta, kötü)
- Öğrenme **çeşidini** (bilişsel, duyuşsal, psikomotor)
- Öğrenme **hızını** (hızlı, yavaş)
- **Duyuşsal** ürünleri (kendine güven, güdü)
- **Bilişsel** ürünleri (kavrama, analiz, sentez, değerlendirme) **kapsar**.

(PIAGET, VYGOTSKY, DEWEY, GESTALT, BRUNER)

EĞİTİMDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

YAPILANDIRMACI ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Yapılandırmacılıkta öğrenme → Deneyime bağlı anlam oluşturma sürecidir.

- * Bu süreçte **öğrenci aktiftir**.
- * Anlam oluşturan **öğretmen değil, öğrencidir**.
- Bilgi yaşantılarını anlamlı bir duruma getirmeye çalışan
- Özne bilgiyi oluşturan (yani bilgiyi yapılandıran) **bireydir** (öğrenci).
- * Bu nedenle yapılandırmacılık => **Nesnel bilgiyi reddeder**.

* Öğretmen, Öğrencilerin

- **Ön bilgilerinin** farkında olmalarını
- Çevre ile **etkileşime** geçmelerini
- **Üst düzey düşünme** becerilerini geliştirmelerini **sağlamalı**. (Bunun için **açık uçlu sorular sormalı, açık uçlu tartışmalar** yapmalıdır.)

* Yapılandırmacılıkta Sınıflar:

- => Bilgilerin aktarıldığı bir yer **değildir**.
- Öğrencilerin **aktif katılımlarının** sağlandığı
- **Sorgulama** ve **araştırmanın** yapıldığı
- Problemin çözüldüğü **bir yerdir**.

* Sınıflarda etkin olan öğrencidir.

* Öğretmen

- Ne öğreneceğini asla **söyemez!**
- Öğrenenlere **bilgiye ulaşma yollarını keşfetmede yardımcı olur**.
- Öğretme-öğrenme sürecinde **etkin bir araştırmacıdır**
- **Öğrenciyle birlikte öğrenir**.

* Bireysel farklılıklara önem verilir.

- **Tek doğru** yerine iki kişi **aynı olaya farklı anlamlar** yükleyebilir.
- **İş birliğine dayalı** öğrencilerin **birbirlerinden öğrenmeleri sağlanır**.

Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı (DEVAM)

- * Yapılandırmacılıkta → **Kavram öğretimi** esastır.
  - Belirlenen kavramların kazandırılması **amaçlarıdır**.
  - **Kavramlar tematik öğrenme yaklaşımı** ile öğretilmektedir.
- * **Değerlendirme, öğretim sonucuna dönük değildir!**
- * **Değerlendirme, öğretim sürecine dönüktür (portfolyo).**
- * Öğrencinin **öğrenme sürecinde ortaya koyduğu her şey değerlendirilir**.
- * **Süreç değerlendirme, alternatif değerlendirme, otantik değerlendirme, tümel değerlendirme olarak da tanımlanabilir.**

- * Yapılandırmacılık → **Buluş yoluyla öğrenme** yaklaşımının **geliştirilmiş hâlidir**.
- * Yapılandırmacılık ile **Buluş yoluyla öğrenmenin Farkı**
  - * **Buluş yolunda**
    - Öğrenci öğretmen yönlendirmesiyle düşünerek ilke ve genellemelere ulaşır.
  - * **Yapılandırmacılıkta**
    - Öğrenci, öğretmen rehberliğinde deneyimler geçirir
    - Birincil bilgi kaynaklarıyla anlam (özel gerçeklerini) üretir.

Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı Üç Temel Grupta Ele Alınabilir:**1-Bilişsel yapılandırmacılık (Piaget):**

- Öğrenme, zihinsel yapıda meydana gelir
- Öğrenme, denge (özümseme, uyumsama) süreçlerinden oluşur. **Denge (Zihin)**

2-Sosyal yapılandırmacılık (Vygotsky):

- Öğrenme, çocuğun çevre ile etkileşime geçmesiyle oluşur.
- Öğrenme diğer bireylerle paylaşılan etkinlikler sırasında oluşur.

3-Radikal Yapılandırmacılık (Von Glasersfeld):

- Bilginin sadece birey tarafından oluşabileceğini savunur.

**(JOHN DEWEY, KİLPATRİCK VE BRUNER)
PROJE TABANLI ÖĞRETİM YAKLAŞIMI****Proje tabanlı öğretim yöntemi**

- * **Bilimsel düşünmenin adımlarını öğretmek,**
- * Öğrencilerin ilgilendikleri bir konuda
  - **Araştırma** yapmalarını,
  - **Sonuçlarını bir raporla düzenlemelerini**
  - Sınıfta ya da yarışmada **sunmalarını amaçlar.**
- * Bir **problem çözme** etkinliğidir.
  - Öğrenciler, **bireysel** ya da **grup** olarak çalışır.
  - Bir **problem** ya da **senaryo** üzerinde çalışılır.
  - Gerçek yaşam koşullarına uygun **disiplinlerarası** bağlantı kurulur. (**disiplinlerarası** → **konular, etkinlikler, bilimsel alanlar**)
- * **Bilimsel yöntem süreç becerileri geliştirilir.**
  - Gerçek yaşamda karşılaşılan **sorunlar senaryo çerçevesinde** öğrencilere verilir
  - Öğrencilerin bu **sorunlara çözümler bulmaları** sağlanır.

Proje tasarıları Nasıl Olmalı?

- **Üst düzey öğrenmeye** (problem çözme, eleştirel, yaratıcı düşünme)
- **Bilimsel yöntemi** kullanmaya
- **Günlük yaşamla ilişkilendirmeye**
- Birden fazla **konu alanı** ve **dersi kapsamaya**
- Farklı kaynaklardan **araştırma yapmaya** yönelik olmalıdır.

Değerlendirme:

- * Öğretme-öğrenme etkinlikleri ve **değerlendirme**
  - **Ürüne ve sürece yönelik** olarak yapılır.
  - *Sergi, drama, gazete, pano vb.* hazırlanarak **ürünler sunulur.**

Proje Tasarımlarında Bulunması Gerek Esaslar:

- Birden çok **çözüm yolu** (hipotez, denence) **barındırma**
- **Üst düzey zihinsel becerileri** (yaratıcı, yansıtıcı düşünme) **geliştirmeye** yönelik olma
- **Bilimsel yöntemi** (araştırma sistematizini) **kullanabilme**
- Günlük yaşamla **ilişkili olma**
- Birden fazla **dersi** (disiplini) **ilişkilendirme**
- Farklı kaynaklardan **araştırma yapmaya** yönelme
- Bireysel ve grupta çalışmaya **uygun olma**
- **Yaparak ve yaşayarak öğrenme** söz konusudur.
- Öğrenci **kendi artı** ve **eksilerinden** sorumludur.
- **Proje tasarısı, planlama, araştırma, değerlendirme faaliyetleri**
  - Öğretmen ve öğrenci tarafından **birlikte yapılır.**

Sınırlılıkları:

- **Zaman** sorunu
- **Sınırın iyi çizilmesi** gerekir. (Ona göre hedef belirlenir)
- Yoksa hedeften **sapma** meydana gelir.
- Her zaman **orijinal ürün** ortaya **çıkmayabilir.**

NOT:

- * Proje tabanlı öğretim yöntemi sonucunda
  - ⇒ **Mutlaka bir iş, ürün, performans (proje) ortaya konmalıdır.**

* John Dewey Probleme dayalı öğrenme yaklaşımını

- * **İlerlemecilik eğitim felsefesi akımı** ve **araştırma-inceleme** yoluyla
  - **Öğretim stratejini** olarak ortaya koydu.

- * Probleme dayalı öğrenmenin temeli
  - ⇒ **J. Dewey'in "yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesi"**nden alınmıştır.

P.D.Ö. Yaklaşımı

- * **Çözülmesi gereken bir problemle** başlar.
  - Bu problemin gerçek hayatla ilgili olması
  - **İlgi** ve **merak** uyandırması **şarttır.**
  - ⇒ Bu, gerçek hayattaki problemlerle **daha önceden** yüz yüze gelmesini sağlar.

- * Öğrencilerin problem çözme sürecinde
  - **Alternatifler** geliştirerek,
  - **Bilimsel yöntemi** ve **problem çözme aşamalarını** kullanarak öğretir.

- * **Asıl amaç** mevcut problemi **çözmek değil**
  - ⇒ Hayat boyu karşılaşılabilecek **problemlere uygun çözüm stratejileri** geliştirmektir.
- * Burada **problem araçtır** ⇒ **Asıl amaç** belirlenen **hedefe** ulaşmaktır.
  - Bu hedef, **problem çözme stratejileri** geliştirmektir.

- * **Üst düzey** ve **karmaşık zihinsel beceriler** geliştirilir.
- * **Düşünmenin en yüksek biçimidir.**

Problem Çözme Yönteminde Kullanılan İşlem Basamakları:

1. Problemi **hissetme**
2. Problemi **tanımlama**
3. Problemlerle ilgili bilgilerin **toplanması**
4. Problemlerle ilgili **hipotezler** kurma
5. **Veri toplama** (problem çözümü için)
6. Hipotezleri **test etme** (Doğru-yanlış)
7. Problemin **çözümü**
8. Sonucu **raporlaştırma**

Problem Çözme Yöntemindeki**Problem Durumlarında (Öğrenme Senaryolarında)
Bulunması Gereken Özellikler:**

- * **En önemli özellik** ⇒ **Gerçek yaşamla ilgili** olmalı.
- **Çok yönlü düşünmeyi** gerektirmeli.
  - **İlgi ve merak** uyandırılmalı.
  - Probleme dayalı öğrenme senaryoları, **birden çok çözüm yolları** içermeli.
  - **Hedefe ulaştırıcı** olmalıdır.
  - Öğrencinin **düzye**ne (zihinsel yapısına) **uygun** olmalıdır.
  - Öğretmen **problem üretebilmeli** ve problem, **günlük yaşam ile ilgili** olmalı ve gerekli **transferler** yapılmalıdır.
  - **Üst düzey düşünmeyi, araştırma-inceleme** yapmayı sağlamalıdır.
  - Asıl olan problemi çözmek değil hedefe ulaşmak olmalıdır.
  - Kalabalık gruplara değil **küçük gruplara** uygulanmalıdır (**2-6 kişilik**).

**Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının
Öğrencilere Kazandırdıkları Özellikler:**

- * Problem çözmeyi **öğrenmek** ⇒ **Öğrenmeyi öğrenmektir.**
  - **Kendi kendine öğrenmiş** olur.
  - Yaşamla yüz yüze gelme
  - Araştırma, çözüm üretme
  - Ekip çalışması becerileri
  - Bilimsel düşünmeyi öğrenme
  - Üst düzey düşünme becerileri geliştirme
  - İletişim becerileri
  - İlgi ve güdülenmeyi artırma

NOT: İçeriğin ayrıntılarına fazla önem **verilmez.****(HEBB, CAİNE CAİNE)****BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME (NÖROFİZYOLOJİK KURAM):****Beyin Temelli Öğrenmede Hebb ve Caine Caine**

- * Gerçek problemlerin çözümünüyle
  - **En iyi öğrenmenin** olacağını ve
  - Öğrencinin **öğrenme sürecine etkin katılımının** sağlanması gerektiğini **savunur.**
  - Öğretmen ise **rehber** rolündedir.
- * Yapısalcı yaklaşım gibi **yaparak-yaşayarak öğrenmeyi** savunur.
- * **Öğrenme 5 duyu organına hitap etmelidir** (temeli budur.)
  - Böylelikle öğrencinin **dikkat** ve **güdülenmişlik düzeyi** yüksek tutulur.

Caine and Caine’ne göre

- * Beynin **her iki lobunun** da kullanımı
  - Beynin kapasitesini **iki kat değil, kat kat artırmaktadır.**
  - **Hızlı ve etkili öğrenme için** beynin **her iki lobu da koordineli** olmalı.

- 1- Beyin **paralel bir işlemcidir**. (İnsan beyni aynı anda birçok işlemi yapabilir.)
- Bu yüzden **çeşitli yöntem** ve **teknikler** kullanılmalıdır.
- 2- **Öğrenme fizyolojik** bir olaydır. (Beyin fizyolojik bir organdır).
- **Öğrenme** nefes almak kadar **doğaldır** (engellenebilir ve kolaylaştırılabilir)
- Bireyin **fizyolojisini** etkileyen her şey **beyni** de etkiler. (Stres, uykusuzluk, ilaç)
- 3- **Beyin, parçaları ve bütünü aynı anda** algılar.
- Beynin sağ ve sol yarımküreleri birbiriyle **etkileşim** hâlinde olmalıdır.
- Hem **tümevarım** hem de **tümdengelim** düşünceli.
- 4- Öğrenme **bilinçli** ve **bilinçsiz** süreçleri içerir.
- **Bilinçsiz** süreçlerden de yararlanılmalı. (Tarihte öğretirken tarihi sevdirebiliriz)
- 5- En az iki farklı türde belleğimiz vardır:
1. Uzamsal bellek 2. Ezberleyerek öğrenme
* **Uzamsal belleğe** kaydedilenler **unutulmaz**.
* **Bilgiler** ezber yoluyla **değil anlamlı bir şekilde** öğretilmelidir.
- 6- Her beyin **kendine özgü** düzenlenmiştir. (Her bireyin öğrenme yolu **farklıdır**.)
- 7- Anlamı araştırma **doğustandır**.
* **Anlama arayışı** beyin için **yaşamsal bir temel** ve **olgudur**.
* **Merak** ve **keşfetme doğuştan gelen** bir özelliktir.
- 8- Anlamı araştırma, **öğrüntüleme** yoluyla olur.
* **Öğrüntü, anlamlı organizasyon** ve **bilgilerin sınıflandırılması** demektir.
* Beyin **karmaşık değil düzenli** öğrenir.
- 9- Öğrüntü oluşturmada **duygular** önemlidir.
* **Duygular** ve **biliş, birbirinden ayrılmaz ve birbirini etkiler**.
* **Olumlu duygusal atmosfer öğrenme üzerinde** etkilidir.
- 10- Öğrenme **teşvikle artar, korkuyla azalır**.
- Beynin **korkunca → performansı düşer**
- Uygun düzeyde **teşvik edilirse → performansı artar**.
- 11- Öğrenme **hem odaklanmış dikkati** hem de **çevresel algılamayı** içerir.
* **Beyin dikkat ettiği ve farkında olduğu** bilgiyi algılar
* Dikkati dışında kalan **bazı bilgi** ve **işaretleri** de alır.
=> Öğretimde bu nedenle **fiziksel uyarıcılara dikkat** edilmelidir.

HARMANLANMIŞ ÖĞRENME

- * **Etkileşimli bir deneyimdir.**
- Öğrenciler**
- * Farklı içerik ortamları aracılığıyla
- **Çevrim içi pratik** yaparak **çevrim dışı** dersleri pekiştirir.
  - * Etkileşim kurmak istedikleri **içerik türünü** seçebilir
  - * Öğrendiklerini **uygulayabilir**
  - * Öğitmen ve öğrencilerle **istedikleri zaman** bir cihazda **iletişim kurabilir**.

- Harmanlanmış bir öğrenme modelinde**
- * **Konunuzu kişiselleştirmenize** yardımcı olur.
(zaman değerlendirmeleri, öğrenme teknikleri ve hatta kişisel tercihler için)

- Harmanlanmış öğrenme modelini uygularken**
- * **Web tabanlı hizmetler** için titiz davranmalıyız.
Uzaktan eğitimleri → **Kolayca** ve **hızlıca** kişiselleştirmeli
Farklı format uygulamaları → **Sade bir şekilde** kullanmalı

HORTON

- * **Harmanlanmış öğrenme → Web destekli öğrenme ile** sınıftaki öğrenmenin
=> **Avantajlı** ve **güçlü birkaç yönünün** birleştirilmesidir
- * **H.Ö. → Yeni bir yaklaşımdır.**
* Teknoloji, **öğrenme-öğretme sürecinde** ve **insanın hayatında vazgeçilmezdir**.

- Harmanlanmış öğrenme nedir?**
- * **Birden fazla paylaşım yolu kullanan bir öğretim programıdır.**
(öğrenme sonunda üst amaçları gerçekleştirmek amacı vardır)

SİNGH ve REED

- * **Farklı öğrenme paylaşımları** kendi başına **kariştirilmez** ve **eşleştirilmez**
=> **Öğrenme** ve **mesleki sonuçlara odaklanılır**.
=> Bu yüzden bu tanımlama şöyle değiştirilebilir:

- Harmanlanmış öğrenme**
- * **Doğru** becerilerin, **doğru** kişiye, **doğru** zamanda **kazandırılması için**
- **Doğru** kişisel **öğrenmeyle**
- **Doğru** öğrenme teknolojilerinin **eşleştirilmesiyle** ve
- **Öğrenme amaçlarının** uygulanmasıyla
=> **En yüksek başarıyı sağlamaya odaklanır**.

- Bu tanımlamada gizlenmiş prensipler şunlardır:**
- * Paylaşma metodundan çok → **Öğrenme amaçlarına** odaklanılır.
  - * Kişisel öğrenme stilleri → **Geniş kitlelere ulaşmak için desteğe** ihtiyaç duyar.
  - * Her birey öğrenme olayına → **Farklı bilgilerle** katılır.
  - * En etkili öğrenme stratejisi → **“Sadece o an ihtiyaç duyulan şey”**dir.

Harmanlanmış Öğrenme Bileşenleri

- * **Harmanlanmış öğrenme → Yeni bir şey değildir.**
- * Eskiden Harmanlama öğrenme içeriği ve sınıf ortamı **sınırlıydı**.
- * **Bugün** okulların seçebilecekleri birçok **öğrenme yaklaşımları** vardır:

SİNGH ve REED’e (2001) göre bunlar (öğrenme yaklaşımları) :

- * Eş zamanlı (synchronous) **fiziksel biçim**
- * Öğretmen liderliğinde **sınıflar** ve **öğretmen**
- * Katılımlı **laboratuvar çalışmaları** ve **çalıştaylar**
- * Alan **gezileri**

Eş Zamanlı (Synchronous) Çevrim İçi Biçimler (Canlı e-öğrenme):

- * e-görüşmeler/toplantılar
- * Sanal sınıflar
- * Koçluk (coaching)
- * Mesajla anında görüşme
- * Web seminerleri ve radyo / TV yayını

Kişisel Hızda Farklı Zamanlı (Asynchronous) Biçimler:

- * Doküman ve web sayfaları
- * Web/bilgisayar destekli eğitim modülleri
- * Değerlendirme/test ve anketler
- * Benzetişimler
- * Mesleki yardım ve elektronik performans destek sistemleri
- * Canlı olay kaydı
- * Çevrim içi öğrenme toplulukları ve tartışma forumları

YAŞAM BOYU ÖĞRENME YAKLAŞIMI

- Yaşam boyu öğrenme**
- * **Örgün eğitim** ve yaygın eğitimin **birleştirilmesidir**.
  - * Okullar
- Öğrenmeyi sağlayan **tek kurum değildir**.
- Yaşam boyu gerekli **tüm bilgi** ve becerileri de **kazandıramaz**.
  - * **Öğrenme yalnızca okulda gerçekleşmez!**
- Tüm yaşam süresince (ev, müze, kütüphane, etkinliklerde vb.) **devam eder**.
  - * **Öğretmenlerle anne-babalar, kardeşler, arkadaşlar** da **öğrenmeyi etkiler**.
- Temel ilkesi => (Bilinçli ve amaçlı) yaşam boyunca öğrenmeye devam etmektir.**
- Yaşam boyu öğrenmenin temel amacı**
=> **Bireyin öğrenmeyi öğrenmesini sağlamaktır.**

Yaşam Boyu Öğrenmeye İlişkin Yanlış Anlayışlar

- Yaşam Boyu Öğrenme**
- * Sadece **yetişkinleri kapsamaz**. (Yaşamın tüm dönemlerinde gerçekleşir)
  - * Sadece **meslek** ve **beceri kazandırmaz**. (Bireysel, sosyal vb. **her alanı kapsar**)
  - * **Tesadüfi oluşmaz**. (Birey isteyerek, bilinçli, amaçlı **öğrenir**)

(J. DEWEY)

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME YAKLAŞIMI

- * Geleneksel sınıflardaki öğrencilerin **yarısına** ve **rekabetine son vermek ister**.
=> **Başarıya birlikte ulaşmayı hedefleyen** bir yaklaşımdır.

- * **İş birliğine dayalı öğretim**
- Öğrencilerin **ortak bir amaç** doğrultusunda
- **Küçük gruplar** hâlinde
- **Birbirinin öğrenmesini** yardım ederek **çalışmalarına dayalı** bir yaklaşımdır.
- * **“Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için”** anlayışı hâkimdir.
- * Öğretmen **rehberdir, yönlendiricidir**.

- Kubaşık (işbirliğine dayalı öğrenme) öğrenmede**
- Paylaşılmış bir liderlik var.
  - Tüm üyeler grup içerisinde **liderlik etkinliklerini** yerine getirmek için
=> Sorumluluklarını **paylaşırlar**.

İş birliğine dayalı öğrenmeyi başarılı bir şekilde uygulamak için (6 temel ilke)

1. **Olumlu bağlılık (bağımlılık):**
* **“Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için”** anlayışı.
- Bireyin başarısını **gruba**, grubun başarısını **bireye** endeksleme
2. **Yüz yüze etkileşim:**
* Öğrencilerin birbirlerinin çalışmalarını **desteklemesi / Birbirlerine yardım**
3. **Kişisel sorumluluk (ve bireysel değerlendirilebilirlik):**
* Gruptaki her üye **kendine düşen görevi en iyi şekilde** yerine getirmelidir.
- Her bir grup üyesi **önce kendi sorumluluklarını** yerine getirmeli
- Sonra da **ihtiyaç duyan arkadaşına** yardım etmekle **yükümlüdür**.
4. **Sosyal beceriler:**
* **Grubun** başarılı olabilmesi için
- **Kişiler arası iletişim becerilerinin** kullanılması yanında
- Ayrıca **diğer sosyal becerilerin** de kullanılması gerekir. (*liderlik, iletişim, ...*)
5. **Grup sürecinin değerlendirilmesi:**
* **Bireyin ve grubun** etkinlikleri **değerlendirilir**
- **Eksiler, artılar** ortaya çıkarılır. (Grup çalışmalarına yön verilir.)
6. **Eşit başarı ilkesi:**
* Her üyenin gruba **katkısı kendi yetenek düzeyine göre** değerlendirilmelidir.
- Her öğrenci **eşit fırsatlara, imkânlarla sahip olmalıdır**.

İş Birliğine Dayalı Öğretimin Uygulanması:

1. **Takımların oluşturulması: 2-6** kişiden oluşan **heterojen** gruplar
2. **Isınma teknikleri: Oyun** ve **etkinliklerle** grup üyeleri kaynaşır.
3. **Takımda konu ve görev dağılımı yapılması:** Paylaşılmış liderlik vardır.
4. **Takım içi etkinlikler:** Takım içerisinde başarı birbirine endekslidir.
5. **Değerlendirme:** Her grup üyesi birbirinin öğrenmesinden sorumludur.

Sınırlılıkları (İşbirlikli Öğrenme Yaklaşımı):

- Başarılı ve bireysel çalışmayı **seven** öğrencilerin **başarısını düşürebilir**.
- Değerlendirme aşaması **zordur**.
- Grup içerisinde bireyleri **ayrı ayrı** değerlendirmek **güçtür**.
- Çalışmalar bir kişi **üzerinde kalabilir**.

ÖĞRETİM İLKELERİ

1. Hedefe (Amaca) Uygunluk İlkesi:

- * Eğitim durumları işe koşulduğu hedefe **hizmet edebilmeli**
  - Onlara **ulaşılabilir olmalıdır.**
  - => Bu yüzden **bütün uygulamalar hedeflere** ve **kazanımlara** uygun olmalıdır.

2. Öğrenciye Görelik İlkesi:

- * Çağdaş eğitim anlayışında eğitim-öğretim faaliyetleri **öğrenciye yönelik** olmalı.
  - Öğretimde **temel öge öğrencidir.**
  - Öğrencinin **ilgi, gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.**
  - Öğrenciye **görelilik ilkesi** esastır (Her öğrenci farklı özelliklere sahiptir)
  - Öğrenciye **görelilik ilkesi** => **Geleneksel yöntemlere tamamen zıttır.**

Öğrenciye görelik ilkesinde

- Aynı yaş grubu öğrencileri => **Farklı ilgi, zekâ ve fizyolojik özelliklere** sahiptir.
- Aynı yaş grubu öğrencileri => **Aynı gelişim seviyesine** sahiptir.

Öğrenciye görelik ilkesi

- * Çoklu zekâ yöntemi ve bireyselleştirilmiş öğretimi
  - => **En çok savunan** ve **bunların uygulanması gerektiğini belirten ilkedir.**
  - Öğrencinin gelişim seviyesine uygun bilgi ve materyallerin seçilmeli
  - Yöntem ve tekniklerin **geliştirilmesi** ve **çeşitlendirilmesi** gerektiğini **savunur.**

3. Öğrenci Düzeyine Uygunluk İlkesi:

- * Öğrencinin **hazırbulunuşluk düzeyi** dikkate alınmalıdır.

4. Hayatilik İlkesi (Yaşama Yakınlık, İşevurukluk):

- * Eğitim-öğretimin **en önemli amacı bireyi hayata hazırlamasıdır.**
  - Okul, hayatın bir **parçası** olmalıdır. (Hayatı sınıfa taşımahyız.)
  - *Dersler, sorunlar, araç gereçler ... yakın çevreden* (hayattan) alınmalıdır.
  - => Öğretimin “**yaşama yakınlık**” ilkesinin önemi vurgulanır.

5. Transfer İlkesi:

- * Öğrenci **derste öğrendiğini farklı** durumlara ve günlük hayata **aktarabilmelidir.**
  - Sınıftakini **hayata** aktarmalıdır.
  - Örnek: Öğrencinin *dört işlem becerisini alışverişte kullanması*

- Yaşamdakini sınıfa aktarıyorsak => **Hayatilik**
- Sınıftakini yaşama aktarıyorsak => **Transfer**

6. Yapararak Yaşayarak Öğrenme (Uygulanabilirlik, Aktivite):

- * Öğretimde **öğrencinin aktif olmasıdır.**
  - Öğrenci süreçte **ne kadar etkin olursa o kadar başarılı** olur.
- * Yapararak ve yaşayarak öğrenme => Eğitimde **ezberciliği ortadan kaldırır**
  - => **Kalıcı ve etkili öğrenme sağlar.**
- * Ne kadar çok **duyu organı** işin içindeyse öğrenci o kadar iyi **anlayacaktır.**

7. Ekonomiklik İlkesi:

- * Öğretim hedefleri
  - En kısa **süre**
  - En az **emek ve maliyetle** → En verimli **şekilde** verilmesidir.
- * Süre ve emeğin minimize edilmesidir.
- * En az **çabayla en fazla hedef davranış**

8. Aktüalite (Güncellik) İlkesi:

- * Çocuğun hayata ilgisini artırmak için
  - => Ders konularıyla **aktüel (güncel)** olay ve sorunlar arasında **ilişki kurulmalıdır.**

9. Açıklık (Ayanilik) İlkesi:

- * Açıklık iki anlamda kullanılmaktadır.
  1. Öğretmenin kullandığı **dilin açık ve anlaşılır olmasıdır.**
  2. Öğrenmede **birden çok duyu organına hitap edebilmektir.**
- * Öğrencinin dersi anlaması => **Konuşulan dilin anlaşılır olması**na bağlıdır.
- * **Ne kadar çok duyu organı** işe koşulursa => o kadar **etkili ve tam öğrenme** olur.

10. Somuttan Soyuta İlkesi:

- * Bireyin **zihinsel gelişimi somuttan soyuta** doğrudur.
- * Somut kavramlar soyut kavramlara göre **daha anlaşılır**dır.
  - Bu yüzden **önce somut** kavramlar **daha sonra soyut** kavramlar öğretilmelidir.
- * Özellikle **ilköğretim birinci kademed**e uygulanır.

11. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi:

- * **Yeni öğretilecek bilginin** veya **becerinin**
  - **Önceden** öğrenilenden hareket ederek **öğretilmesini** öngörür.
  - Böylece öğrenme kolaylaşır.
  - **Yeni bilgi önceki bilgilerle ilişkilendirilir**, anlamlı hâle getirilir.

12. Yakından Uzağa İlkesi:

- * Öğrenmeye **yakın çevreden** başlanır. (Örnekler yakın çevreden verilir.)
  - Çünkü çocuk **yakın çevreyle daha ilgilidir.**

13. Basitten Karmaşığa İlkesi:

- * Öğretmen tarafından konular verilirken
  - **Basit** konular ve kavramlardan zamanla giderek **zor ve karmaşık** konular geçilir.

14. Bütünlük İlkesi:

- * Çocuk → Bedensel, duygusal, ruhsal ve sosyal bir **bütün** olarak ele alınmalı
- * Konular da bütünlük içinde öğretilmeli
(Yani dersler **disiplinlerarası yaklaşım** ve **geniş alan yaklaşımıyla** işlenmeli)

15. Anlamlılık:

- * Öğrenciler öğrenmeye **güdülendiğinde** öğrenmeler **daha etkili olur.**
  - Konuların ne zaman, ne şekilde, ne işe **yarayacağı** ve **önemi** açıklanır.

16. Tümdengelim:

- * Öğrenme konusu **önce** genel ve ortak özellikleri, **sonra** da özel ve ayrıntı verilir.

17. Sosyalilik İlkesi:

- Öğretim sürecinde insanların **sosyalleşmesini** ve topluma uyum sağlaması

MODÜL 1 (DEĞERLENDİRME NOTLARI)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM YAKLAŞIMI (FÖY)

FÖY (Kuramsal Temelleri)

1	GARDNER	<i>Çoklu Zekâ Teorisi</i>
2	BLOOM	<i>Taksonomi</i>

FÖY (Dayanakları)

1	JEAN PIAGET	<i>Bilişsel Gelişim Kuramı</i> <i>Öğrencilerin art arda zihinsel temsillerin parçalanması ve yeniden yapılandırılması yoluyla Nasıl öğrendiklerini ortaya çıkaran İLK kişi.</i>
2	VIYGOTSKY	<i>Yakınsal Gelişim Alanı</i> <i>* PIAGETçi anlayışa atıfta bulunur.</i> <i>* FÖY'ün teorik çerçevesini oluşturur.</i>
3	GARDNER	<i>Çoklu Zekâ Kuramı</i>

FÖY (Temel İlkeleri)

1	TOMLINSON	<i>FÖY ' ün Tanımı yapar</i> <i>Hazırbulunuşluk düzeyleri, ilgi alanları ve öğrenme profillerindeki farklılıklara odaklanıldığında öğrencilerin en iyi öğrendiği öncülüne dayanan bir öğretim felsefesidir.</i>
---	------------------	--

Bloom'un Taksonomisi

(6 üst düzey düşünme becerisi - Öğretmenlerden Beklenir)

1) Hatırlama	2) Kavrama	3) Uygulama
4) Analiz	5) Sentez	6) Değerlendirme Noktasında

FÖY (Temel İlkeleri)

(Etkili bir farklılaştırmanın en az 7 (yedi) temel ilkesi vardır)
(Bu ilkeler isteğe bağlı değildir)

1. Güçlü bir sınıf topluluğu	2. Nitelikli öğretim programı
3. Ulaşılabilir görevler	4. Yüksek öğrenme hedefleri
5. Değerlendirme duyarlı öğretim	6. Akranlarıyla çalışma
7. Esnek sınıf yönetimi	.....

Farklılaştırmadaki (Amaç)

Tüm öğrencileri seviyelerinin en üst düzeyine çıkarmaktır.

Farklılaştırmadaki (Uzun Vadeli Hedef)

Yaşam boyu öğrenmeyi geliştirmektir.

Öğrencilerin Bireysel Farklılıklarının 3 (Üç) Alanı

1	Hazırbulunuşluk	<i>Mevcut bilgi, anlayış ve beceri düzeyini</i>
2	İlgi	<i>Odaklanmaya neden olan duygu (motivasyon kaynağı)</i>
3	Öğrenme Profilleri	<i>Bireyin nasıl öğrendiği</i>

FÖY (Kullanılan Yöntem ve Teknikler)

Farklılaştırılmış Öğretim Stratejileri

1) İSTASYONLAR: <i>* Eş Zamanlı aktiviteler</i> <i>* Aynı ortam</i>	2) MERKEZLER: <i>* İstasyonlara Benzer.</i> <i>* Aynı ortam</i> <i>* Aynı Konu Farklı Yollar</i> <i>1)İlgi Merkezi 2) Öğrenme Merk.</i>
3) ÖĞRENME AJANDALARI: <i>* Her Öğrenci Farklı Görevler</i> <i>* Öğrenci Ajandası</i>	4) KARMAŞIK ÖĞRETİM: <i>* Farklı Öğrencilerin Grupları</i> <i>* Küçük Gruplar</i>
5) YÖRÜNGE ÇALIŞMALARI: <i>* Proje Yöntemi</i> <i>* Bireysel Uygulama</i> <i>* Yörünge</i>	6) GİRİŞ NOKTALARI: <i>* Üstbilişsel Öğrenme</i> <i>* Aynı Anda Farklı Giriş Noktaları</i> <i>* Çoklu Zekâ</i>
7) ÖĞRENME SÖZLEŞMESİ: <i>* Aktif Katılım</i> <i>* Bağımsız Çalışma /</i> <i>* Sorumlu Olma duygusu</i> <i>*Öğretmen- Öğrenci Anlaşması</i>	8) KATLI ÖĞRETİM: <i>* Seviyelerine Göre Katlar /</i> <i>* Bireysel Farklılaşma</i>
9) GRUP ARAŞTIRMALARI: <i>* Konu Seçiminde Rehberlik /</i> <i>* Gruplara Ayırma</i>	

FÖY (Değerlendirme Teknikleri)

1) Öğretimin Başında	2) Öğretim Sürecinde	3) Öğretim Sonunda
----------------------	----------------------	--------------------

Öğretim Öncesinde (Amaç: Öz Değerlendirmedir)

- 1) Köşe Kapmaca: *Köşelere "neredeyse hiç" "bazen", "sıklıkla" ve "kesinlikle"*
- 2) Kutu Yapma: *Büyük ve küçük kutu ("Ne biliyorum?" ve "Ne bilmeliyim?")*
- 3) Evet-Hayır Kartları: *Karta "evet" "hayır" (kendi durumlarına uygun olan)*

Öğrenme Sürecinde

- 1) Parmakla işaretleme: *Öğrenmenin neresinde? / Başparmak*
- 2) Yumuk yapma: *Öz değerlendirme / öğrencinin parmakları ile ifadesi*
- 3) Gerçekle yüzleşme: *mutlu, sakin ve üzüntülü üç adet yüz resmi*

Öğretim Sonrasında

- 1) Sarmal Oluşturma: *Öğrenciler bir daire oluşturur*
- 2) Simit Tekniği: *Öğretmen tahtaya bir simit şekli çizer.*
- 3) Konuşma Halkası: *Öğrenciler üçer kişilik gruplar (A, B, C)*
- 4) Döngüsel Yansıma: *Sınfa kağıt asma ve fikir söyleme*
- 5) Portfolyo: *Öğrenci çalışmalarının bir araya getirilmesi*

Farklılaştırmanın Temel Öğeleri

1	İÇERİK	<i>Öğretim sürecinin "girdisi"dir.</i>
2	SÜREÇ	<i>Bilişsel olarak yapması beklenen Temel kavramlar, Genellemeler ve Beceriler</i>
3	ÜRÜN	<i>Öğrenmelerinin hedeflendiği Temel bilgi ve becerileri</i>
4	ÖĞRENME ORTAMI	<i>Bildiğini ortaya koymaya yönelik Bireysel yorumudur.</i>

Etkili Bir Öğrenme Ortamın (Öğrencileri Öğrenmeye Davet Eden Unsurlar)

1. Sınıfın görünümü	2. Etkili sunumlar
3. Bireysel ve ortak çalışma	4. Araç-gereçlere kolay erişim
5. Akran iş birliği	6. Kaliteli çalışma için görünür ipuçları
Sınıfın duygusal iklimi → Fiziksel iklimden daha önemlidir.	

Öğretmenlerin Öğrenci İhtiyacına Yönelik Tepkisini ve Öğrenci Faydaları Açısından Kalitesini Belirleyici Faktörler
1. Faktör: Öğretmenlerin eylemlerini şekillendiren <i>felsefesi</i>
2. Faktör: Eylem planı oluşturma ve takip etmeye <i>yetkinlik</i> düzeyi
" <i>istek</i> "(<i>felsefe</i>) ve " <i>beceri</i> "(<i>yetkinlik</i>)

Farklaştırılmış Bir Sınıfta Öğretmenlerin İletmeleri Beklenen Belirli Mesajlar		
1	Davet mesajı	Memnuniyet ve çalışma isteği “Burada olmanızdan ..... çok memnunuz.”
2	Yatırım mesajı	Çalışacağımı söylemesi ve öğrencilerden de istemesi “..... için çok çalışacağım. ....sizden de bekliyorum. ”
3	Kalıcılık mesajı	Başarısızlıkta yılmama ve birlikte üstesinden gelme “Her zaman ilk denemenizde ... yapamayabilirsiniz.” “Sizden asla vazgeçmeyeceğim.”
4	Fırsat mesajı	Kendisini geliştirmesi için fırsatlardan bahsetme “..... sizin için ..... bir fırsattır.”
5	Düşünme mesajı	Öğretmenin ne yapmalı - Öğrenci beklentileri “Sizi dinleyeceğim, sizden öğreneceğim..... ..... için sizden de ayısını isteyeceğim.”

Duygular ve Öğrenme		
a	Korku	* Öncelikli gereksinin güvenlidir., * Hayatta kalma tepkisi “Savaş ya da kaç!”
b	Stres	* Beyindeki duygusal merkez, bilişsel merkezi kontrolü altına alır. * Öğrenmeye ket vurulmuş olur.
c	Dalga geçilme zorbalık	Tüm dikkatlerini öğrenmeye veremezler.
d	Beceri seviyesi üzerindeki zorluk	Utanan duygusu Gülmüş duruma düşme endişesi
e	Öğrencinin başarıyı hayal etmemesi veya arzulamaması	Daha çok öğrenme isteği yok.

Zihin Temelli Eğitim İçin Üç Temel Unsur
1) Duygusal İklim ve İlişki
2) Rahatlatılmış Uyanıklık ve Karmaşık Deneyimde Öğretim
3) Derinleştirmedir.

Farklaştırılmış Öğretimi Planlama Aşamaları
1) FÖY'ün temel standartları dersin kazanımlarına göre belirlenir.
2) FÖY'ün içeriği; bilgi ve becerileri bütüncül kazandıracak şek. Yapılandırılır.
3) Öğrencilerin neyi bildikleri ve neleri öğrenmeleri gerektiği belirlenir.
4) Bilgi ve beceriler ile bunları kazanmaları için neler gerektiğini belirlenir.
5) Öğrencilerin bildiklerini göstermelerine fırsat sağlanır.

PROGRAM TÜRLERİ PROGRAM GELİŞTİRME

GİRİŞ

Program Geliştirme	
GUTER	EĞİTİM ‘in Tanımı yapar “Eğitim, en genel anlamıyla bireyi kültürel yaşama hazırlayan tüm sosyal süreçleri içerir.”der.

Eğitim Programlarının Şekillenmesini Etkileyen Önemli Etmenler
1) Toplumun ulaşmak istediği genel hedefler
2) Hükümet politikaları
3) Birey ve toplumun gereksinimleri ve bu gereksinimlerdeki değişim
4) Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ...

Eğitim Programının Tanımı (Yabancı)		
1	BOBBİT	“Çocuk ve gençlerin yapmaları ve deneyimlemeleri gereken şeylerin toplamıdır.” <i>Eğitim programının temel sorunlarını işleyen ilk kitabı yazdı (1918)</i>
2	TYLER	“Öğrenci yaşantılarının bütünüdür”
3	ENGLISH	“Bir doküman ya da plandır.”
4	POSNER	“Öğrenme ürünleri dizisidir.”
5	ORNSTEİN-HUNKİNS	“Bir çalışma alanıdır.”

Eğitim Programının Tanımı (Yerli)		
1	VARIŞ	“Tüm faaliyetleri kapsar.” Eğitim programları alanının öncüsüdür.
2	ERTÜRK	Yetişek “Düzenli eğitim durumlarının tümüdür.” Eğitim programı kavramı yerine “YETİŞEK”
3	SÖNMEZ	“Yetişekler, öğrencide gözlenmeye karar verilen hedef ve davranışları, onların içerikle bağlantısını, eğitim ve sınama durumlarını kapsar.” Eğitim programı kavramı yerine “YETİŞEK”

Eğitim Programları Türleri (Tanımlara Göre)		
1) Öngörüşel	2)Tanımlayıcı (betimsel)	3) Öngörüşel- tanımlayıcı
Reçete gibi neyin olması gerektiğini ele alır	Çoğunlukla edinilmiş yaşantılara (geçmişe) vurgu yapar	İki anlayışı da kapsar

Eğitim Programının “Ne Olduğuna” (Nedir?) İlişkin Yorumlar:			
HEWİTT	DEMEUSE - STRAUVEN	ELLİS	OLİVA
ORNSTEİN - HUNKİNS	“Bir kişinin eğitim programı kavramı ne kadar keskin ve netse öğrenme-öğretmeyle ilişkili faktörleri yok sayma ve gözden kaçırma eğilimi o kadar büyüktür.”		

Eğitim Programının Yapısı (Bir programın birbiriyle ilişkili 4 öge üzerine kurulu yapısı vardır)
1. Amaç/hedef (niçin)
2. İçerik (ne)
3. Öğretme-öğrenme süreci (nasıl)
4. Ölçme ve değerlendirme (ne kadar)

Program Türlerine İlişkin Yapılan Sınıflandırmalar		
1	EİSNER	a) Açık b) Dolaylı c) Örtük d) İhmal edilen
2	POSNER	a) Resmî b) Uygulamadaki c) Örtük d) İhmal Edilen e) Ekstra
3	CRAWFORD	a) Yazılı b) Öğretilen c) Test edilen
4	ENGLISH	a) Resmî b) Resmî olmayan c) Örtük
5	GLATTHORN	a) önerilen b) yazılı c) öğretilen d) desteklenen e) test edilen f) öğrenilen g) örtük
6	SÖNMEZ ve ALACAPINAR	a) resmî yetişek b) örtük yetişek c) karışık yetişek d) ek yetişek.

Program Türleri		
1	RESMÎ	Resmî metinlerde açıkça belirtilen biçimdedir. <i>Örn: MEB'in geliştirdiği programlar</i>
2	UYGULAMADAKİ	Resmî programın uygulanışında ortaya çıkar.
3	TEST EDİLEN	Öğrenmeleri kapsayan program türüdür.
4	ÖRTÜK	Resmî / formal program dışındadır. (informal)
5	İHMAL EDİLEN	Resmî programda var ama uygulamaya konmaz!
6	EKSTRA	Okulun dışında yapılması planlanmış her türlü deneyim ve etkinlikleri içerir.
7	DESTEKLENEN	Programın desteklenmesi için sağlanan kaynakları içeren bir programdır.
8	ÖNERİLEN	Bilim insanları ya da meslek kuruluşlarınca hazırlanan program türüdür. <i>Örn: Türk Eğitim Derneği (TEDMEM, 2015) "Ulusal Eğitim Programı 2015-2022"</i>
9	KARŞIT	<i>SÖNMEZ</i> tarafından oluşturuldu. Resmî programın hedeflerinin tam karşısını savunmaları yetiştirme amaçlıdır.

Program Türleri (Eğitim Programlarıyla İlgili Bir Diğer Sınıflandırma)		
1	Eğitim P.	Kurum içi ya da kurum dışı tüm etkinlikleri kapsar. (Millî Eğitim Bakanlığı'nda /eğitim kurumlarında) * En genel programdır. * Diğer programların çerçevesini oluşturur.
2	Öğretim P.	Öğrenme-öğretme etkinliklerinin planlanması ve uygulanmasını kapsar. * Eğitim programı içinde yer alır.
3	Ders P.	Öğretim programındaki ders ya da kursun amaçlarını, içeriklerini, öğrenme-öğretme ve değerlendirme süreçlerini kapsar.

PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ

Eğitim Programı Nedir?		
1	HEWİTT	- Geliştirme ve bilgiye katkı sürecini temsil eder. - Eğitim süreçlerinin planlı ve sistemli olmalarını sağlar. - Durağan olamaz!
2	ORNSTEİN -HUNKİNS	- Dinamik olmaları gerekir - Ulaşılmaya çalışılan bir hedef değildir. - Bir yolculuk olarak düşünülmesi gerekir.
3	DEMİREL	Eğitim programının öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür.

Eğitim Programının Öğeleri		
a) Hedef (amaç)	b) içerik	
c) öğretim-öğrenme süreci	d) ölçme ve değerlendirme	
(Program geliştirme bir aşamalı süreç'tir.)		

ETKİLİ BİR PROGRAM GELİŞTİRME:

Türk Eğitim Sisteminde Program	
<i>DEMİREL</i> tarafından geliştirilen <i>Eklektik (seçmeci)</i> bir anlayışı içeren Program modeli temel alınmıştır.	

Program Geliştirme Süreci (Aşamaları)	
1) Planlama	4) Değerlendirme
2) Tasarlama	5) Programa Süreklilik Kazandırma
3) Deneme	

Program Geliştirme Süreci (Aşamaları)		
1	TYLER	Gereksinim belirleme (ihtiyaç analizi) TYLER tarafından gündeme getirildi.
2	MASLOW	Bireyleri güdüleyen en temel şey gereksinimlerdir. Gereksinimler prog. geliştirilmesi sürecine kaynaklık eder.

PROGRAMA SÜREKLİLİK KAZANDIRILMASI

Programın Sürekli Geliştirilmesinin Temel Gereksinimleri Nelerdir?	
1) Değişimin kaçınılmazlığı	
2) Gereksinimlerin çeşitlenmesi	
3) Programın dinamik bir yapıda olması	

PROGRAM DEĞERLENDİRME

Giriş

Eğitimde niteliğin artırılmasında Neler Etkilidir?	
1) Çağın gereklerine uygun programların geliştirilmesi	
2) Amaçlara uygun öğretim etkinliklerinin planlanması ve uygulanması	

Program Değerlendirmenin Amacı ve İşlevi Nedir?		
1	BARNES	- Ne değerlendirilecek? - Niçin ve nasıl değerlendirilecek? - Kim / kimin için değerlendirilecek? - Nerede değerlendirilecek? - Ne zaman değerlendirilecek?"
2	ERTÜRK	Programın istenen davranış değişikliğini gerçekleştirmekte başarılı olup olmadığının belirlenmesi.
3	VARIŞ	* İç içe yürütülen bir süreçtir. * Değerlendirme bir program geliştirme faaliyetinin önemli bir aşamasıdır / Sürekli bir yönünü oluşturur.
4	POSNER	Belirli bir amaç doğrultusunda yapılan incelemelere dayalı olarak programın değerinin belirlenmesidir.
5	ORNSTEİN -HUNKİNS	Bir konu hakkında karar vermek için bilgi toplama sürecidir.
6	OLİVA	Bilimsel temelleri olan bilgi toplama sürecidir.
7	WİLES -BONDİ	Program değerlendirme çeşitli çalışmaları kapsayan bir süreçtir.
8	MELROSE	Bir programın değerini , yararlılığını ya da bireye, gruba, hizmet sunulan kuruma uygunluğunu belirleme sürecidir.

Program Değerlendirme (Tarihi Süreç)	
İlk değerlendirme çalışmaları Öğrenci başarılarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.	

Program Değerlendirme Bağlamı Nedir?	
Bir olay veya durumun ilişkiler örüntüsüdür. (Sosyal, kültürel, coğrafi,ekonomik, siyasi,tarihsel, psikolojik)	

PROGRAM DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Program Değerlendirme Süreci	
YÜKSEL - SAĞLAM	Program değ. yaklaşımlarından ve modellerinden bağımsız Bu sürecin aşamalarını 3(iç) aşamayı içeren bir bakış açısı 1) Planlama 2) Uygulama 3) Değerlendirme

Değerlendirmeyi yürütecek değerlendirmeci kim olmalıdır?	
Dış Değerlendiriciler Projeyle İlgisiz Bağımsız Kişiler	İç Değerlendiriciler Programın İçinden Kiş.

Program Değerlendirme Süreci	
ORNSTEİN -HUNKİNS	* Çoğu araştırmacı tarafından kabul gören bir dizi adımdır. * Değerlendirici bir eylem planı yapmalıdır.

Program Değerlendirme Sürecindeki Adımlar	
1	Değerlendirilecek programdaki olguya odaklanma
2	Bilginin toplanması
3	Bilginin organize edilmesi
4	Bilginin analiz edilmesi
5	Bilginin raporlaştırılması
6	Bilginin sürekli olarak gözden geçirilmesi

Program Değerlendirme Türleri (Değerlendirme Biçimine Göre)	
1) Formal değerlendirme	2) İnfomal değerlendirme
Sistematik bir süreci içerir. * Yapılandırılmış bir değ. türüdür. * Uzmanlık gerektirir.	* Sistematik değildir! (Değersiz, geçersiz diyemeyiz!)

Program Değerlendirme Türleri (Değerlendirme amacına göre)	
1) Biçimlendirici değeri.	2) Toplam değerlendirme
İlk aşamada durumu gözden geçirme Programın niteliğinin artırılmak	Prog. uygulama sonra yapılır. “Eğitim prog. başarılı oldu mu?”

Toplam değerlendirmenin 4 (dört) düzeyi	
1. Tepkiler açısından	2. Öğrenme açısından
3. Transfer etme açısından	4. Sonuçlar açısından

Program Değerlendirme Yaklaşımı (FİTZPATRİCK ve ARKADAŞLARI)	
1	Hedefe Dayalı * Programın hedeflerinin belirlenmesi * Hedefler doğrultusunda çıktı değerlendirme
2	Yönetime Dayalı * Yöneticilere .... bilgi sunmaya odaklıdır. (+) Tasarı aşamasındayken tartışma fırsatı (-) Kritik durumların gözden kaçırılması
3	Uzman Odaklı * En eski ve en çok kullanılan yöntemlerdendir. * Prog. niteliğine ve uzman kararı odaklıdır (+)Birçok alanda uygulanma / Verimlilik
4	Tüketici / Yararlanıcı * Ürün ve hizmetlerden yararlananlar değerlendirme pozisyonundadır.
5	Katılımcı Odaklı * Paydaşlar değerlendir. yardım etmek üzere sürece katılır.

	Kavramlar ve Kavram Öğretimi
<p>Türk Dil Kurumuna göre kavram: “Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım.”</p>	

Kavramların Özellikleri SENEMOĞLU	
1	Öğrenilebilirlik Doğuştan değil sonradan öğrenilir (Deney)
2	Kullanılabilirlik Farklı kullanım alanları (İsteğe bağlı)
3	Açıklık Anlaşılabilirlik - Ortak fikir birliği
4	Genellik Hiyerarşik organize etme (Genelden özel hâle geçme)
5	Güçlülük Diğer kav. anlaşılmasına yardımcı oluyorsa güçlüdür

Kavram Geliştirme Süreçleri YAĞBASAN, GÜLÇİÇEK	
1	Genelleme * Nesne, olay veya olguların özelliklerinden yola çıkarak bir genel ilkeye ulaşma sürecidir.
2	Ayırım Benzemeyen özelliklerin vurgulanması
3	Tümevarım Genele ulaşma, çıkarım yapma sürecidir.
4	Tanımlama Kavramların özelliklerini açıklamadır
5	Tümdengelim Örneklerle genel hâlin açıklanma sürecidir.

Kavram Öğrenmede Öğrenme Kuram ve Yaklaşımları	
1	JEAN PİAGET Bilişsel Yaklaşım Öğrenmeyi şemalar ile ifade eder
2	BRUNER Yapılandırmacı Yaklaşım Öğrenme bilgi yığını değil, örüntüdür.
3	DAVİD AUSUBEL Tümdengelim * Yapılandırmacı yaklaşımın tersidir * Anlamlı sunuş yoluyla öğrenme temelli

Kavram Yanılgılarının Basit Hatalardan Farkı?	
1. Uzunca bir sürede bireyin zihninde oluşur	
2. Çoğu kez bu bilgilerin değiştirilmesi zordur	
3. Kavram yan. değişimine öğrenciler direnç gösterir	
K.Y. : Önceki bilgilerin bilimsel doğru bilgi ile ters düşmesidir	

Kavram Yanılgılarının Çeşitli Nedenleri Nedir?	
1. Eğitim sürecinde yanılgıların yeterince ele alınmaması	
2. Öğretim materyallerinin kavram yerine genellenmesi	
3. Öğretim materyali ders kitaplarındaki eksik ifadeler	
4. Yazılı ve görsel medya	
5. Günlük hayatta kullanılan dil	

Var Olan Kavram Hangi Şartlarda Değişir?	
1. Mevcut kavramda hoşnutsuzluk olmalıdır	
2. Yeni kavram anlaşılır olmalı	
3. Yeni kavram mantıklı olmalı	
4. Yeni kavram işe yarar olmalı	

Kavram Öğretiminde ve Yanılgıları Tespitinde Görsel Tasarım Araçları	
1. Kavram haritaları * JOSEPH D. NOVAK kaynaklıdır. * AUSUBEL'in anlamlı öğrenme kuramına dayalıdır * Kavram ilişkileri gösteren grafiksel bir görsel araçtır.	4. Kavram karikatürleri * Günlük hayattan bilimsel bir olay * İnsan veya hayvan karikatürü (İsimlendirilir)
2. Zihin haritaları * TONY BUZAN geliştirdi. Not alma tekniği olarak ortaya çıktı.	5. Metaforlar ve analogiler
3. V-DİYAGRAMLARI D.BOB GOWİN ve arkadaş. geliştirdi. *Lab. araştırmalarının etkili olması	6. İki / üç aşamalı testler

Akran Öğretimi Yön. (Nelere Olumlu Etkisi Vardır?)	
1. Kavramsal öğrenme	3. Öğrenme zorluklarını giderme
2. Problem çözümünü artırma	4. Öz güven
<p>ERİC MAZUR Akran Öğretimi Yaklaşımı çalışmaları var. (Harvard Üniversitesi) Çıkış noktası Öğrencilerin sayısal verilerle problemleri çözerken İşin derinlemesine kavramsal anlamının anlaşılmasına yöneliktir.</p>	

Akran Öğretiminde En Fazla Kullanılan Yönteminde		
1	El kaldırma	En kolay ve kısa sürede öğrenci cevapları alınır
2	Flaş kartlar	Farklı renk ve formlarda A, B, C gibi kartlar ...
3	Tarama formları	Büyük gruplarda tercih edilebilir
4	Clickers	Teknolojik bir uygulamadır. (uygulama aparatı)
5	Çevrim içi yanıt sistemleri	Web 2.0 araçları yardımıyla uygulanır

OKUL DIŞI ÖĞRENME TÜRLERİ		
Formal Öğrenme	Non-Formal Öğrenme	İnformal Öğrenme
Genellikle okulda	Okul dışı kuramlarda	Her yerde
Motivasyon daha dışsal	Motivasyon gen. içsel	Temelde içsel motivasyon
Yapılandırılmış	Yapılandırılmış	Yapılandırılmamış
Zorunlu	Genellikle gönüllü	Gönüllü
Öğretmen liderliğinde	Rehber/öğretmen liderliğinde	Gen. öğrenenin öncülüğü
Öğrenme değerlendirilir	Öğrenme gen. değerlendirilmez	Öğrenme değerlendirilmez
Ardışık	Genellikle ardışık değil	Ardışık değil
Gen. önceden planlı	Gen. önceden planlanlı	Kendiliğinden
Okul dışı öğrenme: İnformel ortamlarda formal öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesidir.		

Akran Öğretiminde Etkinlikler hazırlanırken (İçerik-yöntem-ortam ilişkisine dikkat etmelidir....)		
1	İçerik	"Ne" sorusuna cevap verir. niteliktedir. (Etkinliğin konusu)
2	Ortam	* "Nerede" sorusunun cevabıdır. * İçeriğe yani kazanıma uygun sınıf dışı ortamdır.
3	Yöntem	* "Nasıl" sorusuna cevap verir. * İçeriğe uygun bir ortamda etkinliğin nasıl gerçekleştirileceği

Okul Dışı Öğrenme Ortamları		
ETKİNLİK ÖNCESİ HAZIRLIKLAR	ETKİNLİĞİN UYGULANMASI	ETKİNLİK SONRASI DEĞERLENDİRME
Organizasyon Akademik ön hazırlıklar	Sahada uygulama aşaması	Değerlendirme

Okul Dışı Öğrenme Faaliyetleri Sonrası Ölçme-Değerlendirme Araçları		
Kavram haritaları	Metin çözümlemesi	Fotoğraf sergisi
Zihin haritaları	Bulmacalar	Kompozisyon/mektup
Etkinlik sonrası değerlen.	Gazete/poster/broşür	

Nereler okul dışı ortam sayılır? (Öğretim programındaki kazanıma uygun her ortam)		
Kurumsal yapılar	Müzeler, bilim merkezleri	
Açık alanlar (Park, okul bahçesi ...)	Hastane, sanat merkezleri	

Eğitimde Etkili Geri Bildirim Türkiye'de Eğitim Ortamlarındaki Çeşitliliğin Temel Kaynakları ?		
Gelir dağılımındaki eşitsizlikler	Öğrenme gücüyle yaşayan bireyler	Özel gereksinimli bireyler

En Geniş Tabanlı Öğrenmeler Hangileridir?	
Yaparak ve yaşayarak ulaşılan öğrenmelerdir.	

Öz Güven Nedir?	
Okul ekosistemindeki tüm paydaşların o bireye dair izlenimlerinin toplamıdır.	

Etkili Geri Bildirim - Öğrenme Sürecinde		
1	BLOOM	"Tam öğrenme modeli"
2	SENEMOĞLU	"Akademik öz güven akademik başarıyı etkiler"
3	GÖKER	Geri Bildirimler hangi açılardan Farklılaşır? a) yapıcı / düzeltici / negatif b) güçlendirici / pozitif
4	SCHUNK	G.B. katılımın niteliğine ilişkin unsurları da içermelidir.

Geri Bildirimler Çeşitleri (Yön Açısından)	
a) Pozitif geri bildirim Olumlu ifadeler (Problemi çözmeye yaklaşımın doğru ... vb)	b) Negatif geri bildirim Olumsuz ifadeler (Cevabın yanlış, ödevin yetersiz...)vb)

Geri Bildirimler Çeşitleri (İçerik Açısından)	
a) Sınırlı geri bildirim Öğrenmeye etkisi sınırlıdır (doğru, yanlış, eksik vb.)	b) Ayrıntılı geri bildirim Öğrenme üzerinde olumlu etki (Matematiksel işlemlerde hatan var, toplama işlemini gözden geçirmelisin)

Geri Bildirimler Çeşitleri (Zamanlama Açısından)	
a) Anlık geri bildirim Uzaktan eğitim ortamlarındadır	b) Gecikmiş geri bildirimler dönüt ve düzeltmeler (Ödevlere, projelerine, çalışma kâğıtları ...)

Geri Bildirimler Diğer Hedefleri ?	
Sadece bilişsel değil Üstbilişsel becerileri ve duyuşsal özellikleri geliştirmeyi de hedefler.	
Bilişsel G.B	Yapılan bir çalışma içerisinde eksik olan yerleri belirleme
Üstbilişsel G.B	Stratejilerle öğrenme etkililiğinin artmasına yönlendirme
Duyuşsal G.B	İlgi, tutum ve motivasyona yönelik ifadeler kullanılması

Etkili Geri Bildirim Sürecinde Web 2.0 Araçları	
1	Kahoot * Anlık geri bildirim verilebilmektedir. * Sınırlı geri bildirimler (doğru, yanlış vb.).
2	Formative * Anlık geri bildirim verilebilir * Ayrıntılı geri bildirimler düzenlenebilir.
3	Socrative * Çoktan seçmeli, doğru-yanlış ve kısa cevaplı * Anında onaylayıcı ya da detaylı geri bildirimler
4	Edmodo * Sanal sınıf - Öğretmen ve akran geri bildirimine - Tartışma forumları açılabilir
5	Google drive * Ortak dokümanlar oluşturulabilir. * Öğretmenler ortak çalışma yürütebilir.

Öğrenme ile İlgili Bazı Kavramlar	
1	Refleks - Doğuştan gelir ve Bilişsizdir. - Uyarıcıya karşı belli ve basit (hızlı) davranış gösterme - Hayati öneme sahiptir. (Ateşten elimizi çekmemiz) - İçgüdüye göre daha basit yapıdır. - Ertelenebilir ancak engellenemez! (İçgüdü ise ertelenemez!)
2	İçgüdü - Doğuştan gelir ve Bilişsizdir. - İçinden geldiği gibi davranışında ortaya çıkar. - Karmaşık yapıdır. (Refleks daha basittir) * İnsanlarda içgüdü yoktur! ("içgüdüsel davranışlar")
3	Yaşantı Öğrenme, yaşantılar yoluyla ortaya çıkmalıdır.
4	Davranış * Davranışçı kuramlara göre: - Organizmanın gözlenebilen her türlü etkinliğidir. * Bilişsel kuramlara göre: - Gözlenebilen ya da gözlenemeyen etkinliklerinin tümü ...
5	Öğretme * Bireyin öğrenmesine yardım/destek/rehberlik yapma işi.
	Öğretim * Bireyin öğrenmesine yardım/destek/rehberlik yapma işi.

Öğrenme ile İlgili Bazı Kavramlar (Davranışları Genel Olarak Üç Grupta Toplanır)		
Doğuştan Gelen	Geçici	Sonradan Kazanılan
İçgüdüsel – refleksif Öğrenmeyle değişmez! (Kalp kasımızın çalışm.)	Alkol, ilaç gibi etkenlerle oluşur Geçicidir	Doğuştan getirilmez! Öğrenmeyle kaz.ılır. (Ağlama ile ist. Alma)

Öğrenme Ürünü Olan Davranış Türleri	
İstendik Davranışlar	İstendik Olmayan D.
1. Planlı eğitim ile kazanılır. 2. Gelişigüzel kültürlleme türünü dav.	-----

Öğrenme İçin Temel İlkeler
1. Öğrenme hedefe yöneliktir.
2. Öğrenme ön bilgi ile yeni bilgi arasında bağ kurmaktır.
3. Öğrenme bilginin örgütlenmesidir.
4. Öğrenme doğrusal olmayan fazlar hâlinde gerçekleşir.
5. Öğrenme gelişimden etkilenir.
6. Öğrenme stratejiktir.

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (olumlu-olumsuz)	
a) Olumlu faktörler (öğrenmeyi kolaylaştıran)	b) Olumsuz faktörler (kolaylaştıran - zorlaştıran)

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (doğrudan - dolaylı)	
a) Doğrudan etkileyen 1. Öğrenenden kaynaklı 2. Öğrenme malzem. kaynaklı 3. Öğrenme yönt. kaynaklı	b) Dolaylı etkileyen 1) Öğreten (öğretmen) 2) öğrenme ortamı

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler a) Doğrudan etkileyen Faktörler (Öğrenenden Kaynaklı)	
A. Türe Özgü Hazır Oluş	Tüm üyelerinin Otomatik gösterir. (Papağanın konuşması)
B. Olgunlaşma	* Öğrenmeyle kazanılan davranışların ön koşulu * Yaş ve zekâ ile ilişkilidir.
C. Genel Uyarılmışlık Hâli ve Kaygı	* Uyarıcılara kapalı olması - Uyarılmışlık düzeyinin düşük (uyku hâli) * Çok fazla uyarıcı alması - Uyarılmışlık düzeyinin yüksek (panik hâli) => Her iki durum da öğrenmeyi zorlaştırır.
D. Eski Yaşantıların Aktarılması	* Yeni bir bilginin öğrenilmesi - Ön (eski) yaşantılara bağlıdır.
E. Güdü (Motivasyon)	* İstekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsar ...
F. Dikkat	Bilincin belli bir noktada toplanmasıdır.

Öğrenmede Aktarım (Transferans)	
1. Olumlu Aktarma	Aktarmanın yeni öğrenmeye katkısı vardır <i>Bisiklet kullanan motosikleti kolay öğrenir.</i>
2. Olumsuz Aktarma	Aktarmanın yeni öğrenmeye Engelleyicidir <i>İki parmak daktilo kullanan, 10 parmakta zorlanır.</i>

Olumsuz transferle ilişkili olan “Ket Vurma”	
a) İleriye ket vurma	Eskinin daha yeni öğrenileni hatırlamayı engellemesi (Kart şifresini eski kart şifresiyle karıştırması)
b) Geriye ket vurma	Yeninin eskiyi hatırlamayı engellemesi... Almanca'dan sonra İngilizce öğrenmeyle Alm. Kelimeleri unutulması

Öğrenmede Aktarım (Transferans) SOLOMON - PERKİNS	
a) Alt düzey Transfer Spontane (kendiliğinden) veya otomatik gelişmiş ve iyice yerleşmiş becerilerdir.	b) Üst düzey transferans Soyut ve zihinseldir.

Öğrenmede Aktarım (Transferans) Güdü (Motivasyon) (İstekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsar.)
Dürtü: Açlık, susuzluk, uyku, cinsellik gibi fizyolojik kökenli güdülerdir.
Gereksinim (ihtiyaç): Başarı, sevgi, statü gibi daha karmaşık olan güdülerdir.

Güdülemede 4 (Dört) Önemli Kavram	
1. İhtiyaçlar	(Fizyolojik- psikolojik sağlık için gerekli olanlar)
2. Değerler	* Kendisi için faydalı görüp elde etmeye ve/veya sürdürmeye çalışır
3. Amaçlar veya niyetler	* Güdü, amaca veya değere ulaşma isteğidir. * Bütünleştiriricidir
4. Duygular	Fizyolojik- psikolojik sağlık için gerekli olanlar...

Güdülerin Kaynakları Nelerdir?	
a) İçsel kaynaklı <i>Harekete geçiren durumlar</i> * <i>Fizyolojik</i> (açlık, susuzluk) * <i>Sosyal</i> (merak, ilgi ...)	b) Dışsal kaynaklı <i>Öğrenme esnasında dışsal etkiler</i> <i>Ödül, cezadan kurtulma, sosyal onay</i>
=> Kişi öğretmeninin gözüne girmek için çalışırsa → Dışsal kaynaklı güdülenir. => Merak ettiği şeyleri çalışıyor ve keyif alıyorsa → İçsel kaynaklı güdülenir.	

Güdü Çeşitleri (Bireyi Harekete Geçiren Güdüler)	
1) Birincil güdüler <i>Daha çok fizyolojiktir.</i> <i>(Açlık, susuzluk, uyku, ...)</i>	2) İkincil güdüler <i>Öğrenme yaşantıları sonucunda oluşur.</i> <i>(Başarma, güç, ait olma, egemenlik)</i>
=> Para ile karın doyurma → Fizyolojik (Birincil güdü) => Para güçlenip yakın ilişkiler kurma → (İkincil güdü)	

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (Öğrenilecek Malzeme)	
A) Algısal Ayırt Edilebilirlik	Etrafındaki malzemeden kolay ayırt edilebilenler → Çabuk öğrenilir.
B) Anlamsal Çağırışım	Öğrenilmek istenenler önceki bilgi birikimleriyle ne kadar ilişkiliyse => Öğrenme o kadar kolaylaşır.
C) Kavramsal Gruplandırma	Birbirine yakın veya benzer kavramları öğrenmek kolaydır.

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (Öğrenme Yöntemleri)	
A) Öğrenmeye Ayrılan Zaman	Bireysel farklılık gösterir “Aralıklı çalışma” - “Toplu çalışma” (tekrarlı-sistematik) (sıkışık – yoğun) (+) (-)
B) Öğrenilen Konunun Yapısı	* Öğrenme malzemelerinin (konu, kitap...) - Kendine özgü bir yapısı vardır.
C) Öğrencinin Aktif Katılımı	Öğren. öğrenme malzm. karşısındaki duruşu
D) Geri Bildirim	Öğrenme sonucunun hemen bilinmesidir.

Öğrencinin Aktif Katılım Aşaması	
1. Not tutma (Dinleme)	6. Grafik veya şema çizme (yazma)
2. Önemli yerl. altını çizme (okuma)	7. Örnekleri yazma (yazma)
3. Gözden geçirme (okuma)	8. Yüksek sesle tekrar yapma (anlatma)
4. Ana hatları çıkarma (okuma)	9. Başkasına anlatma (anlatma)
5. Ana fikri çıkarma (yazma)	.....

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ		
1	AUSUBEL	Sunuş Yoluyla Öğretim – Anlamlı Öğrenme * Öğretmen merkezli bir stratejidir. * Öğretmen – öğrenci etkileşimi yoğundur. * Öğrenci aktivitesi düşüktür. - Kısa sürede çok bilgi aktarılır (+) - Kalabalık sınıflar için idealdir (+) - Sadece bilgi düzeyindeki hedeflerin öğretilir (-) - Üst düzey hedeflerde kullanılmaz. (-) - Öğrenci aktivitesi düşüktür. (-) - Sıkıcı olabilir. (-) - Öğrencilerden dönüt almak zordur. (-)
2	BRUNER	Buluş Yoluyla Öğretim – Örnek Kural * En önemli özelliği öğrenme güdüsünü artırmasıdır. * Bilgiye kendisi ulaşmalı ve bilgiyi keşfetmelidir. * Öğretim sürecinin merkezinde öğrenci vardır * Tümevarım yöntemi kullanılır. * Güdüleyici bir yaklaşımdır. - Yaşayarak öğrenme → Kalıcı öğrenme (+) - Üst düzey düşünme becerilerini geliştirir. (+) - Zaman alır ve maliyeti yüksektir. (-) - Ön bilgiler yoksa amacına ulaşmaz. (-) - Karmaşık bazı konularda sonuca ulaşmayabilir. (-) - Olgu öğretiminde etkili değildir. (-)

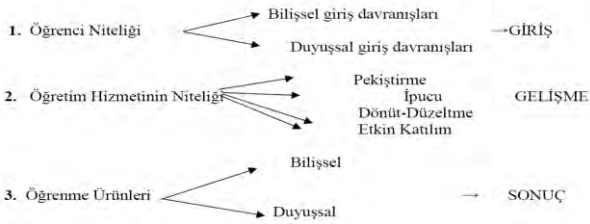

3	J. DEWEY	Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi <i>* Öğrenci merkezli bir stratejidir.</i> <i>* Öğrenci etkinlikli, dayalı bir problem çözme sürecidir.</i> <i>* Tümevarım ve tümdengelim yöntemleri kullanılır.</i> <i>* Buluş yoluyla öğretim stratejisine benzer.</i> <i>* Öğretmen bir yol gösterici, yönlendirici bir rehberdir.</i> <i>- Üst düzey düşünme becerisini kazandırır. (+)</i> <i>- İletişim, sorumluluk alma becerisi kazandırır. (+)</i> <i>- Maliyeti yüksek (-)</i> <i>- Zaman alır (-)</i> <i>- Kalabalık sınıflarda uygulanması zor (-)</i> <i>- Yetersiz öğrencilerde uygulanması zor (-)</i> <i>- Her yaşa uygun değildir (-)</i>
4	BLOOM	Tam Öğrenme Stratejisi (Yaklaşımı) <i>* Bilgi ünitelere ayrılmıştır.</i> <i>* Hazırbulunmuşluk düzeyine göre öğretim</i> <i>* İhtiyacı olan ek öğretim zamanı / imkanı vermeli</i> <i>* Bloom → eğitimdeki normal dağılım eğrisini reddeder</i> <i>- Sola çarpık bir grafik oluşmasını kabul eder.</i> <i>- %90'ın dışında kalanlar da tam öğrenmelidir.</i> <i>- Öğretmene büyük görev düşmektedir .</i> <i>* Tüm öğrencilerin başarılı olacağını savunur.</i> <i>"Öğrenemeyen öğrenci yoktur, öğretemeyen öğretmen vardır."</i>

Tamamlayıcı Öğretim Etkinlikleri

- * **Öğretmen** veya **özel öğretici** tarafından gerçekleştirilir.
- Bire bir (**özel ders**) veya küçük gruplarla öğretim (okulda, evde ek -ödev)
- Tekrar öğretim (farklı yöntem ve tekniklerle)
- Kaynak ve yardımcı kitaplarla / Eğitsel oyunlarla / Bilgisayarlı öğretim

Tam Öğrenmenin 3 Temel Değişkeni

Tam öğrenmede

Giriş (Öğrenci Niteliği) kısmı → **Bağımsız değişken**
Gelişme (Öğretim Hizmetinin Niteliği) kısmı → **Bağımsız değişken**
Sonuç (Öğrenme Ürünleri) kısmı → **Bağımlı değişkendir.**

Tam Öğrenme

- Öğrenci Niteliği:** Öğrencinin sürecin başında taşıması gereken özelliklerdir.
  - Bilişsel Giriş Davranışları:**
    - Daha önce öğrenilmesi gereken; Bilgi, beceri ve yetenekler
  - Duyuşsal Giriş Davranışları:**
    - Öğrenme ünitelerine karşı; ilgisi - tutumu - akademik öz güveni (benlik)
- Öğretim Hizmetinin Niteliği:**

Öğretim hizmetinin niteliğini 4 (dört) öge belirler:

  - İpuçları
  - Öğrenci katılımı
  - Pekiştirme
  - Dönüt-Düzeltilme (Geri Bildirim)

Eğitimde Güncel Yaklaşımlar

Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı

(PIAGET, VYGOTSKY, DEWEY, GESTALT, BRUNER)

- Yapılandırmacılıkta öğrenme:** Deneyime bağlı anlam oluşturma sürecidir.
- * Bu süreçte öğrenci aktiftir.
  - * Anlam oluşturan öğretmen değil, öğrencidir.
  - * Nesnel bilgiyi reddeder.
  - * Değerlendirme, öğretim sonucuna dönük değildir!
  - * Değerlendirme, öğretim sürecine dönüktür (portfolyo)
  - * Yapılandırmacılık → Buluş yoluyla öğrenmenin geliştirilmiş hâlidir.

* Yapılandırmacılık ile Buluş yoluyla öğrenmenin Farkı

- * **Buluş yolunda**
  - Öğrenci öğretmen yönlendirmesiyle düşünerek ilke ve genellemelere ulaşır.
- * **Yapılandırmacılıkta**
  - Rehberlik sonrası Birincil bilgi kaynaklarıyla anlam üretir.

Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı

1	PIAGET	Bilişsel yapılandırmacılık Öğrenme, zihinsel yapıda meydana gelir
2	VYGOTSKY	Sosyal yapılandırmacılık Öğrenme, çocuğun çevre ile etkileşimiyle oluşur.
3	VON GLASERSFELD	Radikal Yapılandırmacılık Bilgi sadece birey tarafından oluşturulabilir.

Eğitimde Güncel Yaklaşımlar

Proje Tabanlı (Dayalı) Öğretim Yaklaşımı (JOHN DEWEY, KILPATRICK VE BRUNER)

Proje tabanlı öğretim yöntemi

- * Bilimsel düşünmenin adımlarını öğretmek,
- * Öğrencilerin ilgilendikleri bir konuda
  - **Araştırma** yapmalarını, sonuçlarını bir **raporla** düzenlemelerini
  - Sınıfta ya da yarışmada **sunmalarını** amaçlar.

Sınırlılıkları:

- Zaman sorunu
- Sınırın iyi çizilmesi gerekir. (Yoksa hedeften sapma meydana gelir.
- Her zaman orijinal ürün ortaya çıkmayabilir.

NOT: Sonucunda **Mutlaka** bir **iş**, **ürün**, **performans** (proje) ortaya konmalıdır.

Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı

- * **JOHN DEWEY** (**Probleme dayalı öğrenme yaklaşımı**)
  - **İlerlemecilik Eğitim Felsefesi Akımı** ve
  - **Araştırma-inceleme**
- * **Probleme dayalı öğrenmenin temeli**
  - **J. Dewey**'in "**Yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesi**"nden alınmıştır.

Problem Çözme Yönteminde Kullanılan İşlem Basamakları

1. Problemi hissetme	5. Veri toplama (problem çözümü için)
2. Problemi tanımlama	6. Hipotezleri test etme (Doğru-yanlış)
3. Prob.ilgili bilgilerin toplanması	7. Problemin çözümü
4. Problemlle ilgili hipotezler kurma	8. Sonucu raporlaştırma

Problem Çözme Yöntemindeki

Problem Durumlarında (Öğrenme Senaryolarında) Bulunması Gereken Özellikler

En önemli özellik => Gerçek yaşamla ilgili olmalı.

Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilere Kazandırdıkları Özellikler

Problem çözme öğrenmek => Öğrenmeyi öğrenmektir.

Beyin Temelli Öğrenme (Nörofizyolojik Kuram) (HEBB, CAİNE CAİNE)

- * Öğrenciler öğrenme sürecine etkin katılım sağlamalıdır.
- Öğretmen ise rehber rolündedir.
- * **Yapısal yaklaşım** gibi **yaparak-yaşayarak öğrenmeyi** savunur.
- Öğrenme 5 duyu organına hitap etmelidir (temeli budur.)
- Caine and Caine**'ne göre
- * Beynin her iki lobunun da kullanımı kapasitesiteyi, kat kat artırır.

Beyin Temelli Öğrenmenin İlkeleri

- 1- Beyin paralel bir işlemcidir. (Aynı anda birçok işlemi yapabilir.)
- 2- Öğrenme fizyolojik bir olaydır.
- 3- Beyin, parçaları ve bütünlüğü aynı anda algılar.
- 4- Öğrenme bilinçli ve bilinçsiz süreçleri içerir.
- 5- En az iki farklı türde belleğimiz vardır: (1. Uzamsal 2. Ezberleyerek)
- 6- Her beyin kendine özgü düzenlenmiştir. (Öğrenme yolu farklıdır.)
- 7- Anlamı araştırma doğustandır. (Merak ve keşfetme doğustan gelir)
- 8- Anlamı araştırma, örüntüleme yoluyla olur. (Beyin düzenli öğrenir.)
- 9- Örüntü oluşturmada duygular önemlidir.
- 10- Öğrenme teşvikle artar, korkuyla azalır.
- 11- Öğrenme hem odaklanmış dikkati hem de çevresel algılamayı içerir.

Harmanlanmış Öğrenme (Birden fazla paylaşım yolu kullanan bir öğretim programıdır)
HORTON * Harmanlanmış öğrenme - Web destekli öğrenme ile sınıftaki öğrenmenin birleştirilmesidir - Yeni bir yaklaşımdır. (Teknoloji etkisi)
SİNGH ve REED Harmanlanmış öğrenme * Doğru becerilerin, doğru kişiye, doğru zamanda kazandırılması için Doğru kişisel öğrenmeyle doğru öğrenme teknolojilerinin eşleştirilmesiyle ve öğrenme amaçlarının uygulanmasıyla => En yüksek başarıyı sağlamaya odaklanır.

Harmanlanmış Öğrenme Bileşenleri
SİNGH ve REED'e göre öğrenme yaklaşımları * Eş zamanlı (synchronous) fiziksel biçim * Öğretmen liderliğinde sınıflar ve öğretmen * Katılımlı laboratuvar çalışmaları ve çalıştaylar / Alan gezileri

Eş Zamanlı (Synchronous) Çevrim İçi Biçimler (Canlı e-öğrenme)
* e-görüşmeler / toplantılar * Koçluk (coaching) * Web seminerleri ve radyo / TV yayını
* Sanal sınıflar * Mesajla anında görüşme

Eş Zamanlı (Synchronous) Çevrim İçi Biçimler (Canlı e-öğrenme)
Kişisel Hızda Farklı Zamanlı (Asynchronous) Biçimler: * Doküman ve web sayfaları * Web/bilgisayar destekli eğitim modülleri * Değerlendirme/test ve anketler * Benzetişimler * Mesleki yardım ve elektronik performans destek sistemleri * Canlı olay kaydı * Çevrim içi öğrenme toplulukları ve tartışma forumları

Yaşam Boyu Öğrenme Yaklaşımı
* Yaşam boyu öğrenme, örgün eğitim ve yaygın eğitimin birleştirilmesidir. * Öğrenme yalnızca okulda gerçekleşmez! - Tüm yaşam süresince (ev, müze, kütüphane, etkinliklerde vb.) devam eder.
Temel ilkesi : Bilinçli ve amaçlı yaşam boyunca öğrenmeye devam etmektir.
Temel amacı : Bireyin öğrenmeyi öğrenmesini sağlamaktır.

Yaşam Boyu Öğrenme Yaklaşımında Yanlış Anlayışlar
Yaşam Boyu Öğrenme * Sadece yetişkinleri kapsamaz. * Sadece meslek ve beceri kazandırır. (Bireysel, sosyal vb. beceri) * Tesadüfi oluşmaz. (Birey isteyerek, bilinçli, amaçlı öğrenir)

İşbirlikli Öğrenme Yaklaşımı
J. DEWEY * Geleneksel sınıflardaki öğrencilerin yarışına ve rekabetine son vermek ister. - Başarıya birlikte ulaşmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. - "Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için" anlayışı hâkimdir. * Öğretmen rehberdir, yönlendiricidir. * Kubastık (işbirliğine dayalı öğrenme) öğrenmede paylaşılmış bir liderlik var.
Sınırlılıkları: - Başarılı ve bireysel çalışmayı seven öğrencilerin başarısını düşürebilir. - Değerlendirme aşaması zordur. - Grup içerisinde bireyleri ayrı ayrı değerlendirmek güçtür. - Çalışmalar bir kişi üzerinde kalabilir.

İş Birliğine Dayalı Öğrenmeyi Başarılı Bir Şekilde Uygulamak İçin (6 Temel İlke)
1. Olumlu bağlılık (bağımlılık): "Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için" 2. Yüz yüze etkileşim: Öğrencilerin birbirlerini desteklemeli 3. Kişisel sorumluluk (ve bireysel değerlendirilebilirlik): * Her üye kendine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir. 4. Sosyal beceriler kullanılmalı 5. Grup çalışmalarına yön verilmeli 6. Eşit başarı ilkesi: Her öğrenci eşit fırsata, imkânlarla sahip olmalıdır.

Öğretim İlkeleri
1. Hedefe (Amaca) Uygunluk İlkesi: - Bütün uygulamalar hedeflere ve kazanımlara uygun olmalıdır.
2. Öğrenciye Görelik İlkesi: - Geleneksel yöntemlere tamamen zıttır.
3. Öğrenci Düzeyine Uygunluk İlkesi: - Öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi dikkate alınmalıdır.
4. Hayatilik İlkesi (Yaşama Yakınlık, İşevrulukluk): - Eğitim-öğretimin en önemli amacı bireyi hayata hazırlamasıdır. - Okul, hayatın bir parçası olmalıdır. (Hayatı sınıfa taşımamız.)
5. Transfer İlkesi: - Derste öğrendiğini günlük hayata aktarabilmelidir. * Yaşamdakini sınıfa aktarıyorsak => Hayatilik * Sınıftakini yaşama aktarıyorsak => Transfer
6. Yapararak Yaşayarak Öğrenme (Uygulanabilirlik, Aktivite): - Öğretimde öğrencinin aktif olmasıdır.
7. Ekonomiklik İlkesi: * Öğretim hedeflerinde süre ve emeğin minimize edilmesidir.
8. Aktüalite (Güncellik) İlkesi: * Çocuğun hayata ilgisini artırmak için - Dersle aktüel (güncel) olay ve sorunlar arasında ilişki kurulmalıdır.
9. Açıklık (Ayanilik) İlkesi: * Açıklık iki anlamda kullanılmaktadır. 1. Öğretmenin kullandığı dilin açık ve anlaşılır olmasıdır. 2. Öğrenmede birden çok duyu organına hitap edebilmektir.
10. Somuttan Soyuta İlkesi: * Bireyin zihinsel gelişimi somuttan soyuta doğrudur. * Somut kavramlar soyut kavramlara göre daha anlaşılır. - Önce somut daha sonra soyut kavramlar öğretilmelidir. (Özellikle ilköğretim birinci kademedeki uygulanır.)
11. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi: * Yeni bilginin / becerinin önceki bilgidan hareket ederek öğretilmeli
12. Yakından Uzağa İlkesi: * Öğrenmeye yakın çevreden başlanır.(Örnekler yakın çevreden verilir.) - Çünkü çocuk yakın çevreyle daha ilgilidir.
13. Basitten Karmaşığa İlkesi: * Konular verilirken basitten zor ve karmaşık konulara geçilir.
14. Bütünlük İlkesi: * Çocuk; bedensel-duygusal-ruhsal -sosyal bir bütün olarak ele alınmalı * Dersler disiplinlerarası yaklaşım ve geniş alan yaklaşımıyla işlenmeli
15. Anlamlılık: * Öğrenciler öğrenmeye güdülendiğinde öğrenmeler daha etkili olur.
16. Tümdengelim: * Öğrenme konusu önce genel ve ortak özellikleri, sonra da özel ve ayrıntı verilir.
17. Sosyallik İlkesi: * Öğretimde insanların sosyalleşmesini ve topluma uyum sağlaması ...

MODÜL 2

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMENİN TEMEL KAVRAMLARI

Dirik: Canlılığını sürdüren, sürekli kendisini yenileyen ve gelişen.

Örüntü: Ögelerden oluşan ve aralarında ilişki bulunan bir bütün.

İşevrük: Doğrudan gözlemediğimiz bir kavramın var olup olmadığını saptayabilmek için ne gibi işler ya da işlemler yapıldığını belirterek tanımlama.

Paradigma: Bir şeyin nasıl üretileceği konusunda örnek, model.

Sistem

- En az bir **hedefi** gerçekleştirmek üzere
- Uygun ve değişik öğelerden oluşan **dirik** bir örüntüdür.
- * Bir bütüne sistem diyebilmek için **girdi, süreç ve çıktı** öğeleri olmalıdır.

* Eğitim de bir **sistem**dir.

Birinci Neden: Gerçekleştirmek istediği hedefler bulunmaktadır.

İkinci nedeni: Bu hedefleri gerçekleştirmek için farklı öğelerden oluşur.

Hedefler (Nedir?)

1. **Uzak hedefler:** Devletlerin hedefleridir.
2. **Genel hedefler:** Daha işevrük hedeflerdir.
  - MEB, MEB genel müdürlükleri, okul yönetimleri gibi kurumların hedefleridir.
3. **Özel hedefler:** Dersin hedefleridir. (Kazanımları kapsar.)

EĞİTİM FARKLI ÖGELERDEN OLUŞUR: (GİRDİ – SÜREÇ – ÇIKTI)**1. Girdi:**

- * Eğitim-öğretim için gerekli her şey eğitim sisteminin girdisini oluşturur.
- Örn. Öğrenci, öğretmen, okul, çalışanlar, yönetim, eğitim programı vb.

2. Süreç:

- **Girdilerin hedefler** doğrultusunda bir araya getirildiği,
- Dersin **hedeflerinin** öğrenciye kazandırıldığı **eğitim durumlarını** kapsar.
- * **Süreç, öğretmenler, okul yönetimi, il yöneticileri kontrol edilir:**
  - Ülke genelinde **belirli aralıklarla kontrol** edilmektedir.
  - Kontroller **olumlu** ise süreç **devam eder** değilse sürece **müdahale edilir**.

3. Çıktı:

- * **Öğrencilerin** sahip olduğu **niteliklerdir**.
- * **Eğitim sistemi için çıktılar nedir?**
  - a) **Dar anlam:** Öğrencinin ders sonunda ulaştığı hedefler ve kazanımlar
  - b) **Geniş anlam:** Öğretimin baştan sona kadar sahip old. bilgi beceri ve yetkinlik...
- * **Yönetimler girdiyi kontrol ederler.**
  - Eğitim sisteminde **hazırbulunuşluk** dar anlamda eğitim sisteminin **girdileridir**.
  - Öğretmenler **hazırbulunuşluk** girdisini ölçerek **kontrol ederler**.
  - **Çıktılar** hedeflerle **tutarlı**ysa eğitim sistemi doğru bir şekilde işliyordur.
  - Eğitimde **kontrol (denetleme) ölçme ve değerlendirme** ile mümkündür.
- * Gözlenmeyen süreçler ve ürün **değerlendirilemez!**

21. YÜZYIL DEĞİŞEN EĞİTİM PARADİGMASI:

- * Bu yüzyılda eğitimde ve ölçme ve değ.de bir **paradigma değişimi** söz konusudur.
- * 20. yüzyıla hâkim olan güç **kültürel iklim ve sanayileşme** idi.
  - **Eğitim** bu iklimle uyumlu biçimde **şekillenmişti**.
  - ABD’de 1930-1950’lerde **okullara “eğitim fabrikaları”** dendi.
- * **Ülkemizde** de o yıllarda **benzer bir anlayışın** vardı.
- * Atatürk’ün ortaya koyduğu **“muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak”** fikri
  - ⇒ Türkiye’nin **hedefi** ve bir nevi eğitimin de **uzak hedefi** oldu.
- * **Eğitimin genel hedefi** de pek çok ülkede kısaca **“Toplunun bireylerden beklediği görev ve sorumluluklar doğrultusunda gerekli bilgi ve donanımına sahip olma”** olarak tanımlandı.

- * Geçtiğimiz yüzyılın özellikle son çeyreğinde
  - Bilgi ve iletişim teknolojisinin önemi arttı.
  - Toplumlarda, üretimde ve eğitimde bir paradigma değişimi oldu.
  - ⇒ **Sanayi toplumlarından bilgi toplumlarına** hızlı bir **dönüşüm** gerçekleşti.
  - ⇒ Üretimdeki **değişim** eğitim-öğretim ortamlarına da **yansımaya** başladı.

- * **Beşerî bilimlerde** (eğitim bilimlerinde) **insan davranışları**, birbirinden ayrı kümelermiş gibi ele alındı, araştırıldı, hakkında bilgi üretilmeye çalışıldı.
  - [**İnsan Davranışları** : Bilişsel, Duyuşsal ve Devinimsel (Psikomotor)]
  - ⇒ Halbuki insan bu parçaların toplamından daha anlamlı bir varlıktı.

- * 20. yüzyılın **son çeyreğinde** ve özellikle **21. yüzyılda**
  - Ekonomi çevreleri ve ekonomistler **eğitime** yoğun bir **ilgi** göstermeye başladı.

Ekonomistler son yıllarda eğitime neden daha çok vurgu yapıyorlar?

- * Araştırmalar, **paradigma değişimine uygun insan gücü kaynağının**
  - Ancak **nitelikli eğitimle** gerçekleşebileceğini ortaya koymakta.
  - **Niteliğin ölçülmesi çok zor**
  - Ancak** nicel veriler açısından değerlendirdiğimizde bir ülkede
    - ⇒ Ortalama **eğitim 1** (bir) birim **arttığında**, **ekonomik büyüme %0,7 artar**
    - Bu büyümenin **yarısı** doğrudan **eğitimin** katkısı iken
    - **Diğer yarısı eğitim ve ekonomi** arasındaki **etkileşimden** kaynaklanmakta.

PISA, TIMSS ve PIRLS

- Dünyanın en geniş çaplı uluslararası eğitim araştırmalarını yapan **örgütler**dir.
- ⇒ Doğrudan **ekonomi** veya **siyasi-ekonomik politikaların** üretilen **örgütler**dir.

Dünya Ekonomik Forumuna Göre**2025 Yılında Çalışanların Sahip Olması Gereken 10 Temel Beceri:**

1. Analitik düşünme
2. Yenilik
3. Yaratıcılık
4. Etkin öğrenme ve öğrenme stratejileri
5. Karmaşık problem çözme
6. Eleştirel düşünme ve Analiz
7. Yaratıcılık
8. Orijinallık
9. Liderlik ve sosyal etki
10. Teknoloji kullanımı

- ⇒ Dünyanın eğitimcilerden **beklediği** görev ve sorumlulukların **etkileri** nelerdir?
  - Eğitim ve öğretim **ortamlarını yeniden tasarlamamıza**
  - **Denetleme biçimlerimizi farklılaştırmamıza** neden oldu.
  - Bu **değişim devam** etmektedir.

* Eğitimde **denetleme (kontrol) ⇒ Ölçme ve değerlendirme** ile olanaklıdır.

* Değişen hedeflerde

- Kazandırılacak olan yeni **davranışların** ölçülmesi ve değerlendirilmesinde
- ⇒ Doğal olarak bir **paradigma değişimi** söz konusu.
- ⇒ Geleneksel ölçme anlayışı bu **paradigma değişimine** pek uygun değildir.

* Bireylerden beklenen becerilerin **karmaşıklığı** arttıkça

⇒ Ölçme modellerini **revize etme** gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Bir ölçme işleminde yalnızca **“görünce tanıma, sorulunca söyleme”** gibi davranışların ölçülmesi bizi **yeni hedeflere ne kadar ulaştırabilir?**

- 20. yüzyıl eğitim ve ölçme **zihniyeti** ile 21. yüzyıl becerileri **kazandırılmaz!**

ÖLÇME, ÖLÇÜT VE DEĞERLENDİRME (KAVRAMSAL TEMELLERİ)**ÖLÇME:**

- * Öğrencinin belirli bir **özellikliğini** gözleyerek
- O özelliğe **sayı, sembol** ya da **sıfat/kategori adı verme** işlemidir.
- “Zeynep yapılan test sonucunda 1. oldu.”
- “Kerim Temel Yeterlilik Testinden (TYT) 450 puan aldı.”

Ölçmede

- * Gözlenen özelliğin bir **betimlemesi** yapılır.
- ⇒ Bu nedenle ölçme **tek başına bir anlam ifade etmez**.
- ⇒ Ölçmenin **anlam** ifade etmesi **değerlendirme** ile olur.

* Ölçmeye **temel** olan durum **“fark”**tır. (**Ölçme farktan doğmuştur.**)

Fark

1. **Bireyler arasında** olabilir.
2. Bireylerin farklı zamanlarda ortaya koydukları **özellikler arasında** olabilir.

- * Eğitimde **ölçme** dediğimizde aklımıza **ilk gelen** genellikle **sınavlardır**.
- ⇒ Eğitimde **ölçme** yalnızca **sınav** (akademik başarı) dan ibaret **değildir**.
- ⇒ **Yetenek, ilgi, tutum, özel gereksinim gereken alanlar** ölçülebilir.

* Bir eğitim sisteminde **ölçme ve değerlendirme** yoksa

- * Eğitim sisteminin **geçerli ve güvenilir kontrolü sağlanamaz**.
- * Bu **kontrol**, sistemin tüm öğeleri için **geçerlidir**.
  - Ölçülmeyen, kontrol edilmeyen **süreçler denetlenemez**
  - Denetlenemeyen **süreçler** ise **değerlendirilemez**.
  - Ölçme yapılmadan sisteme yönelik **girdi, süreç ve çıktılar kontrol edilemez**.

⇒ Eğitim sisteminde **Ölçmesiz denetleme ve kontrol mekanizmasını işlemez!**

ÖLÇÜT:

- * Ölçülen özellik hakkında
  - **Karar** alabilmek / **yargıya** varabilmek / **değerlendirme** yapabilmek için
  - **Dayanak** alınan **referans noktası** ya da **referans aralığıdır**.
  - Referans noktası** → “60 alan geçer” ...
  - Referans aralığı** → “90-109 arası normal zekâdır”, “DC alan şartlı geçer”

DEĞERLENDİRME:

- * Bir ölçme sonucunu (ölçüm) en az bir **ölçüte** vurarak
  - **Ölçülen nitelik hakkında karar verme / yargıda bulunma** işlemidir.

DEĞERLENDİRMENİN BASAMAKLARI

a. **Ölçme** ⇒ Ölçme sonucu (ölçüm)   b. **Ölçüt**   c. **Karar**

“Kerim gıda mühendisliği programına yerleştirilmiştir / yerleştirilememiştir.”
“Zeynep dersten geçmiştir / kalmıştır.”

- ⇒ **Ölçüt, ölçme ve değerlendirme** arasında **köprü görevi görür**.
- **Ölçüt** değişirse **değerlendirme** de değişir. Örneğin

Ölçme	Ölçüt	Değerlendirme
İrmak Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) 50 almıştır.	50	Yüksek lisansa başvuru yapabilir.
İrmak Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) 50 almıştır.	55	Doktora başvuru yapamaz.

1) Doğrudan Ölçme 2) Dolaylı Ölçme 3) Türetilmiş Ölçme

Doğrudan Ölçme (Temel Ölçme):

- * Ölçmeye konu olan **özellik doğrudan** gözlenerek **ölçüm** elde edilir.
- * Genellikle **beş duyu organı** ile algılanan özellikler **doğrudan** gözlenebilirler.
“Bir sınıftaki öğrenci sayısı” → **Sayılabilir**
“Öğrencilerin cinsiyetleri- boyları” → **Görülebilir**
“Kalem tutma becerisi- Pas verme becerisi” → **Beceriler** doğrudan gözlenebilir.
- * Pek çok **psikomotor davranış** doğrudan gözlenebilir.
“Yanlışsız okuyabilme”, “diksiyon” ....
⇒ Eğitimde ölçmeye konu olan özelliklerin **pek azı doğrudan** ölçülebilir.

Dolaylı Ölçme (Göstergeyle Ölçme):

- * **Bazı özellikler** doğrudan **gözlenemez!**
- * Bu özellik onun **göstergesi** olan **davranışlar** aracılığıyla **gözlenerek ölçülebilir**.
“Dört işlem becerisi” “derse yönelik tutumlar”, “genel muhakeme düzeyleri”,
“sınav kaygıları”, “motivasyon düzeyleri” → Ancak **dolaylı** olarak **gözlenebilir**.

- * “Sınıfta ..... durumuyla karşılaştığınızda nasıl davranırsınız?” sorusuna
- Öğretmenin gelecekte **nasıl davranacağı**nın bir **göstergesi** olduğu kabul edilir.
  - * “İyi yurttaş olma” → Doğrudan gözlemlenemez!
İyi yurttaş olmanın **göstergesi** “vergi vermesi” → ona “iyi yurttaş” dedirtir.
- Not:** 18 yaşın altında bir öğrencinin bu özelliklere sahip olma durumu
⇒ **Varsayımsal** durumlar üzerinden **gözlenebilir**.

Türetilmiş Ölçme:

- * Ölçülmek istenilen **özellik**
- Kendisinden farklı **iki** ya da **daha fazla** **özelliğin** arasındaki
- **Matematiksel** bir bağıntı (**dört işlem**) yardımıyla belirlenir.
“Hız (yol / zaman)”, “yoğunluk (kütle / hacim)”

ÖLÇÜT TÜRLERİ

1) Mutlak Ölçüt 2) Bağlı Ölçüt

Mutlak Ölçüt (Kriter Referanslı Ölçüt):

- * **Ölçüt**
- Ölçme işleminin yapıldığı grubun özelliklerinden **bağımsız** olarak belirlenir.
- **Mutlak ölçüt** genellikle **ölçme** işlemi **öncesinde** ilan edilir.
“Dersten geçme notu 50’dir”, “doktora için ALES’ten en az 60 almak gerekir”
- * **Mutlak ölçütün** temel alındığı ölçme işlemlerinde
- **Birinin** notu, **diğerinin** değerlendirilmesini (geçme / kalma) **etkilemez!**
- Başarının ölçüldüğü bir **örnekte** herkes **geçebileceği** gibi herkes **kalabilir** de.

Bağlı Ölçüt (Norm Referanslı Ölçüt):

- * **Ölçüt**
- Ölçme işleminin yapıldığı grubun **belirli bir özelliğine / normuna** dayalıdır.
- **Bağlı ölçüt** ancak **ölçme** işlemi **sonrasında** belirlenebilir.
“Aritmetik ortalamaya / ortancaya / moda denk ve üzerinde puan alan geçer.”
- * **Bağlı ölçütün** temel alındığı ölçme işlemlerinde
- **Birinin** notu, **diğerinin** değerlendirilmesini (geçme / kalma) **etkiler!**
- Bu anlamda öğrenciler **açısından** daha **rekabetçi** bir eğitsel ortam vardır.

Not 1:**Değerlendirme**

- **Mutlak ölçüte** göre yapılıyorsa “**mutlak değerlendirme**”
- **Bağlı ölçüte** göre yapılıyorsa “**bağlı değerlendirme**” adımı alır.
“Selim ..... fen lisesine yerleştirilmiştir.” → **Bağlı değerlendirme**
“Güzin lisans programları için tercih yapabilecektir.” → **Mutlak değerlendirme**

Not 2:

- Eğitsel kararların verilmesinde **mutlak** ve **bağlı** ölçütler **bir arada kullanılabilir**.
“Yükseköğretim Kurumları Sınavı”, “KPSS Ortaöğretim Memur Atamaları”
Ortalama
- 40-60 ise → **Mutlak** ya da **Bağlı** değerlendirme yapılır
- 60’ın üzerindeyse → **Mutlak** değerlendirme yapılır,
- 40’in altındaysa → **Bağlı** değerlendirme **zorunludur**.

Not 3:

- * Öğrenci ile ilgili **önemli / hayati** kararlarda → **Mutlak** değerlendirme gerekir.
“Tek ders sınavları” vb.....

Not 4:

- Başvuran kişi sayısının **çok** / Alınacak kişi sayısının **az** olduğunda
(Arz-talep dengesizliği olan) sınavlarda → **Bağlı** değerlendirme zorunludur.
“Yerleştirme / atama” → LGS, YKS, KPSS, TUS vb.

Not 5:

- * **Muafiyet sınavlarında** → **Mutlak** değerlendirme yapılması gerekir.
“Yabancı dil muafiyet sınavları” vb.

AMACA GÖRE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ

1) Tanıma ve Yerleştirme 2) Biçimlendirme ve Yetiştirme 3) Değer Biçme
4) Rehberlik Amaçlı 5) Program Değerlendirme**1) Tanıma-Yerleştirmeye Yönelik Değerlendirme (Diyagnostik Değerlendirme):****Sınıf içi ölçme ve değerlendirme:**

- * Öğretim sürecinin **başında**
- Öğrencilerin **önceki kritik nitelikteki** öğrenmelerini belirlemek amacıyla yapılır.
- * Hedef öğrencinin ders bağlamındaki **hazırbulunuşluluk** düzeyini belirlemektir.
- * Amaç **not vermek değildir!**
- * Bu amaçla uygulanan ölçme araçlarına da “**hazırbulunuşluluk testi**” adı verilir.

Okul / kurum geneli ölçme ve değerlendirme:

- * Yine öğretim sürecinin **başında**
- Öğrenciyi tanımak ve onu uygun olan programa yerleştirmek amacıyla yapılır.
- * Amaç **not vermek değildir!**
- * Hedef öğrencinin niteliklerine uygun grupların oluşturulmasıdır.
- * **Zaman, para** ve **emek** tasarrufu sağlar.
“Muafiyet sınavları” ve “seviye tespit sınavları” buna örnek gösterilebilir.

2) Biçimlendirme-Yetiştirmeye Yönelik Değerl. (Formatif Değerlendirme):

- * Belirli bir konu / ünite vb. **sonunda**
- Öğrencilerin öğretime konu olan davranışların ne kadarını kazandığını,
- Diğer bir deyişle **ünitedeki** öğrenme **eksiklerini belirlemek amacıyla yapılır**.
- * Amaç **not vermek değildir!**
- * **Öğrenciye**
- O ünite **değeri** öğrenme **eksikleri** bildirilir,
- Bir sonraki kapsama geçmeden öğrenme **eksikleri giderilir/ denetlenir**.
- * Bu değerlendirmede kullanılan testlere “**izleme testi**” ya da “**tarama testi**” denir.
“Not verilmeden yapılan kısa sınavlar (quiz)”, “ünite tarama testleri”
- * Bir ünite **değeri** öğrenmeler bir **başka ünite** için **ön öğrenme** olabilir
- * Ön öğrenme **eksiklerin giderek artması**
- Öğrencinin **öğrenemez** hâle gelmesine kadar **gidebilir**.

BLOOM’a göre

- * Bir ünite **değeri** öğrenme **eksikleri** belli bir düzeyin üzerindeyse
- O öğrenme **açığı** kar topu gibi devam eder.
- Öğrenemez hâle gelmemesi için **ünite sonu kontrol mekanizmaları** olmalıdır.

3) Değer Biçmeye / Düzey Belirlemeye Yönelik Değ. (Summatif Değerlendirme):

- * Belirli bir öğretim sürecinin **sonunda**
- **Not vermek** amacıyla yapılır.
- * Öğrencinin belirli bir öğretim süreci **sonundaki durum tespitidir**.
- * Bu amaçla uygulanan testlere “**alandaki erişim testi**” denir.
“Bitirme sınavları”, “sertifika sınavları”, “üniversitedeki vize ve finaller”,
“eğitim-öğretim kurumlarında not vermek amacıyla uygulanan yazılı yoklamalar”

Not: Yukarıdaki ilk üç değerlendirme türü → **Öğrenci başarısına** odaklıdır.

- Öğrencinin akademik **başarısının ölçülüp değerlendirilmesi** söz konusudur.
- * Eğitimde **yalnızca akademik başarının ölçümü - değerlendirmesi olmaz!**
Öğrencilerin yetenekleri, ilgileri, tutumları, kaygıları, öğrenme kapasiteleri ve karşılaşılan güçlükler ile uygulanan eğitim programı etkililik değerlendirilmesi...

4) Rehberlik Amaçlı Değerlendirme:

- * İki bağlamda ele alınabilir: 1) **Özel eğitim** 2) **Mesleki rehberlik hizmetleri**

ÖZEL EĞİTİM:

- Belirli alanlarda **özel gereksinimi** olan çocuklara uygun **eğitim ortamları**
- Programı uygulamak amacıyla **ölçme** ve **değerlendirme süreçleri** vardır.
- * **Özel gereksinim kavramında**
- **Zihinsel gerilik / Öğrenme güçlüğü / Otizm / Diğer spesifik gerilik alanları**
- **Üstün zekâ / işitme/görme engel alanları** → Çok geniş bir yelpaze vardır.
- * **Özel gereksinimi olan çocuklara** uygun eğitim olanaklarının sunulabilmesi için
* Çocuğun **ihtiyacı** olan **alanlar** belirlenmeye çalışılır. (Eğitsel tanılama):
- **Standart testler** veya **ölçüt bağımlı testler** uygulanır.
- * Testlerin sonuçları doğrultusunda **BEP** (Bireysel Eğitim Programları) hazırlanır.
- Bu çocuklar **tıbbi ve eğitsel / gelişimsel** olarak **tanı** alan çocuklardır.
- * Eğitsel **değerlendirme** bağlamında **RAM**’lar bu konudaki **tek yetkilidir**.

MESLEKİ REHBERLİK:

- * Öğrencilerin **alan seçmelerinde** ve bir üst öğretim kurumuna **yönlendirilmesinde**
- Özelliklerine **uygun** alan / meslek seçmeleri
- Öğrenci ve ülkenin insan gücü kaynağının doğru **planlanmasında** çok önemlidir.
- * Öğrencilerin kendi yetenekleri, ilgileri vb. ile özelliklerini belirlemek amacıyla
⇒ **Standart testlerden** yararlanılmaktadır.

5) Program Değerlendirme:

- * **Eğitim programları** bileşenlerinin yapısı ve niteliğine ilişkin olarak
- **Sistematik** bilgi **toplama** ve **değerlendirme** sürecidir.
- * **Program değerlendirme**
- Eğitim programlarının **planlanması**,
- Mevcut program ürünlerinin etkililiğinin **değerlendirilmesi**
- Eğitim program ürünlerinin **geliştirilmesi** amacıyla yapılır.

BİR ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN PSİKOMETRİK NİTELİKLER

* **Ölçmenin** her zaman belirli bir **amacı** vardır:
- Kişiler hakkında değerlendirme yapmak
- Elde edilen değerlendirme sonuçlarına göre belirli kararlar vermek için yapılır.

* **Ölçüm**, değerlendirmenin **dayanağıdır**.
- Verilen **kararların doğru ve isabetli** olması
- Ölçümün **doğrudan ilgili** ve olabildiğince **az hatalı** olmasına **bağlıdır**.

* **Psikolojik** özelliklerin ölçülmesinde genellikle **ölçme araçları** kullanılır.
* Bu **araçlardan** elde edilen **puanlar** → **Hatasız** ya da **az hatalı** olmalı
* Bu **araçların** → Belirli **psikometrik** niteliklere sahip olması **gerekir**.
⇒ Ölçülen özelliğin başka **doğru ve tam** olarak ölçülebilmesidir.
⇒ Ölçme aracından elde edilen **puanın** → Amaca **hizmet etme derecesidir**.

Güvenilirlik:

* **Ölçme** işleminden elde edilen **puanların**
- Tesadüfi hatalardan **arınık** olma **derencesidir**.
- **Puanların kararlı, tutarlı ve duyarlı** olmasıdır.

Kullanışlılık:

* **Ölçme** aracının **geliştirilmesinin, uygulanmasının ve puanlanmasının**
- **Kolay ve ekonomik** (zaman, para, emek, araç gereç vb. açıdan) olmasıdır.

* **Geçerli ve güvenilir ölçme** yapmanın tek koşulu:
- Bir ölçme **aracından** elde edilen **puanların** **hatasız** ya da **az hatalı** olmasıdır.

* **Ölçme** işlemlerinde **hataları en aza indirebilmek için**
- Öncelikle **hataların tanımlanması** gerekir:
- Ölçme işlemini yapan kişi **neye müdahale edeceğini**
- Hangi durumlara karşı **önlem alması gerektiğini** bilmelidir.

HATA:

* Sadece eğitimde değil bütün hayatımızdaki ölçmelerimize **hata karışabilir**:

* Bu hataların Kaynakları Nelerdir?

- Ölçme yapan kişilerin dikkati ve titizliği zamandan zamana **değişebilir**
- Ölçme aracına ilişkin bazı **sorunlar** söz konusu olabilir
- Ölçülen özelliğin doğası gereği bazı **sıkıntılar** olabilir
- **Test katılımcısı** yeterince güdülenmemiş olabilir
- Ölçme işleminin yapıldığı **ortamdan** kaynaklı sorunlar vb. **olabilir**.

Ölçmede

* **Gözlenen** bir özelliğin **gerçek değeri** (sayı, sembol ya da sıfat) **bulunmak** istenir.
- Ancak ölçmedeki **hatalar, gerçek değer (puan)** yoluyla doğrudan elde **edilemez**.
- **Bu kavram**, psikometride **gerçek puan** kuramı olarak ele alınır.
- **Bu kavram** basit bir **eşitlik** ile gösterilir.

HATA ÇEŞİTLERİ

Hatalar; **kaynağı, yönü ve miktarı** göz önünde tutularak

a) Sabit b) Sistematik c) Tesadüfi olmak üzere üç türde incelenebilir:

a) Sabit Hata:

- **Miktarı** ölçmeden ölçmeye **değişmeyen**
- Her ölçme işlemine **aynı miktarda** karışan hatalardır.
“ Bir terazinin boş ağırlığı 120 g ise → Her tarttığını 120 g **eksik** ölçülecektir.”
“Sınavda herkese 10 puan fazla verirse → **Yine karışan hata sabittir.**”

b) Sistematik Hata:

- Ölçülen **büyükliğe, öğretmene** ya da ölçme **koşullarına** göre
⇒ Ölçme **değişen** hatalardır.
“ **Terazi, her bir kilogramda 120 g eksik** tartıyorsa
→ Üzerine konulan nesnenin **ağırlığı arttıkça hata miktarı da artacaktır.**”
“Sınavda yazısı kötü olandan puan kırmada **yine karışan hata sistemattir.**”

Not: Yukarıdaki iki hatada da (**sistematik - sabit**)

⇒ **Ölçme sonuçlarına karışan hata miktarı, yönü ve kaynağı** **bellidir**.
- Bu tür hataların ölçme sonuçlarına **karışmasını engellemek**
- Bu tür hataları **düzeltilmek** daha kolaydır.

c) Tesadüfi (Rastlantısal) Hata:

- **Şansla** (tesadüfen) ortaya çıkan
- Ne **yönde** ve ne **ölçüde** **karıştığı** genellikle bilinemeyen hatalardır.

* **Ölçme sonuçlarına tek yönlü** olarak **karışmaz!**
- Bazen **Pozitif** bazen de **Negatif** yönde etki eder.

* **Sabit ve tesadüfi olmayan hatalar** → **Tesadüfi değişken olma** özelliğindedir.
- Bu nedenle psikometride hata kuramı **tesadüfi hatalar** üstüne kurulmuştur.

Tesadüfi Hataların Dört Kaynağı Vardır:

- 1) Ölçme İşlemini Yapan Kişiden / Öğretmeninden Kaynaklanan Hata
- 2) Ölçme Aracından Kaynaklanan Hata
- 3) Bireyden / Öğrenciden Kaynaklanan Hata
- 4) Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Hata

TESADÜFİ HATALARIN DÖRT KAYNAĞI

1) Ölçme İşlemini Yapan Kişiden / Öğretmeninden Kaynaklanan Hata:

* Öğretmenin **test etme sürecine** ilişkin **davranışları** iki aşamadır:

1. Ölçme işlemi sürecinde:

- Öğretmen, **test katılımcısının dikkatini dağıtabilir** - kaygısını **artırabilir**
2. Ölçme işlemi sonrasında:
- Puanlamadaki **dikkat ve titizliğin değişmesi, yorgunluk, maddi hata** vb....

2) Ölçme Aracından Kaynaklanan Hata:

* Ölçme araçları hazırlanırken **maddelerin** iyi ifade **edilmemesi**
- Test katılımcılarının **yanlış anlamalarına ve hataya** neden olur.

* Hangi özellik ölçülürse ölçülsün

- Araçta kullanılan **dil, dil bilgisi ve imla** kurallarına uygun **olmalı**
- **Maddelerde anlatım bozukluğu** bulunmaması
- **Muğlak** (kapalı) - **belirsiz** (müphem) ifadeler **bulunmamalıdır**.

Ölçme Aracının Yapısı:

* Ölçme aracı kaynaklı bir başka hata kaynağı → **Aracın yapısı** ile ilgilidir.

* Ölçtüğü özellik ve kapsam bakımından

- **Homojen** (benzeşik) maddelerden oluşan bir **araç(test)**
⇒ **Heterojen** (ayrışık) maddelerden oluşan bir **testten daha güvenilirdir**.

* **Ölçülecek özellikleri** yeterince temsil etmeyen **maddelerle** ölçüm yapılırsa
- Bu araç araçtan **elde edilen puanlara** da **hata karışır**.

Ölçme Aracının Uzunluğu:

* **Ölçme aracının yapısıyla** ilgili diğer bir konu ise **aracın uzunluğudur**.

* **Madde sayısı ile güvenilirlik** arasında **doğru orantılı bir ilişki** vardır.

⇒ Bu **sonsuz bir doğru orantı değildir!**

⇒ Ölçme aracındaki **madde sayısı arttıkça**

- **Yorgunluk, dikkat azalması** vb. sebebiyle **hata miktarı** artar.

* **Ölçme araçlarında Bilişsel** özellikleri ölçen testlerde

- Eğer **seçenek verilmişse şans başarısı** **karışma olasılığı** artar.

(**Şans başarısı** : Salt tahminle doğru yanıt bulma olasılığı)

- Bu, ölçülen özelliğin **gerçekte olduğundan yüksek** görünmesine yol açar.

3) Bireyden / Öğrenciden Kaynaklanan Hata:

* Bireylerin ölçme işlemi sürecinde içinde bulundukları

⇒ **Fiziksel, fizyolojik ve psikolojik** durumlar **test puanını** etkiler.

(**Uykusuzluk, açlık, hastalık, ağrı, motivasyon eksikliği, kaygı** vb.)

⇒ Bu faktörler nedeniyle bireyler **gerçek puanlarından uzaklaşabilir...**

* Grubun **homojen** ya da **heterojen** olması

- **Hata kaynağını artırır** ya da **azaltır**.

⇒ Daha **heterojen** gruplarda güvenilirlik katsayısı → **Artar**

⇒ Daha **homojen** gruplarda güvenilirlik katsayısı → **Azalar**.

4) Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Hata:

* Ölçmenin yapıldığı **fiziksel ortama** da ölçme sonuçlarına **hata karıştırabilir**.

“ **Sıcaklık, ışık, ses, koku, görsel uyarıların fazlalığı, ergonomi** vb.... ”

* **Testler** bireylere **fiziksel ortam** açısından

- **Eşit ve standart koşullar** altında **uygulanmalıdır**.

GEÇERLİLİK - GÜVENİRLİK VE HATA İLİŞKİSİ

Klasik test kuramına göre:

Geçerlilik → Tüm hata kaynaklarından etkilenir

Güvenilirlik → Yalnızca **Tesadüfi Hatalardan** etkilenir.

* **Güvenilirlik** → Geçerlilik için bir **ön şarttır**.

⇒ Ancak yeterli **şart değildir**.

- Bir testin **güvenilir** olması onun **geçerli olacağı anlamına gelmez!**

- Bir test **geçerli** ise → Büyük olasılıkla **güvenilirdir**.

* Bir ölçme aracının **geçerliliği** ve **güvenilirliği** diye **bir şey yoktur!**

- **Geçerli ve güvenilir olan** → Ölçme araçlarından elde edilen **puanlardır**.

Ölçme araçlarının psikometrik nitelikleri şu durumlara göre **değişebilir**:

- a) Ölçme amacının **değişmesi**
- b) Uygulama grubunun **değişmesi**
- c) Dilin **eskimesi / değişmesi**
- d) Maddelerde - alt ölçeklerde yapılan **değişiklikler**
- e) Farklı **kültürler**.
- f) Kuramsal bilgi birikiminde **değişiklikler**
(**Psikometri: Bireysel** özellik ve **nitelikleri değerlendiren** bir bilim dalıdır.)

*Geçerlilik ve güvenilirlik → **Varlık-yokluk sorunu değil! (Derece sorunu)**

* Bir testten elde edilen puanlar :

- Yüksek **düzeyde** geçerli
  - Orta **düzeyde** geçerli
  - Düşük **düzeyde** geçerli
  - Yüksek **düzeyde** güvenilir
  - Orta **düzeyde** güvenilir
  - Düşük **düzeyde** güvenilir
- (biçiminde nitelendirilir.)

* Bir testin şöhretli olması onun geçerli olduğu anlamına **gelmez!**

- **Modern test kuramı**na göre geliştirilen **ölçekler** eleştiriye açıktır.
- Böylece testlerin niteliği ve test bilgisi **gelişir**.

KORELASYON

* Geçerlilik ve güvenilirliği belirlemeye yönelik **yöntemler**

- Genellikle **korelasyon temelli analizlere** dayanır.

Korelasyon(co-relation) ("r" ile sembolize edilir.):

- * En az iki **değişken** arasında karşılıklı bir ilişkinin varlığını inceler.
- Var olan ilişkinin → **Yönü** ve **miktar** bilgisini veren **istatistik** bir tekniktir.
- "Öğrencilerin ders tutumları ile ders başarıları arasında bir ilişki var mıdır?"
- "Saç uzunluğu ile zekâ arasında bir ilişki var mıdır?"

* **Korelasyon** "-1" ile "1" arasında değer alır.

* Bu iki değer arasında **matematiksel olarak** sonsuz birim vardır.

- Kullanışlılık açısından
- * 100 birim **negatif** korelasyonda,
- * 100 birim **pozitif** korelasyonda,
- * Sıfır ile birlikte toplam 201 birim.

⇒ Değişkenler arasındaki **ilişkinin yönü** ve **miktarı** değerlendirilir.

* **Pozitif korelasyon** → İki değişken arasında **doğru orantılı** ilişkidir.

"Ders çalışma süresi ile sınav notu" → **Pozitif bir korelasyon**

* **Negatif korelasyon** → İki değişken arasında **ters orantılı** ilişkisidir.

"Ders süresi ile dikkat" → **Negatif bir korelasyon**

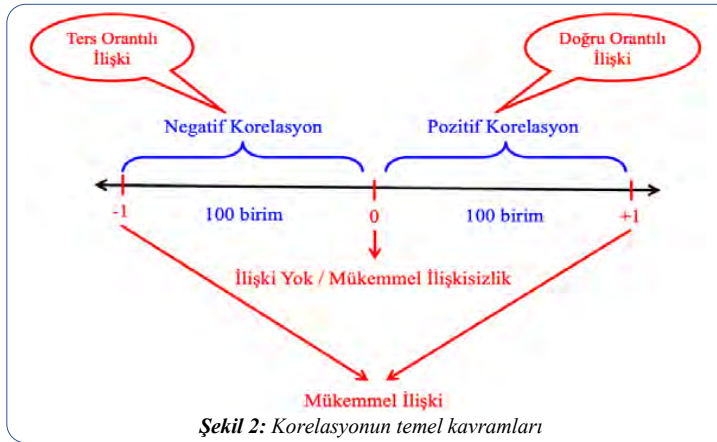
* **±1** Korelasyon → **Mükemmel korelasyon**

1 Korelasyon → **Mükemmel doğru orantılı ilişki**

-1 Korelasyon → **Mükemmel ters orantılı ilişki**

0 (sıfır) Korelasyon → **İki değişken arasında sistematik bir ilişki yok!**
→ (Mükemmel ilişkisizlik)

"Öğretmen boyları ile aylık ücretleri" → Arasındaki korelasyonun sıfırdır.

Şekil 2: Korelasyonun temel kavramları

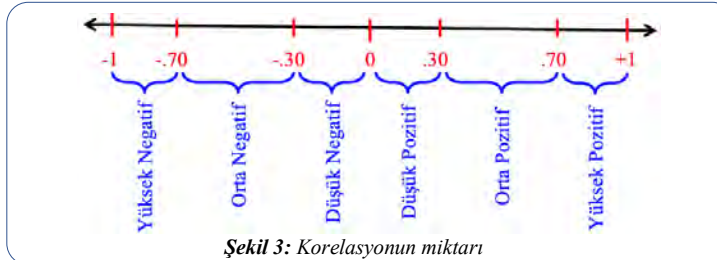
Korelasyon Katsayısı:

*İki tür belirleme yapılır:

Birincisi → **Yön** **İkincisi** → **Miktar**dır.

Yön → **Negatif** ya da **pozitif**

Miktar → **Düşük**, **orta** ya da **yüksek**

Şekil 3: Korelasyonun miktarı

Not 1:

* **Korelasyon mutlak değer** olarak değerlendirilmelidir.

* Bir korelasyon katsayısının **negatif** ya da **pozitif** olması

⇒ **Büyük-küçük** **belirtmez!** (**Yön** bildirir.)

Not 2:

* **Korelasyon katsayısı** ile **neden-sonuç** ilişkisi **kurulamaz!**

* **Değişkenler** arasında **doğru** ya da **ters orantılı** bir **ilişki** olması

- **Değişkenler** arasında bir **neden-sonuç** ilişkisinin varlığı **anlamına gelmez!**

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ

Şekil 4: Geçerlilik yöntemleri sınıflaması

1. KAPSAM GEÇERLİLİĞİ:

* Özellikle **başarı testlerinde** aranan bir **geçerlilik** sorgulamasıdır.

* **K.G.** bir testin ölçülmek istenen davranışları **ne derece kapsadığıyla** ilgilidir.

* **Test**, kapsamı açısından davranışları **yeterli** ve **dengeli** biçimde **temsil etmeli**.

Bir Testin Kapsam Geçerliliğinin Yüksek Olması (İki kritere bağlı)

1. Testteki **sorular** ölçülecek **içeriği yeterli** ve **dengeli** biçimde ölçmeli.

2. Her bir **soru** ölçmek istediği özelliği **doğrudan** ölçmeli.

(Kazanımla doğrudan ilgili olması gerekir.)

Kapsam Geçerliliği Sorgulama Yöntemleri:

a) Mantıksal / rasyonel yöntemler:

* Bu yöntemler belirtke tablosu hazırlanması ve uzman görüşüne başvurulmasıdır.

a1) Belirtke tablosunun hazırlanması:

* **B.T.** ölçülen kapsam dâhilinde davranışların belirlenmesi **yöntemidir**.

"Öğretmen satıra davranışları, sütuna hedefleri yazar; belirlediği madde sayısı doğrultusunda davranış ve hedefleri yeterli ve dengeli bir biçimde temsil eden alanları seçer."

a2) Uzman görüşüne başvurulması:

* Uzman, ölçme ve değerlendirme tekniklerini de bilmeli.

* Uzmana **belirtke tablosu** ve **maddeler** sunulur:

- Soruların konu kapsamını
- Yeterli ve dengeli bir ölçme durumunu
- Soruların kazanımlarla doğrudan ilgili olma durumunu **değerlendirmesi** istenir.

b) İstatistiksel yöntemler:

Uzmanlardan alınan dönütler betimsel / muhakemeye dayalı bir yolla çözümlenebilir ya da uzmanların "uygundur / uygun değildir" ya da "uygundur / düzeltme gerekir / soru kullanılmamalıdır" vb. biçimde değerlendirme yapması istenebilir. Eğer uzmandan ikinci yolla dönüt istenmişse uzmanlar arasında uyum olup olmadığı, çeşitli istatistiksel yöntemlerle test edilir. Alanda uzmanlar arasında uyumu test eden pek çok indeks bulunmaktadır.

2. ÖLÇÜT DAYANAKLI GEÇERLİLİK:

* Ölçme aracından elde edilen puanların ölçüt bir puanla karşılaştırılarak

- Geliştirilen **ölçme aracının geçerliliğine** ilişkin **nitelendirme yapılır**.

3. YORDAMA GEÇERLİLİĞİ:

* **Yordama**, **tahmin** demektir. (Ancak **her tahmin yordama değildir!**)

* Bir **tahminin yordama** olabilmesi için

- Elde geçerli ve güvenilir bir **veri** olması
- Bu **verinin** **sınanabilir**, **sayısal nitelikte**, **analizlere** ediliyor olması gerekiyor.

* **Yordama**, eldeki bu nitelikteki veriden yola çıkarak,

→ Geleceğe, henüz **gerçekleşmemiş** bir **olguya** ilişkin **yapılan tahmindir**.

* **Ölçme araçlarının** çoğunda gelecekteki davranışların **kestirilmesi** vardır.

* **Yordama geçerliliği**, ölçme aracının bu **kestirim işini**

→ Ne ölçüde **doğru** ve **isabetli** yaptığı ile ilgili bir **sorgulamadır**.

* **Seçme** ya da **yönlendirme amaçlı** testlerde

→ **Yordama geçerliliğinin yüksek olması** istenir.

Seçme amaçlı testler → **YKS, KPSS, LGS** vb. araçlar; diğer taraftan

Yönlendirme amaçlı testler → **Yetenek testleri, ilgi envanterleri...**

* **Yordama geçerliliğinde ölçme** aracından elde edilen puanlar

- Ölçme aracının **tahmin** ettiği **puanla (ölçüt puan)** karşılaştırılır

- **Tahminin** ne ölçüde **doğru** olduğu belirlenmeye çalışılır.

* **Ölçüt puan** testin **tahmin etmeye çalıştığı** → **Özelliktir**.

Yordama

geçerliliğinde

ölçüt puan

gelecekte belli

olacağından

→ **Beklenir**

Y.G. 'de

geçerlilik

katsayısının

0 ile 1

arasında

değişmesi beklenir.

	YKS Puanı	Akademik Ortalama
Tarik	438.636	3.54
Esra	348.545	2.45
Begüm	456.344	3.39
Orzan	399.987	2.23
Defne	382.654	2.34
.....	480.334	3.45
.....	287.987	1.67
.....	381.954	3.88
.....	250.897	3.91
Umur	343.019	3.26

Ölçüt gelecekte belli olduğundan beklenmektedir.

Korelasyon (r) 1'e yakın

Geçerlilik Katsayısı

Şekil 5: Bir yordama geçerliliği çalışma örneği

* Yordama geçerliliğinde **en zor** ve **önemli nokta**
=> Ölçütün **doğru** bir biçimde **belirlenmesidir**.

Ölçütün Belirlenmesinde Nelere Dikkat etmelidir?

Ölçüt

- 1) Ölçme aracının **yordamaya** çalıştığı **değişkenle doğrudan ilgili** olmalı
- Ölçme aracı **yordamaya çalıştığı** özelliğin **doğrudan bir temsili** olmalı
- 2) **Kararlı** olmalı, günden güne değişme**melidir**.
- 3) Bireylerin **özellikliğini** gerçekten **yansıtan nesnel** ve **güvenilir** olmalı
- 4) **Kolay** elde edilmeli ve **ekonomik** olmalıdır.

4. ZAMANDAŞ GEÇERLİLİK:

- * Diğer adları: **Hâlihazır geçerlilik**
Benzer ölççekler geçerliliği
Uygunluk geçerliliği
- * Zamandaş geçerlilik sorgulamalarında
=> **Ölçüt puan eş zamanlı** olarak elde edilebilir.
=> Ölçme aracı ile ilişkili **nitelikleri ölçen** ve **geçerliliği yüksek** bir aracın **puanı**
- **Ölçüt puan** olarak **ele alınabilir**.
=> Sonra **ölçme aracı** ve **ölçüt araç** aynı zamanda **uygulanıp**
- İki araçtan elde edilen **puanlar arasındaki ilişki** incelenir.

	Benlik Algısı Ölçeği Puanları	Ölçüt Puan Öz saygı Ölçeği Puanları
İrem	54	32
Metin	98	54
Erdal	128	98
Dilek	89	65
Çağdaş	101	54
—	87	56
—	98	58
—	67	65
—	122	80
Sedef	79	88

Şekil 6: Bir zamandaş geçerlilik çalışma örneği

- * Z.G. te **geçerlilik katsayısının -1 ile 1** arasında değişmesi beklenir.
* **Ölçüte** bağlı olarak **geçerlilik katsayısı**
→ **-1'e** yaklaştıkça **artar**, **0'a** yaklaştıkça **düşer**.

Şekil 7: Geçerlilik katsayısı

- * Z.G. te de **en zor** ve **önemli nokta**
=> Ölçütün **doğru** bir biçimde **belirlenmesidir**.

Ölçütün Belirlenmesinde Nelere Dikkat etmelidir?

Ölçüt

- 1) Ölçme aracının **ölçmeye** yöneldiği **özellikle doğrudan ilgili** olmalı
- Bu ilişki **doğru orantılı** ya da **ters orantılı** olabilir.
- 2) **Geçerliliği yüksek** olmalıdır.
Geçerliliği yüksek olmayan bir ölçüt puanla bakılacak korelasyonun
→ **Düşük** olması kaçınılmazdır.

5. YAPI GEÇERLİLİĞİ:

- * Beşerî bilimlerde
* **Atılganlık, güvensizlik** ...öz.nin **ölçülmesi** amacıyla **ölçme aracı** geliştirmek için
- **Önce**, bu özellikleri **belirlemek** (yapıyı tanımlamak)
- **Sonra**, tanımlanmış yapıdan **sinanabilir denenceler** çıkarmak
- **Denenceleri sinamak** için **deneyssel** ve **istatistiksel** çalışmalar yapmak gerekir.

- * **Yapı**, birbirleriyle **ilgili** olduğu düşünülün
- Belli **öğelerin** ya da **öğeler arasındaki ilişkilerin** oluşturduğu bir **örüntüdür**.
- * Bir testin yapısını **geçerleme süreci**,
- Testin maddelerine verilen **yanıtlar** arasındaki ilişkilerin analizine **dayanır**.
- * **Yapı geçerliliği**,
- Bir testin dayandığı **kuramsal temelleri** ne derece **iyi örneklediğiyle** ilgilidir.
- * **Yapı geçerliliği**
- Testin ölçtüğü **niteliklerin** neler olduğunu **araştırma** ve
- Kişilerin elde ettikleri **puanların ne anlama geldiğini** açıklama **çabasıdır**.

"**Geleneksel aile ile çocuk yetiştirme biçimi** arasındaki **ilişkiyi** incelemek amacıyla
- Bir **ölçek** geliştirip bu ölçeğin **yapı geçerliliğini** ortaya koymak istediğinde
1) **Geleneksel aile** yapısı ve **çocuk yetiştirme** kavramlarının ne anlamlara geldiğini
2) Ölçme araçındaki maddelerin bu anlamlara uygunluğunu araştırarak
=> **Yapı geçerliliği** konusunda **karar verebilir**."

GÜVENİLİRLİK

- * **Güvenilir** bir **ölçme aracı aynı özelliklerle** ilgili olarak
- **Arka arkaya** yapılan **ölçmelerde** yaklaşık olarak **aynı sayısal sonucu** verir.
- * Bir test, aynı gruba **iki ya da üç kez uygulandığında**
- **Her bir kişi bütün uygulamalarda** yaklaşık olarak **aynı puanı** almaktadır.
- * Bir testin **ölçmek** istediği **özellikliği ölçebilmesi** için
- O testin **özellikliği kararlı olarak ölçmesi** gerekir.

Güvenirlilik çalışmalarının odak noktası:

- * "Eğer kişi **iki defa** teste tabi tutulursa **iki testten aldığı puanlar** birbirine **benzer** midir ya da birbirine ne kadar **yakındır**?"

Örneğin

- * **Murat**, dakikada **54 sözcük** yazsın.
- Bu puan Murat'ın becerisini **ne ölçüde yansıtmaktadır**?
- * Dakikada **50** sözcük yazılması yeterli kabul edilse
- Murat bu düzeyin **gerçekten üzerinde midir**?
- * Murat geçen hafta dakikada **45** sözcük yazmıştı.
- Murat'ın bugünkü puanı olan **54**
=> Onun kendisini **geliştirdiğinin** göstergesi midir?
=> Yoksa bir **değişim dalgalanması** mıdır?

İki Ölçüm Arasındaki Uyumsuzluğun Birçok Nedeni Olabilir:

- * Bir hareketten diğerine, "**dikkat** ve **çaba**" **değişebilir**.
* Uzun periyotlarda **puan değişmesi**
- Fiziksel **büyüme**, **öğrenme**, **sağlık** ve **kişilikteki değişim** kaynaklıdır.
* İkinci ölçümde **daha açık soruların** kullanılması

Gerçek puan:

- * Psikometride **hata kavramı istenmeyen değışkene** işaret eder.
* **Ölçme, hatalar giderilene kadar sürdürülmeli**
- **Gerçek puan** elde edilmelidir.
- * Ancak **davranış örneği sınırlı** olduğu için
- **Gözlenen puan gerçek puandan farklılık gösterir**.
- Buradaki farklılık **ölçme hatasıdır**.

- * Örneğin yarışlara hazırlanan bir koşucu
- Bir mesafeyi farklı zamanlarda 23.7, 24.0, ... 25.1, 25.2 saniyelerde koşmuş olsun.
- Bu **ölçümlerin ortalaması 24.7** ise → **Gerçek puanı 24.7**'dir.

- * Ölçme işleminde **hata miktarı arttıkça**
- **Gözlenen puanın gerçek puana olan farkı artar**.

Ölçmenin **standart hatası** $S_h = s\sqrt{1-r_x}$ formülü ile **bulunur**.

S_h = Ölçmenin standart hatası s = Standart sapma r_x = Güvenirlilik katsayısı

- * Bir ölçme işleminde **standart hatanın düşük olması**
- **Güvenirlilik katsayısının yüksek ve**
- **Standart sapmanın düşük olmasına** bağlıdır.

- * Ölçmenin **standart hatası yükseldikçe**
- Ölçme işlemi bireylere **rastgele puan** vermiş gibidir!
- Bu nedenle ölçme işlemlerinde **güvenirliliğin kestirilmesi** çok önemlidir.

- * **Güvenirlilik katsayısı 0 ile 1** arasında **değişir**.
- **Güvenirlilik katsayısı için 0.70** ve **üstü** ölçütü kabul edilir.
- **Genel yetenek** gibi bilişsel özellik ölçen testlerde
=> **Güvenirlilik katsayısının 0.90** ve **üzerinde olması arzu edilir**.

Şekil 8: Güvenirlilik katsayısı

GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ

a) Birden çok uygulamaya dayalı yöntemler:

1. **Test-tekrar test** yöntemi
2. **Eşdeğer (paralel) testler** yöntemi

b) Tek uygulamaya dayalı yöntemler:

1. **Eşdeğer yarılar** yöntemi
2. **KR-20** yöntemi
3. **KR-21** yöntemi
4. **Cronbach alfa** yöntemi
5. **Hoyt'un varyans analizi** yöntemi
6. **McDonald omega** yöntemi

Şekil 9: Güvenirlilik kestirim yöntemleri

A) BİRDEN ÇOK UYGULAMAYA DAYALI YÖNTEMLER

1) TEST-TEKRAR TEST YÖNTEMİ:

- * Test güvenilirliğini test etmek için
  - * Bir test, aynı gruba, belli bir zaman aralığıyla iki kez uygulanır.
  - * İlk uygulama puanıyla ikinci uyg. puanı arasındaki korelasyon hesaplanır.
  - => Elde edilen korelasyon katsayısına Kararlılık (devamlılık / istikrarlılık) katsayısı adı verilir.

	Anksiyete Ölçeği Puanları	Anksiyete Ölçeği Puanları
	X ₁	X ₂
Ceren	54	50
Filiz	98	110
Aydın	128	120
Ece	89	80
Deniz	101	101
.....	87	85
.....	98	106
.....	67	59
.....	122	119
Dursun	79	82

Şekil 10: Test-tekrar test yöntemi çalışma örneği

- * Güvenilirliğin kararlılık, tutarlılık ve duyarlılık sorunu vardır.
- * Test-Tekrar Test Yöntemi ile elde edilen güvenilirlik kanıtı
  - Güvenilirliğin yalnızca kararlılık boyutuna karşılık gelir.
  - Güvenilirliğe ilişkin tümel bir sonuç ortaya koymaz!
- * Bu nedenle bir ölçme aracının güvenilirliğine ilişkin kanıt toplamak istersek
  - Kararlılığın yanı sıra tutarlılığa ve duyarlılığa ilişkin sorgulamaları yapmalıyız.

- * Test-Tekrar Test Yöntemi
  - Ölçülen özelliğin kararlı olduğu durumlarda uygulanması gerekir.
  - Testin ölçtüğü özellik sürekli değişkenlik gösteriyorsa kullanılmamalıdır!
  - İki uygulama arasında kolaylıkla değişmeyen özellikleri ölçen testler içindir.

("Genel zihin yetenekleri, kişilik testleri, ilgi envanterleri, tutum ölçekleri vb.")

Test-T.T. Yönteminde Test Güvenilirliğini Kestirmede Karşılaşılan Önemli Sorun:

- * Testin iki uygulaması arasındaki zaman aralığının ne kadar olması gerektiğidir.
- Bu soruya kesin bir yanıt vermek olanaksızdır!

Aradan geçen zaman,

- Yanıtlayıcıların önemli ölçüde değişmelerine izin vermeyecek bir uzunlukta ve
- İlk yanıtlarının hatırlanmasına izin vermeyecek bir uzunlukta olmalıdır.

İki Uygulama Arasındaki Zamanın Belirlenmesindeki Temel İlke Şudur:

- Birinci uygulamada maddeleri hatırlamayacak kadar uzun olmalı
- Ölçülen özellikte köklü değişimler oluşmayacak kadar kısa olmalıdır."

Aradaki Zamanın Belirlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Başka Nokta:

- * Özelliğin değişim hızıdır.
- Bazı özellikler daha hızlı değişime açıktır bazıları ise daha zor değişir.
- Bireylerin genel yetenek düzeyleri → Kısa bir zamanda değişmez!
- Bireylerin tutumu → Daha kolay değişebilir.

- => Genel yetenek testi için aradaki zaman → Daha uzun tutulabilir.
- => tutum ölçeği için daha kısa tutulabilir.

- * Özelliklerin değişimi yaşla da ilişkilidir.
- Bazı özellikler belli yaşlarda daha durağanken
- Bazı yaşlarda daha değişkendir.
- "Yaşamın ilk evrelerinde çocukların gelişimi daha hızlıdır."

- * Test-tekrar test yöntemi, başarı testleri için pek tercih edilmemez!
- Kısa vadede başarı kolay değişebilen, kararsızlık gösterebilen bir özelliktir.

- * Test-tekrar test yöntemi
  - * Yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi
  - Psikolojik ölçme puanlarının güvenilirlik kanıtlarını üretmede tercih edilir.

- * Test-tekrar test yöntemi
  - Benzer ölçekler geçerliliği, hâlihazır geçerlilik, uygunluk geçerliliği olarak da geçer.

- * Güvenilirliğin bir boyutu da testin tutarlılığıdır.
- "Tek uygulamaya dayalı güvenilirlik sorgulama yöntemleri" ile
- "Test kendi içinde tutarlı bir bütün oluşturur mu?" sorusuna yanıt aranır.
- * Bu nedenle bu yöntemlerin tümünden elde edilen katsayı
  - => İç tutarlılık katsayısı olarak adlandırılır.

B) TEK UYGULAMAYA DAYALI YÖNTEMLER

1) TEST YARILAMA (Eşdeğer Yarılar / İki Yarı Güvenilirliği) YÖNTEMİ:

- * Güvenilirliği tahmin etmede uygulanmış bir test
  - İki eşdeğer yarıya bölünür ve
  - İki yarıdan alınan puanlar arasındaki tutarlılık incelenir.

En temel sorunlardan biri test iki eşdeğer yarıya nasıl bölünür?

* En sık başvurulan yöntemler:

- a) İlk yarı ve son yarı b) Tek ve çift c) Rastlantısal yöntem

=> İlk yarı ve son yarı yöntemi her test için uygun değildir!

- * Uygun olmadığı durumlar:
  - Testteki maddeler basitten zora doğru sıralanmış ise
  - Maddeler konu içeriklerine - faktörlere göre kümelenecek yerleştirilmiş ise
  - Madde sayısı çok fazla ise uygun değildir!

	Türkçe Testi	X ₁ YARI	X ₂ YARI
Deniz	48	20	28
Şebnem	98	50	48
Ufuk	66	32	34
Işıl	88	44	44
Sinem	32	20	12
.....	70	30	40
.....	62	28	34
.....	40	20	20
.....	60	28	32
Sinan	66	36	30

Şekil 11: Test yarılama yöntemi çalışma örneği

- * Test Yarılama ile güvenilirliği tahmin etmede uygulanmış bir test
  - İki eşdeğer yarıya bölünür ve
  - İki yarıdan alınan puanlar arasındaki tutarlılık incelenir. (Şekil 11)
  - İki eşdeğer yarıdan alınan toplam puanlar arasında korelasyon hesaplanır.

- * Ancak elde edilen katsayı
  - Korelasyonun yarı puanlar üzerinden elde edilmiş oldu.
  - Bu nedenle testin tamamına ilişkin bir tutarlılık bilgisi vermez!
  - Elde edilen katsayı eşdeğer yarılarından birinin güvenilirliğidir.

- * Testin tümüne ilişkin bir güvenilirlik katsayısı
  - => Spearman-Brown formülü aracılığıyla hesaplanır.
- * Elde edilen katsayı testin tamamına ilişkin
  - => İç tutarlılık bağlamındaki güvenilirlik katsayısı olarak kabul edilir.

2) KUDER-RICHARDSON 20 VE 21 YÖNTEMLERİ:

- * Kuder-Richardson 20 ve 21 (KR-20 ve KR-21)
  - Testin kendi içinde tutarlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı ile ilgili bilgi verir.
  - => KR-20 ve KR-21'de testin iç tutarlılığı değerlendirilir.
  - * Bu yöntemlerden elde edilen katsayıya iç tutarlılık katsayısı denir.

- * KR-20 ve KR-21 ile güvenilirlik kestirimi
  - Puanlamanın kategorik olduğu ölçme araçları için uygundur.
- * Puanlamanın kategorik olması
  - Doğru yanıtlara 1 puan, yanlış ve boş ise 0 puan vererek puanlanır
  - Ya da maddenin yanıtının iki seçeneği verildiği durumlardır.

- * Eğer testteki maddeler
  - Farklı ağırlıklarla puanlanmışsa ya da
  - Test puanları şans başarısı için düzeltilmişse => Bu formüller kullanılmaz!

3) CRONBACH ALFA YÖNTEMİ:

- * Eğer ölçme aracının puanlaması çok kategorili ise
  - KR-20 ile aynı mantık üzerine kurulu Cronbach alfa hesaplanır.
- * Elde edilen katsayının ismi yine iç tutarlılık katsayısıdır.
- Örnek: "Derecelendirme ölçekleri puanlamanın çok kategorili olduğu araçlar"

GÜVENİLİRLİĞİ VE GEÇERLİLİĞİ ARTIRMA YOLLARI

- * Güvenilirlik temelde tesadüfi hatalardan arınık olma durumudur.
- Tesadüfi hata kaynaklarını azaltma → Güvenilirliği artıracaktır.

Güvenilirliği Artıran Temel Kavramlar ve Eylemler:

1. Bir testteki madde sayısı arttıkça → Birimler küçülür.
  - Duyarlılık artar
  - => Bu nedenle hata miktarı azalır → Güvenilirlik artar.
2. Bir ölçme işleminde
  - Puanlayıcı sayısı arttıkça → Güvenilirlik artar.
  - => Birden çok kişinin yaptığı puanlamanın ortalamasını almak
  - Bir kişinin verdiği puandan → Daha güvenilir.

3. Puanlama nesnelliği → **Güvenilirliği** büyük ölçüde etkiler.

- * Bir testin **farklı kişiler** tarafından **puanlanması** ya da
  - Aynı kişinin **farklı zamanlarda** verdiği **puanlar** arasındaki **tutarlılığa** ⇒ **Puanlama güvenilirliği** adı verilir.
- * Bir testten elde edilen **puan**
  - Puanlayıcıya ya da zamana göre **değişmiyorsa** → Testin **güvenilirliği artar**.
- * Ölçme aracının puanlamasının **nesnel** ve **öznel** olması çok önemlidir.
  - Nesnel Araçlar:** “Çoktan seçmeli, derecelendirme ölçeği, kontrol listeleri...”
  - Öznel Araçlar:** “Açık uçlu sorulardan oluşan araçlar, mülakatlar vb...”
- * **Öznel araçların** puanlama biçiminin **nesnel hâle getirilmesi** ⇒ **Güvenilirlik** açısından önemlidir.

4. KR-20 ve KR-21 yöntemlerinde bahsedildiği gibi

- ⇒ **Testteki maddeler** açısından
    - **Benzeşiklik (homojenlik) arttıkça** → **Güvenilirlik artar**.
    - **Ayrışıklık (heterojenlik) arttıkça** → **Güvenilirlik düşer**.
- (Benzer maddeler arasından seçim zorlaşır. Tesadüfi cevap azalır)

5. Puanların **güvenilirlik kestirimi** için

- Veri elde edilecek **grubun büyüklüğü artarsa** → Grup Heterojenleşir
→ **Güvenilirlik artar**.
- (Grup üyelerinin fazlalığı, elde edilecek veriyi çeşitlendirir)

6. Bir üst maddeyle de paralel bir biçimde

- * **Maksimum performansı ölçen** testlerde
  - **Ortalama güçlüğe yaklaştıkça** ($\bar{P} = .50$) → Grup Heterojenleşir
→ **Güvenilirlik artar**.

7. Maddelerin **dil bilgisi kurallarına uygun, açık ve anlaşılır** yazılması

- **Güvenilirliği artırır**.
- Bu koşul **sağlanmadığı takdirde** diğer koşulların **fazla önemi olmayabilir!**
- İyi madde yazarı olmada **ana dilini iyi kullanma** becerisi önemlidir.
- ⇒ **Temel ilke**
  - Bir **maddenin** tüm öğrenciler tarafından **aynı biçimde anlaşılmasıdır**.

8. Öğrencilere **yönerge vermek**

- Test almayı → **Güdüler** **Hazırbulunuşluluğu** → **Artırır**.
- * **Bireyden** kaynaklanabilecek **hataları asgariye indirir**.

9. Fiziksel ortamın **uygun hâle getirilmesi** → **Güvenilirliği artırır**.

- (Ses, sıcaklık, ışık, koku, dikkat dağıtıcı uyarılar, ergonomi vb.)

10. Eğer **sürelili test uygulaması** ise **süre** yeterli verilmelidir.

- Bu bir **hız testi değilse** → Herkesin maddelerin tümüne ulaşması beklenir.

11. Uygulamada bireylerin

- **Dikkatini dağıtacak** - **kaygısını artıracak** davranışlardan kaçınılmalıdır.

12. - Maddeler teste **düzenli yerleştirilmeli**

- Okumayı **güçleştirecek** bir **unsur** bulunmamalı
- Test katılımcısının **yaşına, gelişim düzeyine uygun bir punto**
- Baskı hataları bulunmamalı

13. **Tesadüfi** - sabit ve sistematik hatalardan arındırılmalıdır.

TEST GELİŞTİRME VE MADDE / SORU TÜRLERİ

Test Nedir?

- * Eğitimde **birey** özelliklerini belirlemeye yönelik **ölçme aracıdır**.
- * **Test terimi** günlük dilde yalnızca çoktan seçmeli anlaşılrsa da
⇒ Test çok daha geniş bir **anlamda** kullanılmaktadır.

TEST TÜRLERİ

Testi Alan Kişi Sayısına Göre	Testin Uygulanış Süresine Göre	Testin Ölçtüğü Niteliğe Göre	Değerlendirme Yaklaşımına Göre	Hazırlanış Biçimine Göre	Veri Toplama Tekniğine Göre
1. Bireysel	1. Sürelili	1. Hız testleri	1. Objektif	1. Standart	1. Performans
2. Grup	2. Süresiz	2. Güç Testleri	2. Subjektif	2. Öğretmen yapımı	2. Kağıt-Kalem

Tablo 4: Test türleri

TEST GELİŞTİRME

- * **Önceden belirlenmiş özelliklerin ölçülmesi** ile ilgili bir **test geliştirilmesi**
- **Sistematik işlem basamaklarına** uyulmasını gerektirir.

Test Geliştirmenin İşlem Basamakları:

- Amacın belirlenmesi,
- Kapsamın belirlenmesi ve belirtke tablosunun oluşturulması,
- Denemelik maddelerin / soruların yazılması,
- Maddelerin / soruların gözden geçirilmesi (redaksiyon),
- Denemelik test formunun hazırlanması,
- Testin uygulanması,
- Test ve madde istatistiklerinin hesaplanması,
- Seçilen maddelerden oluşan nihai formun oluşturulması.

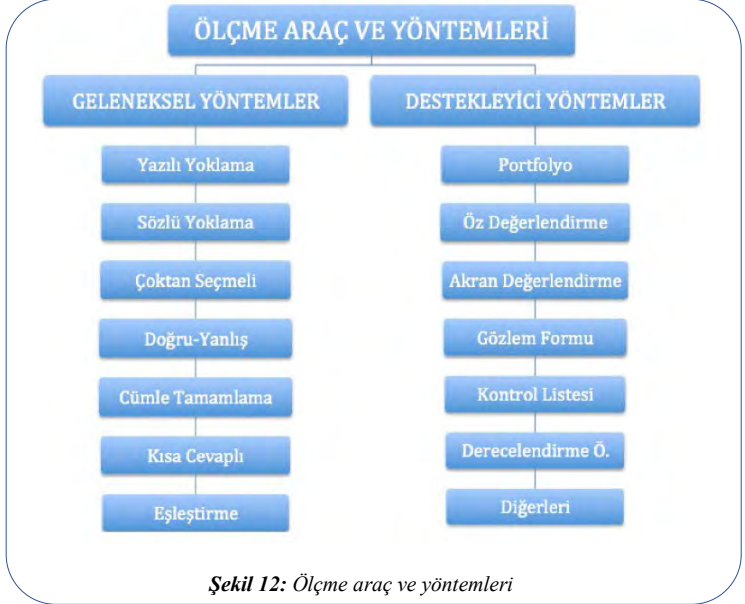
- * Test geliştirme adımları olarak bunlar verilebilir

- * Sınıf içi ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde
- Bu basamaklara **uygun test geliştirmek pratikte çok olanaklı değildir**.

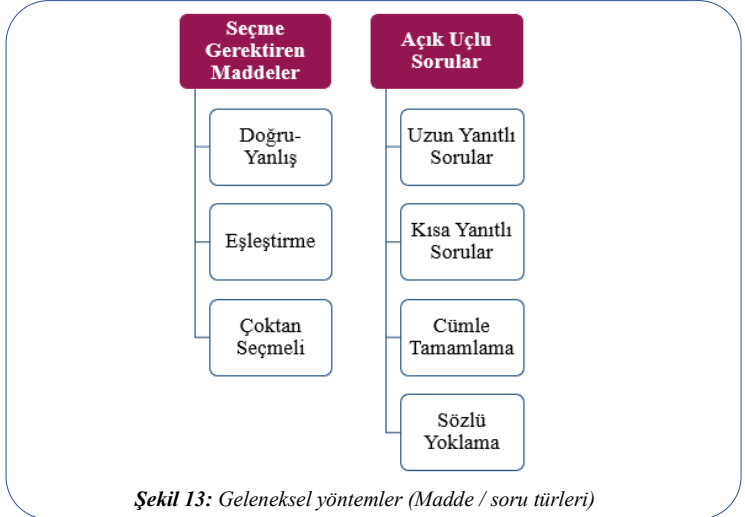
Öğretmenler açısından daha olanaklı bir test planı:

- Sınavın amacının belirlenmesi
- Sınavda yoklanacak davranışların belirlenmesi
- Sınavın kapsayacağı konuların listelenmesi
- Okulun takvimine uygun sınav gününün belirlenmesi
- Bir ders saatine uygulanabilecek uzunlukta bir sınav süresinin belirlenmesi,
- Belirtke tablosunun hazırlanması
- Soru/madde türlerinin belirlenmesi
- Soru/madde sayısının belirlenmesi
- Sınav süresinin belirlenmesi
- Soruların “ortalama güçlüğünün” ve “güçlük dağılımının” belirlenmesi
- Soruların yazımında, izlenecek yolun belirlenmesi
- Cevap anahtarının ve puanlama yönteminin belirlenmesi
- Ölçme aracını yazma ve çoğaltma yönteminin belirlenmesi
- Sınavın uygulanma kurallarının belirlenmesi (yönerge yazılması)
- Sınavın uygulanması
- Test ve madde istatistiklerinin hesaplanması

BAŞARININ ÖLÇÜLMESİNDE YÖNTEMLER

Şekil 12: Ölçme araç ve yöntemleri

Şekil 13: Geleneksel yöntemler (Madde / soru türleri)

GELENEKSEL ÖLÇME YÖNTEMLERİ

DOĞRU-YANLIŞ MADDELERİ:

- * Cevaplayıcıdan verilen ifadelerin
  - **Doğru** mu, **yanlış** mı olduğunu belirlemesinin **istendiği** madde türüdür.
- * **Doğru- Yanlış** maddelerinde verilen bir tür “**önerme**”dir.
  - “Cumhuriyet 1920 yılında kurulmuştur” (**D**) (**Y**)”

- * **Çoktan seçmeli madde türünden sonra** en çok kullanılan **ikinci madde tipidir**.
  - Bilimsel gerçekleri, tarihî olayları, kesin yargıları **tamamı** ve **hatırlama**
  - Olguları ve gerçekleri kişisel yargı ve görüşlerden **ayırt etme ölçülmek istenir**.

Avantajları:

- Hazırlaması, uygulanması ve puanlaması kolay(kullanışlıdır.)
- Soru sayısı artırılabilir.
- Sistematik hata karışma olasılığı pek yoktur.

Dezavantajları:

- Şans başarısı olasılığı yüksektir.
- İyi yazılmazsa genellikle üst düzey bilişsel özellikleri ölçmez.
- Öğrenme eksiklerini belirleyemez.
- Yanlış üzerinden öğretim yapılmaz.
- Her derste/konuda kesin yanlış denebilecek durumlar belirlemek zordur.

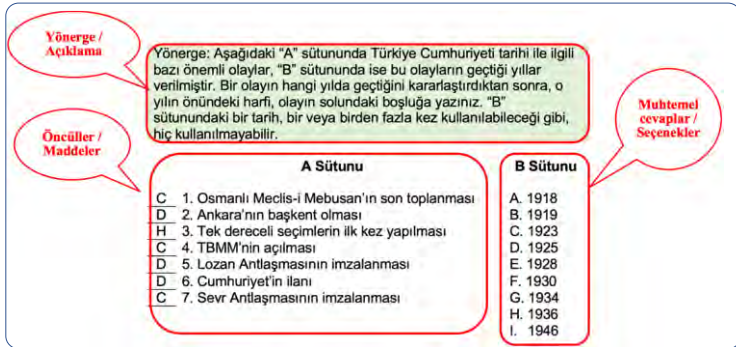

DOĞRU-YANLIŞ MADDELERİ YAZIM KURALLARI:

- 1) Her madde **tek** ve **belirli** bir **fikri** belirtmelidir.
(Aynı maddede biri **doğru**, öteki **yanlış** **iki fikir olmamalı!**)
- 2) **Doğru yanlış maddesi, kesinlikle doğru** ya da **kesinlikle yanlış** olmalıdır.
(Başka bir **açıklamaya** **gerek kalmadan** belirlenebilmelidir.)
- 3) Maddenin **yanlışlığı** **önemsiiz ayrınıtıda / aldatıcı bir noktada olmamalıdır.**
(Bir yargı temelden **yanlış** olmalıdır.)
- 4) Mümkün olduğunca **olumsuz ifade** kullanılmamalıdır.
(**İki olumsuz ifadedden kesinlikle kaçınılmalıdır.**)
- 5) **Kanı ifadeleri** bir **kaynağa** dayandırılmalıdır.
- 6) **Maddenin ifadesi kısa, açık** ve **yalın** olmalıdır.
- 7) Maddenin okuduğunu **üst düzey anlama süreçlerine yönelik** olabilmesi için metindeki **cümleler aynen** yazılmamalıdır.
- 8) Özellikle **vurgulamak** istenen bir ifadenin **altı çizilebilir.**
- 9) Maddenin özellikle **yanlış olduğu durumlarda**, şans faktörünü engellemek için **ifadeyi düzeltmesi** ya da **yanlışlığın ne olduğunu belirtmesi istenebilir.**
- 10) **Doğru-yanlış maddeleri** ile **üst düzey öğrenmeler** de **yoklanabilir.**
- 11) **Maddeler aynı kapsamda ise ortak soru kökü altında birleştirilebilir.**
- 12) Doğru ve yanlış **maddelerin testteki sıralanışı rastgele olmalıdır.**
- 13) **Maddelerin ifadesi** yaklaşık olarak **aynı uzunlukta** olmalıdır.
- 14) **Doğru ve yanlış maddelerin sayısı**, yaklaşık olarak **birbirine eşit** olmalıdır.
- 15) **Madde işaretleme yöntemi, açık** ve **anlaşılır** bir **biçimde açıklanmalıdır.**
- 16) Mümkünse **kısa, basit cümle yapısı** olmalı / "**ve**" gibi **bağlaçlara** dikkat et.
- 17) **Olumsuz anlamlı bir sözcük** ya da **ifade** varsa **altı çizilmelidir.**
- 18) **İpucu** vermekten **kaçınmalıdır:**
  - * "Asla, daima, hiçbir, tümü" vb. ifadelerin → **Yanlış** olma olasılığı yüksektir.
  - * "Genellikle, bazen, sıklıkla" vb. ifadelerin → **Doğru** olma olasılığı yüksektir.
- 19) **Üst düzey beceriler için** **tablo, grafik, harita** gibi bir **öncül** kullanılmalıdır.

EŞLEŞTİRME MADDELERİ:

- * Eşleştirme maddeleri, **iki grup hâlinde verilen** ve **birbirleriyle ilgili olan** - **Bilgi öğelerinin** belli bir açıklamaya göre **eşleştirilmesini** gerektirir.

Avantajları (Eşleştirme Maddeleri):

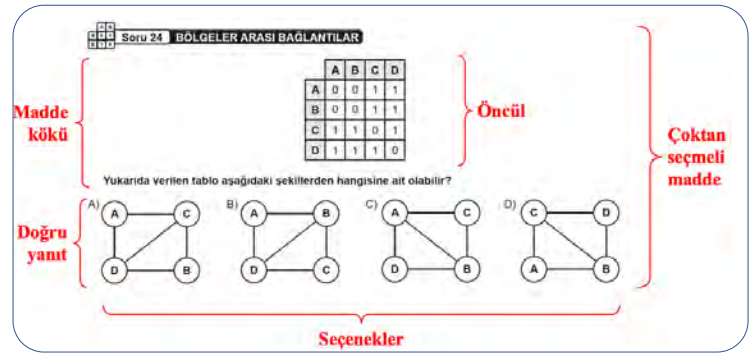
- a. Hazırlaması, uygulaması ve puanlaması **kolaydır**. (Kullanışlılık)
b. Soru sayısı artırılabilir.
c. **Sistematiik hata** karışma olasılığı **pek yoktur!**

Dezavantajları (Eşleştirme Maddeleri):

- a. Şans başarısı olasılığı **yüksektir!**
b. İyi yazılmazsa genellikle üst düzey bilişsel özellikleri **ölçemez!**

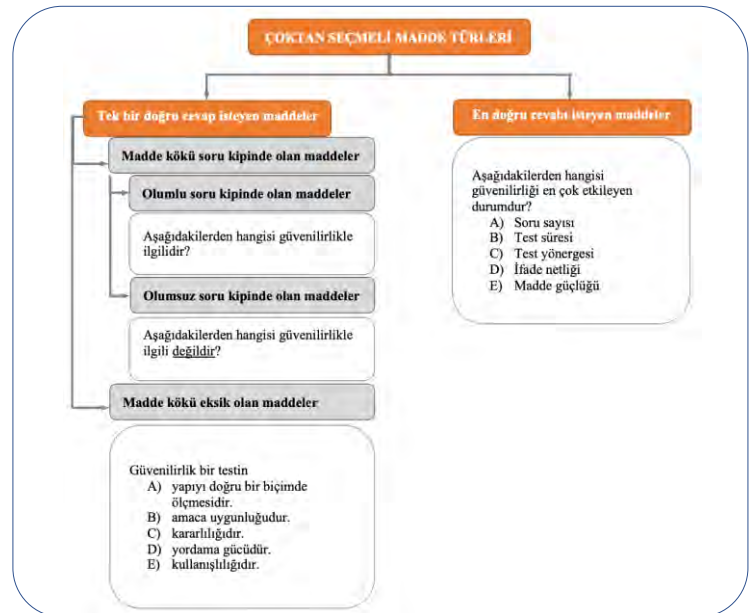
EŞLEŞTİRME MADDELERİ YAZIM KURALLARI:

- 1) Soru grubunda **yönerge/açıklama** yazılmıştır.
- 2) Seçeneklerin kullanılacak mı? / Kaç kez kullanılacağı **belirtilmelidir**.
  - Bir eşleşme takımındaki **öncüller** ile **cevaplar eşit sayıda** olmamalıdır.
- 3) * Eşleştirmede **ortaokul ve üstü öğretim kademelerinde**
  - Öncülün başındaki boşluğa seçeneğin harfini yazmaları istenebilir.
  - * **İlkokul düzeyinde ise**
    - **Öncüllerle seçenekler** arasında oklarla eşleştirme yapmaları istenebilir.
- 4) Okul öncesi, özel eğitimde **eşleştirmede şekil – resim** kullanılabilir.
- 5) Öncüller ile seçeneklerin her biri **benzeşik (homojen)** öğelerden **oluşmalıdır**.
- 6) **Uzun ifadeler** öncül olarak **kullanılmalı**
  - **Öncüller sütunu** sayfanın sol sütununa
  - **Cevaplar sütunu** ise sayfanın sağ tarafına yerleştirilmelidir.
- 7) **Madde sayısı en az 6, en çok 15** olmalıdır.
- 8) Maddelerin tümü **aynı sayfada** bulunmalıdır.
- 9) Cevapların seçileceği sütun, bir **kelime listesi ise**
  - **Alfabetik** sıraya göre (küçükten büyüğe ya da büyüktan küçüğe) olmalıdır.
- 10) **Hatırlama düzeyi** dışında,
  - **Kavrama düzeyi** öğrenmeler de **yoklanabilir**. (grafik / tablo / metin / harita)

ÇOKTAN SEÇMELİ MADDELERİN ÖZELLİKLERİ:

- 1) Hazırlanması **zor** ancak puanlaması **kolaydır**.
- 2) Puanlama **objektiftir**.
- 3) Üst düzey bilişsel becerilerle ilgili madde **yazmak zordur!**
- Maddeler genellikle **bilgi, kavrama** ve **uygulama** basamaklarındadır.
- 4) **Doğru cevabı içindedir:**
=> **Sentez** düzeyinde soru sormak **olanaklı değildir!**
=> **Yaratıcılığın denetlenmesi zordur!**
=> **Puanlara şans başarısı karışma ihtimali** vardır.
- 6) **Çok sayıda soru** sorulabilir.
- 7) **Sistematiik hata karışma ihtimali** çok **düşüktür**.
- 8) **Çeldirme mantığı** temellidir.

ÇOKTAN SEÇMELİ MADDE YAZIM KURALLARI:

- 1) **Bilen bir öğrenci**, seçenekleri görmeden **doğru cevabı verebilmelidir**.
- 2) Öğrencinin henüz öğrenmediği **sözcük, kavram, terim** vb. kullanılmamalıdır.
- 3) **Bir durum, resimle** anlatılıyorsa çok **cümle** yerine **görselden** yararlanılabilir.
- Ancak maddenin **cinsiyet** gibi **yanlılık oluşturmamasına dikkat** edilmelidir.
- 4) **Gereksiz görsel** kullanılmamalıdır.
- 5) Öğrencinin öğretmenin **zihninden geçeni** keşfetmesi beklenmemeli.
- 6) **Karışık bir dil → Soruyu zorlaştırmak değildir!**
- Ortalama bir öğrencinin **anlayabileceği bir dil** kullanılmalıdır.
* Bir çoktan seçmeli maddeyi **zorlaştırmak için**:
a) **Çeldiricileri doğru yanıtla yaklaştırmak** (güçlendirmek)
b) Davranışı **üst düzey becerileri ölçen bir formda** hazırlamak.
- 7) Madde kökünde **gereksiz sözcük** kullanılmamalıdır.
- Bu hata önemli yerleri **vurgularken** yapılmaktadır.
- 8) **Seçeneklerde → Gereksiz sözcük tekrarı**ndan kaçınılmalıdır.
Tekrar edilen sözcük → Madde köküne alınabilir.
- 9) **Bir maddenin doğru yanıtı**
- Başka bir maddenin **kökünde** ya da **seçeneklerinde** bulunmamalıdır.
- 10) Seçenekler **birbirleriyle tutarlı** ve **ayrı gramatik yapıya** sahip olmalıdır.
* Eğer **seçenekler** ifade bakımından **birbirinden farklıysa**
- Öğrencilere **ipucu verir**. (Özellikle **eklerin** kullanımına dikkat etmek gerekir.)
- 11) **İpucu vermekten kaçınmak** gerekir.
* “Asla, daima, hiçbir, tümü” vb. ifadelerin → **Yanlış** olma olasılığı yüksektir.
* “Genellikle, bazen, sıklıkla” vb. ifadelerin → **Doğru** olma olasılığı yüksektir.
- 12) Birbirinin **tam zıttı** olan durumların seçeneklerde verilmesi **uygun değildir**.
- Gen. **biri doğrudur. Şans başarısı artar / geçerlilik ve güvenilirlik düşer.** →

- 13) Seçeneklerde birbirini **anlamca içeren** ifadeler kullanılmamalıdır.
- 14) Seçeneklerin **uzunlukları** birbirine **eşit** olmalıdır.
- 15) Doğru cevapların bir **örüntü** göstermemesi gerekir. (Dağıtılırken dikkat!)
- 16) “**Hepsi**” ve “**hiçbiri**” bir seçenek olarak kullanılmamalıdır.
- 17) **Seçenek sayısı** genellikle 4 ya da 5 olsa da seçenek sayısını
- * Öğrencinin içinde olduğu **gelişim dönemi** belirler:
    - Lise ve daha üstü öğretim düzeylerinde → 5
    - Ortaokul düzeyinde → 4
    - İlkokul düzeyinde → 3 seçenek kullanılabilir.
- 18) Seçenekler **bir sıra ile** verilmelidir.
- Alfabetik veya **büyüklik** olarak sıralanmalıdır.
- 19) **Dil bilgisi** ve **imla kuralları** çok önemlidir.
- * **İyi bir madde yazarı**
    - a. Madde yazılan **alanı** çok iyi bilmeli
    - b. Madde yazma **teknik** ve **yöntemlerinden** haberdar olmalı
    - c. Maddelerin yazılacağı **dili kullanmada becerikli** olmalı
    - d. Öğrencilerin gelişim düzeyini çok iyi **bilmelidir**.
- 20) Seçeneklerin **baş harfleri büyük** olmalıdır.
- 21) **Madde kökü** ile **seçenekleri aynı sayfada** olmalıdır.
- 22) **Ortak köke dayalı madde grubu yazılacaksa**
- **Hangi soruların ortak köke göre yanıtlanacağı** belirtilmelidir.
  - (İlkokulda madde sayısını çok artırmamak gerekir.)

ACIK UÇLU SORULAR

- * Açık uçlu sorular ikiye ayrılır [**Pikometri alanyazınında** (literatür)]:
  - a) **Uzun yanıt gerektiren maddeler**
  - b) **Yanıtı sınırlı maddeler**

- * Ancak bu testler (**sahada**):
  - a) **Essay** (yazılı yoklama)
  - c) **Boşluk doldurma** (cümle tamamlama)
  - b) **Kısa yanıt**
  - d) **Sözlü yoklama** olarak geçmekte.

ESSAY (YAZILI YOKLAMA)

- * **Yazılı yoklamaların temel özellikleri:**
- * **Sorulara** cevap verme konusunda **sınırsız bir özgürlüğü** vardır.
- * **Sınırsız cevap özgürlüğünün:**
  - Avantajı: Öğrencinin **bilgisi** ile **zihninin nasıl işlediğini** anlama olanağı sağlar.
  - Dezavantajı: Öğrenci **sınırlı bilgiye sahipse** soruyla **ilgisi olmayan, aklına estiği gibi** uzun cevaplar yazabilir.

- * **Sınırsız cevap özgürlüğü**
  - **Anlatım becerisi iyi olan öğrencilere** bir **avantaj** sağlayabilir.

Essay (Yazılı Yoklama)

- * Dünyada **en eski** ve **hâlâ en çok tercih edilen** testlerden biridir.
- * Bunun iki nedeni vardır:
  - a. **Pratik nedenler:** Hazırlaması kolaydır.
  - b. **Eğitsel nedenler:** Üst düzey bilişsel becerileri ölçmek için geleneksel yöntemler arasında **en avantajlı** yazılı test etme yoludur (Sentezde tek yol.).
- * **Yazma, problem çözme, bilgileri organize etme, analiz vb. özgün bir ürün ortaya koyma (yaratıcı düşünme), eleştirel düşünme, yeni durumlara beceriyi transfer etme, analitik düşünme, bilimsel düşünme, hipotez oluşturma ve neden-sonuç ilişkilerini açıklama, veri düzenleme, güçlü ve zayıf yönleri belirleme gibi becerileri ölçmek için çok kullanışlıdır.**

Essay (Yazılı Yoklama)

- * **Çok fazla soru** sorulmıyor → Bir **dezavantajıdır**.
- * **Puanlar**, sadece **bilgiyi değil**, öğrencinin
  - **Anlatım biçimini, yazı güzelliğini, bilgisini örgütlenme biçimini** de yansıtır.
  - Bu ise **ölçme sonuçlarındaki sistematik hata miktarını** artırabilir.
- * **Puanlama öznelliği** belki de **en önemli dezavantajıdır**.

“Essay”de Nesnellığı Artırma Yolları:

- 1) **Ayrıntılı bir cevap anahtarı** çıkarılmalıdır.
- 2) Öğrenci **ne yaparsa kaç puan verileceğinin** belirlenmesi gerekir.
- 3) **Bütüncül (holistik)** ya da **analitik rubrik** hazırlanabilir.

KISA CEVAPLI SORULAR

- * **Kısa cevaplı testler**
  - Bir **sözcük, rakam, tarih** ya da **en çok bir cümle** ile **cevaplanan** sorulardan oluşur.
  - Öğrencinin aklının estiği cevabı **yazmasını engeller**.
  - Cevaplar çok **kısa**dır.
  - (Testlerin puanlanmasını genellikle **nesnel** kılar. ,
  - Eğer konu kapsamı bakımında **homojen** bir yapıda ise
    - **Gruplandırılarak sorulması daha uygun** olacaktır.
  - **Uzun cevap** gerektiren sorularda **olduğu gibi** ayrıntılı cevap anahtarı olmalıdır.

Avantajları:

1. **Hazırlaması, uygulaması ve puanlaması kolay** (kullanışlıdır)
2. **Soru sayısı artırılabilir.**
3. **Sistematik hata karışma olasılığı pek yoktur.**

Dezavantajları:

- * **Üst düzey bilişsel özelliklerin ölçülememesi** yine bir **dezavantajıdır**.

- * **Cümle tamamlama** (boşluk doldurma), **kısa cevaplı / sınırlı cevap** gerektirir.
- * Öğretmen
  - Önemli** gördüğü bir **cümleyi** alır,
  - Kritik** gördüğü bir ya da birden fazla **yeri çıkarır**
  - **Yerine bir boşluk** koyar
  - Öğrenciden o cümleyi **anamlı bir biçimde tamamlaması** istenir.
- * **Hazırlanması** oldukça **kolaydır**.
- * **Kim, ne, nerede, ne zaman?** sorularına cevabını **ölçmeye** sorulardır.
- * **Cümleler** ders kitabından **aynen alınmamalı**
  - Öğretmen **kendi** sözcükleriyle **yeniden** yazmalıdır.

Avantajları:

- a. **Hazırlaması, uygulaması ve puanlaması kolaydır** (Kullanışlı)
- b. **Soru sayısı** artırılabilir.
- c. **Sistematik hata karışma olasılığı pek yoktur!**

Dezavantajları:

- **İyi yazılmazsa** genellikle **üst düzey bilişsel özelliklerin** ölçülememesi

CÜMLE TAMAMLAMA SORULARI YAZIM KURALLARI:

- 1) Her **kısa cevap maddesinin** → Yalnızca **tek doğru cevabı olmalı** (açık-net)
- 2) **Maddenin cevabının bulunmasında** → **İpuçları** verilmemeli.
- 3) Cümlelerin **gramer yapısında** → **İpucu** genellikle **eklerle** verilmektedir.
- 4) **Cevapta birden çok ayrıntı** varsa → O ayrıntıların her birine **ayrı puan** vermeli.
- 5) **İlköğretimde cevapların** ayrı bir **kâğıdına** işaretletilmesi **uygun değildir!**
  - Ancak ortaöğretimde olabilir.
- 6) Bir cümlede **çok sayıda boşluk** bırakılmamalı
- 7) **Cümleden sadece anahtar** nitelikli **anamlı** ve **önemli** sözcükler **çıkartılmalıdır**.
- 8) Herkesçe **aynı biçimde** alıngınlacak biçimde **soru yazmak** gerekir.
  - Öğrenciye “*Acaba öğretmenim bununla neyi kastediyor?*” dedirtmemelidir.

SÖZLÜ YOKLAMA

- * **Sözlü sınavlar ciddi bir ölçme hatası barındırma potansiyeline** sahiptir.
- * **Dile dayalı becerilerin ölçülmesi** için **geleneksel** yöntemler içindeki **tek türdür**.
  - “Sözlü anlatım, diksiyon, yabancı dil dersinde konuşma, solfej ve şarkı söyleme...”
- * **Sorular sözlü olarak sorulur** ve **cevap sözlü olarak verilir**.
- * Öğretmen ile öğrenci arasında **karşılıklı** ve **devamlı** bir **etkileşim** vardır.
- * **Bireysel bir testtir** → Her öğrenciye **ayrı soru sorma zorunluluğu vardır**.
- * **Bireysel bir testtir** → Tüm öğrencileri test etmek için **çok süre gereklidir**.
- * Öğrencinin cevaplarını gözden geçirme **şansı yoktur!**
- * **Cevaplarda** çoğu zaman **düşünme** ve **tasarlamaya** pek **zaman vermez!**
- * **Puanlama hemen yapılır** → Cevap **doğrulama genel izlenimle** yapılır.
- * Öğrencinin **ayağa / tahtaya kaldırılması** ve **kayı** ...vb
  - ⇒ **Bireyden kaynaklanan hata miktarını** artırabilir.
- * Öğretmenin **ölçme sonucuna sistematik hata karıştırma olasılığı** yükselir.
- * **Sözlü anlatım becerisi** iyi olan (daha az biliyor olsa da) → **Yüksek puan** alabilir.
- * Öğrencinin **kılık-kıyafeti, diksiyonu, hâl** ve **hareketleri**
  - ⇒ Puanlamaya **artı** ya da **eksi** yönde **etki** edebilir.
- * **Çok fazla soru sorulamayacağı için** → **Kapsam geçerliliği problemi** olabilir.

SÖZLÜ YOKLAMA UYGULAMA KURALLARI:

- 1) **Sözlü sınavlarda** da (yazılı sınavlar gibi) yapılacağı **gün** ve **saat** ilan edilmeli
- 2) **Sorular önceden hazırlanmalı**
- 3) **Sorular amaca uygun** ve **her öğrenciye benzer güçlükte** olmalı
- 4) **Cevap anahtarı** hazırlanmalı
- 5) Sınavda öğrencilerin **kaygısını** artıracak **davranışlardan** kaçınılmalı
- 6) **Hazırbulunuşluluk** artırılmalı
- 7) **Basit olan sorudan** başlanmalı
- 8) **Kaydedilemiyorsa** puanlama **hemen** yapılmalı
- 9) **Puana ilişkin dönüt** **hemen** verilmeli
- 8) **Puanlamada sistematik hata kaynaklarına karşı dikkatli** olunmalı

Not: Yoklanacak olan **davranışlar**, **yazılı sınav türleriyle de yoklanabiliyorsa** ⇒ **Sözlü yoklama** yapmaktan **kaçınılmalıdır**.

GENEL DEĞERLENDİRME

- 1) Her soru türünün **avantajları** olduğu gibi **dezavantajları** da vardır.
- 2) **Dezavantajları asgariye indirmenin yolu**
  - ⇒ **Madde / soru çeşitlemesi** yapmaktır (İlkokulda çok artırmamak gerekir)
- 2) **Geleneksel test etme yaklaşımları ürün odaklıdır**.
  - ⇒ Eğitim sürecinde **ürün** elbette **önemlidir** ancak
    - * **Ürün kadar**
      - Öğrencinin süreçte **bilgiyi nasıl yapılandırdığının izlenmesi** önemlidir.
    - ⇒ **Geleneksel ölçme yöntemleri destekleyici yöntemlerle desteklenmelidir**.

PORTFOLYO

Portfolyo:

- * Sistemli ve amaçlı olarak oluşturulmuş **Dosyalar**dır.
- Öğrencinin bir bütün olarak **gelişim** gösterir.
- Öğrenme süreci ile **ürünlerini** gösterir.
- Verileri **değerlendirir**.

Portfolyolar ile amaçlanan şey:

* Öğrencinin

- Çok yönlü olarak **izlenmesi**
- **Gelişimini bir süreç olarak izlemek - değerlendirmek**
- **Öz geçmişi, ilgileri, tutumları, becerileri** ...vb. özelliklerinin **tanınması**
- Hem **okulda** hem de **aile ortamında, oyun ortamında ve dış çevrede tanınması**

* Sürecin paydaşları

- **Öğrenci, öğretmen, arkadaş, aile ve iletişimde olduğu diğer kişilerdir.**

* Portfolyolar öğrencinin yaptığı çalışmaların

- => Öğrenci çalışmalarını toplayan **herhangi bir çalışma dosyası değildir!**
- => Öğrenciyi **sınıflandıran** (başarılı / başarısız) **bir araç değildir!**
- => • Öğrencileri **karşılaştıran araçlar değildir!**

Öğrenci Portfolyosunun Türleri:

a) Süreci yansıtan portfolyolar:

- * Öğrencinin **öğrenme** ve **gelişim sürecini yansıtır**.
- **Başlangıç çalışmalarını** - **Karşılaşılan güçlükleri**
- **Süreçteki çalışmalarını** - **Öğrenme ürünlerini içerir.**

b) Ürünü yansıtan portfolyolar:

- * **Bitmiş görevleri içerir.**
- * Öğrencinin **en iyi olduğunu düşündüğü çalışmaları içerir.**

Şekil 15: Portfolyo değerlendirme süreci

Portfolyonun içeriği:

- Öğretmen **kayıtları** (gözlemler, anekdot kayıtları)
- Öğrencinin **çalışmaları**
- Öğrencinin **sözel ve psikomotor becerilerini** gösteren **teyp ve video kayıtları**
- Öğrencinin **kendi çalışmaları hakkındaki düşünceleri, günlükler**
- Öğrenciyi yazılan mektuplar
- Öğrencinin **yazdığı mektuplar**
- Öğretmenin **aileye ve diğer öğretmenlere yazdığı mektuplar**

Portfolyo Oluşturma Süreci

1) TOPLAMA:

1. **Karar verilme** (Hangi çalışmalar **toplanacak** ve hangi özellikler **gözlenecek**)
2. **Açıklama-Teşvik**
  - Öğr.e çalışmalarının bir dosyada **toplanacağını** **açıklanması**
  - **Çalışmalarını saklama konusunda** öğrencilerin **teşvik edilmesi**
3. **Dosya/kutu** oluşturma (Sınıfta her öğrenci için)
4. **Tarih yazma** (Her bir çalışmanın ve öğretmenin kaydının **üzerine** yazılır)

2) SEÇME

1. Öğrenci seçimini **kendi başına** veya **öğretmenin rehberliğinde** yapabilir.
2. **Portfolyonun türüne** ve **öğretmenin koyduğu koşullara** bağlıdır.
  - a. Süreci yansıtan portfolyolarda
    - Öğretmenin belirlediği konular → **Öğrenme / gelişim sürecini yansıtmalı**
  - b. Ürünü yansıtan portfolyolarda
    - **Öğretmenin belirlediği konular ile ilgili** → Ortaya çıkan ürünlerden seçilir.

3) YANSITMA:

- * Portfolyoyu **herhangi bir çalışma dosyasından ayıran** en önemli **aşamadır**.

* Bu aşamada öğrenci

1. Portfolyosuna seçtiği her bir çalışmayı **niçin seçtiğini** açıklar.
2. Çalışmalarını yaparken **geçirdiği süreci** ve **bu süreçte öğrendiklerini** anlatır.
3. **Kendi başarısını görür**, bunu **ifade eder** ve **değerlendirme sürecine** katılır.

YANSITMA SORULARI:

- 1) Bu çalışmayı **nasıl yaptım?**
- 2) Bu çalışmadan **ne öğrendim?**
- 3) Bu çalışmayı **daha da geliştirebilir miyim? Nasıl?**
- 4) Çalışmalarım içinde **en çok sevdiğim hangisi? Neden?**
- 5) Bana **zor gelen bir çalışmam var mı?** Varsa **neden?**
- 6) Bu çalışmayı **portfolyoma neden koydum?**

4) SONUÇ

- * Bu aşamada öğrenci **"Bu çalışmayı niçin yaptık?"** sorusunu **yanıtlar**.
- * **Okulda yaptığı çalışmalarla öğrendikleri arasında somut bağlar** kurar.
- * **Tamamlanan portfolyo çalışmaları öğrenci tarafından**
  - **Sınıf arkadaşları, öğretmeni ve ailesinden** oluşan bir gruba sunar.
- * **Portfolyonun sunumu**
  - Öğrencinin çalışmalarına önem vermesini sağlar ve **kendine güvenini artırır**.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME

PERFORMANS DEĞERLENDİRME ARAÇ VE YÖNTEMLERİ

ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRMELERİ

1) ÖZ DEĞERLENDİRME:

- * **Öğrencinin** belirli bir konuda **kendi kendisini değerlendirmesine** denir.
- Kendi özellikleriyle ilgili **farkındalığı artırır**
- Zayıf ve güçlü yönlerini **keşfetmesini sağlar**
- Öz düzenleme ve ölçütlü düşünme **becerisi artar**
- Öğrenme motivasyonunu **artırır**.

Dezavantajları:

- a. Kendi performanslarını değerlendirirken **yanlı** davranabilirler.
- b. Başlangıçta **deneyimsizlik** nedeniyle değerlendirmede **yanlıklar** olabilir.

2) AKRAN DEĞERLENDİRME:

- * Öğrencinin performansını **arkadaşlarının değerlendirmesine** denir.
- **Daha katılımcı, aktif bir eğitim ortamı** sağlanabilir.
- **Sorumluluk duygusu** artar.
- Öğrencilerin **eleştirel düşünme becerileri** artar.
- Öğretmen dışındaki bir kaynaktan **dönüt almak**
  - Öğrencinin **performansını** artırabilir.
- **Eleştiri kültürü** (olumlu-olumsuz) gelişebilir.

Dezavantajları:

- a. Öğrenciler **kişisel ilişkiler** sebebiyle **yanlı** davranabilirler.
- b. Genel izlenimle **puan verme** söz konusu olabilir.

ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRMELERİ

1) RUBRİK (Dereceli Puanlama Anahtarı):

- * Performans ürünlerinin değerlendirilmesinde **en sık kullanılan** araçlardır.
- * **Amaç** puanlamadaki **özneliğini azaltmaktır**. (Öğretmen faktörü...)

RUBRİK ÇEŞİTLERİ:

1. **Bütüncül (Holistik) Rubrik**
2. **Analitik Rubrik**

Tablo 5. Bütüncül (Holistik) Rubrik Örneği (Maket Yapımı)

Ölçüt	Puan
Maketi yaptığı materyal kalitelidir.	10
Ek yerlerinde pürüz bulunmamaktadır.	15
Özgün bir fikir ortaya koymuştur.	20
Maket çevre düzenlemesi gibi görsel öğelerle zenginleştirilmiştir.	15
Renklendirmeler uyumludur.	10
.....	....
.....	....
.....	....
Toplam	100

Tablo 6. Analitik rubrik örneği (Maket yapımı)

Ölçüt	1 Puan	2 Puan	3 Puan	Puan
Maketi yaptığı materyal kalitelidir.	Karton	Kontırlak	Masif	
Ek yerlerinde pürüz bulunmamaktadır.	>0.5 cm	0.3-0.5 cm	<0.3 cm	
Özğün bir fikir ortaya koymuştur.	Ders örnekleriyle aynı	Ders örneklerine yeni öğeler katmış	Tamamen özgün bir fikir	
Maket çevre düzenlemesi gibi görsel öğelerle zenginleştirilmiştir.	Zenginleştirme yetersiz	Ağaç, park vb. yapmış ancak yetersiz	Çevreyi tüm öğeleriyle yansıtmış	
Renklendirmeler uyumludur.	Renklendirmede özensiz	Kısmen uyumlu	Renklendirmeler çok iyi	
.....	.....	.....	.....	
.....	.....	.....	.....	
.....	.....	.....	.....	
Toplam				

* Rubrikler

- Öğrenciye **performans görevleriyle birlikte verilmelidir.**
- * **Rubriklerin geliştirilmesi → Uzmanlık gerektirir.**
- * **Rubrikler için geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmalıdır.**

2) KONTROL LİSTELERİ:

- * **Gözlenen performans ürününün**
  - **Ölçütlere uygunluğunu** puanlama amacıyla kullanılan araçlardır.
- * **"Evet-Hayır", "Var-Yok", "Gösterdi-Göstermedi"** vb. bir biçimde
- **Kategorik (1-0)** olarak **puanlama** amaçlanır.
- * Özellikle sergilenecek **performans**
  - **Detaylı ve ardışık eylemler** gerektirdiği zamanlarda **kullanışlıdır.**
- Örneğin *"Bir deneyin eyleme dönülmesi"* vb.
- * **Performanstaki eksik adımları belirlemek için** oldukça **uygundur.**
  - *Pek çok işlem adımıda oluştuğu için gözden kaçmalar oluşabilir.*

3) DERECELEME ÖLÇEKLERİ:

- * **Performansa dayalı işlemler** baştan sona kadar listelenir
 * Davranışın **karşısına** davranışın gösterilme derecesi gösterilir (*En az üçlü*):
 [**Tam** gösterildi (3), **Kısmen** gösterildi (2) **Gösterilmedi** (1)]

4) GÖZLEM FORMLARI:

- * Öğrenme çıktılarının
  - **Somut olarak gözlenebildiği bazı alanlarda** → Oldukça **kullanışlıdır**:
    - *Fen derslerinde*
    - *Meslek liselerinin somut performans ürünlerinin geliştirildiği alanlarda ...*
- * Gözlemler
  - **Öğrenciler hakkında doğru ve hızlı bilgi elde edilmesini sağlar.**
- * Gözlem formları
  - a) **Yarı yapılandırılmış**   b) **Tam yapılandırılmış** bir formatta da olabilir.

GELENEKSEL VE DESTEKLEYİCİ YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 7:

Geleneksel ve destekleyici yöntemlerin karşılaştırmalı avantaj ve dezavantajları

GELENEKSEL YÖNTEMLER	DESTEKLEYİCİ YÖNTEMLER
Ürün değerlendirilir.	Süreç ve ürün birlikte değerlendirilir.
Öğrencinin ulaştığı noktanın tespiti önemlidir.	Ne öğrendikleri yanında, öğrendiklerini nasıl kullandıklarıyla ilgilenilir.
Essay dışında genellikle fıst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesinde yetersizdir.	Üst düzey bilişsel düşünme becerilerine odaklanır.
Değerlendirme öğrenmeden ayırılır.	Değerlendirme öğrenmeyle bütünleşmiştir.
Bireyden ziyade gruba odaklıdır.	Odak noktası gruptan ziyade bireydir.
Başarının bireyler arası değerlendirilmesine odaklıdır.	Öğrencinin bireysel olarak gelişimine odaklıdır.
Geçerlilik ve güvenirlik kontrolü daha kolaydır.	Geçerlilik ve güvenirlik problemi olabilir.

TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

1) TEST İSTATİSTİKLERİ:

- * Ölçme işlemi sonucunda
-Bireylerin **toplam puanları üzerinden hesaplanan istatistiklerdir.**
- * Eğitimde en sık kullanılan istatistikler:
1. <i>Merkezi Eğilim Ölçüleri</i>	3. <i>Dağılım Özellikleri</i>
2. <i>Değişkenlik Ölçüleri</i>	4. <i>Standart Puanlar ...</i>

1. MERKEZÎ EĞİLİM ÖLCÜLERİ:

- a) Aritmetik ortalama b) medyan (ortanca) c) moddur.**
* **Temel islevi (üçünün de) bir puan dizisindeki merkezi bulmaktır.**

Ne işimize yarar?

Ne tür kararlar almamızı sağlar?

- * **Merkezi eğilim ölçüleri**
  - **Ortalama, grubun başarısı...** vb hakkında **kabaca fikir yürütmemizi sağlar.**
    - => **Ortalama** (Grup başarı düzeyi açısından)
      - 53 olursa -> **vasat**
      - 82 olursa -> **başarılı**
      - 27 olursa -> **başarı düşük** şeklinde değerlendirilebilir.
- * Bu ölçülerden **herhangi biri ölçüt olarak kabul edilerek**
  - => **Değerlendirme (bağıl)** yapılabilir.
- * Ancak **bu istatistikler ile grup hakkında sınırlı değerlendirmeler yapılabilir.**

* **Değişkenlik ölçüleri :**

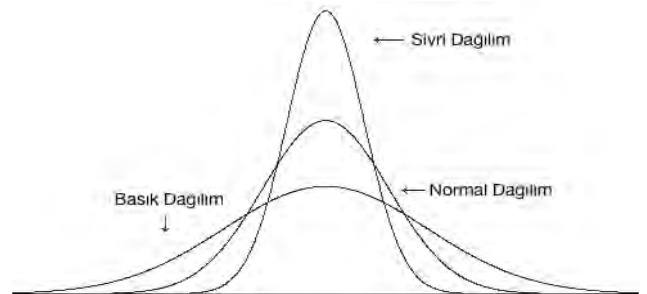
- a) *Ranj (dizi genişliği)*   c) *Standart sapma*
b) *Varyans*   d) *Çeyrek sapma*

* Değişkenlik ölçüleri

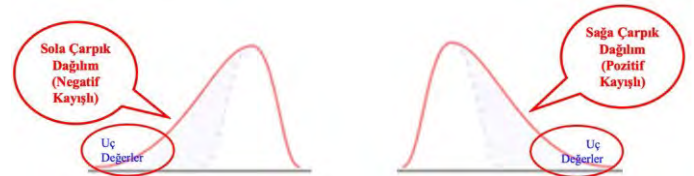
- Grubun kabaca **homojen** ya da **heterojen** olup olmadığını gösterir.
(*Standart sapma değişkenliğinin ortalama etrafında nasıl dağıldığını gösterir.*)
- * Puanların değişkenliği **grup hakkında**
→ **Bilgi elde etmemizi** ve **biraz daha ayrıntılı bir değerlendirmeyi sağlar.**

* Bu istatistikler genellikle

- **Histogramlar** ya da **çizgi grafikleri** ile gösterilse de
-Grubun dağılımı değerlendirmesi için pek çok **istatistik** bulunmaktadır.

Şekil 17: Normal, sivri ve basık dağılımlar

Şekil 18: Sola ve sağa çarpık dağılımlar

- * Evrende pek çok **fiziksel, fizyolojik** ya da **psikolojik özelliğin**
- **Normal dağılım eğrisine** göre dağıldığı,
- Diğer bir ifadeyle **bu dağılımın “normalin bir ölçüsü”** olduğu kabul edilir.

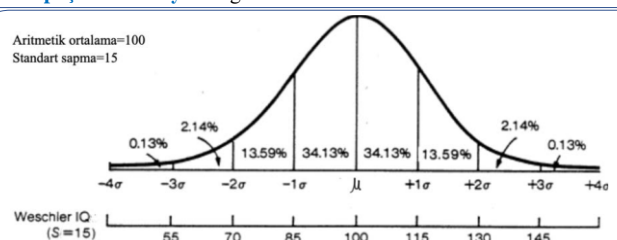
- * **Sivri, basık, sola çarpık ve sağa çarpık dağılımlar**
=> **Normalden sapma gösteren dağılımlardır.**

Normalden sapma durumlarının pek çok nedeni olabilir:

- 1) Grup sayısının **az olması**
- 2) Testin **kolay** ya da **zor** olması
- 3) Grubun ölçülen özellik açısından **genel niteliği...** etkilidir.

NORMAL DAĞILIM

- * **Ortalama** ve **standart sapma** gibi **basit iki istatistikle özetlenebilir**.
 → **Sağa** ve **sola**, toplamda **altı alanda özetlenebilir** (%99,74'lük kısmı)
 => Bir kişinin
 - **Ortalamadan kaç standart sapma uzaklaştığını** ve
 - **Grup içerisindeki yerini** gösterir.

Sekil 19: Standart normal dağılım altında ver alan alanlar

* Ölçme işlemi sonucunda

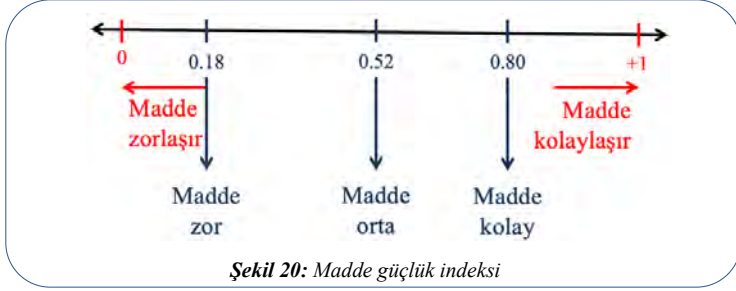
- Bireylerin **madde puanları üzerinden hesaplanan istatistiklerdir.**

* Eğitimde en sık kullanılan istatistikler:

a) **Madde güçlük indeksi** b) **Madde ayırt edicilik indeksi** c) **Madde güvenilirliği**

MADDE GÜÇLÜK İNDEKSİ

* **Maddenin kabaca Zor mu?, Orta mı?, Kolay mı?** olduğunu gösterir.

Şekil 20: Madde güçlük indeksi

Madde güçlük indeksi

* **1'e yaklaştıkça → Madde kolaylaşır** * **0'a yaklaştıkça → Maddenin zorlaşır**
* **0.50 civarı ise → Ortalama güçlüktedir.**

* Testin Ortalama Güçlüğü:

→ **Madde güçlükleri toplamının madde sayısına bölümü**

Bir öğretmen testinin veya sınavının

- Hazırbulunmuşluğu **ölçmeyi** ya da
- Öğrenme eksiklerini **tespit etmeyi** ya da
- Not **vermeyi** amaçlayan bir öğretmen
⇒ **Ortalama güçlüğü ne düzeyde tutmalıdır?**
⇒ **Soruların güçlük dağılımı nasıl olmalıdır?**

Cevap:

* Bu tür sınavlarda → **Kolay ve zor sorular** teste **konulabilir.**
Ancak **ortalama güçlükteki sorular** → Her zaman **daha fazla olmalıdır.**
* Testin **ortalama güçlüğü 0.50 olması ideal durumdur.**

Test zor ya da kolay olursa ne olur?

- * Bir test **zorlaştıkça → Dağılım sağa çarpık**
kolaylaştıkça → Dağılım sola çarpık olma olasılığı artar.
- * Grup, başarı düzeyi açısından **homojenleşmeye** başlar
⇒ **Homojen** bir dağılımda
  - Testin **bilenle bilmeyeni birbirinden ayırt etme gücü** azalabilir
  - Testin **güvenilirlik katsayısı** düşebilir.

* O zaman

⇒ **Ayırt ediciliği ve güvenilirlik katsayısı yüksek** bir ölçme işlemi için
- **Orta güçlükte** bir test **hazırlanmalıdır.** (Testte kolay ve zor sorular olabilir.)

MADDE AYIRT EDİCİLİK İNDEKSİ

⇒ **Maddenin bilenle - bilmeyeni ayırt edip edemediğine ilişkin bir istatistiktir.**

- * **-1 ile 1** arasında değer alır.
- * **0.30 ile 1** arası **ayırt edici** olarak **nitelendirilir.**

Şekil 21: Madde ayırt edicilik indeksi

EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI Tarihi, Önemi ve Türkiye'den Sonuçlar

Kavramlar

* **Kavramlardan ilki**

- Sıklıkla **"başarı"** (achievement) ya da **"erişi"** olarak ifade edilir.

1) BAŞARI KAVRAMI

- **Günlük hayatımızda** da çok yoğun **kullandığımız**
- **Farklı anlamlar** atfettiğimiz
- Genellikle **olumlu** bir **özellik** olarak değerlendirilir.

Eğitim alanında başarı

- * Belirli bir **konu** veya **uygulama alanında** kazandırılan **kazanımlara**
⇒ Bireylerin **ulaşma / erişme düzeyleridir.**
⇒ Başarı aynı zamanda **"erişi"** olarak tanımlır.

Erişi (başarı) kavramı

- * Sunulan **bilgilere ve içeriğe** o eğitimi alan **bireylerin**
⇒ **Ne kadar ulaşabildiğine dair bir gösterge** (erişim düzeyi)

2) BECERİ KAVRAMI

* **Başarıdan farklı olarak** (Tekil kazanımlardaki erişim düzeylerinden **ziyade**)

- * Öğrencilerin **bilgi** ve **becerilere** sahip olduktan **sonra**
- Bunları **ne kadar kullanabildiğine dair bir göstergedir.**

Beceri

- **Bilgilerin** bir araya **toplanıp doğru** bilgilerin **seçilmesi** ardından
- **Seçilen bilgilerin doğru şekilde kullanılması**
- Gerçek ya da tasarlanan **bir durumda kullanılabilecek yetisidir.**

Eğitimin daha geleneksel olduğu zamanlarda

- * Bilgiye **sahip olmak**, bilgiyi **ezberde tutmak / hatırlamak kıymetliydi.**
- Günümüzde **bilgiye ulaşmak** gittikçe **kolaylaştı.**
⇒ **Şimdi** artık **bu bilgileri uygun durumlarda kullanmak önemli.**
- Bu da **beceri kavramının** önemini öne çıkarmıştır.

3) OKURYAZARLIK (literacy) KAVRAMI

* **Okuryazarlık**

- **Beceriyle** çok ilişkilendirilir
- Birçok kaynakta bir **beceri türü** olarak ifade edilir.

PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

* **Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı**

- ⇒ Dünyada **eğitim izleme araştırmalarından** biridir.
- ⇒ Bu programda **ölçülen özellikler "okuryazarlık"** olarak tanımlanır.

Okuryazarlık

* Özellikle belirli bir alanda

- **İlgili doğru bilgileri bulma**
- Bu **bilgileri yanlış bilgilerden ayıklama**
- Bunun için **temel okuryazarlık becerilerini kullanma**
(**Doğru bilgileri seçerek ve uygun analiz yöntemleri ile**)
⇒ **Gerçek ya da tasarlanmış durumlarda kullanma becerisidir.**

* Birçok çağdaş eğitim sisteminde (Eğitim sistemimizde de) **Amaç:**

- Aslında öğrencilere **salt bilginin yanında çeşitli beceriler** ve
(Bu becerileri doğru ortamlarda, doğru yorumlayacak ve kullanabilecek şekilde)
⇒ **Gerekli tüm altyapıyı kazandırmaktır.**

* **Bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucunda bilgiye ulaşma kolaylaştı.**

- 2000'li yıllardan sonra **eğitim sistemleri** öğrencilere (bilgiye ulaşmanın ötesinde)
⇒ **Bilgiyi uygulama becerisi** kazandıracak şekilde **revizyona** gitmeye zorladı.
⇒ Birçok eğitim sistemi öğrencilerine gerçek hayatta karşılaştıkları
- **Problemleri çözebilecek becerileri** kazandırmaya çalışmaktadır.

* Bu beceriler yalnız eğitim açısından değil

- Bireylerin **istihdam edilebilirliklerini** artırmak için de son derece **önemlidir.**

Eğitimin yanında iş gücü piyasasında da

- Bilgiye ulaşmanın yanında **mevcut problemleri çözebilen**
- Bunun için **doğru kişilerle iletişim kurabilen**
- **İş birliği yapabilen** ve bu süreçte
- Akademik ve sosyal becerilerini **kullanabilen** insanlara **ihtiyaç duyulmaktadır.**

Güncel eğitim politikaları da

* **Talep edilen bu becerilere cevap vermek adına**

- **Eğitim programlarını** ve sundukları tüm **eğitim yaşantılarını**
⇒ Buna göre **tasarlanmalıdır.**

İş gücü piyasasında

- * Artık **otomasyon(makine) yapay zekâ çalışmaları** hızla yayılmakta
- * Her geçen gün daha fazla **meslek ve iş makineler** tarafından yapılır hâle gelmiştir.
- * **İş gücü piyasasında (rutin işlerden ziyade)**
  - Daha **üst düzey bilişsel becerilere sahip**
  - **İş birliğine açık**
  - **Yeniliklere daha kolay adapte olabilen**
  - **Mevcut problemleri çözme konusunda yüksek yetkinliğe sahip**
⇒ Bireylerin **istihdam edilebilirliği** artmıştır.

⇒ Bu becerilere sahip **insan kaynağının yetiştirilmesi** ülkelerin en büyük önceliğidir.

⇒ Eğitim de **bu becerilerin kazandırılmasında en önemli araçtır.**

Bu nedenle ülkeler eğitim sistemlerine

- Daha fazla **yatırım yaparak** ve **gerekli iyileştirmeleri sağlayarak**
⇒ Öğrencilerine **gerekli becerileri kazandırmaya**
⇒ Onların **okuryazarlıklarını** geliştirmeye gayret etmektedir.

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI

Uluslararası izleme çalışmaları ne zaman, ne amaçla ortaya çıktı?

- * **Eğitim izleme çalışmaları**, bugün çok popülerdir ama
- Çok uzun süredir **sahada olan uygulamalardır.**

Uluslararası Matematik İzleme Çalışması

* **1964** yılında gerçekleştirildi.

* **ilk ulusal izleme araştırmalarından**dır. (Birçok **U.İ.A'na** temel teşkil etti.)

* **IEA** tarafından gerçekleştirildi. (**IEA, TIMSS** 'i de geliştiren kurumdur

* Bu çalışma **1960**'larda **matematik** üzerinde başlamıştır.

İZLEME ÇALIŞMALARINA İLGİNİN SEBEPLERİ

1) Karşılaştırılabilir Veri İhtiyacı

- Eğitime önem veren ülkeler **edütim** önemli bir yatırım alanı görmektedir.
- Ülkelerin insan kaynağını geliştirmede attığı adımlar **farklılık** göstermektedir.

* Farklı yaklaşımlar izleyen ülkeler şu **geri bildirimlere** ihtiyaç duyar:

- 1) Biz bu yaptıklarımızla **edütim** nereye götürüyoruz?
- 2) Diğer ülkelerden **ne gibi** farklılıklara sahibiz?
- 3) Yaptıklarımızla **edütimde** istediğimiz ivmeyi yakalayabildik mi?

- * Bu soruları yanıtlamak için
=> **Ülkeler arasında karşılaştırılabilir veriye** ihtiyaç duyulur.
=> **Eğitim İzleme Araştırmaları**
- 1960'lı yıllardan itibaren **özellikle bu ihtiyacı** karşılıyor.

* 1960'lı yıllarda **matematik alanı** ile başlayan **çalışmaların kapsamı**
- Bugün büyük ölçüde **genişlemiştir**.

* Örneğin **PISA** ile beraber **değerlendirilen alanlar** artmış
- **Matematik, fen ve okuma becerileri** üç ana alan olarak belirlenmiştir.

TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)nda
=> **Matematik ve fen** değerlendirilmektedir.

PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması)nda
=> **Okuma becerileri** değerlendirilmektedir.

- * **İzleme çalışmalarının kapsamı** günümüzde
- Sosyal ve duygusal beceriler - Yetişkinlik becerileri
- Vatandaşlık becerileri - Dijital okuryazarlık gibi
=> Çok farklı alanları da içerecek şekilde **genişlemiştir**.

2) İhtiyaç Duyulan Bağlamsal ve Bütüncül İlişkilere Dair Bulgular Sunması

- * **İzleme Çalışmaları**
* Elde ettiğimiz **bilginin kapsamı ve bağlamı** hakkında
* Öğrenci **performansındaki değişimin**
=> Birçok özellikle **ilişkili** olup olmadığı konusunda **bilgi verir**.

- * **İzleme Çalışmalarında öğrencilerin akademik başarılarının**
- Okul iklimi
- Eğitim yatırımları
- Öğretmen özellikleri ve
- Öğrencilerin sosyoekonomik özelliklerine göre **nasıl değiştiği** gibi
=> **Önemli sonuçları** yine bu çalışmalar sayesinde **görebiliyoruz**.

- * Bu bilgiler **yalnız Türkiye'ye ilişkin değil**,
-> Farklı ülkelerdeki **durumu** da **değerlendirebileceğimiz** şekilde veriliyor.
- * **Veriler**
- **Eğitim politikacıları**
- **Eğitim araştırmacıları** ve
Eğitime ilgi duyan tüm paydaşlar açısından son derece **önemlidir**.

- * Ayrıca bu çalışmaların hepsinin **verileri** de **açık hâlde** bulunuyor
- İsteyen herkes **bu verileri temin edip** kendi **araştırmalarını** yapabilir.

- * **İzleme çalışmaları**
- **Eğitim politikalarının bir bütün olarak oluşturduğu**
=> **Etki** konusunda da **önemli bulgular** sağlamaktadır.
=> **Eğitim performansının nereden nereye geldiği hakkında bütüncül bir değerlendirmeye** imkân sağlamaktadır.

IEA (Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu)

PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması)

- * Bir **izleme çalışmasıdır**.
- * **IEA** tarafından geliştirilmektedir.
- * **5 (beş) yıllık periyotlarla** gerçekleştirilir, bir izleme çalışmasıdır.

TÜRKİYE

- * Uzun süredir hem **PISA**'ya hem de **TIMSS**'e **katılım göstermektedir**.
- * **Uzun bir aradan sonra 2021**'de **tekrar PIRLS**'e katıldı.
=> Ancak bu uygulamanın **sonuçları 2022** yılının sonunda **açıklanacaktır**.

PISA KAPSAMI VE SONUÇLARI

PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

- * **Ekonomik kalkınmanın** ve **sürdürülebilirliğinin sağlanmasındaki**
- **En önemli kaynak olan beşerî sermayeyi üreten faktör**dür.
- * **Eğitimi konumlandırır**.
- * **PISA** çalışmasını **gerçekleştirmektedir**.

- * Eğitimin, **ekonomik kalkınma üzerinde** belirleyici rolü vardır.

PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

- * **Eğitim niteliğini** detaylı olarak ele alır.
- * **3 (üç) yıllık periyotlarla** uygulanır.

En Güncel PISA Uygulaması:

- * **2018 döngüsüne 79 ülke / ekonomi** katılmıştır.
- * Farklı dinamiklere sahip **eğitim sistemleri** olan ülkeler katılmaktadır.

PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

- * **15** yaş grubunu **hedef grup** olarak almaktadır.
- * **Bunun nedeni** (Birçok Avrupa ve OECD ülkesinde)
- **15** yaşa tekabül eden dönem ortaokulun sonuna denk gelmektedir.
- **Bu dönemde zorunlu eğitimin** tamamlanmaktadır.

PISA

- * **Zorunlu eğitim dönemini bitiren** öğrencilerin
- **Henüz iş gücü piyasasına katılmadan** ya da **eğitimlerine devam etmeden**
=> **Matematik, fen ve okuma becerileri** alanlarında yeterlik bilgisi verir.

PISA

- * **2000** yılından **bu yana uygulanmaktadır**.
- * Her **üç yıllık döngüde** bir alana **ağırlık verilmektedir**.
- * **2000** yılında ağırlıklı alan **okuma becerileri** iken
2003 yılında **matematik okuryazarlığı**
2006 yılında **fen okuryazarlığı**
2018 yılında **tekrar okuma becerileri** olacak şekilde
=> **Çapraz bir modelleme** kullanılmaktadır.

- * Her döngüde **bir alana ağırlık verilmeyle beraber**
* **Matematik okuryazarlığı, fen okuryazarlığı ve okuma becerileri**
=> **Alanlarının hepsine dair ölçme yapılmaktadır**.

- * **Ekonomik ve kalkınma alanındaki dinamiklerin** günümüzde **sıkça değişmesi**
- Eğitim **sistemlerine** ve **ülkelere** daha sık **geri bildirim** ihtiyacını doğurdu.
- **OECD** de daha sık geri bildirim vermek için
=> **PISA** uygulamalarının **üç yılda bir yürütüldüğünü** ifade etmektedir.

PISA 2018

- * **79** ülkeden **600** binden fazla öğrenciye **dair veriler kullanılmıştır**.
- * Ülkelere **dair karşılaştırmalı çıkarımlar** sağlamaktadır.
- * **Türkiye** **örnekleme inceleniğinde**
- **15 yaş** grubunda -> Kısmen **8. sınıf** (ortaokul son) öğrencilerimiz var.
-> Yoğun olarak **9 ve 10. sınıf** öğrencilerimiz görülmektedir.

- Okul türlerine göre dağılım inceleniğinde**
- Öğrencilerimizin **%44**'ün -> **Anadolu lisesi**
%31'i -> **Mesleki ve teknik Anadolu lisesi**
%14'ü -> **Anadolu imam hatip lisesinde** eğitim görmektedir.

- * Bu dağılım **ülkemizdeki lise türlerindeki öğrenci dağılımıyla** benzerdir.

Örnekleme seçimi

- * Yedi coğrafi bölgeye göre **değil**
* Türkiye'nin sosyoekonomik farklılıklarını da dikkate alan
=> **12 bölgeden** oluşan **İBBS Düzey-1** istatistiksel örnekleme sistemine **göredir**.

Bu örnekleme sürecinde

- * **Bölgesel öğrenci yoğunlukları** dikkate alınmakta
- Daha **büyük** illerimizin olduğu bölgeler **daha fazla öğrenciyle**
- Daha **küçük** olan yerler ise **daha az öğrenciyle** temsil edilmektedir.

GÜNÜMÜZDE EN YOĞUN KATILIM GÖSTERİLEN ÇALIŞMALAR

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

PISA, OECD'nin geliştirdiği ve 3 yıllık periyotlarla uygulanan izleme çalışması.

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

- * Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu bir **örgüttür**.
- * **Temel amacı**
* Tüm üye ülkeler arasındaki
- **Ekonomik iş birliklerini ve kalkınmayı destekleyecek programlar** oluşturup
=> **Birlikte kalkınmayı** sağlamaktır.

OECD eğitimi => Araç olarak görmektedir.

- **Ekonomik kalkınmaya katkı sunan**
- **Çağdaş vatandaşlık becerilerine sahip insan kaynağının geliştirilmesinde**
=> **En önemli araç...**

IEA (Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu)

TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)

TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)

- * Bir diğer **izleme çalışmasıdır**.
- * **IEA** tarafından **geliştirilmektedir**.
- * **4 (dört) yıllık periyotlarla** uygulanmaktadır.

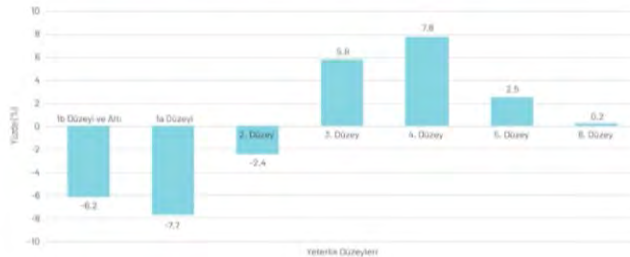
Ortalama Puanlardaki Değişim

PISA 2003 İLE PISA 2018 UYGULAMALARI ARASINDA TÜRKİYE'NİN OKUMA BECERİLERİ PERFORMANSINDAKİ DEĞİŞİM

Yeterlik Düzeylerindeki Değişim

PISA 2018 İLE PISA 2015 UYGULAMALARI ARASINDA TÜRKİYE'DE OKUMA BECERİLERİ ALANI YETERLİK DÜZEYLERİNDEKİ ÖĞRENCİ ORANLARININ DEĞİŞİMİ

Şekil 1. Okuma becerisi ortalama puanlarındaki ve yeterlik düzeylerindeki değişim

* Şekil 1'de görüldüğü gibi **Türkiye**

- * **PISA 2003** yılından bu yana **katılım göstermekte okuma puanları**:
=> **2003** senesinde → **441** olan okuma puanı (genel bir artış eğilimi ile)
2018 senesinde → **466** puana ulaşmıştır.
- => **2003'ten 2012'ye** kadar **kesintisiz bir artış**
- => **2015 döngüsünde bir düşüş**
- => **2018 döngüsünde tekrar artış** vardır.

PISA'nın en önemli çıktılarından bir tanesi

- * Öğrencilerin **hangi yeterlik düzeyinde olduğuna dair veriler sunmasıdır.**
- * **Yeterlik düzeyleri son derece önemlidir:**
=> **Her bir yeterlik** öğrencinin
- O alanda ne yapıp ne yapmadığına
- Hangi davranışları gösterip davranışları gösteremediğine dair
=> **Somut açıklamalar** yapmaktadır.

Örneğin **en üst düzeye yeterliği** olan **6. düzeydeki** bir öğrenci

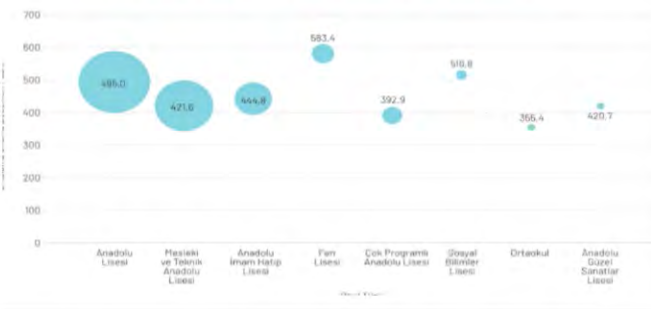
- * **Çok karmaşık metinleri rahatlıkla okuyabilmekte, anlamlandırabilmekte**
- * Metin içerisindeki **dinamiklerin farkına varıp bunları ilişkilendirebilmekte**
- * Farklı metinlerdeki **örtülü anlamları** fark edebilmektedir.

2015'ten 2018'e puan seviyesindeki artışın **en memnun edici yanı**

- **En düşük yeterlik düzeyleri olan 1-b, 1-a ile**
- Kısım **2. yeterlik düzeylerindeki** öğrenci oranları => **Azalışken**
=> **Daha üst yeterlik düzeylerindeki öğrenci oranlarımızın => artmasıdır.**

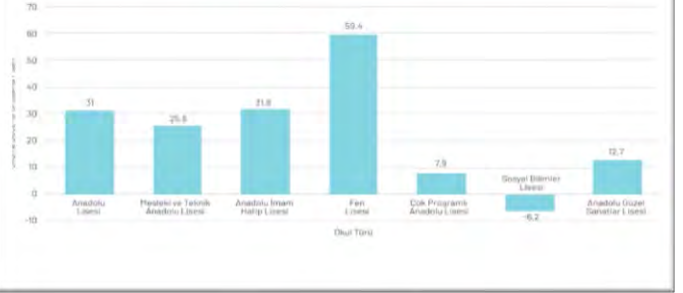
Okul Türlerine Göre Puan Ortalamaları

PISA 2018 OKUMA BECERİLERİ PERFORMANSLARININ OKUL TÜRÜNE GÖRE DEĞİŞİMİ**

Önceki Döngü ile Performans Farkı

PISA 2018 İLE PISA 2015 UYGULAMALARI ARASINDA OKUL TÜRLERİNE GÖRE OKUMA BECERİLERİ ORTALAMA PUAN DEĞİŞİMLERİ

Şekil 2. Okul türlerine göre okuma becerisi puan ortalamaları ve performans farkları

Okul türleri okuma becerisi puan ortalamalarının **farklılıkları**

- Şekil 2'de görüldüğü gibi **en başarılı okul türünün olan**
Fen lisesi → **583** puan ile **OECD** genel ortalamasının da oldukça **üzerindedir.**
- * Şekil 2'nin sol tarafında bulunan dairelerin büyüklüğü
=> **Öğrenci sayısının büyüklüğünü** temsil etmektedir.
- => O yüzden en büyük daireler
Anadolu Lisesi, mesleki ve tek. Anadolu ve Anadolu İHL verileridir.

Performans açısından

- * **Fen liselerini** → **Sosyal bilimler liseleri** takip etmektedir.
- * **Okullarımız arasında başarı farkları** bulunmakla beraber
- * **Bakanlığımız okullar arasındaki**
=> **Başarı farklarını en aza indirmek adına** önemli adımlar atmaktadır.

* Burada bir diğer önemli gösterge de

- * **Geçen yıllara kıyasla okullar arasındaki başarı farkının**
=> Kısım **azalmış** olmalıdır.

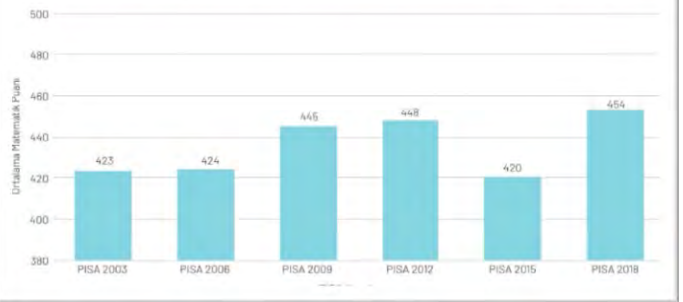
* Elbette bu farkın daha da azalması hedeflenmektedir.

* **2015'ten 2018'e performans artışı** ve yeterlik düzeylerindeki iyileşme
- (Sosyal bilimler liseleri dışında) **tüm okul türlerimizde gözlenmiştir.**

* Örneğin **2018'de fen lisesi öğrencilerinin ortalaması 583** puan olup
=> **2015 PISA uygulamasından 59** puan **daha yüksektir.**

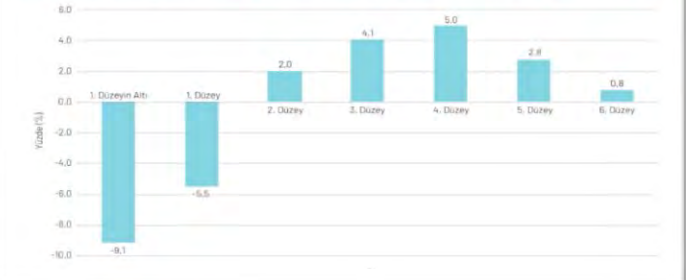
Ortalama Puanlardaki Değişim

PISA 2003 İLE PISA 2018 UYGULAMALARI ARASINDA TÜRKİYE'NİN MATEMATİK PERFORMANSINDAKİ DEĞİŞİM

Yeterlik Düzeylerindeki Değişim

PISA 2018 İLE PISA 2015 UYGULAMALARI ARASINDA TÜRKİYE'DE MATEMATİK ALANI YETERLİK DÜZEYLERİNDEKİ ÖĞRENCİ ORANLARININ DEĞİŞİMİ

Şekil 3. Matematik okuryazarlığı ortalama puanlarındaki ve yeterlik düzeylerindeki değişim

Matematik okuryazarlığına geldiğimizde

* Şekil 3'te görüldüğü gibi
2003 yılında **423** puanla **başlayan Türkiye'nin** (15 yıllık çalışmalarla)
=> **Ortalama matematik okuryazarlık puanı** → **454** puana çıkmıştır. (2018)

* Okuma becerisinde olduğu gibi **matematik okuryazarlığında** da

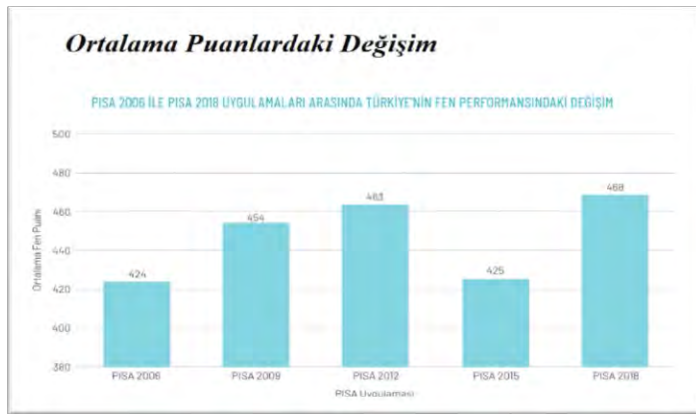
- OECD ortalamasının **kısmen altında bulunmakla birlikte**
=> **1. düzey** ve bu düzeyin altındaki öğrenci oranları → **Azalışken**
=> Yüksek performanslı **3, 4 ve 5. düzeydeki** öğrenci oranları → **artmıştır**.

* Okuma becerisine benzer olarak **matematik okuryazarlığı başarısında** da
=> **Fen liselerini**
Sosyal bilimler, Anadolu, mesleki ve teknik Anadolu ve Anad. İHL takip etmekte.

* Fen liseleri **Matematikte**
=> OECD ortalamasından **çok daha yüksek performans göstermektedir**.

* Okullarımız arasında başarı farkını **en az indirmek için**
=> Diğer projelerle birlikte **matematik seferberliği** gibi **somut adımlar** atılmaktadır.

* Çok programlı Anadolu Lisesi ve sosyal bilimler liselerinde
* Kısmi **puan düşüşü** bulunmakla birlikte
=> **Diğer tüm okul türlerinde** önemli **puan artışları** gözlenmiştir.

Şekil 4. Fen okuryazarlığı ortalama puanlarındaki ve yeterlik düzeylerindeki değişim

* Son olarak **fen okuryazarlığı alanında**
2006'da Türkiye, **424** puanla başladığı süreçteki performansını
2012'ye kadar → Önemli ölçüde **arttırmış**
2018'de de **arttırmaya devam ederek en üst düzeye ulaştırmıştır**.

* **Birinci düzey ve altında bulunan**
* Yaklaşık **%20'lik** öğrenci => Artık daha yüksek düzeylerde **yer almaktadır**.
=> Bu durum **43 puanlık artışın sonucudur**.

* **En başarılı iki okul türü olan fen ve sosyal bilimler liselerini**
→ **Anadolu, mesleki ve teknik Anadolu** ile **Anadolu İHL** takip etmektedir.

* Yine **2018 ile beraber sosyal bilimler haricindeki tüm liselerde**
=> Önemli **puan artışları** gözlenmiştir.

Özetle Türkiye

* **Matematik ve fen okuryazarlığında**
- Son **15** yılda, katıldığı tüm **PISA** uygulamalarından
=> **En yüksek ortalama puana** ulaşmış
=> **Okuma becerilerinde** ise performansını **önemli ölçüde artırmıştır**.

* Elbette **hedef**
=> **OECD** ortalamasına ulaşmak ve
=> **OECD** ortalamasını **geçmektir**
(Öğrencilerimizin puanlarını artırmış olması **olumlu bir gelişmedir**.)

TIMSS KAPSAMI VE SONUÇLARI

IEA (Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu)
TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)
PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

TIMSS (Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu)

* IEA tarafından **dörder yıllık döngüler** şeklinde gerçekleştirilmektedir.

PISA İLE TIMSS ARASINDAKİ EN TEMEL FARK?

* **PISA'da zorunlu eğitim dönemini** tamamlayan öğrencilerin
=> **Uygulamaya dönük okuryazarlık becerilerinin** seviyesini **değerlendirirken**
* **TIMSS'te eğitim programı ile ilişkili beceriler değerlendirilir**.

TIMSS'te 4 ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin
- Eğitim prog.dan **beklenen özelliklere** hangi düzeyde sahip olduklarına dair
=> **Matematik ve fen alanlarında ayrı ayrı uygulamalar yapılmakta** ve
=> Öğrencilerin **okul başarısına dair daha doğrudan çıktılar** elde edilmektedir.

TIMSS, ilk defa 1995 yılında **uygulanmaya başlanmıştır**.
=> **2019'da araştırmanın yedinci döngüsü** tamamlanmıştır.

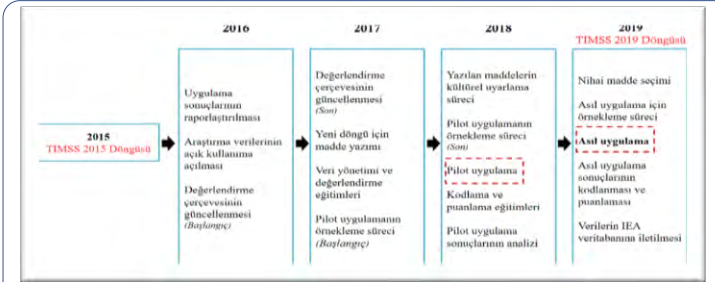
Türkiye TIMSS'e 1999 yılında **ilk defa 8. sınıf** düzeyinde **katılım gösterdi**.
=> **2011** yılından bu yana **son üç döngüye 8. sınıf ve 4. sınıf** düzeyinde katıldı.

TIMSS'in son döngüsü olan 2019 döngüsünde tüm dünyadan:
=> **580.000** öğrenci, **310.000** veli, **19.000** yönetici ve **52.000** öğretmenden **veri toplanmıştır**.

* Araştırmanın **yedinci döngüsü** toplam **64** katılımcı **ülkeyle gerçekleştirildi**.
PISA çalışmasıyla **son derece yakın** istatistikler elde edilmiştir.

TIMSS Uygulama Süreci ve Hazırlıklar:

* **TIMSS 2019 uygulaması için 2016** yılında **hazırlıklara başlandı**.
* **Şekil 5'te bir TIMSS döngüsünün uygulama öncesi ve sonrasında**
→ **Yapılan işlemler ve hazırlıklar yıl bazında verilmiştir**.

Şekil 5. Bir TIMSS döngüsünün hikayesi

* **Şekil 5'te de görüldüğü gibi her uygulama döngüsünde**
* **Uygulama öncesi ve sonrasında yapılan işlemler**
Kendi içerisinde **birbirini besleyen süreçler** içermektedir.

TIMSS'te tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmaktadır:

=> **Türkiye'deki tüm okulların listesi uluslararası merkeze** gönderilir.
=> Bu merkez **4 ve 8. sınıf düzeyi** için önce okulları **tesadüfen seçer**.
=> Burada **PISA'da** da kullanılan **İBB-düzye-1 bölgeleri kullanılır**.
=> **Ardından seçilen okullar içerisinde tesadüfi şubeler** seçilir.
=> **Örnekleme seçim süreci tamamen bağımsız ve yansız bir şekilde**
- **Uluslararası merkez** tarafından gerçekleştirilir.

TIMSS Uygulama Süreci

=> Öğrenciler **matematik veya fen testi** ile başlar.
- Sınav yaklaşık **36-45 dakika** sürer. → **15-30 dakika arası mola** verilir.
=> Diğer test **tamamlandıktan sonra 5-15 dakikalık bir anket** uygulaması yapılır.
=> **TIMSS asıl uygulaması** → Yaklaşık yarım gün içerisinde **tamamlanır**

Millî Eğitim Bakanlığının

* **2017** yılında aldığı **kararla Türkiye 2019'da ilk defa**
=> **4. sınıf** düzeyindeki uygulamaya **5. sınıf** örnekleme ile **katılmıştır**.

NEDEN 5. SINIF ÖRNEKLEMİ EKLENDİ?**Sebebi-1**

Birçok katılımcı ülkede → **Okul öncesi eğitim zorunlu eğitime dâhildi** ya da
- **Okul öncesi eğitim katılım oranları** → **Çok yüksekti**.
* **Ülkemizdeki 4. sınıf** öğrencilerinin (Genel ortalamaya göre)
=> **Yaş ortalaması** → Biraz **düşük kalmaktaydı**.

Sebebi-2

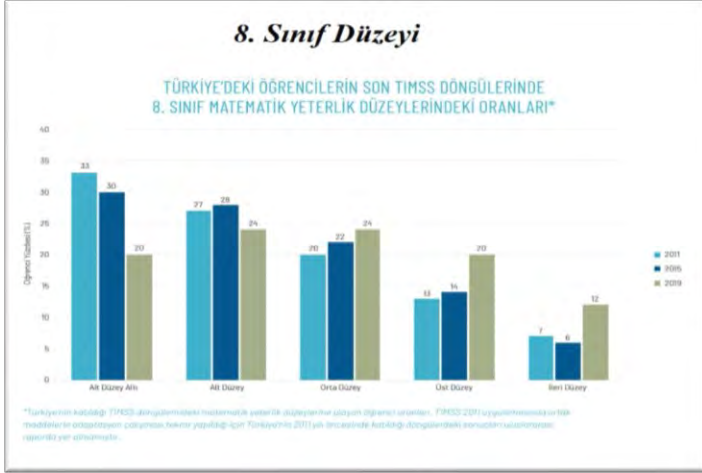
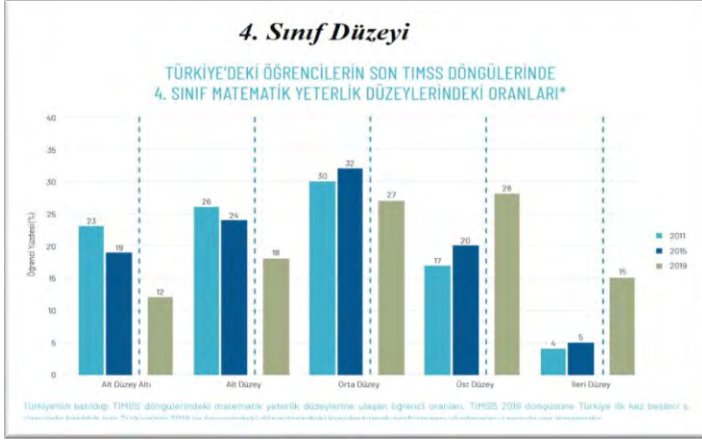
* Oluşturulan değerlendirme çerçevesi **Türkiye'nin 5. sınıf** eğitim programı ile
=> **Daha uyumludur**.
(Türkiye diğer bazı ülkelerle beraber **5. sınıf** örnekleme ile katılma kararı almıştır.)

- * 2011'de Türkiye
- 4. sınıf düzeyinde matematik alanında → 469 puan olan ortalamasını
- 2015'te → 483 puana ve son döngüde → 523 puana çıkarmıştır.

Türkiye

- * 4. sınıf seviyesinde uygulamaya ilk defa 2011'de katılmaya başladığı için
- => Daha önceki döngülere dair bir sonuç bulunmamaktadır.
- => 8. sınıf matematikte 429 puanla başlayan süreç → 496 puana kadar çıkmıştır.

TIMSS'te 500 puan önemli bir ölçütü temsil eder.
→ Bir uygulamadan diğerine aynı beceriyi ifade eder.
=> Türkiye ilk defa 4. sınıf seviyesinde 500 puanı aşmıştır.

Şekil 6. Matematik yeterlik düzeyleri oranları

- * Şekil 6'da görüldüğü gibi matematik yeterlik düzeyleri (4. sınıflar için)
- 2011'de → Öğrencilerimizin %4'ü
- 2015'te → Öğrencilerimizin %5'i %5'i ileri düzey yeterliğe sahipken
- 2019'da → Son uygulamada %15'e çıkmıştır.

- * 2011'de %7, 2015'te %6 olan ileri düzeydeki öğrenci oranlarımız
- => Son uygulamada (2019) %12'ye çıkmıştır.

- * Alt düzey altı öğrencilerimizin oranı
- 4. sınıfta %23'ten → %12'ye
- 8. sınıf düzeyinde %33'ten → %20'ye düşmüştür. (Düşme başarıyı gösterir!)

Fen bilimlerinde de çok benzer bir artış var.
=> Bu artış özellikle 2019'da 4. sınıfta 463 puandan → 526 puana ulaştı.
=> Puan artışı özellikle 2019 uygulamasında ivme kazandı.

1999'da 433 ile başlayan ortalama puan
=> Bugün 500 ortalama ölçek noktasını da geçip → 515 puana ulaştı.

Bu anlamda PISA'ya benzer şekilde TIMSS sonuçlarımızda da
* Hem 4 hem de 8. sınıfta
=> Matematik ve fen alanlarında önemli iyileşmeler söz konusudur.

Fen bilimleri alanında yeterlik dağılımları incelendiğinde
* İleri düzey seviyesindeki öğrenci oranları
=> 2011'de → %3'e, 2015'te → %4'e ve 2019'da (son) → %12'ye çıkmıştır.
* 8. Sınıf düzeyinde ise %8'den → %13'e çıkmıştır.

Alt düzeyin altında kalan öğrenci oranları ise
* 2014'te 4. sınıf düzeyinde %24'ten → %18'e
En son (2019) uygulamada → %10'a kadar düşmüştür.

- 8. sınıfta ise 2011'de %21'den → 2015'te %17'ye ve
- => En son (2019) uygulamada da → %12'ye düşmüştür.

Bu Sonuçlar Değerlendirildiğinde

- * Alt düzeylerdeki öğrenci oranlarımızın
- => Önemli ölçüde düştüğünü göstermesi açısından son derece önemlidir.

PISA'da önemli ölçüde puanlarımız artmış olmakla birlikte

* OECD ortalamasına => Henüz ulaşamadık. Ama

- * TIMSS'in eğitim programıyla daha ilişkili olması sebebiyle
- * Müfredata dayalı değerlendirmelerde
- => Öğrencilerimiz daha yüksek performans göstermektedir.

- * Bununla birlikte daha üst düzey bilişsel becerilerde (İş gücü piyasasının talep ettiği daha karmaşık becerilerde)
- => Öğrencilerimizin gelişim göstermeleri beklenen daha fazla alan vardır.

PIRLS

- * PIRLS de → IEA tarafından uygulanmaktadır.
- * Okuma boyutunu içerir.
- => Bu yönüyle TIMSS'i tamamlar nitelikte bir çalışmadır.

- Türkiye PIRLS'e ilk defa → 2001 yılında katılmıştır.
- => 20 yıllık bir aradan sonra alınan kararlar → 2021'de tekrar dâhil oldu.
- => Bu uygulamaya ilişkin sonuçlar → 2022'nin sonunda açıklanacaktır.

Türkiye'nin PIRLS'e Katılmasının Avantajları Nelerdir?

1. Avantaj:

- * PIRLS öğrencilerimizin
- Okuma becerilerine ve okuma düzeylerine dair önemli çıktılar sağlar.

2. Avantaj:

- * Her iki çalışmaya katılan ülkelerin sonuçları (PIRLS ve TIMSS)
- => İlişkilendirilebilmektedir.

OECD SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER ARAŞTIRMASI

- * Yapılan eğitim izleme araştırmaları bağlamsal birçok bilgiye veri sunar.
- * Ülkelerin sadece akademik performansını değil
- Ülkelerdeki öğrenci başarılarıyla ilişkili birçok faktör hakkında bilgi sağlar.
- * Sosyal ve duygusal becerileriyle ilgili de birçok bilgi elde edilmektedir.
- (Ama bu özellikler bu çalışmaların yalnızca bir boyutunu oluşturur)

* Tüm dünyada sosyal ve duygusal becerilerin önemi ile birlikte

- * OECD, tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı
- => 2017 yılında yeni bir araştırma başlatmıştır.

- * Türkiye de İstanbul ile => Bu çalışmaya katılmıştır.

Bu Çalışma Neden Önemlidir ve Nasıl Bir Fark Oluşturmaktadır?
(OECD, tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı 2017 Araştırması)

1. Sebep:

- * Tümünle Sosyal ve duygusal beceriler dikkate alınıyor.
- => Bu diğer tüm izleme araştırmalarından en önemli farkıdır.

2. Sebep:

- * 10 ve 15 yaş grupları ayrı ayrı ele alınmaktadır.
- * Duyuşsal, sosyal ve duygusal özellikler yaşa bağli olarak (Özellikle de ergenlik)
- Önemli değişimler gösterebilmektedir.
- * Ergenlik sürecini de içerecek şekilde iki ayrı yaş düzeyinin dikkate alınması
- => Bu becerilerin nasıl değiştiği hakkında önemli çıkarımlar sağlamaktadır.

3. Sebep:

- * Ölçümler, dünyanın farklı bölgelerinde kabul gören
- * 5 (Beş) faktörlü kurama dayalı olarak (Big five modeli) yapılmaktadır.
- => Bu beş faktörlü model, Şekil 7'de verilmiştir.

Şekil 7. Büyük Beşli Sosyal ve Duygusal Beceriler Modeli

Beş Faktörlü Modeli Oluşturan Ana Alanlar ve Bu Alanları Oluşturan Alanlar:

- 1) **Açık Fikirlilik**
A) Yaratıcılık B) Hoşgörü C) Merak
- 2) **İş Birliği**
A) Empati B) İş Birliği C) Güven
- 3) **Duygu Düzenleme**
A) İyimserlik B) Stresle Dayanıklılık C) Duygu Düzenleme
- 4) **Görev Performansı**
A) Sebat B) Öz Denetim C) Sorumluluk
- 5) **Başkalarıyla Etkileşimde Olma**
A) Sosyalilik B) Girişkenlik C) Enerji

* Her bir alanı oluşturan alanlar **ilişkide** ve **temelde**

- Hepsi kendi içerisinde **sosyal dayanağı olan**
- **Sosyal beceri** olarak **tanımlanan** özelliklerdir.

* Bir de **birleşik beceriler** vardır.

- **Beş Faktörlü Modele** dâhil **değildir**. (Ama onunla **ilişkilidir**)
- **Sosyal beceriler** açısından önemli görülen iki ayrı becerisi vardır:
a) Başarma Motivasyonu b) Öz Yeterlik Algısı

Bu Çalışma Neden Önemlidir ve Nasıl Bir Fark Oluşturmaktadır? (DEVAM)
(OECD, tamamen **sosyal** ve **duygusal beceriler** odaklı 2017 Araştırması)

4. Sebep:

- * **Veri çeşitlemesinin** kullanılmasıdır.
- * Veri çeşitlemesinde aynı **sorular** üzerinden
- Hem **öğrenci** hem **öğretmen** hem de **velilerinden** bilgi **toplanır**.
=> Bu **tüm verilerin birleştirilerek sonuçların daha güvenilir** hâle gelmesidir.

Veri Çeşitlemesi Kullanılmasının Sebebi?

- * **Utangaçlık** ya da **kendine güven** gibi **duygusal becerilere ilişkin soruları**
* Öğrencilerin
Oldukları gibi değil **olmak istedikleri** şekilde cevaplandırma eğilimlerinin
=> **Önüme geçebilmek** ve
=> **Daha gerçekçi sonuçlara ulaşabilmek**.
- * Diğer ifadeyle öğrencilerin olduklarından
Daha öz güvenli veya **daha az utangaçmış gibi** göstermelerinin
=> **Önüme geçebilmek**

OECD, Tamamen Sosyal ve Duygusal Beceriler Odaklı 2017 Araştırması Çalışmasına Katılan Ülkeler ve Şehirler

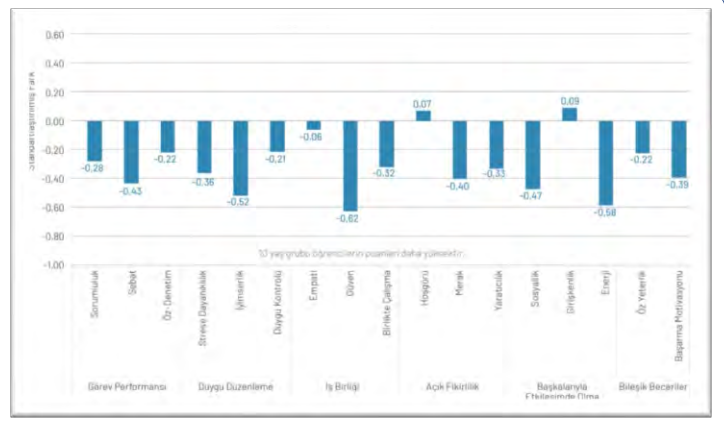
- 1) Kanada (Ottawa)
- 2) ABD (Houston)
- 3) Kolombiya (Manizales ve Bogota)
- 4) Portekiz (Sintra)
- 5) Finlandiya (Helsinki)
- 6) Türkiye (İstanbul)
- 7) Rusya Federasyonu (Moskova)
- 8) Güney Kore (Daegu)
- 9) Çin Halk Cumhuriyeti (Suzhou)

- * Sonuç olarak
- Farklı ülkelerin katılımıyla ortaya çıkan **kültürel çeşitlilik** son derece önemlidir.
=> çünkü

Kültürel özelliklerle sosyal ve duygusal özellikler yakın ilişkilidir.

- * Çalışmaya **Türkiye**
=> **10 yaş grubundan** → Yaklaşık **2.700**
=> **15 yaş grubundan** → Yaklaşık **3.200** öğrenci ile katılmıştır.

* **Türkiye'nin bulguları genel bulgularla benzerlik göstermektedir.**

Şekil 8. Yaş düzeylerine göre sosyal ve duygusal beceriler

* Şekil 8'de görüldüğü gibi **çalışmanın enteresan sonuçlarından biri**

- * **10 yaş grubunun sosyal ve duygusal beceri puanlarının**
=> **15 yaş grubundan** → **daha yüksek** olmasıdır.

* Şekilde

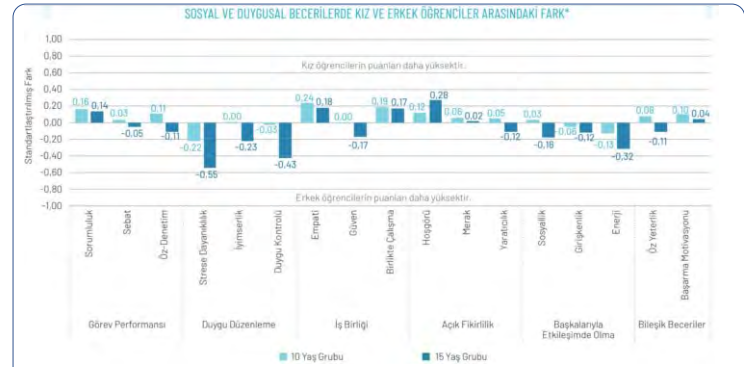
- **Üst tarafa doğru çizgiler** → **15 yaş gr. puanlarının yüksek olduğunu**
- **Aşağıya doğru çizgiler** → **10 yaş gr. sosyal ve duygusal beceri puanlarının**
=> **Daha yüksek olduğunu** ifade etmektedir.

* Buna göre **nereydeyse tüm becerilerde**

- => **10 yaş grubu 15 yaş grubundan** → **Daha yüksek puanlara sahiptir.**

* **15 yaş grubunda** (Ergenliğin etkilerinin yoğun görüldüğü düşünüldüğünde)

- * **Sosyal ve duygusal beceriler** üzerinde
=> **10 yaştan 15 yaşa geçerken önemli bir düşüş** olduğu görülüyor.

Şekil 9. Cinsiyete göre sosyal ve duygusal beceriler

* Şekil 9'da görüldüğü gibi **cinsiyete göre** bu **sosyal ve duygusal becerilerin**

- **Nasıl değiştiği incelendiğinde**
=> **Sosyal ve duygusal becerilerin önemli farklılıklar gösterdiği** görülür:

* **Stresle dayanıklılık, duygu kontrolü ve enerji** gibi bazı özelliklerde

- => **Erkek öğrencilerin puanları** → **Yüksek**

* **Sorumluluk, empati, birlikte çalışma, hoşgörü ve merak** gibi becerilerde

- => **Kız öğrencilerin puanları** → **Yüksek**

* **Açık mavi** ile gösterilen çizgiler → **10 yaş**

- Daha koyu renktekiler** ise → **15 yaş** ifade etmektedir.

* **10 yaştan 15 yaşa geçişte yön değiştiren** bazı özellikler var:

- => **Öz denetim puanı** → **10 yaş grubundaki kızlarda (Daha yüksek)**
→ **15 yaş grubundaki erkeklerde (Daha yüksek)**

* **Benzer durum öz yeterlik puanı** için de geçerlidir.

* **Başarma motivasyonu** ise

- => Her iki yaş düzeyinde de → **Kız öğrenciler daha yüksek puana sahiptir.**

ÖZETLE ÇIKARMAMIZ GEREKEN EN ÖNEMLİ SONUÇ

* **Sosyal ve duygusal beceriler anlamında**

- * **Kız ve erkek öğrenciler önemli farklılıklara sahiptir.**
=> **Bu becerileri geliştirmeye dönük** her türlü müdahalede
=> **Cinsiyetler arası farkların dikkate alınması gerekliliğidir.**

Şekil 10. Sosyoekonomik düzeye göre sosyal ve duygusal beceriler

* Önceki çalışmalar sosyoekonomik düzeyin
=> Öğrenciler açısından son derece belirleyici olduğunu göstermiştir.

* Sosyoekonomik düzey
* Ailenin sahip olduğu eğitim düzeyi ve gelirden
* Öğrencinin evde sahip olduğu
- Eğitim imkânlarına / okuma imkânlarına hatta fiziksel imkânlarla kadar
=> Her türlü eğitim ve imkânla dayalı fırsatı kendi içinde barındıran yapıdır.
(Fiziksel imkânlar : Kendine ait odası / internet bağlantısı...)

Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan öğrenciler
- Toplumda ve eğitimde birçok konuda daha avantajlıdır.

* Şekil 10'da da görüldüğü gibi sosyoekonomik açıdan avantajlı öğrenciler
=> Daha yüksek sosyal ve duygusal beceri puanlarına sahiptir.

* Ölçülen bütün özelliklerde sosyoekonomik açıdan avantajlı öğrenciler
=> Daha yüksek puanlar almıştır.
=> Özellikle yaratıcılık, empati, öz yeterlik becerilerinde puanları daha yüksektir.

* Bu durum sosyoekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin
=> Sosyal ve duygusal açıdan daha fazla desteklenmesi gerektiğini göstermiştir.

* Sosyal ve duygusal beceriler bağlamında
- Bireyin öz yeterliğini geliştirmek
- Her türlü konuda onu daha yeterli hissettirmek
- Kendine yönelik yeterlik inancını artırmak önemlidir. (ama)

Ama bunlar akademik başarı ile ne kadar ilişkilidir?

* Burada iki özellik ön plana çıkıyor:
1. özellik -> Merak
- Merak, hem okuma hem de matematik becerileriyle anlamlı bir ilişkisi vardır.
2. özellik -> Sebat
- Aynı konu üzerinde öğrenene kadar sabırla çalışmaktır.
=> Bu iki özellik 10 yaş gr. da akademik başarıyla doğrudan ilişkilidir.

* 15 yaş grubu incelenecek olursa (Merak ve sebat ek olarak)
- Kendini güvende hissetme
- Sorumluluk bilincine sahip olma ve
- Yaratıcılık özelliği de
=> Farklı başarı göstergeleri ile ilişkili olduğu görülür.

* Bu becerilerin desteklenmesi
- Akademik başarıyı da yükseltme potansiyeline sahiptir.

Bu becerilerini geliştirmek için neler yapılabilir?

* Çalışmalar, spor etkinliklerine katılmanın yaratıcılık ve merak puanlarını
=> Önemli ölçüde artırdığını göstermektedir:

* Müfredat dışı spor aktivitelerine katılan öğrencilerin katılmayanlara göre
- Yaratıcılık puanları -> %17 ile %16 arasında "Daha yüksek"
- Merak puanları da %10 ile %15 arasında yaşa göre "Daha yüksek"
* İstanbul'da da bu oranlar uluslararası ortalamadan "Daha yüksek"

* Sanat etkinlikleri de
-> Öğrencilerin merak ve yaratıcılık becerilerine önemli katkı sağlar.

* Sanat etkinliklerine katılan öğrencilerin
- Yaratıcılık puanları -> %23 ile %30 arasında
- Merak puanları ise -> yaklaşık %15 "Daha yüksek"

* Müfredat dışı sanat ve spor etkinliklerini desteklemek
=> Akademik becerileri ile ilişkili olan sosyal ve duygusal becerilerini artırır.

* Okul iklimi ile ilgili çıktılar ise
- Rekabetçi okul iklimi, veli beklentileri ve öğretmen beklentilerini kapsar.

* Akademik çalışmalardan ve öğrencilerden beklenti arttıkça
=> Akademik performansları ve kendi öz yeterlik algıları da artar.

* Veli beklentileri ve öğretmen beklentileri arttıkça
=> Öğrencinin psikolojik iyilik hâli ve sınav kaygısı da artmaktadır.
Ancak
=> Bir taraftan psikolojik kaygıları ve yaşam doyumları kısmen artmaktadır.

* Rekabetçi okul iklimi ve okul içi rekabeti destekleyen politikalar arttıkça
=> Özellikle psikolojik iyilik hâlinde önemli eksikler oluşmaktadır.

* İstanbul, yaşam doyumu açısından -> 10 yaş grubunda
=> Uluslararası ortalamaya oldukça yakındır.
* Ama 15 yaş grubunda -> Uluslararası ortalamanın altındadır.

* Tüm katılımcı şehirlerde 10 yaştan 15 yaşa gelindiğinde
=> Öğrencilerin yaşam doyumu azalmaktadır.

* Bu nedenle
- Öğrencilere yaşam doyumu sağlayacak
- Onları kabul edecek olumlu okul iklimi oluşturmak son derece önemlidir.

* Okullarımızda zorbalığa maruz kalma
=> Büyük oranda öğretmen ve öğrenci ilişkisi bağlamında çözülebilmektedir.
- Öğretmen ve öğrenci ilişkisi arttıkça
- Daha etkileşimli hâle geldikçe
=> Zorbalığa maruz kalma durumu azalmaktadır.
=> Okula aidiyet de artmaktadır.

* İstanbul, katılımcı şehirler arasında
=> Öğrencileri okula aidiyet oranı yüksek şehirlerden biridir.

ABİDE (Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi)

* Ulusal izleme çalışmaları kapsamında üst düzey bilişsel becerilere
=> Öğrencilerimizin ne kadar sahip olduklarını incelenmektedir.

TMF-ÖBA (Türkçe-Matematik-Fen Öğrenci Başarı İzleme Araştırması)

* Öğrencilerimizin eğitim programına bağlı
=> Kazanımlara ulaşma düzeylerini belirlemek üzere yapılmaktadır.

Son olarak

2019 yılında ilk defa tamamen bilgisayar ortamında gerçekleştirilen

* Dört temel becerinin hepsini kapsayan
=> Türkçe dil becerilerinin izlenmesi araştırması yapıldı.

Dört temel beceri

1) Okuma 2) Dinleme 3) Yazma 4) Konuşma olmak üzere dört temel becerinin

Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları
(<https://raporlar.meb.gov.tr>)

MODÜL 2 (DEĞERLENDİRME NOTLARI)

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMEİN TEMEL KAVRAMLARI

Sistem	- En az bir hedefi gerçekleştirmek - Uygun ve değişik öğelerden oluşan dirik bir örüntü
Öğeleri	1) Girdi 2) Süreç 3) Çıktı
Eğitim	Bir sistem dir.
Çünkü	1) Gerçekleştirmek istediği hedefleri var. 2) Hedefleri gerçekleştirmek için farklı öğelerden oluşur.

Hedef Çeşitleri	
1) Uzak Hedefler	Devletlerin hedefleridir.
2) Genel Hedefler	Daha işevuruk hedeflerdir. (MEB gibi kurum hedefleri)
3) Özel Hedefler	Dersin hedefleridir. (Kazanımları kapsar.)

EĞİTİMİN ÖGELERİ	
1) GİRDİ	Eğitim-öğretim için gerekli her şey <i>Öğrenci, öğretmen, okul, çalışanlar, yönetim, eğitim programı</i>
2) SÜREÇ	-Girdiler, hedefler doğrultusunda bir araya getirilir. -Ders hedeflerini öğrenciye kazandırılan eğitim durumları
3) ÇIKTI	Öğrencilerin sahip olduğu niteliklerdir .
Gözlenmeyen süreçler ve ürün değerlendirilemez!	

Eğitim Sistemi İçin Çıktılar Nedir?	
1) Dar Anlam	Öğrencinin ders sonunda ulaştığı hedef ve kazanımlar
2) Geniş Anlam	- Öğretimin baştan sona kadar sahip olduğu bilgi beceri ve yetkinlik

21. Yüzyıl Değişen Eğitim Paradigması	
İnsan Davranışları	a) Bilişsel b) Duyusal c) Devinimsel (Psikomotor)

Ekonomistler son yıllarda eğitime neden vurgu yapıyor ?	
* Paradigma değişimine uygun insan gücü kaynağı nitelikli eğitimle gerçekleşir.	
* Eğitim 1 (bir) birim arttığında => Ekonomik büyüme %0,7 artar.	
- Bu büyümenin yarısı doğrudan eğitimin katkısı iken	
- Diğer yarısı eğitim ve ekonomi arasındaki etkileşimden kaynaklanmakta.	

Uluslararası En Geniş Çaplı Eğitim Araştırmalarını Yapan Örgütler		
1) PISA	2) TIMSS	3) PIRLS
Doğrudan ekonomi veya siyasi-ekonomik politikaların üretirler.		

Dünya Ekonomik Forumuna Göre 2025 Yılında Çalışanların Sahip Olması Gereken 10 Temel Beceri	
1. Analitik düşünme	6. Eleştirel düşünme ve Analiz
2. Yenilik	7. Yaratıcılık
3. Yaratıcılık	8. Orijinallik
4. Etkin öğrenme ve öğren. stratejileri	9. Liderlik ve sosyal etki
5. Karmaşık problem çözme	10. Teknoloji kullanımı

Dünyanın Eğitimcilerden Beklediği Görev ve Sorumlulukların Etkileri Nelerdir?	
1) Eğitim ve öğretim ortamlarını yeniden tasarlamamıza	
2) Denetleme biçimlerini farklılaştırmamıza neden oldu.	

DEĞERLENDİRMEİN BASAMAKLARI		
a. Ölçme	b. Ölçüt	c. Karar
← Köprü görevi görür →		
“Kerim gıda mühendisliği programına yerleştirilmiştir / yerleştirilememiştir.” “Zeynep dersten geçmiştir / kalmıştır.”		

ÖLÇME, ÖLÇÜT VE DEĞERLENDİRME (KAVRAMSAL TEMELLERİ)	
(1) Ölçme	* Öğrencinin belirli bir özelliğini gözleyerek - O özelliğe sayı, sembol ya da sıfat / kategori adı verme ... “Zeynep yapılan test sonucunda 1. oldu.”
	Fark: * Ölçme farktan doğmuştur. - Fark, bireyler ya da özellikleri arasında olabilir.
(2) Ölçüt	* Ölçülen özellik hakkında - Karar alabilmek ve değerlendirme yapabilmek için - Dayanak alınan referans noktası ya da referans aralığıdır . Referans noktası → “60 alan geçer” ... Referans aralığı → “90-109 arası normal zekâdır”
(3) Değerlendirme	* Bir ölçümü en az bir ölçüte vurarak - Karar verme ve yargıda bulunma işlemidir.
Eğitim sisteminde ölçmesiz denetleme ve kontrol mekanizması işlemez!	

Ölçüt Değişirse Değerlendirme de Değişir		
a. Ölçme	b. Ölçüt	c. Karar
← Köprü görevi görür →		
Ölçme	Ölçüt	Değerlendirme
Irmak Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) 50 almıştır.	50	Yüksek lisansa başvuru yapabilir.
Irmak Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) 50 almıştır.	55	Doktora başvuru yapamaz.

ÖLÇME TÜRLERİ	
(1) Doğrudan Ölçme	* Özellik doğrudan gözlenerek ölçüm elde edilir. * Genellikle beş duyu organı ile algılanan özellikler “Bir sınıftaki öğrenci sayısı” “Öğrencilerin cinsiyetleri- boyları” “Kalem tutma becerisi- Pas verme becerisi”
(2) Dolaylı Ölçme	* Göstergeyle Ölçme * Bazı özellikler doğrudan gözlenemez! (Dolaylı) “Dört işlem becerisi” “Derse yönelik tutumlar” “Genel muhakeme düzeyleri” ...
(3) Türetilmiş Ölçme	* Özellik kendisinden farklı iki ya da daha fazla özelliğin arasındaki Matematiksel bir bağıntı ... * Dört işlem yardımıyla belirlenir. “Hız (yol / zaman)” “yoğunluk (kütle / hacim)”

ÖLÇÜT TÜRLERİ	
(1) Mutlak Ölçüt	* Grubun özelliklerinden bağımsız olarak belirlenir. * Genellikle ölçme işlemi öncesinde ilan edilir. * Birinin notu, diğeri etkilemez! “Dersten geçme notu 50’dir”, “Doktora için ALES’ten en az 60 almak gerekir”
(2) Bağıl Ölçüt	(Norm Referanslı Ölçüt) * Ölçme grubunun belirli bir özelliğine dayalıdır . * Bağıl ölçüt ancak ölçme işlemi sonrasında belirlenebilir. * Birinin notu, diğeri etkiler! * Rekabetçi bir eğitsel ortam vardır. “Aritmetik ortalamaya denk ve üzerinde puan alan geçer.”

NOTLAR	
Değerlendirme * Mutlak ölçüte göre yapılıyorsa → “ Mutlak değerlendirme ” * Bağıl ölçüte göre yapılıyorsa → “ Bağıl değerlendirme ” adını alır. “Selim ..... fen lisesine yerleştirilmiştir.” → Bağıl değerlendirme “Güzin lisans programları için tercih yapabilecek.” → Mutlak d.	
* Eğitsel kararların verilmesinde mutlak ve bağıl bir arada kullanılabilir. “Yükseköğretim Kurumları Sınavı” “KPSS Ortaöğretim Memur Atamaları” Ortalama => Bağıl ← 40 Mutlak ya da Bağıl 60 → Mutlak	
* Öğrenci ile ilgili önemli kararlarda → Mutlak değerlendirme gerekir. “Tek ders sınavları” vb.....	
- Başvuran kişi sayısının → çok Alınacak kişi → az olduğunda (Arz-talep dengesizliği olan sınavlarda) → Bağıl değerlendirme zorunlu “Yerleştirme / atama” → LGS, YKS, KPSS, TUS vb.	
* Muafiyet sınavlarında → Mutlak değerlendirme yapılması gerekir. “Yabancı dil muafiyet sınavları” vb.	

AMACA GÖRE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ		
Öğrenci başarısına odaklı Değerlendirmeler	(1) Tanıtma ve Yerleştirme (Diyagnostik Değerlendirme)	<u>Şıf içi ölçme ve değerdendirme:</u> * Öğretim sürecinin başında * Hazırlunuluşluluk düzey tespiti... * Amaç not vermek değildir! * “Hazırlunuluşluluk Testi” denir. <u>Okul / kurum geneli ölçme ve değerd.</u> * Öğretim sürecinin başında * Tanıtma - uygun prog. yerleştirme * Niteliklerine uygun gruplar oluşur * Zaman, para - emek tasarrufu sağlar “Muafiyet” ve “seviye tespit sınav.”
	(2) Biçimlendirme ve Yetiştirme (Formatif Değerlendirme)	* Belirli bir konu / ünite vb. sonunda * Davranışların ne kadarını kazandı * Ünite de öğrenme eksiklerini belirle * “İzleme” - “Tarama testi” denir “Notsuz kısa sınavlar (quiz)” “Ünite tarama testleri”
	(3) Değer Biçme (Summatif Değerlendirme)	* Öğretim sürecinin sonunda - Not vermek amacıyla yapılır. * Öğretim sonundaki durum tespitidir. * “Alanda erişti testi” denir. “Bitirme sınavları” “Sertifika sınavları” “Üniversitedeki vize ve finaller”,

Yetenek, ilgi, tutum, kaygı, öğrenme kapasiteleri	(4) Rehberlik Amaçlı	<u>1) ÖZEL EĞİTİM:</u> * Belirli alanlarda özel gereksinimi olan çocuk.. Özel gereksinim kavramında - Zihinsel gerilik - Öğrenme güçlüğü - Otizm - Diğer spesifik gerilik alanları - işleme/görme engel alanları - Üstün zekâlılar * “Sandart testler” – “Ölçüt bağımlı testler” * Testlerin sonuçlarıyla BEP hazırlanır. (Bireysel Eğitim Programları) * Tıbbi ve eğitsel / gelişimsel olarak tanı alırlar. * RAM'lar Eğitsel değerdendirme bağlamında tek yetkili... <u>2) MESLEKİ REHBERLİK HİZMETLERİ:</u> * Öğrencilerin alan seçmeleri ve - Bir üst öğretim kurumuna yönlendirilmesinde * Kendi yetenekleri, ilgileri vb. belirlemek... “Standart testler”den yararlanılmaktadır. (5) Program Değerdendirme * Eğitim programları bileşenlerinin - Yapısı ve niteliğine ilişkin olarak =>Sistematik bilgi toplama ve değerdendirme Amaç Eğitim program ürünlerinin geliştirilmesi
---	--------------------------------	--

BLOOM
“Bir ünite deki öğrenme eksikleri belli bir düzeyin üzerindeyse - O öğrenme açığı kar topu gibi devam eder. - Öğrenemez hâle gelmemesi için ünite sonu kontrol mekanizmaları olmalıdır.”

BİR ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN PSİKOMETRİK NİTELİKLER	
GÜVENİLİRLİK	* Ölçme işleminden elde edilen puanların - Tesadüfi hatalardan arınık olma derecesidir. - Puanların kararlı, tutarlı ve duyarlı olmasıdır.
KULLANIŞILIK	* Ölçme aracının → Geliştirilme, uygulanma ve puanlanmasının - Kolay ve ekonomik olmasıdır. (zaman, para, emek, araç gereç vb. açıdan)
Bir ölçmenin Geçerli ve güvenilir olmasının tek koşulu: Puanların hatasız ya da az hatalı olmasıdır.	

Ölçme İşlemlerinde Hataları En Aza İndirebilmek İçin
Öncelikle hataların tanımlanması gerekir: Ölçme işlemini yapan kişi neye müdahale edeceğini

HATALARIN DÖRT KAYNAĞI?	
HATA	1) Ölçme İşlemini Yapan Kişiden Kaynaklanan Hata 2) Ölçme Aracından Kaynaklanan Hata 3) Bireyden / Öğrenciden Kaynaklanan Hata 4) Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Hata

HATA ÇEŞİTLERİ	
Ölçme sonuçlarına karışan Hata miktarı, yönü ve kaynağı bellidir	1) SABİT * Miktarı ölçmeden ölçmeye değişmez! * Her ölçme işlemine aynı miktarda karışır. “ Bir terazinin boş ağırlığı 120 g ise Her tarttığımız 120 g eksik ölçülecektir.”
	2) SİSTEMATİK * Miktarı ölçmeye göre değişen hatalardır. - Ölçülen büyüklüğe - Öğretmene - Ölçme koşullarına göre hata değişir. “Terazi, her bir kilogramda 120 g eksik tartıyorsa Ağırlığı arttıkça hata miktarı da artacaktır.”
Ölçme sonuçlarına karışan hata miktarı, yönü ve kaynağı bellidir. Hatayı engellemek -düzeltmek daha kolaydır.	

hata miktarı, yönü ve kaynağı gen. belli değildir!	3) TESADÜFİ * Tesadüfi (Rastlantısal) hata * Şansla (tesadüfen) ortaya çıkar. * Ne yönde ve ne ölçüde karıştığı => Genellikle bilinmeyen hatalardır. * Ölçme sonuçlarına tek yönlü olarak karışmaz! → Bazen Pozitif bazen de Negatif yönde etki eder
	Ölçme sonuç. karışan hata miktarı, yönü ve kaynağı genellikle belli değildir! Hatayı engellemek -düzeltmek daha zordur!

* Sabit ve tesadüfi olmayan hatalar → Tesadüfi değişken olma özelliğindedir. (Psikometride hata kuramı tesadüfi hatalar üstüne kurulmuştur.)
--

TESADÜFİ HATALARIN DÖRT KAYNAĞI?	
1) Ölçme İşlemini Yapan Kişiden / Öğretmenden Kaynaklanan Hata:	
1. Ölçme işlemi sürecinde: - Öğretmen, test katılımcısının dikkatini dağıtabilir - kaygısını arttırabilir 2. Ölçme işlemi sonrasında: - Puanlamadaki dikkat ve titizliğin değişmesi, yorgunluk, maddi hata vb.	
2) Ölçme Aracından Kaynaklanan Hata:	
1. Ölçme araçları hazırlanırken maddelerin iyi ifade edilmemesi 2. Araçta kullanılan dil, dil bilgisi ve imla sorunları 3. Maddelerde anlatım bozukluğu bulunması 4. Muğlak (kapalı) - belirsiz (müphem) ifadeler 5. Ölçme aracının yapısı sorunu - Homojen (benzeşik) maddelerden oluşan bir araç(test) - Heterojen (ayrışık) maddelerden oluşan bir testten daha güvenilirirdir. 6. Ölçme aracının uzunluğu sorunu * Madde sayısı ile güvenilirlik arasında doğru orantılı ilişki vardır. * Ölçme aracındaki madde sayısı arttıkça - Yorgunluk, dikkat azalması vb. sebebiyle hata miktarı artar. 7. Seçenekli testlerde Şans başarısı faktörü * Bilişsel özellikleri ölçen testlerde - Eğer seçenek verilmişse şans başarısı karışma olasılığı artar. (Şans başarısı : Salt tahminle doğru yanıt bulma olasılığı)	
3) Bireyden / Öğrenciden Kaynaklanan Hata:	
* Bireylerin fiziksel, fizyolojik ve psikolojik durumları (Uykusuzluk -açlık) * Grubun homojen ya da heterojen olması Daha heterojen gruplarda güvenilirlik katsayısı → Artar Daha homojen gruplarda güvenilirlik katsayısı → Azalır.	
4) Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Hata:	
* Ölçmenin yapıldığı fiziksel ortamdan kaynaklanan hatalardır: “ Koku, görsel uyarcıların fazlalığı, ergonomi vb....”	

GEÇERLİLİK - GÜVENİLİRLİK - HATA İLİŞKİSİ

GEÇERLİLİK → Tüm hata kaynaklarından etkilendir.
GÜVENİLİRLİK → Yalnızca **Tesadüfi Hatalardan**

GÜVENİLİRLİK → GEÇERLİLİK için bir ön şarttır

Ancak
Yeterli şart değildir.

GÜVENİLİR olması → **GEÇERLİ** olacağı anlamına gelmez!
GEÇERLİ ise → Büyük olasılıkla **GÜVENİLİR**'dir.

Ölçme aracının **geçerliliği** ve **güvenilirliği** diye bir şey yoktur!
 Ölçme araçlarından elde edilen "**Puan**" → - Geçerli ve güvenilir olabilir.

Geçerlilik ve güvenilirlik Varlık-yokluk sorunu değil! (Derece sorunudur)

- * Bir testten elde edilen puanlar :
Yüksek / Orta / Düşük **düzeyde** geçerli
Yüksek / Orta / Düşük **düzeyde** güvenilir
(biçiminde nitelendirilir.)

Ölçme Araçlarının Psikometrik Nitelikleri Şu Durumlara Göre Değişebilir:

1. Ölçme amacının değişmesi	4. Madde değişiklikleri
2. Uygulama grubunun değişmesi	5. Farklı kültürler
3. Dilin eskimesi / değişmesi	6. Kuramsal bilgi değişiklikleri

KORELASYON

KORELASYON:

- * En az iki **değişken** arasında **karşılıklı** bir ilişkinin varlığını inceler.
İlişkinin **yön** ve **miktar** bilgisini veren **istatistik** bir tekniktir.

"Öğrencilerin ders tutumları ile başarıları arasında bir ilişki var mıdır?"
 "Saç uzunluğu ile zekâ arasında bir ilişki var mıdır?"

- * Geçerlilik ve güvenilirlik genellikle **korelasyon temelli analizlerle** bulunur.
- * **Korelasyon**(co-relation) ("**r**" ile sembolize edilir.)

- * **Korelasyon** "-1" ile "1" arasında değer alır.

- Pozitif korelasyon** → İki değişken arasında **doğru orantılı** ilişkidir.
"Ders çalışma süresi ile sınav notu" → **Pozitif bir korelasyon**
- Negatif korelasyon** → İki değişken arasında **ters orantılı** ilişkisidir.
"Ders süresi ile dikkat" → **Negatif bir korelasyon**

- * **±1** Korelasyon → **Mükemmel korelasyon**
1 Korelasyon → **Mükemmel doğru orantılı ilişki**
-1 Korelasyon → **Mükemmel ters orantılı ilişki**
0 (sıfır) Korelasyon → **İki değişken arasında sistematik bir ilişki yok!**
 → (Mükemmel ilişkisizlik)
 "Öğretmen boyları ile aylık ücretleri" → Arasındaki korelasyonun **sıfırdır**.

KORELASYONUN TEMEL KAVRAMLARI

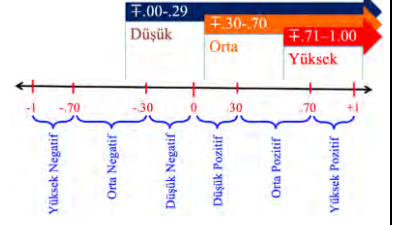
Şekil 2: Korelasyonun temel kavramları

Korelasyon Katsayısı:

İki tür belirleme yapılır:
(Yön - Miktar)

Yön → **Negatif - pozitif**

Miktar → **Düşük- Orta - Yüksek**

Şekil 3: Korelasyonun miktarı

Not 1:

- * Bir korelasyon katsayısının **negatif** ya da **pozitif** olması
 ⇒ **Büyüklik-küçüklük belirtmez!** (Yön bildirir.) (Mutlak Değer)

Not 2:

- * **Korelasyon katsayısı ile neden-sonuç ilişkisi kurulamaz!**

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ

1) KAPSAM GEÇERLİLİĞİ:

- * Özellikle **başarı testlerinde** aranan bir **geçerlilik sorgulamasıdır**.
- * Bir testin ölçülmek istenen davranışları **ne derece kapsadığıyla** ilgilidir.

2) ÖLÇÜT DAYANAKLI GEÇERLİLİK:

- * Puanların **ölçüt bir puanla** karşılaştırılması ile araç **geçerlilik** ilişkisi

3) YORDAMA GEÇERLİLİĞİ:

- * Yordama, **tahmin** demektir. (Ancak her tahmin yordama değildir!)
- (Geçerli ve güvenilir bir veri → Bu verinin **sinanabilir** olması gerekiyor.)
- * **Yordama**, eldeki bu nitelikteki **veriden** yola çıkarak,
 → Geleceğe, henüz gerçekleşmemiş bir **olguya ilişkin** yapılan **tahmindir**.

- * **Seçme / yönlendirme amaçlı testlerde**
Y.G. → Yüksek olmalı

Seçme amaçlı testler
YKS, KPSS, LGS vb.
Yönlendirme amaçlı
Yetenek testleri
İlgi envanterleri

	YKS Puanı	Akademik Ortalama
Tarik	438.636	3.54
Esm	348.545	2.45
Begüm	456.344	3.39
Ozan	399.987	2.23
Defne	382.654	2.34
.....	480.334	3.45
.....	287.987	1.67
.....	381.954	3.88
.....	250.897	3.91
Ümit	343.019	3.26

Şekil 5: Bir yordama geçerliliği çalışma örneği

- * **Ölçüt puan** testin tahmin etmeye çalıştığı → **Özelliktir**.
- * **Ölçüt puan** gelecekte belli olacağından → **Beklenir**

4) ZAMANDAŞ GEÇERLİLİK:

- * Diğer adları: **Hâlihazır / Benzer ölçekler / Uygunluk geçerliliği**
- * **Ölçüt puan** eş zamanlı olarak elde edilebilir.
 ⇒ Geçerliliği yüksek bir **aracın** puanı → **Ölçüt puan** olarak ele alınabilir.
 ⇒ Sonra **ölçme aracı** ve **ölçüt araç aynı zamanda** uygulam
 - İki araçtan elde edilen puanlar arasındaki **ilişki** incelenir....

Şekil 6: Bir zamandaş geçerlilik çalışma örneği

	Benlik Algısı Ölçeği Puanları	Ölçüt Puanı Öz-saygı Ölçeği Puanları
İrem	54	32
Metin	98	54
Erdal	128	98
Dilek	89	65
Çağdaş	101	54
.....	87	56
.....	98	58
.....	67	65
.....	122	80
Sedef	79	88

- * Z.G. te **geçerlilik katsayısının** -1 ile 1 arasında **değişmesi** beklenir.
- * Ölçüte bağlı olarak **geçerlilik katsayısı**
 → **±1'e** yaklaştıkça **artar**, **0'a** yaklaştıkça **düşer**.

Şekil 7:
Geçerlilik katsayısı

5) YAPI GEÇERLİLİĞİ:

- Yapı geçerliliği**,
 - Bir testin **dayandığı** kuramsal temelleri **ne derece iyi örneklediğiyle** ilgilidir.
- * **Yapı geçerliliği**
 - Testin ölçtüğü **niteliklerin** neler olduğunu **araştırma** ve
 - Kişilerin elde ettikleri **puanların** **ne anlama geldiğini** açıklama çabasıdır.

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ

Bir Testin Kapsam Geçerliliğinin Yüksek Olması (İki kritere bağlı)

1. Testteki sorular ölçülecek içeriği → Yeterli ve dengeli biçimde ölçmeli
2. Her bir soru ölçmek istediği özelliği → Doğrudan ölçmeli.
(Kazanımla doğrudan ilgili olmalı)

Kapsam Geçerliliği Sorgulama Yöntemleri

1) Mantıksal / rasyonel yöntemler:

a) Belirtke tablosunun hazırlanması:

* Ölçülen kapsam dâhilinde davranışların belirlenmesi yöntemidir.

b) Uzman görüşüne başvurulması:

* Uzmanla belirtke tablosu ve maddeler sunulur:

- Soruların konu kapsamını
- Yeterli ve dengeli bir ölçme durumunu
- Soruların kazanımlarla ilgisi değerlendirmesi istenir.

2) İstatistiksel yöntemler:

* Uzmanlardan alınan dönütler çözümlenebilir ya da
- Uzmanların değerlendirmesi istenir. (Uzmanlar arasında uyum test edilir.)

GÜVENİLİRLİK

Güvenilirlik tesadüfi hatalardan arınık olma durumudur.

Güvenilir bir ölçme aracı

Aynı özelliklerle ilgili arka arkaya ölçmelerde → Aynı sayısal sonucu verir.

İki Ölçüm Arasındaki Uyumsuzluk Nedenleri?

- 1) Bir hareketten diğerine, “dikkat ve çaba” değişebilir.
- 2) Uzun periyotlarda puan değişmesi
- 3) İkinci ölçümde daha açık/kapalı soruların kullanılması

Gerçek Puan – Standart Sapma

* Ölçme, hatalar giderilene kadar sürdürülürse Gerçek puan elde edilir.
- Ancak davranış örneği sınırlı → Gözlenen puan gerçek puandan farklıdır.
- Buradaki farklılık → Ölçme hatasıdır.

“Bir koşucu farklı zamanlarda 23.7, 24.0, 25.1 ... saniyelerde koşmuş olsun.
- Bu ölçümlerin ortalaması 24.7 ise → Gerçek puanı 24.7’dir.”

* Ölçmenin standart hatası: $S_h = s\sqrt{1-r_x}$ formülü ile bulunur.
(S_h = Ölçmenin standart hatası s = Standart sapma r_x = Güvenilirlik katsayısı)

* Bir ölçme işleminde standart hatanın düşük olması:

1. Güvenilirlik katsayısının → Yüksek ve
2. Standart sapmanın → Düşük olmasına bağlıdır.

* Ölçmenin standart hatası yükseldikçe (Bireylere rastgele puan vermiş gibidir)
- Güvenilirliğin kestirilmesi çok önemlidir.

* Güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında değişir.

- Kabul edilen aralık: 0.70 ve üstü ölçüt
- Genel yetenek gibi bilişsel özellik ölçen testlerde
⇒ Güvenilirlik katsayısının 0.90 ve üzerinde olması arzu edilir.

Şekil 8: Güvenilirlik katsayısı

GÜVENİLİRLİK KESTİRİM YÖNTEMLERİ

GÜVENİLİRLİK (KESTİRİM) YÖNTEMLERİ

A) Birden çok uygulamaya dayalı yöntemler:

1. Test-tekrar test yöntemi
2. Eşdeğer (paralel) testler yöntemi

B) Tek uygulamaya dayalı yöntemler:

1. Eşdeğer yarılar yöntemi
2. KR-20 yöntemi
3. KR-21 yöntemi
4. Cronbach alfa yöntemi
5. Hoyt'un varyans analizi yöntemi
6. McDonald omega yöntemi

A) BİR DEN ÇOK UYGULAMAYA DAYALI GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ

1) TEST-TEKRAR TEST YÖNTEMİ:

* Bir test, aynı gruba, belli bir zaman aralığıyla iki kez uygulanır.

* İki uygulamanın puanı arasındaki korelasyon hesaplanır.

⇒ Korelasyon katsayısına elde edilir. (Kararlılık katsayısı)

* Test-tekrar test yöntemi

* T.T.T. Yöntemi Benzer ölçekler geçerliliği, hâlihazır geçerlilik, uygunluk geçerliliği olarak da geçer.

	Ankisiyete Ölçeği Puanları X ₁	Ankisiyete Ölçeği Puanları X ₂
Ceren	54	50
Filiz	98	110
Ayдын	128	120
Ece	89	80
Deniz	101	101
—	87	85
—	98	106
—	67	59
—	122	119
Dursun	79	82

Kararlılık Katsayısı

Korelasyon (r)
1'e yakın

Şekil 10: Test-tekrar test yöntemi çalışma örneği

Not: Güvenilirliğin kararlılık, tutarlılık ve duyarlılık sorunu vardır.

* T.T.T. Yöntemi ile güvenilirlik kanıtı → Kararlılık boyutuyla ilgilidir.

* T.T.T. Yöntemi → Güvenilirliğe ilişkin tümel bir sonuç ortaya koymaz!

* T.T.T. Yöntemi → Özelliğin kararlı olduğu durumlarda uygulanmalıdır.

(Testin ölçtüğü özellik sürekli değişkenlik gösteriyorsa kullanılmamalıdır!)

“Genel zihin yetenekleri, kişilik testleri, ilgi envanterleri, tutum ölçekleri” vb.

* T.T.T. Yöntemi → Yetenek testleri, kişilik envanterlerinde tercih edilir.

* T.T.T. Yöntemi → Başarı testleri için pek tercih edilmez!

2) EŞDEĞER (PARALEL) TESTLER YÖNTEMİ

Bu bölüm ana PDF’de atlanmış!

B) TEK UYGULAMAYA DAYALI GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ

1) TEST YARILAMA YÖNTEMİ: (Eşdeğer Yarılar / İki Yarı Güvenilirliği)

* Test iki eşdeğer yarıya bölünür.

- İki yarıdan alınan puanlar arasındaki tutarlılık incelenir.

* Yarılardan alınan toplam puanlar arasında korelasyon hesaplanır.

* Ancak elde edilen katsayı korelasyonun yarı puanlardan elde edildiği için

- Testin tamamına ilişkin bir tutarlılık bilgisi vermez! (Yarı güvenilirlik)

- Testin tümüne ilişkin bir güvenilirlik katsayısı: Spearman-Brown formülü

* Bir test iki eşdeğer yarıya nasıl bölünür?

a) İlk yarı ve son yarı b) Tek ve çift c) Rastlantısal yöntem

(Her teste uygun değil!)

* Basitten zora ise

* Kümelene varsa

* Madde sayısı çok ise

	Türkçe Testi	1. YARI	2. YARI
Deniz	48	20	28
Şebnem	98	50	48
Ufuk	66	32	34
İşıl	88	44	44
Sinem	32	20	12
.....	70	30	40
.....	62	28	34
.....	40	20	20
.....	60	28	32
Sinan	66	36	30

Testin yansına ilişkin tutarlılığı verir. Bu korelasyon testin tamamına nasıl genellenir?

Korelasyon (r)

Spearman-Brown Eşitliği

İç tutarlılık katsayısı

Şekil 11: Test yarılama yöntemi çalışma örneği

B) TEK UYGULAMAYA DAYALI GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ (DEVAM)
2-3) KUDER-RICHARDSON 20 VE 21 YÖNTEMLERİ:
<ul style="list-style-type: none"> * Kuder-Richarson 20 ve 21 (KR-20 ve KR-21) - Test kendi içinde tutarlı bir bütün oluşturmuş mu? (İç tutarlılık) - İç tutarlılık katsayısı elde edilir. * Puanlamanın kategorik olduğu ölçme araçları için uygundur. (D:1 Y:0 Boş:0 puan) (İki seçeneekli cevap) * Eğer maddeler farklı ağırlıklarla puanlanmışsa ya da Puanlar şans başarısı için düzeltilmişse => Bu formüller kullanılmaz!
4) CRONBACH ALFA YÖNTEMİ:
<ul style="list-style-type: none"> * Ölçme aracının puanlaması çok kategorili ise kullanılır. - KR-20 ile aynı mantık üzerine kuruludur. * Elde edilen katsayının ismi yine iç tutarlılık katsayısıdır.
5) HOYT'UN VARYANS ANALİZİ YÖNTEMİ
Bu bölüm ana PDF'de atlanmıştır!
6) MCDONALD OMEGA YÖNTEMİ
Bu bölüm ana PDF'de atlanmıştır!

GÜVENİLİRLİĞİ VE GEÇERLİLİĞİ ARTIRMA YOLLARI Güvenilirliği Artıran Temel Kavramlar ve Eylemler (Güvenilirlik tesadüfi hatalardan arınık olma durumudur)
1. Testteki madde sayısı arttıkça → Duyarlılık artar / Güvenilirlik artar.
2. Bir ölçmede puanlayıcı sayısı arttıkça → Güvenilirlik artar.
3. Puanlama nesnelligi → Güvenilirliği etkiler.
<ul style="list-style-type: none"> - Testi farklı kişiler veya aynı kişi farklı zamanlarda puanlarsa => Puanlar arasındaki tutarlılığa puanlama güvenilirliği denir. * Testin puanı => Puanlayıcıya ya da zamana göre değişmiyorsa → Güvenilirlik artar. * Nesnel Araçlar: “Çoktan seçmeli, derecelendirme ölçeği, kontrol listeleri...” Öznel Araçlar: “Açık uçlu sorulardan oluşan araçlar, mülakatlar vb...” => Öznel araçlar puanlamada nesnel hâle getirilirse → Güvenilirlik artar.
4. * Testteki maddeler açısından
<ul style="list-style-type: none"> - Benzeşiklik (homojenlik) arttıkça → Güvenilirlik artar. (Benzer maddeler arasından seçim zorlaşır. Tesadüfi cevap azalır) - Ayrışıklık (heterojenlik) arttıkça → Güvenilirlik düşer
5. - Veri elde edilecek grubun büyüklüğü arttıkça → Güvenilirlik artar. (Grup üyelerinin fazlalığı, elde edilecek veriyi çeşitlendirir- Grup Heterojenleşir)
6. * Maksimum performansı ölçen testlerde
<ul style="list-style-type: none"> - Ortalama güçlüğe yaklaştıkça ($\bar{P} = .50$) → Güvenilirlik artar. (Grup Heterojenleşir)
7. - Bir madde tüm öğrencilerce aynı anlaşılması → Güvenilirliği artırır. (Maddelerin dil bilgisi kurallarına uygun, açık ve anlaşılır yazılması)
8. Fiziksel ortamın uygun hâle getirilmesi → Güvenilirliği artırır. (Ses, sıcaklık, ışık, koku, dikkat dağıtıcı uyarıcılar, ergonomi vb.)
9. Öğrencilere yönerge vermek
<ul style="list-style-type: none"> -Test almayı → Güdüler Hazırbulunuşluluğu → Artırır. * Bireyden kaynaklanabilecek hataları asgariye indirir.
10. Eğer sürelili test uygulaması ise süre yeterli verilmelidir.
<ul style="list-style-type: none"> - Bu bir hız testi değilse → Herkesin maddelerin tümüne ulaşması beklenir.
11. Uygulamada bireylerin
<ul style="list-style-type: none"> -Dikkatini dağıtacak - kaygısını artıracak davranışlardan kaçınılmalıdır.
12. - Maddeler teste düzgün yerleştirilmeli (Okuma güçleştirilmemeli)
<ul style="list-style-type: none"> - Test katılımcısının yaşına, gelişim düzeyine uygun bir punto - Baskı hataları bulunmamalı
13. Tesadüfi - sabit ve sistematik hatalardan arındırmalıyız.

TEST GELİŞTİRME VE MADDE / SORU TÜRLERİ

TEST TÜRLERİ

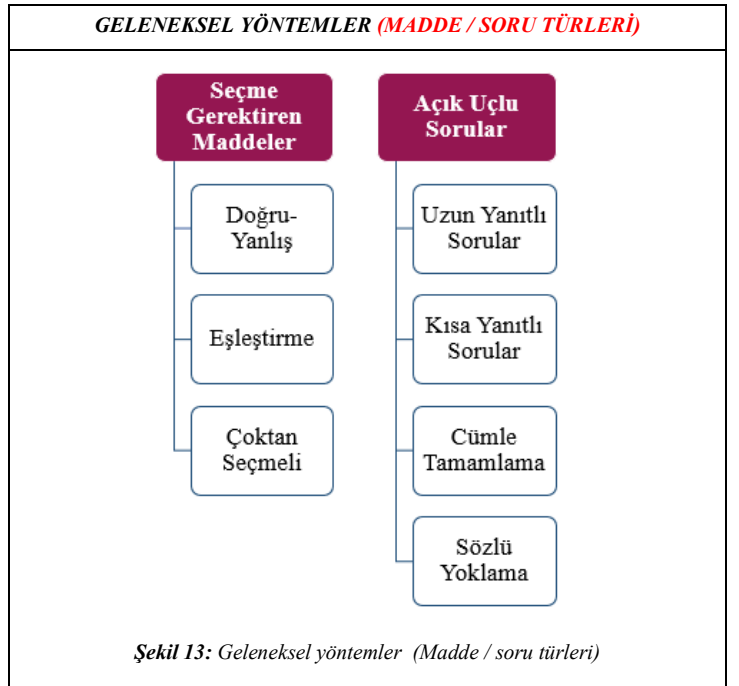
Testi Alan Kişi Sayısına Göre	Testin Uygulanış Süresine Göre	Testin Ölçtüğü Niteliğe Göre	Değerlendirme Yaklaşımına Göre	Hazırlanış Biçimine Göre	Veri Toplama Tekniğine Göre
1. Bireysel	1. Süreli	1. Hız testleri	1. Objektif	1. Standart	1. Performans
2. Grup	2. Süresiz	2. Güç Testleri	2. Subjektif	2. Öğretmen yapımı	2. Kağıt-Kalem

Tablo 4: Test türleri

Tablo 4: Test türleri

TEST GELİŞTİRME Test Geliştirme İşlem Basamakları:
1. Amaç belirleme
2. Kapsam belirlenme - belirtke tablosu hazırlama
3. Denemelik maddeleri / soruları yazma
4. Maddeleri gözden geçirme (redaksiyon) .
5. Denemelik test formu hazırlama
6. Test uygulama
7. Test ve madde istatistikleri hesaplama
8. Seçilen maddelerden nihai form oluşturma

TEST GELİŞTİRME Test Geliştirme İşlem Basamakları: (Öğretmenler açısından daha olanaklı bir test planı)
1. Amaç - davranışları - konuları belirleme
2. Sınav günü - sınav süresi belirleme
3. Belirtke tablosu hazırlama
4. Soru türleri - soru sayısı belirleme
5. Soruların “ortalama güçlüğü ” - “ güçlük dağılımı ” belirleme
6. Soru yazımında izlenecek yolu belirlenmesi
7. Cevap anahtarı - puanlama yöntemi belirleme
8. Ölçme aracını yazma - çoğaltma yöntemi belirleme
9. Sınavın uygulanma kurallarını belirleme
10. Sınavı uygulama - Test ve madde istatistiklerini hesaplama

GELENEKSEL ÖLÇME YÖNTEMLERİ

1) DOĞRU-YANLIŞ MADDELERİ:

- * İfadelerin **doğru mu, yanlış mı** olduğunu denetler.
- * **Doğru- Yanlış** maddelerinde verilen bir tür "**önerme**" dir.
"Cumhuriyet 1920 yılında kurulmuştur (D) (Y)"
- * **Çoktan seçmeli madde türünden sonra en çok kullanılan 2. madde tipidir.**

Avantajları:

1. **Hazırlanması, uygulaması ve puanlaması kolay(kullanışlı)**
2. Soru sayısı artırılabilir.
3. Sistematiik hata karışma olasılığı pek yoktur.

Dezavantajları:

1. **Şans başarısı olasılığı yüksektir.**
2. İyi yazılmazsa genellikle üst düzey bilişsel özellikleri ölçemez.
3. Öğrenme eksiklerini belirleyemez.
4. Yanlış üzerinden öğretim yapılmaz.
5. Her derste/konuda kesin yanlış denebilecek durumlar belirlemek zordur.

- * **İpucu** vermektan kaçınılmalıdır:

"Asla, daima, hiçbir, tümü" vb. ifadelerin → **Yanlış** olma olasılığı yüksektir.
"Genellikle, bazen, sıklıkla" vb. ifadelerin → **Doğru** olma olasılığı yüksektir.

2) EŞLEŞTİRME MADDELERİ:

- * Birbirleriyle ilgili **iki grup** bilginin **eşleştirilmesini** gerektirir.

Avantajları:

- a. **Hazırlanması, uygulaması ve puanlaması kolaydır (Kullanışlılık)**
- b. Soru sayısı artırılabilir.
- c. **Sistematiik hata karışma olasılığı pek yoktur!**

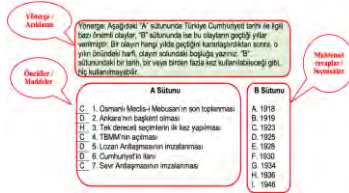
Dezavantajları:

- a. **Şans başarısı olasılığı yüksektir!**
- b. İyi yazılmazsa genellikle üst düzey bilişsel özellikleri **ölçemez!**

- * **Uzun ifadeler öncül** olarak **kullanılmalı**

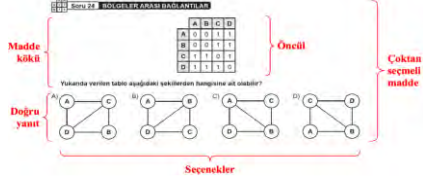
- **Öncüller sütunu** sayfanın soluna / **Cevaplar sağ tarafına** yerleştirilmelidir.

- * **Madde sayısı en az 6, en çok 15** olmalıdır.

3) ÇOKTAN SEÇMELİ MADDELER

- 1) **Hazırlanması zor**
puanlaması kolaydır.
- 2) **Puanlama objektiftir.**
- 3) **Üst düzey becerilerle ilgili madde yazmak zordur!**
- 4) **Doğru cevabı içindedir:**
=> **Sentez** düzeyinde soru sormak **olanaklı değildir!**
=> **Yaratıcılığı denetlenmesi zordur!**
=> **Puanlara şans başarısı karışma ihtimali vardır.**
- 5) **Çok sayıda soru** sorulabilir.
- 6) **Sistematiik hata karışma ihtimali çok düşüktür.**
- 7) **Çeldirme mantığı** temellidir.

- * **Seçenekler birbirleriyle tutarlı** olmalıdır. → **İpucu vermemelidir.**

- * Bazı kelimeler **ipucu** vermek demektir!

"Asla, daima, hiçbir, tümü" vb. ifadelerin → **Yanlış** olma olasılığı yüksektir.
"Genellikle, bazen, sıklıkla" vb. ifadelerin → **Doğru** olma olasılığı yüksektir.

- * Birbirinin **tam zıttı** olan durumların seçeneklerde **verilmemelidir.**
- **Biri doğru** olacağından **şans başarısı artar / geçerlilik ve güvenilirlik düşer.**

- * Doğru cevapların bir **örüntü** göstermemesi gerekir. (Dağıtılırken dikkat!)

- * "**Hepsi**" ve "**hiçbiri**" bir seçenek olarak kullanılmamalıdır.

- * **Seçenekler bir sıra ile** verilmelidir. (Alfabetik veya büyüklük)

GELENEKSEL ÖLÇME YÖNTEMLERİ (DEVAM)

4) AÇIK UÇLU SORULAR

- * **Açık uçlu sorular ikiye ayrılır** [Pikometri alanyazınında(literatürde)]:

- a) **Uzun yanıt** gerektiren maddeler
- b) **Yanıtı sınırlı** maddeler

- * **Ancak bu testler (sahada):**

A) ESSAY (YAZILI YOKLAMA):

- * Sorulara **cevap** vermede **sınırsız bir özgürlüğü** vardır.

Avantajı: - Öğrencinin bilgisi ile zihninin nasıl işlediğini anlayabilme
- Anlatım becerisi iyi olan öğrencilere avantaj sağlar.

Dezavantajı: Sınırlı bilgi ile aklına estiği gibi uzun cevaplar yazabilir.

- * **Dünyada en eski ve en çok tercih edilen testlerden biridir.**

- **Pratik nedenler:** Hazırlanması kolaydır.

- **Eğitsel nedenler:** Üst düzey bilişsel becerileri ölçmede geleneksel yöntemler arasında en avantajlı olanıdır.

- * Yazma, problem çözme vb. becerileri ölçmek için çok kullanışlıdır.

- * **Çok fazla soru sorulamıyor** → Bir dezavantajdır.

- * Puanlar, sadece bilgiyi ölçmemesi → Sistematiik hata miktarını artırabilir.
Puanlama **özneliği** belki de en önemli **dezavantajıdır.**

"Essay"de Nesnellığı Artırma Yolları:

- 1) Ayrıntılı bir cevap anahtarı çıkarılmalıdır.
- 2) Öğrenci ne yaparsa kaç puan verileceğinin belirlenmesi gerekir.
- 3) Bütüncül (holistik) ya da analitik rubrik hazırlanabilir.

B) KISA CEVAPLI SORULAR:

- * Bir **sözcük, rakam, tarih** ya da **en çok bir cümle** ile **cevaplanır.**

- * Öğrencinin **akılının estiği cevabı yazmasını** engeller. (Nesnellik artar)

- * **Uzun cevaplı** sorularda olduğu gibi **ayrıntılı cevap anahtarı** olmalıdır.

Avantajları:

1. **Hazırlanması, uygulaması ve puanlaması kolay** (kullanışlıdır)

- b. Soru sayısı artırılabilir.

- c. **Sistematiik hata karışma olasılığı pek yoktur.**

Dezavantajları:

- * **Üst düzey bilişsel özelliklerin ölçülememesi** yine bir **dezavantajıdır.**

C) CÜMLE TAMAMLAMA (BOŞLUK DOLDURMA) SORULARI:

- * **Cümle tamamlama** (boşluk doldurma), **kısa cevaplı / sınırlı cevap** gerektirir.

- * **Hazırlanması oldukça kolaydır.**

- * **Kim, ne, nerede, ne zaman?** sorularına cevap olabilecek **ölçme** sorularıdır.

- * **Cümleler** ders kitabından **aynen alınmamalı** (Kendi sözcükleriyle tekrar...)

Avantajları:

- a. **Hazırlanması, uygulaması ve puanlaması kolaydır** (Kullanışlı)

- b. Soru sayısı artırılabilir.

- c. **Sistematiik hata karışma olasılığı pek yoktur!**

Dezavantajları:

- İyi yazılmazsa genellikle **üst düzey bilişsel özelliklerin ölçülememesi**

- * Her maddenin → Yalnızca **tek doğru cevabı olmalı** (açık-net)

- * **Maddenin cevabının bulunmasında** → **İpuçları** verilmemeli.

- * **İlköğretimde cevapların ayrı bir kâğıdına** işaretletilmesi **uygun değildir!**

- * Bir cümlede **çok sayıda boşluk** bırakılmamalı

- * **Cümleden sadece anahtar** nitelikli **anamlı ve önemli** sözcükler **çıkartılmalıdır.**

D) SÖZLÜ YOKLAMA:

- * **Sözlü sınavlar ciddi bir ölçme hatası barındırma potansiyeline** sahiptir.

- * **Dile dayalı becerilerin ölçülmesi** için geleneksel yöntemler içindeki **tek türdür.**

"Sözlü anlatım, diksiyon, y. dil dersinde konuşma, solfej ve şarkı söyleme..."

- * Sorular **sözlü olarak sorulur** ve **cevap sözlü olarak verilir.**

- * **Bireysel bir testtir** → Her öğrenciye **ayrı soru sorma zorunluluğu vardır.**

- * **Bireysel bir testtir** → Tüm öğrencileri test etmek için **çok süre gereklidir.**

- * **Cevaplarda** çoğu zaman **düşünme** ve **tasarlamaya** pek **zaman vermez!**

- * Öğrencinin **ayağa / tahtaya kaldırılması** ve **kaygı** ...

⇒ **Bireyden kaynaklanan hata miktarını artırabilir.**

- * Öğretmenin **ölçme sonucuna sistematiik hata karıştırma olasılığı** **yükselir.**

- * **Sözlü anlatım becerisi** iyi olan (daha az bilse de) → **Yüksek puan** alabilir.

- * Öğrencinin **kılık-kıyafeti, diksiyonu, hâl ve hareketleri**

⇒ Puanlamaya **artı** ya da **eksi** yönde etki edebilir.

- * **Çok fazla soru sorulamayacağı için** → **Kapsam geçerliliği problemi** olabilir.

Not:

Davranışlar, yazılı sınavla yoklanabiliyorsa **sözlü sınav yapılmamalı!**

a) *Yarı yapılandırılmış*   b) *Tam yapılandırılmış* bir formatta da olabilir.

GELENEKSEL VE DESTEKLEYİCİ YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 7:

Geleneksel ve destekleyici yöntemlerin karşılaştırması (avantaj ve dezavantaj)

GELENEKSEL YÖNTEMLER	DESTEKLEYİCİ YÖNTEMLER
Ürün değerlendirilir.	Süreç ve ürün birlikte değerlendirilir.
Öğrencinin ulaştığı noktanın tespiti önemlidir.	Ne öğrendikleri yanında, öğrendiklerini nasıl kullandıklarıyla ilgilenilir.
Essay dışında genellikle üst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesinde yetersizdir.	Üst düzey bilişsel düşünme becerilerine odaklanır.
Değerlendirme öğrenmeden ayırır.	Değerlendirme öğrenmeyle bütünleşmiştir.
Bireyden ziyade gruba odaklıdır.	Odak noktası gruptan ziyade bireydir.
Başarının bireyler arası değerlendirilmesine odaklıdır.	Öğrencinin bireysel olarak gelişimine odaklıdır.
Geçerlilik ve güvenilirlik kontrolü daha kolaydır.	Geçerlilik ve güvenilirlik problemi olabilir.

TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

1) TEST İSTATİSTİKLERİ:

* Ölçme işlemi sonucunda bireylerin **toplam puanları üzerinden hesaplanır.**

* Eğitimde **en sık kullanılan istatistikler:**

1. Merkezî Eğilim Ölçüleri
2. Değişkenlik Ölçüleri
3. Dağılım Özellikleri
4. Standart Puanlar ...

1. MERKEZİ EĞİLİM ÖLÇÜLERİ:

a) Aritmetik ortalama b) Medyan (ortanca) c) Moddur.

* **Temel işlevi** (üçünün de) bir puan dizisindeki **merkezi** bulmaktır.

Merkezî Eğilim Ölçüsü Hesaplamak Ne işimize yarar?

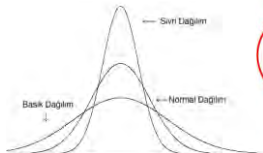
* **Merkezî eğilim ölçüleri**
- Ortalamalar ve grup başarısı... hakkında **kabaca fikir yürütmemizi sağlar.**

2. DEĞİŞKENLİK ÖLÇÜLERİ:

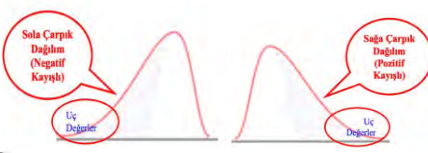
- a) Ranj (dizi genişliği)
- b) Varyans
- c) Standart sapma
- d) Çeyrek sapma

Değişkenlik ölçüleri

- * Grubun kabaca **homojen** ya da **heterojen** olup olmadığını gösterir.
- * Puanların **değişkenliği** grup hakkında **bilgi elde etmemizi sağlar.**
- * Bu istatistikler genellikle **histogramlar** ya da **çizgi grafikleri** ile gösterilir.

Şekil 17: Normal, sivri ve basık dağılımlar

Şekil 18: Sola ve sağa çarpık dağılımlar

* **Sivri, basık, sola - sağa çarpık olanlar Normalden sapmış dağılımdır.**

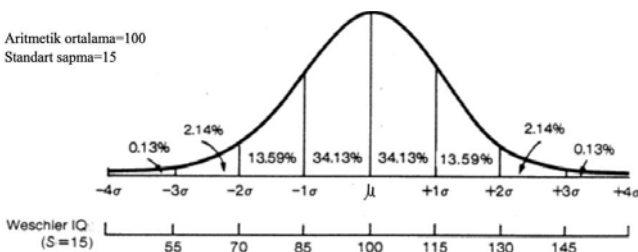
Normalden sapma durumlarının pek çok nedeni olabilir:

- 1) Grup sayısının az veya testin **kolay** ya da **zor olması**
- 3) Grubun ölçülen özellik açısından **genel niteliği**... etkilidir.

NORMAL DAĞILIM

=> Bir kişinin
- Ortalamadan **kaç standart sapma uzaklaştığını** ve **gruptaki yerini** gösterir.

Aritmetik ortalama=100
Standart sapma=15

Şekil 19: Standart normal dağılım altında yer alan alanlar

TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ (DEVAM)

2) MADDE İSTATİSTİKLERİ:

* Ölçme işlemi sonucunda Bireylerin **madde puanları üzerinden hesaplanır.**

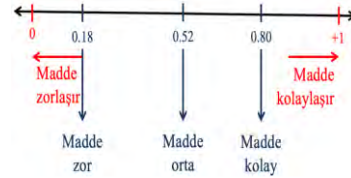
* Eğitimde **en sık kullanılan istatistikler:**

- a) **Madde güçlük indeksi**
- b) **Madde ayırt edicilik indeksi**
- c) **Madde güvenilirliği**

1) MADDE GÜÇLÜK İNDEKSİ:

* **Maddenin kabaca Zor mu?, Orta mı?, Kolay mı?** olduğunu gösterir.

Şekil 20: Madde güçlük indeksi

* **Madde güçlük indeksi**

- * 1'e yakın → **Madde kolaylaşır**
- * 0'a yakın → **Maddenin zorlaşır**
- * 0.50 civarı → **Ortalama güçlük**

* **Testin Ortalama Güçlüğü:**

→ Madde güçlükleri toplamının madde sayısına bölümü

Test zor ya da kolay olursa ne olur?

- 1) Bir test **zorlaştıkça** → **Dağılım sağa çarpık**
kolaylaştıkça → **Dağılım sola çarpık** olma olasılığı artar.

- 2) Grup, başarı düzeyi açısından **homojenleşmeye** başlar
=> **Homojen** bir dağılımda testin **güvenilirlik katsayısı** düşebilir.

2) MADDE AYIRT EDİCİLİK İNDEKSİ

=> **Maddenin bilenle - bilmeyeni ayırt edip edemediğine** ilişkin bir istatistiktir.

- * -1 ile 1 arasında değer alır.
- * 0.30 ile 1 arası **ayırt edici** olarak nitelendirilir.

Şekil 21: Madde ayırt edicilik indeksi

1. EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI Tarihi, Önemi ve Türkiye'den Sonuçlar

Kavramlar

* İlk kavram => Sıklıkla **"Başarı"** ("Erişi") olarak ifade edilir.

1) BAŞARI KAVRAMI:

a) **Günlük hayatımızda** genellikle **olumlu** bir özellik olarak değerlendirilir.

b) **Eğitim alanında başarı**

* Belirli bir **konu** veya **uygulama alanında** kazandırılan **kazanımlara**
=> Bireylerin **ulaşma / erişme düzeyleridir.** (gösterge)

2) BECERİ KAVRAMI:

* **Başarıdan farklı olarak** (Tekil kazanımlardaki erişim düzeylerinden ziyade)

- * Öğrencilerin **bilgi** ve **becerilere** sahip olduktan sonra
- Bunları **ne kadar kullanabildiğine dair** bir göstergedir.

Eğitimin daha geleneksel olduğu zamanlarda

- * Bilgiye **sahip olmak**, bilgiyi **ezberde tutmak / hatırlamak kıymetliydi.**
- Günümüzde **bilgiye ulaşmak** gittikçe **kolaylaştı.**
- => **Şimdi artık bu bilgileri uygun durumlarda kullanmak önemli.**
- Bu da **beceri kavramının** önemini öne çıkarmıştır.

3) OKURYAZARLIK (literacy) KAVRAMI:

* **Okuryazarlık "Beceri"** ile çok ilişkilendirilir → Bir **beceri türüdür.**

PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

- => Dünyada **eğitim izleme araştırmalarından** biridir.
- => Bu programda **ölçülen özellikler "okuryazarlık"** olarak tanımlanır.

Okuryazarlık:

- * Özellikle belirli bir alanda
- **İlgili doğru bilgileri bulma** ve **yanlış bilgilerden ayıklama (analiz yapma)**
- **Bu bilgileri gerçek** ya da **tasarlanmış durumlarda kullanma becerisidir.**

Devam →

1. EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI Tarihi, Önemi ve Türkiye'den Sonuçlar (DEVAM)
3) OKURYAZARLIK (literacy) KAVRAMI (DEVAM): * Birçok çağdaş eğitim sisteminde (Eğitim sistemimizde de) Amaç: - Salt bilgi ile birlikte çeşitli beceriler ve gerekli tüm altyapıyı kazandırmaktır. * Bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucunda bilgiye ulaşma kolaylaştı. * 2000'li yıllardan sonra - Bilgiyi uygulama becerisi kazandıracak şekilde revizyona gitmeye zorladı. → Problemleri çözebilecek becerileri kazandırma amaçlardan biridir. * Bu beceriler yalnız eğitim açısından değil - Bireylerin istihdam edilebilirliklerini artırmak için önemlidir. - Eğitimin yanında iş gücü piyasasında da ihtiyaç duyulmaktadır. * Bu becerilere sahip insan kaynağının yetiştirilmesi ülkelerin en büyük önceliğidir. => Eğitim de bu becerilerin kazandırılmasında en önemli araçtır. Bu nedenle ülkeler eğitim sistemlerine => Öğrencilerin okuryazarlıklarını geliştirmeye gayret etmektedir.

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI	
NE ZAMAN NE AMAÇLA ORTAYA ÇIKTI?	
<p>UMİÇ (Uluslararası Matematik İzleme Çalışması)</p> <p>* 1964'te ilk ulusal izleme araştırmalarındandır.</p> <p>* IEA tarafından gerçekleştirildi.</p>	<p>IEA GERÇEKLEŞTİRDİ → UMİÇ (1964)</p> <p>IEA GERÇEKLEŞTİRDİ → TIMSS</p>

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI İZLEME ÇALIŞMALARINA İLGİNİN SEBEPLERİ
1) Karşılaştırılabilir Veri İhtiyacı * Eğitime önem veren ülkeler eğitimi önemli bir yatırım alanı görmektedir. * Farklı yaklaşımlar izleyen ülkeler şu geri bildirimlere ihtiyaç duyar: 1) Eğitimi nereye götürüyoruz? 2) Diğer ülkelerden ne gibi farklılıklara sahibiz? 3) İsteddiğimiz ivmeyi yakalayabildik mi? * Cevap → Ülkeler arasında karşılaştırılabilir veridedir. * 1960'lı yıllarda IEA → UMİÇ ile başladı. TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)nda => Matematik ve fen değerlendirilmektedir. PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması)nda => Okuma becerileri değerlendirilmektedir. * İzleme çalışmalarının kapsamı günümüzde - Sosyal ve duygusal beceriler - Yetişkinlik becerileri - Vatandaşlık becerileri - Dijital okuryazarlık gibi => Çok farklı alanları da içerecek şekilde genişlemiştir. 2) İhtiyaç Duyulan Bulguların Sunması (Bağlamsal ve Bütüncül İlişkilere Dair) * İzleme Çalışmaları * Bilginin kapsamı ve bağlamı hakkında öğrenci performansındaki değişimin => Birçok özellikle ilişkili olup olmadığı konusunda bilgi verir. * İzleme Çalışmalarında öğrencilerin akademik başarılarının - Okul iklimi, eğitim yatırımları, öğretmen özellikleri ve öğrencilerin özelliklerine göre nasıl değiştiği gibi önemli sonuçları görebiliriz. * Bu bilgiler farklı ülkelerdeki durumu değerlendirmemizi sağlar. * Veriler son derece önemlidir. (Eğitim politikacıları, eğitim araştırmacıları ve tüm paydaşlar açısından) * İzleme çalışmaları genel olarak: Eğitim performansının nereden nereye geldiğini bütüncül bir değerlendirmesi

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI	
GÜNÜMÜZDE EN YOĞUN KATILIM GÖSTERİLEN ÇALIŞMALAR	
<p>OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)</p> <p>PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)</p> <hr/> <p>PISA, OECD'nin geliştirdiği ve (3 yıllık periyotlarla uygulanan izleme çalışması.)</p> <hr/> <p>OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)</p> <p>* Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu bir örgüttür.</p> <p>Temel amacı</p> <p>* Üye ülkelerle ekonomik iş birliği ile => Programlarla birlikte kalkınmayı sağlamaktır.</p> <p>* Eğitimi araç olarak görmektedir.</p>	<p>OECD GELİŞTİRDİ → PISA</p> <p>PISA (3 yıllık periyotlar)</p>

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI	
GÜNÜMÜZDE EN YOĞUN KATILIM GÖSTERİLEN ÇALIŞMALAR	
IEA (Ulusl.Eğitim Başarılarını Değerl. Kuruluşu) TIMSS (Ulusl. Matematik ve Fen Eğilimleri Araşt.) ----- PIRLS (Ulusl. Okuma Becerilerinde Gelişim Araşt.) * Bir <i>izleme çalışmasıdır.</i>	IEA GELİŞTİRDİ → TIMSS TIMSS (4 yıllık periyotlar) ----- IEA GELİŞTİRDİ → PIRLS PIRLS (5 yıllık periyotlar)
TÜRKİYE * Uzun süredir hem PISA 'ya hem de TIMSS 'e katılım göstermektedir. * Uzun bir aradan sonra 2021 'de tekrar PIRLS 'e katıldı. => Ancak bu uygulamanın sonuçları 2022 yılının sonunda açıklanacaktır.	

2. PISA KAPSAMI VE SONUÇLARI	
<p>OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)</p> <ul style="list-style-type: none"> * <i>Ekonomik kalkınmada</i> - <i>En önemli kaynak beşerî sermayeyi üretir.</i> * <i>Eğitimi</i> konumlandırır. * PISA çalışmasını gerçekleştirmektedir. <p>PISA (Ulusal Öğrenci Değerlendirme Prog.)</p>	<p>OECD GELİŞTİRDİ → PISA</p> <p>PISA (3 yıllık periyotlar)</p> <p>PISA (15 yaş)</p>

En Güncel PISA Uygulaması: * 2018 döngüsüne 79 ülke / ekonomi katılmıştır. * Farklı eğitim sistemleri olan ülkeler ... PISA → 15 yaş grubu hedef grup * Çünkü (Birçok Avrupa ve OECD ülkesinde) - 15 yaş ortaokulun sonuna denk gelmekte... - Zorunlu eğitimin tamamlanmakta... PISA - Zorunlu eğitim dönemini bitiren veya - Henüz iş gücü piyasasına katılmayan => Matematik, fen ve okuma becerileri alanlarında yeterli bilgisi verir. PISA * 2000 yılından bu yana uygulanmaktadır. (3 yıllık) 2000 yılında ağırlıklı alan okuma becerileri iken 2003 yılında matematik okuryazarlığı 2006 yılında fen okuryazarlığı 2018 yılında tekrar okuma becerileri olacak şekilde => Çapraz bir modelleme kullanılmaktadır. => Alanların hepsine dair ölçme yapılmaktadır. PISA 2018 * 79 ülkeden 600 binden fazla öğrenciye dair veriler kullanılmıştır. * Ülkelerle dair karşılaştırmalı çıkarımlar sağlamaktadır. * Türkiye 15 yaş grubunda → Kısmen 8. sınıf (ortaokul son) öğrencilerimiz → Yoğun olarak 9 ve 10. sınıf öğrencilerimiz Örneklem seçimi * Yedi coğrafi bölgeye göre değil * Türkiye'nin sosyoekonomik farklılıklarını da dikkate alan => 12 bölgeden oluşan İBBS Düzey-1 istatistiksel örnekleme sistemine göre dir. PISA'nın en önemli çıktılarından bir tanesi * Öğrencilerin hangi yeterlik düzeyinde olduğuna dair veriler sunmasıdır. * Yeterlik düzeyleri son derece önemlidir: => Her bir yeterlik öğrencinin - O alanda ne yapıp ne yapmadığına - Hangi davranışları gösterip davranışları gösteremediğine dair => Somut açıklamalar yapmaktadır. 2015'ten 2018'e puan seviyesindeki artışın en memnun edici yanı - En düşük yeterlik düzeyleri olan 1-b, 1-a ile - Kısmen 2. yeterlik düzeylerindeki öğrenci oranları => Azalırken => Daha üst yeterlik düzeylerindeki öğrenci oranlarımızın => Artmasıdır.
--

2. PISA KAPSAMI VE SONUÇLARI (DEVAM)

- PISA => En başarılı okul türünün olan**
Fen lisesi → 583 puan ile OECD genel ort. => Üzerindedir.
- Performans açısından (FEN → 1. S.B → 2.)**
* Fen liselerini → Sosyal bilimler liseleri takip etmektedir.
- * **Önemli gösterge** okullar arasındaki başarı farkı => Kısım **azalmaktadır.**
- * 2015'ten 2018'e **performans artışı** ve **yeterlik düzeylerindeki iyileşme**
- (Sosyal bilimler liseleri dışında) **tüm okul türlerimizde gözlenmiştir.**
- Matematik okuryazarlığında**
2003 yılında 423 puanla başlayan Türkiye'nin (15 yıllık çalışmalarla)
=> **Ortalama matematik okuryazarlık puanı** → 454 puana çıkmıştır (2018)
- * **Okuma becerisinde olduğu gibi matematik okuryazarlığında da**
- OECD ortalamasının **kısmen altında bulunmakla birlikte**
=> **1. düzey** ve **bu düzeyin altındaki öğrenci oranları** → **Azalışken**
=> Yüksek performanslı **3, 4 ve 5. düzeydeki öğrenci oranları** → **artmıştır.**
- * **Okuma becerisine benzer olarak matematik okuryazarlığı başarısında da**
=> **Fen liselerini** (OECD ortalamasından **çok daha yüksek performans**)
Sosyal bilimler, Anadolu, mesleki ve teknik Anad. ve Anad. İHL takip etmekte.
- * **Fen liseleri Matematikte**
=> OECD ortalamasından **çok daha yüksek performans göstermektedir.**
- * **Çok programlı Anadolu Lisesi ve sosyal bilimler liselerinde**
* Kısmi **puan düşüşü** bulunmakla birlikte
=> **Diğer tüm okul türlerinde önemli puan artışları gözlenmiştir.**
- * **Fen okuryazarlığı alanında**
* **En başarılı iki okul türü olan fen ve sosyal bilimler liselerini**
→ **Anadolu, mesleki ve teknik Anadolu ile Anadolu İHL takip etmektedir.**
- Özette Türkiye**
* **Matematik ve fen okuryazarlığında**
- Son 15 yılda, katıldığı tüm PISA uygulamalarından
=> **En yüksek ortalama puana** ulaşmış
=> **Okuma becerilerinde ise performansını önemli ölçüde artırmıştır.**

3. TIMSS KAPSAMI VE SONUÇLARI

IEA (Ulusl. Eğitim Başarılarını Değ. Kuruluşu) TIMSS (Ulusl. Matematik ve Fen Eğilimleri Araşt.) PISA (Ulusl. Öğrenci Değerlendirme Programı)	IEA GERÇELEŞTİR → TIMSS TIMSS (4 yıllık periyotlar)

PISA İLE TIMSS ARASINDAKİ EN TEMEL FARK?

- 1)**
PISA → **Zorunlu eğitimi tamamlayanların okuryazarlık becerileri**
TIMSS → **Eğitim programı ile ilişkili beceriler değerlendirilir.**
(4 ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin matematik ve fen alanlarında)

- TIMSS** → **İlk defa 1995 yılında uygulanmaya** başlanmıştır.
=> **2019'da araştırmanın yedinci döngüsü** tamamlanmıştır.
- Türkiye TIMSS'e 8. Sınıflar olarak 1999 yılında katıldı.**
- ==> **2011 yılından bu yana son üç döngüye 8. sınıf ve 4. sınıf düzeyinde katıldı.**
- TIMSS'in dünyadaki son döngüsü => 2019 döngüsü (periyot)**
- * Araştırmanın **yedinci döngüsünde** => **64 katılımcı ülke**
=> **PISA çalışmasıyla son derece yakın** istatistikler elde edilmiştir.

TIMSS UYGULAMA SÜRECİ VE HAZIRLIKLAR (2016 başlama)

TABAKALI ÖRNEKLEME YÖNTEMİ

- * **TIMSS'te tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmaktadır:**
=> **Türkiye'deki tüm okulların listesi uluslararası merkeze** gönderilir.
=> Okullar → **Tesadüfen seçilir. (4 ve 8. sınıf düzeyi)**
İBB-düzye-1 bölgeleri kullanılır. (PISA'da da kullanılıyor)
=> **Tesadüfi şubeler seçilir.**
(**Örneklem seçim süreci tamamen bağımsız ve yansız gerçekleştirilir.**)

TIMSS UYGULAMA SÜRECİ

- ==> Öğrenciler **matematik** veya **fen testi** ile başlar.
(**Sınav yaklaşık 36-45 dakika sürer. → 15-30 dakika arası mola verilir**)
=> Diğer test **tamamlandıktan sonra 5-15 dakikalık bir anket** uygulanır.
(**TIMSS asıl uygulaması → Yaklaşık yarım gün içerisinde tamamlanır**)

Millî Eğitim Bakanlığının

- * **2017 yılında aldığı kararla Türkiye 2019'da ilk defa**
=> **4. sınıf düzeyindeki uygulamaya 5. sınıf örneklemini ile katılmıştır.**

NEDEN 5. SINIF ÖRNEKLEMİ EKLENDİ?

Sebe-1

- Birçok katılımcı ülkede → Okul öncesi eğitim zorunlu eğitime dâhildi ya da**
→ **Okul öncesi eğitim katılım oranları → Çok yüksekti.**

- * **Ülkemizdeki 4. sınıf öğrencilerinin** (Genel ortalamaya göre)
=> **Yaş ortalaması** → **Biraz düşük kalmaktaydı.**

Sebe-2

- * **Değerlendirme çerçevesi 5. sınıf eğitim programı ile → Daha uyumlu**
(**Bazı ülkeler de 5. sınıf örneklemini ile katılma kararı almıştır.**)

- 4. sınıf seviyesinde uygulamaya ilk defa 2011'de katılmaya** başladık.
(**O sebeple daha önceki döngülere dair bir sonuç bulunmamaktadır.**)

- TIMSS'te 500 puan önemli bir ölçütü temsil eder.**
=> **Türkiye ilk defa 4. sınıf seviyesinde 500 puanı aşmıştır.**

- Fen bilimlerinde de çok benzer bir artış var.**
=> **Bu artış özellikle 2019'da 4. sınıfta 463 puandan → 526 puana ulaştı.**
=> **Puan artışı özellikle 2019 uygulamasında ivme kazandı.**

- 1999'da 433 ile başlayan ortalama puan**
=> **Bugün 500 ortalama ölçek noktasını da geçip → 515 puana ulaştı.**

- Bu anlamda PISA'ya benzer şekilde TIMSS sonuçlarımızda da**
* **Hem 4 hem de 8. sınıfta**
=> **Matematik ve fen alanlarında önemli iyileşmeler** söz konusudur.

Bu Sonuçlar Değerlendirildiğinde

- * **Alt düzeylerdeki öğrenci oranlarımızın (iyileşme var)**
=> **Önemli ölçüde düştüğünü göstermesi** açısından son derece **önemlidir.**
- ★ **PISA'da önemli ölçüde puanlarımız artmış** olmakla birlikte
OECD ortalamasına => Henüz ulaşamadık. Ama
- ★ * **TIMSS'in eğitim programıyla daha ilişkili olması** sebebiyle
* **Müfredata dayalı değerlendirmelerde**
=> **Öğrencilerimiz daha yüksek performans göstermektedir.**

PIRLS(Ulusl. Okuma Becerilerinde Gelişim Araşt.)

- * **PIRLS** → **IEA tarafından uygulanmakta.**
* **Okuma boyutunu içerir.**
=> **Bu yönüyle TIMSS'i tamamlar** niteliktedir.

IEA GELİŞTİRDİ → PIRLS
PIRLS (5 yıllık periyotlar)

PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması)

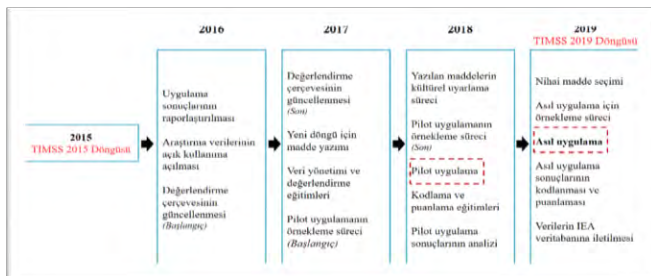
- Türkiye PIRLS'e ilk defa → 2001 yılında katılmıştır.**
=> **20 yıllık bir aradan sonra alınan kararla → 2021'de tekrar dâhil oldu.**
=> **Bu uygulamaya ilişkin sonuçlar → 2022'nin sonunda açıklanacaktır.**

Türkiye'nin PIRLS'e Katılmasının Avantajları Nelerdir?

- ★ **1. Avantaj:**
* **PIRLS öğrencilerimizin**
- **Okuma becerilerine ve okuma düzeylerine dair önemli çıktılar sağlar.**
- ★ **2. Avantaj:**
* **Her iki çalışmaya katılan ülkelerin sonuçları (PIRLS ve TIMSS)**
=> **İlişkilendirilebilmektedir.**

TIMSS UYGULAMA SÜRECİ VE HAZIRLIKLAR (2016 başlama)

Şekil 5. Bir TIMSS döngüsünün hikâyesi

4. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER ARAŞTIRMASI

OECD

- * **Eğitim izleme** araştırmaları sunar.
- Ülkelerin **akademik performans** bilgisini
- **Öğrenci başarıyla ilişkili** bilgileri
- **Sosyal ve duygusal becerileriyle** ilgili bilgileri sunar.
- * Tüm dünyada **sosyal ve duygusal becerilerin önemi** arttı.
- * **OECD, tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı**
=> 2017 yılında yeni bir **araştırma** başlatmıştır.
- => **Türkiye de İstanbul ile => Bu çalışmaya katılmıştır.**

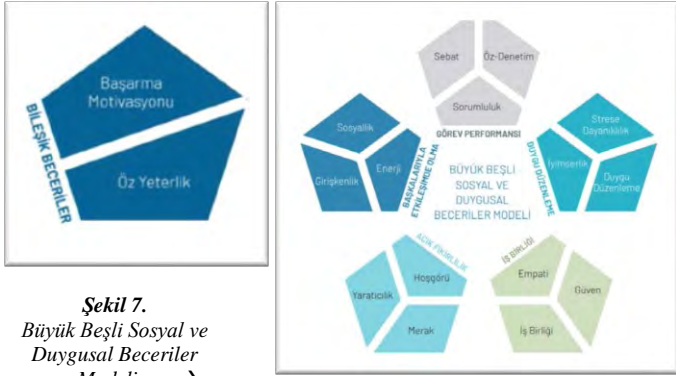
Bu Çalışma Neden Önemlidir ve Nasıl Bir Fark Oluşturmaktadır? (OECD, tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı 2017 Araştırması)

- 1. Sebep:**
  - * **Tümüyle Sosyal ve duygusal beceriler dikkate alınıyor.**
  - => Bu diğer tüm izleme araştırmalarından **en önemli farkıdır.**
- 2. Sebep:**
  - * **10 ve 15 yaş grupları ayrı ayrı ele alınmaktadır.**
- 3. Sebep:**
  - * **Ölçümler**, dünyanın farklı bölgelerinde kabul gören
  - * **5 (Beş) faktörlü kurama dayalı olarak** (Big five modeli) yapılmaktadır.
- 4. Sebep:**
  - * **Veri çeşitlenmesinin** kullanılmasıdır.
  - * Veri çeşitlenmesinde aynı **sorular** üzerinden
  - Hem **öğrenci** hem **öğretmen** hem de **velilerinden** bilgi **toplanır.**
  - => Bu tüm verilerin **birleştirilerek sonuçların daha güvenilir** hâle gelmesidir.

Veri Çeşitlenmesi Kullanılmasının Sebebi?

- Öğrencilerin **duygusal beceri sorularında** (**Utangaçlık - kendine güven**)
- * **Oldukları gibi değil olmak istedikleri** şekilde cevaplamalarını engellemek

Büyük Beşli Sosyal ve Duygusal Beceriler Modeli

Şekil 7.

Büyük Beşli Sosyal ve Duygusal Beceriler Modeli →

Beş Faktörlü Modeli Oluşturan Ana Alanlar ve Bu Alanları Oluşturan Alanlar

1) Açık Fikirlilik A) Yaratıcılık B) Hoşgörü C) Mera	2) İş Birliği A) Empati B) İş Birliği C) Güven	3) Duygu Düzenleme A) İyimserlik B) Stresle Dayanıklılık C) Duygu Düzenleme
4) Görev Performansı A) Sebat B) Öz Denetim C) Sorumluluk	5) Başkalarıyla Etkileşimde Olma A) Sosyallik B) Girişkenlik C) Enerji	

BİRLEŞİK BECERİLER:

- **Beş Faktörlü Modele** dâhil değildir.
- (Ama onunla **ilişkilidir**)
- **Sosyal beceriler** açısından
- önemli görülen iki ayrı becerisi vardır:
- a) Başarıya Motivasyonu b) Öz Yeterlik Algısı

OECD, Tamamen Sosyal ve Duygusal Beceriler Odaklı 2017 Araştırması SONUÇ OLARAK

- Kültürel özelliklerle sosyal ve duygusal özellikler yakın ilişkilidir.**
- * **Türkiye'nin bulguları genel bulgularla benzerlik göstermektedir.**

Çalışmanın enteresan sonuçlarından biri:

- * **10 yaş** grubunun **sosyal ve duygusal beceri puanlarının**
=> **15 yaş** grubundan → **daha yüksek** olmasıdır.
- * Buna göre **neredeyse tüm becerilerde** (Ergenliğin etkileri)
=> **10 yaş** grubu **15 yaş** grubundan → **Daha yüksek** puanlara sahiptir.
- => **10 yaştan 15 yaşa** geçerken **önemli bir düşüş** olduğu görülüyor.

Cinsiyete göre bu sosyal ve duygusal becerilerin değişimi:

- * **Strese dayanıklılık, duygu kontrolü ve enerji** gibi bazı özelliklerde
=> **Erkek öğrencilerin puanları → Yüksek**
- * **Sorumluluk, empati, birlikte çalışma, hoşgörü ve merak** gibi becerilerde
=> **Kız öğrencilerin puanları → Yüksek**
- * **Başarıya motivasyonu** ise
=> Her iki yaş düzeyinde de → **Kız öğrenciler daha yüksek puana** sahiptir.

OECD, Tamamen Sosyal ve Duygusal Beceriler Odaklı 2017 Araştırması ÇIKARMAMIZ GEREKEN EN ÖNEMLİ SONUÇ

- * **Sosyal ve duygusal beceriler anlamında**
- * **Kız ve erkek öğrenciler önemli farklılıklara sahiptir.**
=> **Bu becerileri geliştirmeye dönük** her türlü **müdahalede**
=> **Cinsiyetler arası farkların dikkate alınması gerekliliğidir.**

- * **Önceki çalışmalar sosyoekonomik düzeyin**
=> Öğrenciler açısından **son derece belirleyici olduğunu** göstermiştir.

SOSYOEKONOMİK DÜZEY

- * Ailenin sahip olduğu **eğitim düzeyi ve geliri** kapsar.
- * Öğrencinin **evde sahip olduğu imkanları** kapsar.
(Fiziksel imkânlar : Kendine ait odası / internet bağlantısı...)

- * **Ölçülen bütün özelliklerde sosyoekonomik açıdan avantajlı öğrenciler**
=> **Daha yüksek puanlar almıştır.**
=> Özellikle **yaratıcılık, empati, öz yeterlik becerilerinde** puanları **daha yüksektir.**

Bunlar akademik başarı ile ne kadar ilişkilidir?

- * Burada iki özellik ön plana çıkıyor:
- 1. **özellik → Merak**
- 2. **özellik → Sebat** (sabır)
- => Bu iki özellik **10 yaş gr.da akademik başarıyla doğrudan ilişkilidir.**
- => **15 yaş grubu** incelenecek olursa (**Merak ve sebat ek olarak**)
- Kendini **güvende hissetme, sorumluluk bilincine** sahip olma ve **yaratıcılık**

Bu becerilerini geliştirmek için neler yapılabilir?

- * **Spor etkinliklerine katılımın yaratıcılık ve merak** puanlarını **arttırır.**
- * **Sanat etkinlikleri de merak ve yaratıcılık becerilerine önemli katkı sağlar.**
* **Müfredat dışı sanat ve spor etkinliklerini desteklemek**
=> **Akademik becerileri ile ilişkili olan sosyal ve duygusal becerilerini arttırır.**
- * **Rekabetçi okul iklimi ve okul içi rekabeti destekleyen politikalar arttıkça**
=> Özellikle **psikolojik iyilik hâlinde önemli eksikler** oluşmaktadır.

- * **Tüm katılımcı şehirlerde 10 yaştan 15 yaşa gelindiğinde**
=> Öğrencilerin **yaşam doyumu azalmaktadır.**
- * **Bu nedenle**
- Öğrencilere **yaşam doyumu sağlayacak**
- **Onları kabul edecek olumlu okul iklimi** oluşturmak **son derece önemlidir.**
- * **Okullarımızda zorbalığa maruz kalma**
=> **Büyük oranda öğretmen ve öğrenci ilişkisi bağlamında çözülebilmektedir.**
- **Öğretmen ve öğrenci ilişkisi arttıkça**
=> **Zorbalığa maruz kalma durumu azalır / Okula aidiyet de artar.**

ABİDE (Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi)

- * **Ulusal izleme çalışmaları** kapsamında **üst düzey bilişsel becerilere**
=> **Öğrencilerimizin ne kadar sahip olduklarını incelenmektedir.**

TMF-ÖBA (Türkçe-Matematik-Fen Öğrenci Başarı İzleme Araştırması)

- * Öğrencilerimizin **eğitim programına bağlı**
=> **Kazanımlara ulaşma düzeylerini belirlemek üzere** yapılmaktadır.

2019 yılında ilk defa **tamamen bilgisayar ortamında gerçekleştirilen**

- * **Dört temel becerinin** hepsini kapsayan
=> **Türkçe dil becerilerinin izlenmesi araştırması** yapıldı.

Dört temel beceri

- 1) **Okuma**
- 2) **Dinleme**
- 3) **Yazma**
- 4) **Konuşma**

- OECD, Tamamen Sosyal ve Duygusal Beceriler Odaklı 2017 Araştırması
Çalışmasına Katılan Ülkeler ve Şehirler
- 1) **Kanada (Ottawa)**
  - 2) **ABD (Houston)**
  - 3) **Kolombiya (Manizales ve Bogota)**
  - 4) **Portekiz (Sintra)**
  - 5) **Finlandiya (Helsinki)**
  - 6) **Türkiye (İstanbul)**
  - 7) **Rusya Federasyonu (Moskova)**
  - 8) **Güney Kore (Daegu)**
  - 9) **Çin Halk Cumhuriyeti (Suzhou)**

MODÜL 3 ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK

REHBERLİK

RPD (Rehberlik ve Psikolojik Danışma)
KME (Konu Merkezli Eğitim)

1. DEĞİŞEN EĞİTİM ANLAYIŞI

Tarihte Yaygın Olan Eğitim Anlayışı

- * Eğitim(okul), yazının bulunması ile [*Sümerler* (M.Ö. 3500 –2000)] başlar.
- * **Sümerlerdeki eğitim bugünkü eğitimden biraz farklıdır.**
(Konunun **öğretimi** esastır => **ama** biraz da fiziksel cezaya + ezbere dayalı)
- * Günümüzde → **Konu Merkezli Eğitim** (KME) anlayışı var.

- * **Eğitim kurumu kavramı** => Hep **öğretim** ağırlıklı olmuştur.

Öğretimde

- Bir konu, eğitimi veren bir **öğretmen** ve eğitimi alan bir **öğrenci** vardır.
- => **Öğrencilerinin özelliklerinin** ve **yeterliklerinin** bir önemi **yoktur!**
- => **Önemli olan o kitabın** ya da **malzemenin öğrenilmesidir.**
(*Eğitim uzun yıllar konu merkezli olarak devam etmiştir.*)

Eğitim Kurumunun Ortaya Çıkışı

- * **RPD** (Rehberlik ve Psikolojik Danışma) hizmetlerinin sonraları oluştu.
- Bu süreç**
  - **Eğitim kurumunun** ortaya çıkması
  - **Konu merkezli eğitim anlayışına yapılan eleştiriler**
  - **Düşünürlerin ve toplumun konu merkezli eğitime yönelik eleştirileri**
  - **Toplumsal, sosyal ve bilimsel gelişmeleri ve değişimleri** içine alır.

Eğitim: “Bireyde toplumca istenen davranışları geliştirme sürecidir.”

- * Bu davranış değişikliklerinin
  - Bir kısmı rastlantılarla ve kendiliğinden gerçekleşir.
  - Bir kısmı ise **yetişkinler tarafından planlı ve kasıtlı** olarak gerçekleştirilir.

Okul: Birlikte ya da birbirinden öğrenmek için bir araya geldiği insan topluluğu.
Öğrenme → Bireysel bir süreç olduğu kadar **sosyal** bir süreçtir.

KONU MERKEZLİ EĞİTİM

- * **Eğitimin anlamı öğretimi** aşıya da
→ Tarihteki anlamı **öğretime** yakındır.
Bu yüzden sık sık eğitim ile öğretimin karşılaştırılmış (*Hangisi tercih edilmeli?*)
- **Eğitim sistemlerine** getirilen öncelikli **eleştiri** :
=> Onun **öğretime** ağırlık vermesi ve **eğitimi** ihmal etmesidir.

JEAN JACQUES ROUSSEAU (1712-1778)

- * Aydınlanma Çağı düşünürüdür
- * **“Eğitim Üzerine”** adlı eserinde
  - *Bir çocuğun doğumdan ergenliğe yaşam öyküsünü anlatır.*
  - *Aynı zamanda kendi ideal, doğacı (natüralist) eğitim anlayışını verir.*

Rousseau

- * Çocukun
  - **Fizyolojik** ve **psikolojik tabiatını** tanımalı eğitimin ona uygun biçime getirmeli”
  - **“Konu merkezli eğitim anlayışı yerine → Öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı”**
  - *“Öğretmenler, önce çocuğu tanımakla işe başlayın!”* der.

HÜMANİZM

- * **İnsanın merkeze alındığı** bir dünya anlayışdır.
- Eğitimi etkileyen bir **düşünce akımıdır.**

* Hümanist yaklaşımın eğitime katkıları:

- **Herkese eğitim** anlayışı
- Eğitimin yaygınlaştırılması
- Eğitimde **fırsat eşitliği**
- Eğitimde **evrensel değerlerin öğretilmesi** sayılabilir.

GÜNÜMÜZ EĞİTİM ANLAYIŞI

- * **Günümüzdeki eğitim anlayışı**
=> **Hümanizma ilkeleri içselleştirmiştir.**
  - *Çünkü anayasalarda artık eğitim bir temel haktr.*
  - *Hiçbir çocuk geride bırakılmamalıdır.*

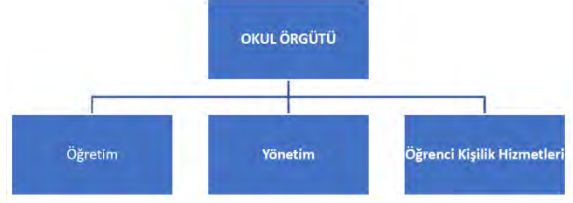
- * Bu eğitim anlayışı → En önemli **dönüm noktalarından** biridir.

- * Günümüzde eğitim uygulamaları **öğrenciye odaklanarak** puan toplarlar.

- * Eğitimde **bireysel farklılıklara** saygı alışıldık bir meseledir.
- * Üzerinde durulan artık sadece saygı değil
=> **Bireysel farklılıkların geliştirilmesi** ve **dikkate alınmasıdır.**

OKUL ÖRGÜTÜ

- * Bu gelişmeler → **Okul örgütünü** de etkilemiştir.
- * Bir kurum olarak **okul**, çeşitli görevleri yapan **kişileri** barındırıyor.
(*Öğretmenler, yöneticiler ve diğer hizmetleri sunan kişiler ...*)
- => Bu kişiler → **Okul örgütünde** öğretim hizmetini yapan bireylerdir.

Öğretmenler (Öğretim)

- * Okuldaki **birinci grup** öğretim kadrosudur.
- Öğrencilere **bilgi, tutum** ve **anlayış** oluşturmakla **yükümlüdür.**

Öğretmenlerin Eğitimi

- * Tarihsel süreç içerisinde gelişmiştir:
- Bugün **lisans** ve **yüksek lisans** mezunları **öğretmenlik** yapabilmektedir.
- **Usta öğretici** vb. de **öğretim kadrosunda** yer alır.

Yönetim Hizmetleri

- * İkinci grup **yönetim hizmetleridir.**
- Okuldaki **öğretim** ve **öğrenci kişilik** hizmetlerini yaparlar.
- Kişilerin işlerini kolaylaştırmakla **yükümlüdürler.**
- * **Bu grupta Okul yöneticileri, memurlar** ve **denetçiler** vardır.

Öğrenci Kişilik Hizmetleri (Kişisel Hizmetler)

- * Üçüncü grup okul örgüt yapısı **öğrenci kişilik hizmetleridir.**
- **Öğretim** ve **yönetim hizmetlerinin dışında kalan**
- Öğrenciye **dönük** olarak **düzenlenen tüm hizmetlere** denir.

- * Bu ihtiyaçlar
  - Öğrencilerin **öğretmenler** tarafından ele alınamayan
  - Genellikle **ikinci sraya atılan** ihtiyaçları vardır.
- KME** (Konu Merkezli Eğitim) 'de
  - *Sosyal duygusal ya da kariyer gelişimin bir önemi yoktur!*
  - Çünkü konunun **öğretilmesi esastır.**

* Günümüzde eğitimden beklentiler artmıştır:

- * Öğrencilerin
  - **Sosyo-duygusal, akademik** ve **kariyer** anlamında **gelişmeleri** önem kazandı.
  - **İyi oluş düzeyleri yüksek** bireyler olmalarını istemektedir.
  - (*Sadece konuları bilen değil daha kapsamlı bir insan yetiştirmek*)

ÖĞRENCİ MERKEZLİ EĞİTİM

- * Öğrenci merkezli eğitim anlayışının genel **kabulü** ile birlikte
- Önemli görülmeyen öğrenci ihtiyaçları → **Önemli** görülmeye başlanmıştır.

- * Yaşadığımız zaman dilimi → **En hızlı değişimlerin** ortaya çıktığı zamandır.
- Davranışlarla ilgili sıkıntılarla sıklıkla karşılaşmaktadır.
- **Eski yollar yeni nesillerde işe yaramıyor!**
- *Internet ve sosyal medya kullanma sorunu ...*

- * Yeni nesil **hızlı** ve **çekici bir olguyla karşı karşıyadır.**
(*Tarih boyunca hiçbir nesil böylesi bir hız ve değişim görmemiştir*)
- Bütün dünya değişiyor (*Aileler, çocuklar, işler ...*)

REHBERLİK VE EĞİTİM

- * Eğitim **rastgele oluşan** bir faaliyet **değildir!**
- Eğitsel faaliyetlerin belli bir **amacı** vardır.
- **Planlı** bir **olgudur.**

- * Okulda farklı görevdeki insanlar vardır:
- Okul → Bu kişilerin **tümü görevlerini** yaptığı zaman **işlevini** yerine getirebilir.

- * **Eğitim sürecinde üç ana alan, sürecin bütünlüğünü** oluşturur.

1) Öğretim 2) Yönetim 3) Öğrenci Kişilik Hizmetleri

- => **Psikolojik Danışma** ve **Rehberlik** ile **Eğitim ilişkisini** anlamada önemlidir.

EĞİTİM SÜRECİ

1) ÖĞRETİM

- * **Öğretim**, okul örgütünün **en geniş boyutudur**.
- * Bu alanda
  - **Akademik öğrenme** ile ilgili tüm bilgi ve becerilerin **kazandırılması** vardır.
- * **Öğretmen en sorumlu** personeldir.
  - Eğitimin amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir yeri vardır.
- * **Diğer kişiler**
  - Öğretmenin görevlerini daha kolay ve doğru yapmaları için **çalışan** kişilerdir.

2) YÖNETİM

- * **Liderliğin** alınması ve **yetki** ve **sorumlulukların** kullanılması ile ilgilidir.

Liderlik:

- Eğitim sürecinin **fonksiyonlarını yerine getirebilmesi** ve
- Öğrenci **kişilik hizmetlerinin sunulması** için **gereklidir**.

Yönetimin Hedefi:

- * Bir araya gelen **kişilerin**
  - **Yönlendirilmelerini**
  - Görevlerini **iş birliği içinde yerine getirmelerini** ve
  - **Kaynakların akıllı kullanımını sağlamaktır**.

3) ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ (ÖKH)

- * **Öğretmenler** (büyük ölçüde)
  - Öğrencilere **öngörülen bilgi** ve becerileri **kazandırmaya** çalışır.
  - Bu **bilgi** ve **becerilerin** öğrencilerin gelişimlerine yönelik olduğu **düşünülür**.
- * Ancak **öğrencilerin**
  - Öğretmenler tarafından ele alınmayan veya
  - Genellikle **ikinci sıraya itilen ihtiyaçları** vardır.

ÖKH (Öğrenci Kişilik Hizmetleri) → Eğitim sürecinde

- * **Öğretim** ve **yönetim hizmetlerinin dışında kalan** ve öğrencinin
- **Kişilik gelişim ihtiyaçlarını** karşılamaya dönük **tüm yardım hizmetleridir**.

- 1) Sağlık
- 2) Sosyal Yardım Hizmetleri
- 3) Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hiz.
- 4) Özel Eğitim ve Özel Yetiştirme Hiz.
- 5) Sosyal-Kültürel Hizmetlerdir.

ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ (ÖKH)

SAĞLIK HİZMETLERİ: PDF'de atlanmıştır!

SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ:

- * **Öğrencilerin ekonomik** yardımlardan yararlanma, **barınma** (yurt, pansiyon), **kredi, burs, yiyecek, giyecek, ulaşım** vb. gibi **ihtiyaçlarının** teminidir.
- * Öğrenciler bu tip **hizmetleri** de **talep** edebilmektedir.

ÖZEL EĞİTİM VE ÖZEL YETİŞTİRME HİZMETLERİ:

- * **Özel eğitim** ihtiyacı olanların **eğitim** ve **sosyal** ihtiyaçlarını **karşılama** üzere
- **Özel yetiştirilmiş personel** ile **uygun ortamlarda** sürdürülür.

Özel yetiştirme hizmetleri ⇒ Öğrencilerin **özelliklerini dikkate alarak**
→ Alandaki **eksik** ve **yetersizlikleri gidermeye** yöneliktir.

SOSYAL-KÜLTÜREL HİZMETLER:

- * Öğrencilere **kendilerini sınavabilecekleri** ortamlar sunar.
- Eğitsel kollar** → İlgili yetenekleri doğrultusunda yapabileceklerini gösterir.
- **Rehberlik hizmetlerinin bir parçası** hâline gelirler.

Serbest zaman eğitimi verme

- Serbest zamanlarını **değerlendirme** olanakları sunma
- **İlgilere göre çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler planlamadır**.

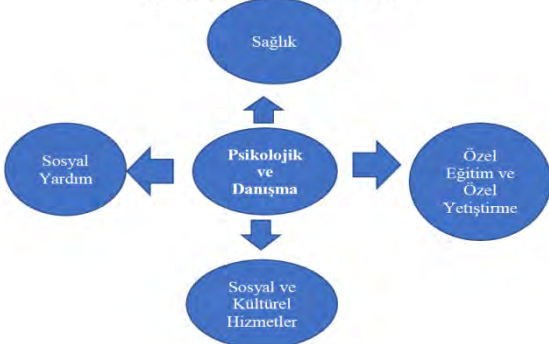
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ:

- * **Rehberlik** → **Sistemati**k ve **profesyonel bir yardım** sürecidir.
  - Bireyin kendini **anlaması**
  - Çevredeki olanakları **tanınması** ve
  - Doğru kararlar vererek özünü **gerçekleştirebilmesi** için yapılır.

- * Okuldaki **rehberlik hizmetlerinin neler olduğunun yazılı belgeleri:**

- 1) Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı
- 2) Sınıf rehberlik programı

Öğrenci Kişilik Hizmetleri (ÖKH)

REHBERLİĞİN EĞİTİM İÇİNDEKİ YERİ

- **Öğrenci merkezli** bir eğitim anlayışı ve
- **Öğrencinin kişilik hizmetleri**
⇒ Eğitimde **verilmesi gereken** hizmetlerdendir.

* Rehberlik hizmetleri

- **Öğretmenin** eğitim-öğretim çalışmalarına yardımcıdır.
- **Destekleme / kolaylaştırma / Daha etkili hale getirme**

* Rehberlik programları

- **Öğretmen-öğrenci** ilişkilerini olumlu yönde **geliştirir**
- Öğrenci **başarısını artırır**.

Sınıf Rehberlik Programı

- **Akademik, kariyer** ve **sosyo duygusal** gelişim alanları ile
- Bu gelişim alanlarına yönelik **yeterlikleri** kapsar.

* Okul RPD Programı kapsamında geliştirilir.

Rehberliğin Ortaya Çıkmasını Gerekli Kılan Koşullar

- * RPD hizmetlerinin okullara girişi
- Öğretmenlerin **yetersizliği** ile ilgili **değildir!**
- ⇒ **Öğretim** hizmetlerinin **etkinliğini artırmak** için gerek duyuldu.

Rehberlik hizmetlerini gerekli kılan faktörler:

Ekonomik, sosyal, psikolojik, felsefi etkenler olarak gruplanabilir.

Eğitim Sürecinde Rehberlik Hizmetlerine Olan İhtiyaç Listesi:

1. Meslek seçiminin **zorlaşması**
2. **Bireysel farkların** eğitimde dikkate alınma **zorunluluğu**
3. **İlerlemeci eğitim** anlayışının **benimsenmesi**
4. **Demokratik** toplumlarda bireylere tanınan **seçme özgürlüğü**
5. **Demokratik** yaşamın **karar verme gücüne** sahip bireyler **gerektirmesi**
6. Eğitimde bireyin **duygusal yönlerine** verilen **önemin** giderek **artması**
7. **Psikometride gelişmeler**
8. **Akıl sağlığına** verilen önemin **artması**

** Bu hizmetleri vermek için **rehberlik servisleri** bulunmaktadır.

2. REHBERLİĞİN TARİHİ, İLKELERİ VE İŞLEVLERİ

* Rehberlik ve psikolojik danışmanın **ilkelerini**

- **Eflatun, Sokrat ve Aristo'da** bulsak da bugünkü anlayışa **uzaklar**.
- Günümüz anlayışına yakın uygulamalar daha sonralarda görülmeye başlanır.

Okul Danışmanlığı

- * Bir meslek olarak **ilk** olarak **1800**'lerin sonlarında
- Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan "**Mesleki Rehberlik Hareketi**"dir.

* **1907**'de ABD'de Boston'da kurulan "**Meslek Bürosu**"nun amacı

- İş arayan gençlere **meslekî yardım** verebilmek ve
- Öğretmenleri **meslekî rehberlik** alanında **yetiştirmek**ti.
- **Detroit** okullarında **Jesse Davis** tarafından gerçekleştirilmiştir.
- **Davis okul rehberlik programı** geliştirmiş ve uygulamıştır.

Günümüzde Rehberlik**Rehberlik çalışmaları** başlangıçtan günümüze

- * **1900-1920** yılları → "**Meslek seçimi ve işe yerleştirme**" ağırlıklı
- 1930-1960** yılları → "**Okula uyum**" ağırlıklı
- 1960**'dan günümüze → "**Kişisel gelişim**" ağırlıklı olarak yürütüldüğü görülür.

Rehberlik Hizmetleri Nasıl Olmalıdır? (Dünyadan farklı yaklaşımlar ve modeller)

REHBERLİK YAKLAŞIM VE MODELLERİ

1. Parsons Modeli:

- **Frank Parson**'un modeli.
- Kişilere **mesleki rehberlik** etmektedir.

2. Özellik Faktör Modeli (Klinik Model):

- Öğrencilerin ayrıntılı **incelenmesini tanınnması** gerektirir.
- Çok sayıda **ölçme aracının geliştirilmesine** katkıda bulundu.

3. Rehberliği Eğitim Süreci ile Karşılaştıran Model:

- **Rehberliği eğitim sürecinde** öğretilecek bir konu olarak görür.
- **Rehberlik için** eğitim programına **ders saati ayrılmasına** katkıda bulunmuştur.

4. Rehberliği Karar Verme Sürecine Yardım Olarak Gören Rehberlik Mod.:

- **Rehberliği** kişilerin **karar aşamasında** yararlanacağı bir **hizmet** olarak görür.
- Ancak bu rehberliğin **süreklilik ilkesi** ile **çalışmaktadır**.

5. Gelişimsel/Kapsamlı Rehberlik Modeli:

- Bu en **güncel** yaklaşım.
- Gelişim **sürekli**dir (**Rehberlik de bu süreci destekler**)
- Günümüzde daha kullanışlı bir modeldir.

KISACASI REHBERLİK FAALİYETLERİ:

- * 1900 – 1920: **Meslek seçimi ve işe yerleştirme**
- * 1930 – 1960: **Okula uyum**
- * 1960'dan günümüze:
  - **Kişisel gelişim ağırlıklı** olarak yürütülmektedir.
  - (**Sosyo duygusal gelişim, kariyer gelişimi** vb. alanlarına vurgu yapar)

TÜRKİYE DE REHBERLİĞİN GELİŞİMİ

* 1951-1956 → **Hareketli yıllardır.**

* 1952 – 1953 Uzmanlar:

- Türkiye'ye uzman getirme ve yurt dışına uzman gönderme süreci.

Bu kapsamda ilk defa:

* 1953-1954 eğitim-öğretim yılında

- * **Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümlerinde**
- **"Rehberlik"** ve **"rehberlik teknikleri"** dersleri programlara konmuştur.

* 1955 → **Ankara Demirlibahçe İlkokulunda**

- * **Psikolojik Servis Merkezi** açılmıştır.
- Kalkınma Planlarında (1960) ve Millî Eğitim Şuralarında
- Rehberlik konusu ele alınmış ve neler yapılabileceğinin tartışılmış.

* 1953 Test ve Araştırma Bürosu:

- Öğrencilerin **yetenek** ve **ilgilerine** göre **testler geliştirmek, uyarlamak** ve
- Bunları **uygulama amacı** ile kurulmuştur.

Rehberlik → **MEB Şuralarında** gündeme geldikten sonra

→ Rehberliğe yönelik **kararlar** alınmaya başlanmıştır.

- **9.** sınıfın **yöneltilme sınıfı** olması,
- **9. MEB Şura'da Rehberlik** dersinin **zorunlu** hâle gelmesi ...

Bugün Türkiye'de rehberlik hizmetleri

İllerde → **RAM** (Rehberlik ve Araştırma Merkezleri)

Okullarda → **Rehberlik Servisleri** şeklinde **örgütlenmiştir**.

REHBERLİĞİN ANLAMI, AMACI VE İLKELERİ

* Rehberlik ile ilgili pek çok tanım yapılmıştır...

Rehberlik: Uzman kişilerce **bireye** yapılan **psikolojik yardımlardır**.

- **Kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması,**
- **Kapasitelerini geliştirme, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum sağlaması ve**
- **Böylece kendini gerçekleştirme için psikolojik yardım...**

Tanımların Ortak Yanları

M. Keleşoğlu

* Rehberlik tanımlarının çoğunda ortak kullanılan unsurlardan hareket ederek

→ Rehberliğin anlamında temel olabilecek şu genellemeleri öne sürmektedir:

1) Rehberlik bir süreçtir:

- "Süreç" kavramı herhangi bir zaman dilimi ile ilişkili değildir.
- Rehberlik bir anda olup biten bir iş değildir!

2) Rehberlik bireye yardım etme işidir:

- Rehberlik yardımı **psikolojik** bir yardımdır.
- Yol gösterme, öğüt verme, adına karar verme gibi bir **yardım değildir!**
- (Bu süreçte her iki tarafın **gönüllülüğü** esastır.)

3) Rehberlik yardımı bireye dönüktür:

- Rehberlik hizmetlerinin merkezinde **birey** vardır. (*Okul birey öğrencidir.*)
- Her öğrenci geliştirilebilecek **kapasiteye** sahiptir.
- Hiçbir öğrenci **ortalama değildir!**

4) Rehberlik bilimsel ve profesyonel bir yardımdır:

- Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun **rehberlik yardımı**
- Belirli bir **plan, program** ve **sistem** içinde sunulabilir.
- Rehberliğin **esası** bireyin kendini **gerçekleştirmesine** yardım etmektir.
- Kendini gerçekleştirme:**
- Bireyi bir bütün olarak ele alan ve
- Özellikle normal bireyin gelişimini inceleyen
- "İnsancıl psikoloji"** akımının **geliştirdiği** bir kavramdır.

Rehberliğin Amacı

* Rehberliğin **anlamı** ve **ilkeleri** → Rehberliğin **amacını** yansıtır.

Rehberliğin amacı:

- Bireyin **kendini** gerçekleştirmesine **yardım** etmektir.

* Kendini gerçekleştirmekte olan bireyin taşıdığı özellikler

→ Aslında **psikolojik sağlığı yerinde olan insan** özellikleridir.

Rehberliğin İlkeleri

* **Rehberlik ilkeleri** → **RPD** alan çalışanlarının **görüşlerini temsil eder**.

* Türkiye'deki yetkili rehberlik uzmanlara dayanılarak **sekiz ilke** ortaya çıkmıştır:

İlke 1: Rehberliğin temelinde

- *İnsan hak ve sorumluluklarıyla ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır.*

İlke 2: Rehberlik uygulamalarında

- Öğrenci ile yakından ilgili olan herkes **anlayış** ve **iş birliği** içinde **çalışmalı**.

İlke 3: Rehberlik anlayışı

- Her türlü çalışması ile öğrenciyi **merkeze alan bir eğitim anlayışını öngörür**.

İlke 4: Rehberlik yardımının esası

- Öğrencilerin kendi **kişiliklerini** daha iyi **anlamalarını**
- Problemlerine **çözüm yolları** bulmada onların **kendilerine yetmesini** sağlamak.

İlke 5: Rehberlik

- Bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal olan bütün **kapasitelerini**
- Kendi **ilgi** ve **yetenekleri** doğrultusunda en uygun bir düzeyde **geliştirmesi** için öğrencilere **yardım etmelidir**.

İlke 6: Öğrencilere rehberlik yardımı verirken

- Onları türlü yönleri ile **tanımak** gerekir.

İlke 7: Rehberlik uygulamaları

- Her okulun **amaç** ve **ihtiyaçlarına** uygun olan **alanlarda** yoğunlaştırılmalıdır.

İlke 8: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır:

- **RPD** hizmetlerinin **verilişi sırasında**
- Öğrencinin **mahremiyetine** saygı duyulmalı
- Onun **sırlarını** saklamaya özen gösterilmelidir.

İlke 9: Rehberlik hizmetleri

- **Planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel bir düzeyde** olmalı.

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİKTE YANLIŞ ANLAYIŞLAR

1. RPD yardımı bireye **tek yönlü doğrudan doğruya** yapılan bir yardım **değildir!**
2. RPD yardımının **temelinde** bireye **acımak**, onu **kayırmak**
  - Her sıkıntıya düştüğünde bireye **kanat germek** gibi bir anlayış **yoktur!**
3. RPD bireyin **sadece duygusal** yanı ile **ilgilenmez!**
4. RPD'de kullanılan bütün yöntem ve teknikler **amaç değil!** sadece **araçtır**.
5. RPD yardımı **akademik bir öğrenme** konusu ya da **ders değildir!**
6. Rehberlik bir **disiplin görevi değildir!** Rehberlik yargılamaz ve **ceza vermez!**
7. RPD yard. her türlü problemi **hemen çözecek** sihirli bir güce sahip **değildir!**

REHBERLİK HİZMETLERİ / İŞLEVLERİ

Psikolojik Danışma Hizmetleri

* PDR hizmetleri rehberliğin **özünü** oluşturur. (**Merkezdedir**)

- * Bireyin **karar verme** ve **problem çözme ihtiyaçlarını karşılamak**
- **Gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla**
- Bireyle **yüz yüze kurulan psikolojik yardım ilişkisidir**.

Oryantasyon Hizmetleri

- * Öğrencilerin **okula** ve **yakın çevresine uyumlarını** ve
- Eğitim hizmetlerinden **en etkili bir şekilde yararlanmalarını amaçlar**.

Oryantasyon hizmetlerinde şu çalışmalara yer verilebilir:

- 1) Okulun kurum olarak tanıtılması ve kısa tarihi
- 2) Okulun bina ve olanakları
- 3) Çevre
- 4) Programlar
- 5) Program dışı etkinlikler
- 6) Rehberlik servisi, kurallar vb.

Bireyi Tanıma

- * **Rehberlik** → Bireyin **kendini** ve **çevredeki olanakları tanıması ile** başlar.
- * Bireyi tanıma yoluyla elde edilen bilgiler
- Rehberlik programlarının düzenlemesi ve psikolojik danışmada kullanılır.

Bilgi Toplama ve Yayma

- * **Bilgi toplama etkinlikleri** öğrencilerin kendilerine uygun
- Eğitsel ve mesleki tercihler yapmalarına **yardım etmeye yöneliktir**.
- * Bilgi toplama ve yayma hizmetleri
- Eğitsel ve mesleki rehberlikle **yakından ilişkilidir**.
- * **Bilgi toplarken** okul içinde ve dışında başka kaynakları da **kullanmak** gerekir.

Yöneltilme ve Yerleştirme

- * **Yerleştirme çalışmaları** → **Okul içi** veya **okul dışı** olarak sınıflanabilir.
- Okul sınırları içindeki eğitsel ve sosyal konulu yerleştirmeler → **Okul içi**
- Okul sınırlarını aşan başka okul veya işe yerleştirme çalışmaları → **Okul dışı**

* Başka bir açıdan yerleştirmeler

- Eğitsel, mesleki ve sosyal olmak üzere **üç gruba** ayrılır.

Eğitsel yerleştirmeler → Eğitim programı, ders, kurs ve başka bir okul...

Mesleki yerleştirmeler → Öğrencilerin bir iş veya mesleğe yerleştirilmelerini...

Sosyal yerleştirmeler → Kültürel, sosyal veya eğitsel kol yerleştirmeleri kapsar.

İzleme

- * Rehberlik hizmetleri çerçevesinde
- **Yerleştirme** ve **yöneltilme** çalışmaları yapılmaktadır.
- * Bu çalışmaların amacına ulaşıp ulaşmadığı veya
- Öğrencilere kazandırdıkları konusunda çalışmalar yapılması gerekir.
- Bu etkinliklere **izleme çalışmaları** denir.
- * **Mezun olan öğrencilerin ya da bir alanı tercih eden öğrencinin izlenmesi ...**

Müşavirlik

- * **Müşavirlik hizmetleri** (Buraya kadar anlatılan hizmetlerden farklı olarak)
- **Dolaylı yollardan** öğrencilere **sunulan** hizmetlerdir.
- Çünkü bu **diğer hizmetlerden farklı** olarak öğrencilere **değil**
- Okuldaki **diğer personele** yöneliktir.

Araştırma ve Değerlendirme

* RPD hizmetlerinin sürekli geliştirilerek **iyileştirilmeleri** gerekir.

- * Bu çalışmalar
  - Yapılan çalışmaların **değerlendirilmesi** ve
  - **İhtiyaç analizleri** gibi **araştırmalara** dayanmalıdır. (**AR-GE çalışması**)
  - Bu → **Gerçekçi** ve **etkili** olma çabasıdır.

Çevre ve Veli ile İlişkiler

- * Okul çalışmaları
  - Okul **çevresinden** ve **velilerden** destek **görmediğinde** **etkililiğini kaybeder.**
  - ⇒ Okul **çevresinin** ve **velilerin iş birliği önemlidir.**

3.OKUL REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMI

Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri

- * Okul **PDR** hizmetlerinin **nasıl örgütleneceği** konusunda çeşitli **modeller:**

1. Hizmetler Modeli:

- * **1920**'li yıllarda ortaya çıktı.
- * Psikolojik **danışmanların etkinlikleri altı** kategoride ele alınmıştır:
  - 1) Oryantasyon
  - 2) Bireyi tanıma
  - 3) Bilgi verme
  - 4) Psikolojik danışma
  - 5) Yerleştirme
  - 6) İzleme

2. Süreç Modeli:

- * **1920**'li yıllarda ortaya çıktı.
- * Psikolojik **danışma hizmetinin** → **Klinik** ve **trapötik** yönü **vurgulanmıştır.**
- * Psikolojik **danışmanlar** psikolojik **danışma**, **müşavirlik** ve **koordinasyon rollerini** üstlenmişlerdir.

3. Görevler Modeli:

- * Psikolojik **danışmanların görevleri** basitçe **listelenmiştir.**
- * Bu görevler fazla sayıdadır:
  - Son görev** → “**Zaman zaman kendisine verilen diğer görevleri yerine getirir.**”
  - Bu, psikolojik **danışmanların rollerinde belirsizliklere** neden olmuştur.

Bu **üç model** de

- * **Programdan ziyade psikolojik danışmanın pozisyonu** vermektedir.
- * Bunun sonucu olarak
  - **Rehberlik hizmetleri** eğitim sürecinin **ana parçası olmaktan çok**
  - ⇒ Eğitim faaliyetlerini **destekleyen** bir **hizmet** alanı olarak görülmüştür.

4. Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları Modeli:

- * **1960**'lı yıllarda ortaya çıktı.
- * **Geleneksel Modellere** bir **tepkidir.**
- (**GM** → **PDR**'yi **Meslek** ya da **program seçimi** ve **krize müdahale** ile sınırlar.)
- * Bu model **kurumsal temelinin** → **Gelişimsel rehberlik** yaklaşımından almıştır.
- * Bireyin **gelişimsel ihtiyaçları** ön plandadır.
  - Rehberlik hizmetleri
  - Öğrencilerin **gelişim dönemlerindeki ihtiyaçlarını** karşılamalıdır.

Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programının süreçsel öğeleri:

1) Bireysel planlama:

- * Öğrencilerin **kişisel ve mesleki gelişimlerinin** yanı sıra
  - **Öğrenimlerini** de **planlamaları** ve **yönetmelerine** yardımcı etkinlik içerir.
  - Bu etkinlikler psikolojik **danışman** tarafından **planlanır** ve **yönlendirilir.**
- * Bireysel **planlama** hizmetlerinin verilmesinde
  - **Bireyi tanıma**, **bilgi verme**, **yerleştirme** ve **izleme** stratejileri kullanılır.

2) Müdahale hizmetleri:

- * → Öğrencilerin **acil sorunlarına** ve **ihtiyaçlarına** yönelik **etkinlikler** sunulur.
- (**Psikolojik danışma**, **müşavirlik**, **sadece bilgi vermeyi gerektiren sorunlar**)

3) Sistem desteği:

- * **PDR** programının **oluşturulması**, **sürdürülmesi** ve **geliştirilmesini** sağlayacak
  - **Yönetimsel** ve **eğitsel** etkinliklerden oluşur.
  - Profesyonel gelişimi
  - Personel ve çevreyle ilişkileri
  - Öğretmenlere **müşavirlik danışma** kurulları
  - Topluma ulaşma
  - Program yönetimi ve yürütülmesi
  - Araştırma-geliştirme alanlarında yapılacak etkinlikleri **içerir.**

4) Rehberlik müfredatı:

- * **Rehberlik müfredatının amacı,**
  - Her düzeyden **tüm öğrencilere**, normal büyüme ve gelişim bilgisi sağlamak ve
  - Yaşam becerilerini **kazanma** ve **kullanmalarına** yardımcı olmaktır.
- * Rehberlik müfredatının **düzenlenmesi** ve **yürütülmesinden**
  - ⇒ **Okul psikolojik danışmanları sorumludur.**
  - ⇒ Müfredatın **başarıyla uygulanması için**
    - Okuldaki tüm **birimlerin** ve **personelin iş birliği** ve **desteği** gerekir.
- * RM öğrencilere → **Sınıf** ve **grup etkinlikleri** şeklinde **sunulabilir.**
  - Psikolojik danışman **tek başına** ya da **öğretmenlerle** sunar.
  - Veya sadece **öğretmenlere** yardımcı olabilir.

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) Hizmetleri Programı

ÖRGM (MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü)

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) Hizmetleri Programı:

- **Rehberlik** ve **psikolojik danışma hizmetlerinin bütünüdür.**
- **Planlı, programlı, sistemli, örgütlü** ve **profesyonel** düzeyde yürütülür.
- **ÖRGM** tarafından **hazırlanmakta** ve **örnek etkinlikler** yayınlanmaktadır.

RHYK (Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu) Kimlerden Oluşur?

(Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) Hizmetleri Programı Hazırlama)

- 1) **Müdür** (veya görevlendireceği yardımcısı)
- 2) Psikolojik **danışman**,
- 3) Her sınıf düzeyinden birer **sınıf rehber öğretmen**
- 4) **Ödül** ve **disiplin kurulu** temsilcisi,
- 5) **Okul aile birliği** başkanı
- 6) **Öğrenci temsilcisi**

Not: Eğer okulda psikolojik **danışman yoksa**

→ **RAM**'dan **müşavirlik hizmeti** alınarak **RHYK** tarafından hazırlanır.

RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezi)

RHYK (Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu)

Okul Psikolojik Danışmanı:

- * Birçok aşamada **aktif, yönlendirici (müşavirlik)** ve
  - Esas olarak okul RPD programını **yürüten** kişidir.

Okul Psikososyal Destek Ekipleri:

- * **Millî Eğitim Bakanlığı rehberlik hizmetleri kapsamında**
  - **Travmatik** ve **zorlu olaylar** karşısında
  - Psikososyal **koruma**, **önleme** ve **krize müdahale hizmetleri** yürütür.

Travmatik olaylar → **Doğal afet**, **terör**, **göç**, **intihar**, **ölüm-yas**, **cinsel istismar...**

Okul Psikososyal Destek Ekipleri:

- * **Zor** ve **stres veren** olayların yaşanması,
  - Bireylerin ve toplumların **denge**ni, **gelişimini önemli ölçüde etkiler.**
- * **Psikososyal destek** ⇒ Bu tür **kriz** durumları **sonrası** ortaya çıkabilecek
  - Psikolojik **uyumsuzlukların önlenmesi**
  - Aile ve toplum düzeyinde **ilişkilerin kurulması** ve **geliştirilmesi**,
  - Bireylerin kendi **kapasitelerini fark etmeleri** ve **güçlenmeleri** amacıyla
  - **Düzenlenen çok disiplinli hizmetler bütünüdür.**
- * **Psikososyal destek** ⇒ **Vurguyu bireyin kırılganlıklarına yerine**
  - **Güçlükler karşısında aktif olmasına**
  - Kendini **toparlamasına** ve **çevresinde bulunan olanakları**
  - **Harekete geçirilmesine imkân veren bir hizmet sunum modelini benimser**
  - **Sürdürülebilir/bütünsel** bir yaklaşımı **temel alır.**

Okul Psikososyal Destek Ekipleri Kimlerden Oluşur?

- * **Başkan** ⇒ Okul **müdürü** veya (onun görevlendirdiği bir **müdür yardımcısı**)
  - **Rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar** (Varsa)
  - **Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi** her sınıf düzeyinden
  - En az bir **sınıf rehber öğretmeninden oluşur.**

Okul Psikososyal Destek Ekipleri Ne Zaman Toplanır?

- * **Yılda üç kez** toplanır:
  - Birinci dönemin başı
  - İkinci dönemin başı
  - İkinci dönemin sonu
- ⇒ **İhtiyaç duyulan hâllerde de toplanır.**

Bildirim Yükümlülüğü

- * Tehdit, şantaj, cinsel istismar, suça veya uyuşturucu teşvik durumu varsa
  - ⇒ **Tüm okul personelinin bildirim yükümlülüğü** vardır.
- * **İhmal** ve **istismar**
  - **Şüphesi bildirim yükümlülüğünün** yerine getirilmesi için **yeterlidir.**
- * **Gizlilik ilkesine dikkat** edilerek → **Vakayı birimlere** bildirilmelidir.

İhmal ve istismar vakası şüphesinde başvurulacak yerler?

- 1) İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği
- 2) Emniyet Genel Müdürlüğü 155 İhbar Hattı
- 3) İl/İlçe Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü
- 4) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 183 İhbar Hattı

OKUL REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMI

- * Ülkemizde **okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri** (**Gelişimsel anlayıştan hareketle genellikle**)
  - ⇒ **Kapsamlı RPD Programları Modeli** temelinde **planlanmaktadır.**

* Okul RPD Programı

- Tüm **RPD hizmetlerini** düzenleyen genel bir **rehberlik programı** ya da
  - Bir **çerçeve programdır.**

KAPSAMLI RPD PROGRAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ

(Programın örgütsel yapısını oluşturan birtakım öncüller)

- * Öğrencilerin **sosyal, duygusal, akademik** ve **kariyer** gelişimlerinin → Bir bütün olarak **desteklenmesini** esas alır.
- 1) Sonuç temellidir.
  - * Tüm öğrencilerin gerekli olan **yeterlikleri kazanmaları için** tasarlanır. (Okulda başarılı olmaları, üniversiteye ve/veya iş yaşamına geçiş yapmaları)
- 2) Standart temellidir:
  - * Tüm öğrencilerden beklenen **beceri, yeterlik** ve **davranışları** içerir.
- 3) Veri tabanlıdır:
  - * **Öğrenci, öğretmen, veli** ve **okul yöneticilerinden veri toplanmasına** dayanır.
    - Program **hedeflerine** ulaşip ulaşmadığının **kontrol edilmesi** ve
    - Programın **öğrenci gelişimine** yararlarının **kanıtlanması amaçlanır**.
- 4) Gelişimseldir ve kapsamlıdır:
  - * Program öğrencilerin yeterliklere **ulaşmalarını sağlamada** → **Düzenli, planlı** ve **sistematiik** olarak oluşturulmuştur.
  - * RPD programları → **Etkinlik** ve **hizmetleri** içeren kapsamlı bir programdır.
    - *Bireyi tanıma, bilgi verme, müşavirlik, psikolojik danışma*
    - *Sevki etme, yerleştirme ve izleme* gibi **Etkinlik** ve **hizmetleri** içerir.
- 5) Takım çalışmasını gerektirir:
  - * Programın merkezini
    - ⇒ **Okul rehber öğretmen/psikolojik danışmanı** oluşturur.
    - ⇒ Öğrenciyle yakından **ilişkili**
    - ⇒ Okul personeli, ebeveynler ve toplum üyeleri **iş birliğine dayalı bir ilişki**

Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programı Hazırlanma Süreci

- * **Okullarda RPD hizmetleri**
    - Önceden **hazırlanmış bir programa** dayalı yürütülür.
  - * **Bu program** esas olarak **3 hedef** doğrultusunda **hazırlanır**.
    - 1) **Genel hedef**
    - 2) **Yerel hedef**
    - 3) **Özel hedef**
- Programın tasarlanması sürecinde
- Her eğitim öğretim yılı **mayıs** ayında
    - **Test** ve **test dışı teknikler** kullanılarak
    - Öğrencilerin **RPD hizmetlerine** ilişkin **ihtiyaçları belirlenir**.

Hedeflerin belirlenmesi

- MADDE 9 – (1)**
- * RPD hizmetleri kapsamında
    - **Genel hedefler** → **Bakanlıkça**
    - **Yerel hedefler** → **RPD hizmetleri İl Yürütme Komisyonları**
    - **Özel hedefler** → **Eğitim kurumlarında belirlenir**.

Okul RPD programının hazırlanması

- MADDE 10 – (1)**
- Okul RPD programında;**
- a) **Genel, yerel** ve **özel hedeflere**,
  - b) **Gelişimsel** ve **önleyici** hizmetler, **iyileştirici** hizmetler ve **destek** hizmetlere,
  - c) Okuldaki tüm **öğrencileri** kapsayacak **faaliyetlere**,
  - d) **Değerlendirme süreçlerine** yer verilir.

RHYK (Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu)**RAM** (Rehberlik ve Araştırma Merkezi)

- Okul RPD programı**
- **Psikolojik danışmanın** sorumluluğunda,
  - **RHYK** üyeleri ile **iş birliği** içinde **hazırlanır**.

Not: Eğer okulda psikolojik danışman **yoksa**

- **RAM**'dan müşavirlik hizmeti alınarak **RHYK** tarafından hazırlanır.

- Okul Psikolojik Danışmanı:**
- * Birçok aşamada **aktif, yönlendirici (müşavirlik)** ve
    - Esas olarak **okul RPD programını yürüten** kişidir.

Okul RPD Hizmetleri Programı Uygulama Süreci

- MADDE 11 – (1)** Eğitim kurumlarında **RPD hizmetleri**
- 1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler
  - 2) İyileştirici hizmetler
  - 3) Destek hizmetler **esas alınarak sunulur**.
- MADDE 11 – (2)** **RPD hizmetleri**
- Bireysel ve grupla psikolojik danışma ve rehberlik
  - Psikoeğitim
  - Akran temelli çalışmalar
  - Bireyi tanıma tekniklerini uygulama
  - Seminer, panel, konferans, kurs ve gezi düzenleme
  - Sınıf rehberliği çalışmaları ve yayın hazırlama **gibi faaliyetlerle yürütülür**.
  - * **İhtiyaç hâlinde** bu hizmetler
    - ⇒ **Çevrim içi bilişim teknolojileri** kullanılarak **uzaktan** verilebilir.

MADDE 11 – (3) **Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı**

- * Ders yılı boyunca **iş birliği içerisinde** uygulanır. (Rehber öğret./psikolojik dan., sınıf rehber öğret., öğretmenler ve eğitim kurumu yöneticileri)
- * Programın **etkililiği** ders yılı sonunda **kanuta dayalı olarak değerlendirilir**.

Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programı Değerlendirme Süreçleri

- * Değerlendirme **hazırlanan** ve **uygulanan RPD** programının
  - Ne derecede gerçekleştirildiği ve başarıya ulaştığının **kontrol edilmesidir**.
- * Okul **RPD** hizmetinin genel değerlendirmesi için
  - **Sene sonu rehberlik faaliyet raporu**
    - “**MEBBİS E-Rehberlik**” bölümüne **girilir**
    - Ardından okul müdürünün onayı ile **il/ilçe RAM**'a gönderilir.

Sınıf rehberlik programının değerlendirmesinde

- * **Sınıf rehber öğretmeni** tarafından **3 adet** değerlendirme aracı tamamlanır:
  - 1) **Dönem sonu rehberlik faaliyetleri raporu** (1. Dönem sonu)
  - 2) **Dönem sonu rehberlik faaliyetleri raporu** (2. Dönem sonu)
  - 3) **Yıl sonu rehberlik faaliyet raporu**

- * Değerlendirme sürecinin ardından elde edilen **veriler**
  - Bir sonraki yılın **RPD** programının → **Hazırlanmaya** başlandığı **aşamadır**.
  - * Bu aşama → “**geliştirme**” aşamasıdır.
  - Verilere göre programın **eksiklikleri** belirlenir ve **güçlendirmeye** çalışılır.

MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Sunum Sistemi

- * **RPD** hizmetleri **sunum sistemi 2 bölümden** oluşmaktadır:
  - 1) **Bireysel** Çalışmalar
  - 2) **Grup** Çalışmaları
- * Hem bireysel hem de **grup çalışmaları 3** ana grupta toplanabilen hizmetlerdir:
  - 1) **Gelişimsel ve önleyici hizmetler**
  - 2) **İyileştirici hizmetler**
  - 3) **Destek hizmetler**

4. EĞİTİM KURUMLARINDA REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ

- * **MEB RPD Hizmetleri Yönetmeliği**
  - **Millî Eğitim Bakanlığı** tarafından hazırlanır.
- * **MEB RPD Hizmetleri Yönetmeliği** ile
  - **İl ve ilçe düzeyindeki RPD hizmetleri**
  - Bu hizmetlerin verildiği **özel** ve **resmî eğitim kurumları**
  - **Rehberlik ve araştırma merkezlerindeki RPD hizmetlerinin**
    - ⇒ **Nasıl yürütüleceği** belirlenmiştir.
- * **Okullarda rehberlik hizmetleri** → **RPD servisi** tarafından yürütülür.

Rehberlik ve psikolojik danışma servisi

- MADDE 15 – (1)**
- * **Resmî ve özel, örgün eğitim** ve **hayat boyu öğrenme kurumlarında**
    - **RPD** hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması **amacıyla**
      - ⇒ **RPD servisi** kurulur.

- MADDE 15 – (2)** **RPD** hizmetlerinin → **Etkili yürütülebilmesi** için
- * **RPD servisinin;**
    - 1) Öğrenci, veli, öğretmen ve diğer personelin **kolaylıkla ulaşabileceği** konumda
    - 2) Uygun **fiziki koşullara** sahip
    - 3) Gerekli **araç** ve **gereçler** ile donatılmış (Bilişim, iletişim araçları, gerekli büro malzemeleri, bireysel ve grup çalışmaları için)
    - 4) **RPD hizmetleri dışında başka bir amaç için kullanılmamış olması gerekir**.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu

- MADDE 16 – (1)** Eğitim kurumlarında
- **RPD hizmetlerinin planlanması** ve
  - Kurum içindeki **iş birliğinin sağlanması amacıyla**
    - ⇒ **Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu** oluşturulur.

- MADDE 16 – (2)** **Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu**
- Eğitim kurumu **müdürünün başkanlığında** oluşur:
- Üyeler:**

- a) Eğitim kurumunda görevli **müdür yardımcısı**
- b) **Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar**
- c) **Sınıf rehber öğretmenlerinden** her sınıf düzeyinden en az **birer temsilci**
- d) **Okul öncesi eğitim kurumlarında** (farklı yaş)
  - Çocukların eğitiminden sorumlu en az **birer öğretmen**
- e) **Ortaöğretim** → **Disiplin kurulu** ve **onur kurulundan** **İlköğretim** → **Öğrenci davranışları değerlendirme kurulundan** birer temsilci
- e) **Okul-aile birliğinden** bir temsilci

MADDE 16 – (3) **Hayat boyu öğrenme kurumlarında yürütme komisyonu**

- * **Müdürün başkanlığında**
  - Bir **müdür yardımcısı**
  - **Rehber öğretmen/psikolojik danışman**
  - **Müdürün görevlendireceği bir öğretmen**den oluşur.

MADDE 16 – (4) **Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa**

- * Gerektiğinde (**RAM**) **rehberlik ve araştırma merkezinden**
  - Bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanın ya da
  - Eğitim kurumlarında görev yapan bir **rehber öğretmen/psikolojik danışmanın**
    - Katılımının sağlanması için **planlama yapılır**.

MADDE 16 – (5)**Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu sürekli üyeleri**

- Eğitim Kurumu **müdürü**
- Müdür yardımcısı
- **Rehber öğretmen/psikolojik danışman komisyonun sürekli üyesidir**.
- * Komisyonun **diğer üyeleri**
  - ⇒ Her ders yılı başında **öğretmenler kurulunda** belirlenir.

MADDE 16 – (6) RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu

* Yılda üç kez toplanır:

- Birinci dönemin başı / İkinci dönemin başı / Ders yılı sonunda
- => Gerekliğinde RPD servisinin önerisi ile de **toplantılabilir**.

MADDE 16 – (7) Komisyonun ilk toplantısı (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)

* **Öğretmenler kurulu toplantısı**nın yapıldığı tarihten itibaren
=> En geç bir ay içerisinde yapılır.

MADDE 16 – (8) Komisyonun gündemi (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)

* RPD servisine **hazırlanır** → Eğitim kurumu **müdürüne sunulur**.
* **Gündem** ve **toplantı tarihi** → Eğitim kurumu müdürü tarafından
=> Bir hafta önce **yazılı olarak** ilgililere **duyurulur**.

MADDE 16 – (9) Komisyon toplantısında alınan kararlar (RPD H.Yürütme Kom.)

=> **Tutanak** hâline getirilir.

MADDE 16 – (10) Alınan kararlar (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)

=> Eğitim kurumu **personeline yazılı olarak duyurulur**.

MADDE 16 – (11) Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa (RPD H.Y. Kom.)

=> RPD hizmetleri **RAM** ile iş birliği içerisinde yürütülür.

RPD HİZMETLERİ YÜRÜTME KOMİSYONUNUN GÖREVLERİ**MADDE 17 – (1) Görevleri:****RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri)**

a) Eğitim kurumuna ait **özel hedeflerin** belirlenmesinde **görüş bildirir**.

- * **Özel hedefleri RİBA** sonuçlarından alırız.
- **Mayısta** tamamlanan anketler **eylülde** komisyona sunulur.
- => Bu şekilde **özel hedefler** belirlenir.

b) Okul **RPD** programını → **RPD** servisi **hazırlar**.

- * **RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu** → **İnceler** ve **görüşlerini bildirir**.
- Programın uygulanması için **gerekli önlemleri alır**.
- Yürütülecek çalışmaları **karara bağlar**.

c) RPD Hizmetlerinin yürütülmesi sırasında

- => RPD Hizm.Yür. Kom. → Çalışmaları **inceler, değerlendirir**
- Ortaya çıkan **sorunların** çözümüne yönelik **önlemleri belirler**.

d) Eğitim ortamında **öğrenciler, aileler, idareciler** ve **öğretmenler** arasında)

- => **Etkili iletişim** kurulabilmesi için **yapılacak çalışmaları belirler**.

e) Yapılacak çalışmalarda ilgili **kurum** ve **kuruluşlar** ile iş birliği için

- => **Gerekli faaliyetleri planlar**.

f) Öğrencilerin **sosyal duygusal, akademik** ve **kariyer** gelişimleri ile ilgili

- => Yapılacak çalışmalar için **görüş bildirir**.

g) Okulda gerçekleştirilecek **psiko-sosyal destek hizmetlerinin**

- => Okul **RPD** programına **eklenmesi hususlarında görüş bildirir**.

h) İhtiyaç olması durumunda

- => Okulda gerçekleştirilecek **psiko-sosyal destek hizmetlerinde görev alır**.
- * Bu kapsamdaki faaliyetler
→ **Bakanlıkça hazırlanan yönerge doğrultusunda yürütülür**

E-Rehberlik Sistemi:

* **MEBBİS**'in bir **uzantısıdır**.

- Bütün etkinliklerin bir arada **görüldüğü**
- Yapılan etkinliklerin **kaydedildiği**
- Öğrenciyi tanıma amaçlı pek çok bilginin edinilebileceği **bir sistemdir**.

* **RAM**'a öğrenci **yönlendirirken** bu sistemdeki **formlar doldurulur**.

- İşlemler bu sistem üzerinden **takip edilebilir**.

* Rehber öğretmenler **MEBBİS**'teki bu sistem üzerinden

- Program **hazırlayabilir**
- Yıllık ve haftalık program **giriş** ve **düzenlemelerini yapabilir**
- Veri **raporlayabilir**.

* **2020** yılında hazırlanan **sınıf rehberlik programında**

- Üç basamaklı bir **rehberlik sistemi** kurulmuştur:

1. Algıya dayalı değerlendirme:

- Öğretmen, öğrenci ve veli **anketleri sonrasında** elde edilen kanıtlara dayanır.

2. Süreç Değerlendirmesi: Bir yıl içinde **neler yapıldı?** sorusuna **cevap** aranır.**3. Sonuç Değerlendirmesi:**

- * **A okulunda** bir önceki yıla göre **devam, devamsızlık/disiplin** gibi
- **İstatistikî gelişim sonuçları** karşılaştırılır.

Koordinatör Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın Görev ve Sorumlulukları**MADDE 20 – (1)**

* Rehber öğretmen/psikolojik danışmana → **Koordinatörlük** görevi verilmiştir.

- Eğitim kurumunda yürütülen **RPD** hizmetleri görevlerine ek:

a) **RPD servisi** ile eğitim kurumu yönetimi arasındaki koordinasyonu sağlar.

b) Okul **RPD** programı çalışmaları hakkında öğretmenler kuruluna **bilgi verir**.

c) RPD hizmetleri yürütme komisyonu toplantı **gündemini** ve

- Toplantılarda alınan kararları **yazılı hâle getirir**.

d) **RPD servisi** tarafından ortak olarak **e-Rehberlik sistemi** üzerinden hazırlanan

- Okul **RPD** programını → Eğitim kurumu müdürüne **onaylatır**.

REHBER ÖĞRETMEN/PSİKOLOJİK DANIŞMANIN GÖREVLERİ**MADDE 21 – Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman**

- **Gelişimsel** ve **önleyici hizmetler** / **İyileştirici hizmetler** / **Destek hizmetlere** ilişkin **görevlerini yerine getirir**.

MADDE 21 – (1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler

a) **Sınıf rehberlik programı** kapsamında

- Rehberlik alanında **özel bilgi** ve **beceri** gerektiren **etkinlikleri uygular**.

b) Bireyi tanıma adına **bireyi tanıma tekniklerini uygular**

- Değerlendirmelerini **raporlaştırır** öğrencilere geri bildirimde **bulunur**
- İlgililerle **paylaşır**. Gerekliğinde **teknik geliştirme** çalışmalarına **katılır**.

c) **Bilgi verme çalışmaları** kapsamında öğrencilerin

- **Sosyal duygusal, akademik** ve **kariyer gelişim alanlarında**

- İhtiyaç duydukları **bilgileri**

- **Bireysel** ve **grup çalışmaları** veya **yayın hazırlama** yoluyla onlarla **paylaşır**.

d) **Yöneltme** ve **izleme çalışmaları** kapsamında

- Bireyi **tanıma** ve **bilgi verme hizmeti sunar**
- Öğrenciyi kendine uygun olan .... **yöneltir** ve öğrencinin **gelişimini izler**.
(eğit. kurumuna, alana, dala.. işe, mesleğe, okul içi ya da okul dışı sosyal ve kült.etkinlik)
- Merkezi sınavlara ait **tercih dönemlerinde görev alır**.

MADDE 21 – (2) İyileştirici hizmetler

a) **Formasyonu** uygun olan **rehber öğretmen/psikolojik danışman**

- **Bireysel** ve **grupla psikolojik danışma** yapar.
- (Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişiminin desteklenmesi
- Kendilerini keşfetmeleri, kapasitelerinin güçlenmesi, iyileştirme ve geliştirmek için)

b) **Psikososyal destek hizmetleri** kapsamında;

- 1) **Zorlu yaşam olaylarında** (Afet,kaza, istismar, intihar, şiddet, savaş, göç ...)
- Öğrenci, aile ve öğretmenlere **psikolojik** ve **sosyal destek sağlar**.

- 2) Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen **çocuğa** ve
- Çocuğun bakımından sorumlu kişilere **hizmet sunar**.

3) Eğitim kurumlarında **rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa** veya

- Çocuğun bir **eğitim kurumu** ile ilişkisi **yoksa**
- => **Danışmanlık tedbiri** uygulamalarını
- İl veya ilçe **millî eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği**
- Çocuğun **eğitim bölgesinde** görevli rehber öğretmen/p.d. **yerine getirir**.
- Görevlendirmede **dengeli bir dağılım** sağlanır.

c) **Sevk çalışmaları** kapsamında

- Bireyin**, müdahale ya da mesleki yeterlikleri dışında kalan
- **Bir uzmanlık alanında yarduma ihtiyaç duyması** durumunda
- => **Daha yetkin uzman kişi, kurum** veya **kuruluşlara yönlendirir**.

MADDE 21 – (3) Destek hizmetler

a) **Müşavirlik hizmetleri** kapsamında öğr.nin gelişimini desteklemek için

- * **Öğretmen, veli, yönetici** ve okuldaki **öğrenci** ile iletişimde olan **diğer kişilere**
- Kendilerini **geliştirmeleri**
- Ortak ve yeterli bir rehberlik anlayışı **kazanmaları amacıyla çalışır**.
- * **Sınıf rehber öğretmenlerine müşavirlik eder**.
- (Sınıf rehberlik programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında
- Sınıf içi rehberlik uygulamalarının geliştirilmesinde ...)

b) **Program yönetimi çalışmaları** kapsamında;

- 1) Okul **RPD** programını (**RAM** 'a iletilmek üzere)
- En geç **ekim** ayının ilk haftasında **e-Rehberlik sistemi** üzerinden **hazırlar**.

- 2) Okul **RPD** programını doğrultusunda (**e-Rehberlik sistemi** üzerinden)

- * **Destek hizmetler** → Kendi **haftalık programını hazırlar**.

- 3) Her yıl **kasım** ayı içerisinde **sınıf rehber öğretmenleri** tarafından

- * **Risk altındaki** öğrencilere ait verileri **birleştirir** (Bir örneği RPD serv. iletilir)
- **Destek hizmetler Eğitim kurumuna ait risk haritasını oluşturur**.

- 4) Okul **RPD** programı kapsamında gerçekleştirilen çalışmaları

- * **Destek hizmetler** → **e-Rehberlik sistemine işler**.
- **Danışan dosyası** aracılığı ile → Gerekli **kayıtları tutar**.
- (Elektronik ortama işlenemiyorsa **dosyalar** ve usulünce **saklar**.)

- 5) Okul **RPD** programını ders yılı boyunca **iş birliği** içerisinde **uygular**

- (**Sınıf rehber öğretmenleri, öğretmenler** ve **eğitim kurumu yöneticileri** ile)
- => Programın **etkililiğini** ders yılı sonunda **değerlendirir**.

c) **Araştırma ve proje çalışmaları** kapsamında

- * **Araştırma, izleme** ve **değerlendirme çalışmaları** yapar.
- Gerekliğinde eğitim kurumunda yürütülen **proje çalışmalarına katılır**.

d) **İş birliği** kapsamında (Destek hizm →Kurul ve komisyonların **Doğal üyesidir**)

- * **Destek hizmetler** → **Kurul ve komisyonlara katılır**
- **RPD hizmetlerine** ilişkin görevlerini **yerine getirir**.
- **RAM** 'ın düzenlediği **toplantı, etkinlikler, proje** ve **ekip çalışmalarına katılır**.
- **Veli, öğretmen, idareci, diğer kişi** ve **kurumlarla iş birliği** yapar.

e) **Ders saatinde bireysel** veya **grup** çalışmalarda (**Devamsız görünmemesi için**)

- Okul **yönetimi** ve **ders öğretmenleriyle iş birliği** yapar.

f) **Bilimsel kongre, konferans, panel** ve **hizmet içi eğitimlere katılır**

- Gerekliğinde **hizmet içi eğitim verir**.
- (Okul RPD prog.nın etkililiğini artırmak, mesleki bilgi ve becerileri geliştirmek,
- mesleki güncel gelişmeleri izleyerek daha nitelikli hizmet sunmak için)

g) **Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman**

- Eğitim Kurumu **müdürünün** vereceği **RPD hizmetleri** ile ilgili
- Diğer **görevleri** yapar.

MADDE 22 – (1) Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın Diğer görevler

- * **Rehber** öğretmen/psikolojik danışman **merkezi sınavlarda görev alabilir**
- İstemesi hâlinde **belleticilik görevi yapabilir**.
- Ancak **rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara nöbet görevi verilemez!**

e-Rehberlik Sistemi

- * **Sistematik** olarak sınıflandırılmış **RPD hizmetlerinin** eğitim kurumlarında
- Bir **program dâhilinde sunulması, yürütülmesi ve raporlaştırılması**
- **Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarında** görev yapan **personel** tarafından
- Yetki alanlarına göre **izlenmesini sağlayan sistemdir**.
- * **MEBBİS** (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri) **bölümlerinden** biridir.

* MEB'e bağlı okul ve kurumlarda e-Rehberlik Sisteminin Oluşturulma Amacı?

- RPD hizmetlerinin**
- Bir **program dâhilinde sunulması, yürütülmesi ve raporlaştırılması**
- Paydaşlar arasında daha **etkin ve hızlı bir iletişimin sağlanması**
- Sunulan **hizmetlerin etkililiğinin artırılması**
- **Anlık ve sürekli takibin yapılabilmesi**
- Geçmiş dönem faaliyetlerin **ayrıntılı olarak değerlendirilmesi**
- Çalışmaların daha **sistematik bir şekilde yapılandırılması** ve
- Geleceğe yönelik etkin **RPD hizmetleri politikaları üretilebilmesi**

MEB RPD Hizmetleri Sunum Sistemi

- * **e-Rehberlik sisteminin alt yapısını oluşturmaktadır.**
- * Bu **alt yapı** ile eğitim kurumlarında **sunulan RPD hizmetlerinin çerçevesi**
- **Bakanlık** tarafından **ilk defa** çizilerek
- Hizmetlerin **ölçülebilir ve hesap verebilir** olarak **sunulması amaçlar.**

e-Rehberlik Sisteminin Kullanımı**e-Rehberlik sistemi**

- * **MEB'e** bağlı **özel ve resmî eğitim kurumlarında** tüm sorumlularca **kullanılır.**
- (RPD hizmetlerinin yürütülmesinde rolü olan okul personeli ve bakanlık personeli kullanır)

e-Rehberlik sistemine

=> mebbis.meb.gov.tr adresinden kullanıcı adı ve şifre ile **giriş yapılmaktadır.**

- * Eğitim kurumlarında görevli **rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar**
- Sistemdeki **en yetkili ve görev alanı en geniş** kullanıcılarıdır.
- **Okul RPD programı hazırlama**
- **RPD hizmetleri veri girişi**
- **Raporlama**
- **Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranlarını kullanmaktadır.**

Okul **RPD programı hazırlama ekranında** → **iki ayrı işlem** yapılabilir:

- 1) Okul **RPD programı** (Eğitim öğretim yılı başlarında)
- 2) **Haftalık çalışma takvimi** işlevi gören **Haftalık program**

Veri girişi ekranı

- * **RPD programında yer alan çalışmalara ait verilerin girildiği ekrandır.**
- * Bu ekranda **bireysel ve grup çalışmaları** için **ayrı veri girişi yapılmaktadır.**

Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranında

- * **RAM'a**
- Psikolojik destek alması veya
- Eğitsel değerlendirme amacıyla **incelenmesi talep edilen öğrenciler** için
- **Kullanılan formlar yer almaktadır.**
- * Bu formlar ile öğrenciler
- => **RAM'a sistem üzerinden yönlendirilebilmektedir.**

Raporlama ekranında

- * **Veri olarak sisteme girilen çalışmalar çeşitli filtrelerle raporlanabilmektedir.**
- (Faaliyet türüne göre öğrenci bilgileri tarih aralığı şeklinde istenebilir)
- => **RPD hizmetleri**
- **Sistemli** bir şekilde **sunulur ve izlenir.**
- Hizmetler **somut verilere dayalı olarak görünür hale gelir.**

Eğitim kurumu müdürleri

- * **Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından hazırlanan**
- **Okul RPD programını**
- **Haftalık programı**
- **Öğrenci yönlendirme formlarını**
- => **Görüntüleyebilir**
- => **Onaylayarak RAM'a sistem üzerinden gönderebilir.**

Eğitim kurumu müdürleri

- * **RPD hizmetlerine** ilişkin “**özel hedef**” **giriş işlemlerini** yapmakta
- * **Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar** tarafından gerçekleştirilen
- **Çalışmalara ilişkin verileri sayısal olarak görebilmektedir.**

Eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler

- * **Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranını kullanabilmektedir.**

Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı

- * Ülke genelindeki tüm eğitim kurumları ile **RAM'da** yapılan çalışmalara ait
- **Nicel verileri raporlaştırabilir**
- (okul türü, eğitim kademesi, okul ve sınıf düzeyine göre)
- İllerin **yerel hedeflerini** ve eğitim kurumlarının **özel hedeflerini** görebilir.

Rehberlik Araştırma Merkezlerine Öğrenci Yönlendirme

- **RAM'a İlk kez ve Kademe Geçişinde Öğrenci Yönlendirme**
- **Rapor Yenilemek İçin RAM'a Yönlendirme**
- **Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar ve Yönlendirme Süreci**

* Yaşlılardan anlamlı derecede farklılık gösteren öğrenciler

- * **Belli bir süre gözlemlenmesine ve gerekli tedbirler alınmasına rağmen**
- Bir ilerleme gösteremediği durumlarda
- **Veli bilgilendirilir ve öğrenci RAM'a yönlendirme** işlemleri yapılır.

Yönlendirme işlemleri için

- * **Sınıf/şube rehber öğretmeni** kendi **MEBBİS** sisteminden **giriş yapar.**
- **e-Rehberlik modülünden** → **Öğrenci Yönlendirme İşlemleri** sekmesine gider.
- **Eğitsel Değerlendirme ve İstek Formu** seçeneklerinden **ilgili olanı seçer.**
- **Öğrenci ile ilgili kimlik bilgilerini girer ve “Öğrenci Ara”** butonunu tıklar.

Gerekli Form seçilir:

- İlk kez ve kademe geçişlerinde** → **Eğitsel Değerlendirme Formu** (İlk inceleme)
- Rapor yenilemek için** → **Eğitsel Değerlendirme Formu** (Yeniden İnceleme)
- Tıbbi Tanı ve Yönlendirme Süreci için** → **Psikolojik Destek Yönlendirme Formu**

Doldurulan formlar

- * **Okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmenince** (görüş kısmı) **doldurulur**
- Okul müdürü **onayına sunulur.** (e-rehberlik modülünden onaylar)
- Onay sonrası **RAM formları görüntüleyebilir.**

5.REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ İL YÜRÜTME KOMİSYONU

- * **Rehberlik hizmetleri** dendiği zaman aklımıza
- * Bakanlık düzeyinde → **Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü** gelir.
- * İl düzeyinde ise → **RPD İl Yürütme Komisyonları** ...
- * Okul düzeyinde → **Rehberlik Servisi** şeklinde örgütlenme söz konusudur.

RPD Hizmetleri**İl Yürütme Komisyonunun Kuruluşu ve Görevleri**

- * **RPD Hizmetleri Yönetmeliğinde** açıklanmıştır.

MADDE 12 – (1) İl millî eğitim müdürlüklerinde

- **RPD hizmetleri il yürütme komisyonu** oluşturulur.
- Amaç:** **RPD hizmetlerinin**
- İl düzeyinde planlanma ve kurumlar arası iş birliğinin sağlanmasıdır.**

RPD hizmetleri il yürütme komisyonu

- * Biri **eylül** ayında, diğeri **haziranda** olmak üzere yılda **en az iki kez toplanır.**

MADDE 12 – (2) Bu komisyonun sekreteryâ hizmetleri

- * **İl millî eğitim müdürlüğündeki**
- => **Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri birimi tarafından yürütülür.**

MADDE 12 – (3) RPD Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu

- * **İl millî eğitim müdürü başkanlığında;**
- a) **Özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu il ve ilçe şube müdürlerinden**
- b) **RAM müdürlerinden,**
- c) **RAM'ın RPD hizmetleri bölüm başkanlarından**
- ç) **Örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarının**
- Her tür ve kademesinden seçilen **en az birer müdür** ile
- **Görev yapan en az birer rehber öğretmen/psikolojik danışmandan oluşur.**

MADDE 12 – (4) Bu komisyona gerektiğinde

- **Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü**
- **İl Emniyet Müdürlüğü**
- **İl Sağlık Müdürlüğü**
- **Yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve**
- **Diğer ilgili kurum temsilcileri davet edilir.**

RPD Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu

- * **RPD hizmetlerinin** → **İldeki çatı komisyonudur.**
- * **İlin önceliklerine göre birtakım hedefler belirleme** konusunda
- **Yükümlülükleri vardır.**
- * Ayrıca okullardan gelen **RİBA**'lar ilçelerde toplanır
- Daha sonra bu sonuçlara göre **iller alandaki yerel hedefleri belirler...**

RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri)**RPD Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu Görevleri:****MADDE 13 – (1) Görevleri:**

- Haziran** ayı toplantısında ile ait **RPD hizmetleri ihtiyaç analizi sonuçlarıyla**
- **e-Rehberlik sisteminde** yer alan ilgili eğitim öğretim yılına ait
- Verileri **inceler ve değerlendirir.**
- * **RPD hizmetlerine** ilişkin ihtiyaçlar doğrultusunda
- * Bir sonraki eğitim öğretim yılı için → **Yerel hedefleri belirler.**
- b) Belirlenen yerel hedeflerin **eylül** ayının ilk haftasında
- **e-Rehberlik sistemine işlenmesini sağlar.**
- c) Kurumlarının **RPD hizmetlerine** ilişkin **talepleri ve ihtiyaçları** doğrultusunda
- * **Aile, öğrenci, öğretmen, yönetici** ve diğer **kamu personeline** yönelik
- **Yürütülecek etkinlikleri planlar.**

RPD Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu Görevleri:

MADDE 13 – (1) Görevleri: (DEVAM)

- c) Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa
→ RPD hizmetlerinin yürütülmesi için alınacak tedbirleri karara bağlar.
- d) Haziran ve eylül aylarında yapılan her iki toplantıda alınan kararların
→ Uygulanmasına yönelik gerekli tedbirleri alır.
→ Tutanığın il millî eğitim müdürlüğüne Bakanlığa gönderilmesini sağlar.
(Toplantıların yapıldığı ay içerisinde ...)
- e) Açılmasına ihtiyaç duyulan RAM ile ilgili değerlendirmede bulunur
* Alınan kararlar doğrultusunda Bakanlığa gönderilmek üzere
→ İl millî eğitim müdürlüğüne teklifte bulunur.
- f) RAM'ın sorumluluk bölgelerini kapasitelerine göre her yıl değerlendirir.
RAM'da düzenlemeye ihtiyaç duyulacak hususlarda
→ Bakanlığa gönderilmek üzere il millî eğitim müdürlüğüne teklifte bulunur.
- g) Yıl içerisinde ilin ihtiyacına yönelik düzenlenecek RPD hizmetlerine ilişkin
* Mahalli hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirler ve
→ Teklifli il millî eğitim müdürlüğüne gönderir.

6.YÖNETİCİLER VE ÖĞRETMENLERİN REHBERLİKLE İLGİLİ GÖREVLERİ

- * Günümüzdeki rehberlik hizmetlerinin sunuluşunda benimsenen
- Gelişimsel rehberlik anlayışına göre
- Bu hizmetlerde okuldaki tüm personele düşen görevler vardır.
* Bu çerçevede ilk akla gelen personel kuşkusuz yöneticiler ve öğretmenlerdir.

Okul Müdürünün RPD Hizmetlerine İlişkin Görevleri

- * T.C. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği' ne göre
* Eğitim kurumu müdürünün görev, yetki ve sorumlulukları:

MADDE 18 – (1) Eğitim kurumu müdürü

* RPD hizmetlerine ilişkin aşağıdaki görevleri yapar:

- a) RPD hizmetlerinin yürütülmesinden birinci derecede sorumludur.
- b) RPD hizmetlerinin etkin şekilde yürütülebilmesi için
- Hizmetin gerektirdiği fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar
- Kullanılacak araç gereci sağlar.
* Kurumda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman varsa
(fiziksel imkânlar dâhilinde) her bir için ayrı oda tahsis eder.
- c) Eğitim kurumundaki RPD hizmetlerinin verimli yürütülmesi için
→ İş birliği ortamı sağlar.
(Rehber öğretmen/p. danışman, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve veliler)
- d) Kurumda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman varsa
* Program, planlama, araştırma gibi ortak görevler dışında
→ Hizmetlerin yürütülmesinde sınıf ve öğrenci sayıları gibi ölçütlerle göre
→ İş bölümü yapar.
- e) RPD hizmetleri yürütme komisyonuna başkanlık eder.
- f) Eğitim kurumunun özel hedeflerini → e-Rehberlik sistemine işler.
- g) Okul RPD programının hazırlanmasını sağlar.
- ğ) RPD servisinde hazırlanan okul RPD programını
* e-Rehberlik sistemi üzerinden onaylar (en geç ekim ayı ilk haftasında)
→ Eğitim kurumunun bağlı bulunduğu RAM'a ulaştırır.
- h) Okul RPD programı ile haftalık programın uygulanmasını
→ e-Rehberlik sistemi üzerinden izler.
- ı) RPD hizmetlerine ilişkin yürütülen çalışmaların düzenli olarak
→ e-Rehberlik sistemine işlenmesini takip eder.
- i) Okul sene başı öğretmenler kurulunda
* Her sınıf için belirlenen sınıf rehber öğretmenini görevlendirir.
(Zorunlu olmadıkça-öğrencilerin mezuniyetine kadar değiştirmemeyi esas alarak)
- j) Sınıf rehber öğretmenleri tarafından hazırlanan
* Sınıf rehberlik planlarını → Onaylar ve uygulanmasını izler.
- k) Haftalık ders çizelgesindeki rehberlik uygulamalarına ayrılan saatlerde
* Rehberlik hizmetlerinin sunulması için → gerekli tedbirleri alır.
- l) İhtiyaçlar doğrultusunda öğrenci, öğretmen, idareci ve ailelere yönelik
* Gerçekleştirilecek eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi için
→ Uygun ortamı ve gerekli desteği sağlar.
- m) Her yıl kasım ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenlerinin iş birliğinde
* RPD hizmetince oluşturulan okul risk haritasını
→ Eğitim kurumunun bağlı bulunduğu RAM'a ulaştırır.
- n) Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilmiş çocuklara ve ailelerine yönelik
* Rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından sunulacak hizmetlerin
→ Yerine getirilmesini sağlar.

Not: Danışmanlık hizmeti eğer okul tarafından yapılacak deniyor ise
* Okul psikolojik danışmanına bunun mutlaka tebliğ edilmesi gerekiyor.
→ Bu okul müdürünün görevidir.
* Bazen danışmanlık hizmeti görevi aile sosyal hizmetlere de verilebilir.)

Sınıf Rehber Öğretmeninin Rehberlikle İlgili Görevleri

MADDE 23 – (1) Sınıf rehber öğretmeninin görevleri:

- a) Sınıf rehberlik planını
* Okul RPD programı ile sınıf rehberlik programı çerçevesinde hazırlar
→ Eğitim kurumu müdürüne onaylatır (en geç ekimin ikinci haftasında)
* Sınıf rehberlik planının bir örneğini
→ RPD servisi ile paylaşır.
→ Plan dâhilinde uygulamalarını gerçekleştirir.
- b) Sınıf rehberlik programı kapsamındaki etkinlikleri sınıfta uygular.
- c) Öğrencilerinin RPD hizmetlerine ilişkin ihtiyaçlarını belirler
* Okul RPD programına yansıtılmak üzere → RPD servisine iletir.
- ç) Okul RPD programının hedeflerine ilişkin etkinliklerde
→ RPD servisiyle iş birliği yapar.
- d) Her yıl kasım ayı içerisinde sınıfta bulunan
* Risk altındaki öğrencilere ait verilerin bir örneğini
→ RPD servisine iletir.
- e) Bireyi tanıma tekniklerinden uzmanlık bilgisi gerektirmeyenleri
* Sınıfta uygular (Rehber öğretmen / p.d. ile iş birliği yaparak)
→ Sonuçlarını RPD servisi ile paylaşır.
- Bireyi tanımada uzmanlık gerektirmeyen teknikler: Sosyometri, kimdir bu...**
- f) Sınıfa yeni gelen veya uyum güçlüğü yaşayan öğrencilerin
* Okula uyum sağlama sürecinde
→ Rehber öğretmen/psikolojik danışman ile iş birliği içerisinde çalışır.
- g) Öğrencilerini rehber öğretmen/psikolojik danışman ile iş birliği yaparak
* İlgili, yetenek, değer, akademik başarı ve kişilik özelliklerine göre
→ Öğrenci kulüplerine, seçmeli derslere ve sosyal etkinliklere yönlendirir.
- ğ) Risk altında olan öğrencileri fark ettiğinde
→ RPD servisini bilgilendirir. (Gerekli desteği almaları için...)
- h) Öğrencinin
- Öğrenme stilini fark etmesine
- Öğrenme becerilerini geliştirmesine
- Akademik performansını artırmasına yönelik çalışmalarında
→ RPD servisiyle iş birliği yapar.
- ı) Sınıfıyla ilgili yürüttüğü rehberlik çalışmalarına ilişkin raporu
→ Her dönem sonunda eğitim kurumu müdürüne sunar.
* Sınıfta sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimi açısından
- Desteklenmeye ihtiyaç duyan öğrencileri → RPD servisine yönlendirir
- İş birliği yapar. (Öğrencilerin gelişimini desteklemek amaçtır)
- i) Eğitim kurumunda rehber öğretmen/psikolojik danışmanın yoksa
→ Öğrenciyi RAM'a yönlendirir.
- j) Eğitim Kurumu müdürünün vereceği rehberlik hizmetleri ile ilgili
→ Diğer görevleri yapar.

Diğer Öğretmenlerin Rehberlikle İlgili Görevleri

- * Sınıf rehber öğretmenliği görevi olmayan öğretmenler
- Gerektiğinde RPD servisinin planlaması doğrultusunda
→ Rehberlik çalışmalarına destek sağlar.
- Okul RPD programının hedeflerine ilişkin etkinliklerde
→ RPD servisiyle iş birliği yapar.
- MADDE 24 – (1) Sınıf rehber öğretmenliği görevi olmayan öğretmenler**
- Gerektiğinde RPD servisinin planlaması doğrultusunda
→ RPD servisiyle iş birliği yapar.
- MADDE 24 – (2) Okul RPD programının hedeflerine ilişkin etkinliklerde**
rehberlik ve psikolojik danışma servisiyle iş birliği yapar.
- MADDE 24 – (3) Sınıfta**
* Sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimi açısından
- Desteklenmeye ihtiyaç duyan öğrencileri
- Sınıf rehber öğretmeni ile iş birliği içerisinde RPD servisine yönlendirir.
- * Eğitim kurumunda rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa
→ Öğrenciyi RAM'a yönlendirir.
- MADDE 24 – (4) Eğitim Kurumu müdürünün vereceği**
→ Rehberlik hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yapar.

7. SINIF REHBERLİK PROGRAMI (SRP)

SPR (Sınıf rehberlik programı):

- * Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarına
- Yönelik olarak belirlenmiş kazanımların sınıflarda grup etkinlikleri yolu ile
- Öğrencilere sistemli bir şekilde sunulmasını amaçlayan programdır.
- * Okul RPD programının en önemli öğelerinden biri olan SPR
→ Gelişimsel ve önleyici niteliktedir.

SRP (Sınıf rehberlik programı) Amacı:

- * Öğrenme yaşantıları yoluyla
  - Kendini tanıyabilen
  - Kendinin ve başkalarının duygularını bilen ve ifade edebilen
  - Kişiler arası becerileri ve karakter güçleri gelişmiş
  - İçinde bulunduğu çevre ve topluma uyum sağlayabilen
  - Problem çözme ve karar verme becerilerine sahip
  - Kendine uygun ders, d al/alan ve meslek seçebilen
  - Akademik ve kariyer planlaması yapabilen
  - Yaşam boyu öğrenmeyi alışkanlık haline getiren
  - Çalışarak üretmenin önemini benimseyen ve
    - İyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

SRP GELİŞİM ALANLARI

* SRP'de üç gelişim alanı tanımlanmıştır:

- 1) Akademik 2) Kariyer 3) Sosyal duygusal

1) Akademik Gelişim Alanı Amaçları:

- * Akademik gelişim alanı kapsamında öğrencilerin
  - I) Öğrenim gördükleri okula ve okulun çevresine uyum sağlamalarına
    - Okul ve okulun çevresindeki imkânlardan yararlanmalarına
    - Okul ve sınıf kurallarını benimsemelerine ve
    - Okula aidiyet duygusu geliştirmelerine katkı sağlayacak
      - Bilgi, beceri ve tutumu edinmeleri.
  - II) Akademik çalışmalarında
    - Devamlılık, kararlılık ve çaba gösterme, sorumluluk üstlenme, çalışmalarına değer verme ve hayat boyu öğrenme konularına yönelik
      - Uygun akademik anlayış ve sorumluluk bilinci geliştirmeleri.
  - III) Akademik gelişimleri ve başarıları için gereken
    - Bilgi, beceri ve tutumu kazanmaları
    - Onları eğitsel başarıya götüren
      - Strateji, yöntem ve teknikleri edinmeleri amaçlanmaktadır.

2) Kariyer Gelişim Alanı Amaçları

- * Kariyer gelişim alanı kapsamında öğrencilerin
  - I) Kariyer gelişimi sürecinde kariyer bilgisini kullanarak
    - Kariyer farkındalığı kazanmaları.
  - II) Eğitsel süreçleri kariyer amaçları ile ilişkilendirerek
    - Kariyer hazırlığı yapmaları.
  - III) Kariyer kararı vererek kariyer planını
    - Uygulamaya koymaları amaçlanmaktadır.

3) Sosyal Duygusal Gelişim Alanı Amaçları

- * Sosyal duygusal gelişim alanı kapsamında öğrencilerin
  - I) Kendilerini tanımaları, duygularını anlamaları ve yönetmeleri,
    - Kişiler arası sağlıklı ilişkiler geliştirmeleri için
      - Gerekli bilgi, tutum ve davranışları edinmeleri.
  - II) Kararlar vermeleri, amaçlar oluşturmaları
    - Amaçlara ulaşmak için gerekli önlemleri almaları ve
      - Bu yönde çaba göstermeleri.
  - III) Kişisel güvenliğini sağlamaları ve yaşam becerileri geliştirmeleri
    - Amaçlanmaktadır.

SINIF REHBERLİK PROGRAMI'NIN ÖZELLİKLERİ

- * Sınıf rehberlik programı → Özgün bir programdır.
  - Günümüz ihtiyaçları ve
  - Güncel okul RPD programı yaklaşımları dikkate alınarak hazırlanır.
- * Sınıf rehberlik programında (gelişim alanlarına göre incelendiğinde)
  - Sosyal duygusal gelişim alanında → 163
  - Akademik gelişim alanında → 65
  - Kariyer gelişim alanında → 62 olmak üzere toplam → 290 kazanım vardır.
- * Söz konusu kazanımlar sınıf rehberlik etkinlikleri yoluyla
  - Öğrencilere kazandırılmaktadır.
  - İş birliği içerisinde gerçekleştirilmektedir.
  - (sınıf rehber öğretmenleri ile okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanlar)

Sınıf Rehberlik Programı'nın Temel İlkeleri

1. Programda tek bir modele dayanmak yerine özellikle
  - Gelişimsel, güçler temelli, problem odaklı ve
  - Kültürel farklılıkları dikkate alan bir yaklaşım benimsenmiştir.
2. Akademik, kariyer ve sosyal duygusal gelişim alanlarında
  - Bilişsel ve psiko-motor (devinsel) davranışların kazandırma amaçlansa da
    - ⇒ Duyuşsal davranışların kazandırılmasına daha çok odaklanılmıştır.
3. Program gelişimsel bir yaklaşımla geliştirilmiştir.
  - Her üç gelişim alanındaki kazanımlar (1) Akademik (2) Kariyer (3) Sosyal duygusal
    - Birbirinin temeli ve birbirini tamamlayan bir yapı içermektedir.
4. Programda tüm kazanımların oluşturulmasında
  - Bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır.
5. Bu program Millî Eğitim Bakanlığının
  - Tüm eğitim ve öğretim kurumlarındaki öğrencilere yöneliktir.
6. Gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır. →

7. Programda dördüncü sanayi devriminin sonucu olarak
    - Bireyin göstermesi (sergilemesi) beklenen
    - "21. Yüzyıl Becerileri" olarak adlandırılan yeni nesil becerilere odaklanıldı.
- ⇒ Bu amaçla, akademik, kariyer ve sosyal duygusal gelişim alanlarına
- Bu yeni nesil becerilerle ilgili yeni yeterlik alanları ve kazanımlar eklenmiştir.

8. Program hazırlanırken hem bireye hem de topluma karşı
  - Sorumluluklar gözetilmiştir.

9. Program öğrenci merkezli bir anlayışı temel almaktadır.

10. Bu programda kazanımlar öğrenciyi aktif kılan ve
  - Yansıtıcı düşünme gerektiren niteliktedir.

Sınıf Rehberlik Programında Değerlendirme

- * SRP'de yer alan kazanımların değerlendirilmesi sürecinde
  - Çoklu değerlendirme yöntemlerinin kullanılması benimsenmiştir.

- * Sürece, algıya ve sonuca dayalı
  - Değerlendirme yöntemleri bir arada kullanılmıştır.

- 1) Sürece dayalı değerlendirmede
  - Programın uygulanmasına ilişkin kanıtlar toplanarak
  - Program kapsamında yürütülen uygulamaların
    - Kime, nasıl, ne zaman, nerede, ne sıklıkla, ne kadar süre ile
      - Yapıldığına ilişkin bilgiler edinilmektedir.

- 2) Algıya dayalı değerlendirmede program kapsamında
  - Öğrencilerin neler edindikleri ve öğrendiklerine ilişkin olarak
  - Öğrencilerin etkinlikler sonucunda tutum veya inançlarındaki değişimler
  - Edindikleri beceriler veya bilgi düzeylerindeki artış değerlendirilmektedir.

- 3) Sonuca dayalı değerlendirmede ise uygulanan programın
  - Öğrencilerin tutum, beceri veya bilgileri kullanma yeteneklerini
  - Olumlu yönde etkileyip etkilemediğine ilişkin kanıtlar elde edilmektedir.

- * Bu veriler anlık, orta süreli ve uzun süreli sonuç verileri şeklinde
  - Program kapsamında uygulanan etkinliklerden
    - Hemen sonra
      - 3 aylık veya
      - Yıllık yapılan değerlendirmelerle elde edilmektedir.

- * Sonuç olarak
  - Kazanımların ve programın değerlendirilmesinde
  - Uygulama sürecinde kazanım etkinlikleri ile ulaşılan öğrenci sayıları
    - (Süreç değerlendirmesi)

- Etkinliklerde ve etkinlik sonrasında başta öğrenciler olmak üzere
- Öğretmen ve veliler gibi hedef kitleye uygulanacak olan
- Ölçek, anket ve diğer ölçümlerle elde edilen veriler
  - (Algıya dayalı değerlendirme)

- Öğrencilerin belirli aralıklarla
  - Başarı, okula devam, okul memnuniyeti,
  - Disiplin suç oranlarının incelenmesi ile elde edilen veriler
    - (Sonuç değerlendirmesi)
- ⇒ kullanılmaktadır.

Sınıf Rehberlik Programı'nın Uygulanmasına İlişkin İlkeler

1. Programın uygulanmasında bilimsellik esastır.
2. Bu program bireysel farklılıkları temel alır.
3. Program büyük ölçüde sınıf rehber öğretmenlerinin
  - Katılımıyla uygulanmakla birlikte
  - Bazı kazanımlar okul rehberlik öğretmenlerinin eş güdümüyle yürütülür.
4. Program öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin iş birliği ile yürütülür.
5. Program öğrenci merkezli anlayışa sahiptir.
6. Program uygulanırken kazanımlar haftalara dağıtılmış olsa da
  - Uygulayıcılar ihtiyaç duydukları takdirde kazanımların sırasını
    - Öğrenci, okul ve bölge özelliklerini dikkate alarak değiştirebilirler.

Sınıf Rehberlik Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- * Sınıf Rehberlik Programı'nın uygulanması sırasında
  - Uygulayıcıların dikkat etmesi gereken hususlar:

- 1) Türkiye'de
  - Okul öncesi eğitim almayan öğrencilerin de olduğu dikkate alınarak
  - Okul öncesi düzeyindeki çoğu kazanıma
    - İlkokul birinci sınıf düzeyinde de yer verilmiştir.
- 2) Programda yer alan kazanımlara ilişkin etkinliklerin çoğunun
  - Sınıf rehber öğretmenleri tarafından
  - Belirli kazanımlara ilişkin etkinliklerin ise
    - Okul rehberlik öğretmeni tarafından

⇒ Uygulanması gerekmektedir.

**Sınıf Rehberlik Programı'nın Uygulanmasında
Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar (DEVAM)**

- 3) Uygulayıcıların öğrencileri
* Etkinliklere aktif katılım ve yansıtıcı düşünme göstermeleri için
=> Teşvik etmeleri/ motive etmeleri gerekir.
- 4) Bazı kazanım ifadeleri RPD alanına ilişkin özel kavramlar içerdiğinden
- Uygulayıcıların kazanım açıklamalarını ve
- Program sözlüğünü incelemeleri => Gerekmetedir.
- 5) Programdaki kazanımların sırası ve bu kazanımlara ilişkin
* Etkinliklerin yapılacağı haftalar
- Uyum (oryantasyon) süreci
- Dönem içi ara tatiller
- Belirli günler ve haftalar
- Sınav dönemleri
- Üst öğretim kurumuna geçiş dönemleri
- Kazanımların ön koşullarının sağlanmış olması gibi
=> Belirli dönemler dikkate alınarak hazırlanmıştır.
- * Bununla birlikte sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehberlik öğretmenleri
* Milli Eğitim Bakanlığının
- Önceliklerine
- Bölge, il
- Okul - öğrenci özellikleri ve ihtiyaçlarına göre
→ Kazanımların sırasında ve uygulama haftalarında
=> Değişiklik yapabilirler.
- 6) Sınıf Rehberlik Programı'nda okul rehberlik öğretmeni tarafından
* Özellikle uygulanması belirtilen kazanımlar
=> Açıklamalar bölümünde belirtilmiştir.
- * Bu kazanımlar dışındaki diğer kazanımlara yönelik etkinlikler
- Okul öncesinde → Okul öncesi öğretmeni
- İlkokulda → Sınıf öğretmeni,
- Ortaokul ve liselerde → Sınıf rehber öğretmenleri tarafından
=> Uygulanacaktır.

8. BİREYİ TANIMA: ALANLAR

- Bireyi Tanıma: Tanıma Alanları
* Rehberliğin önemli işlevlerinden biri → Bireyi tanıma işlevidir.
* Bireyi tanıma iki kısımda ele alınabilir: 1) Alanlar 2) Teknikler

Öğretmenin Öğrenciyi Tanıma Nedenleri

- * Psikolojik danışmanlar/Rehber öğretmenler kadar
→ Diğer öğretmenlerin de öğrenciyi tanımaları gerekir.
* Öğretmenlerin öğrenciyi tanıması
- Kendi çalışmalarında → Kolaylıklar sağlayacaktır.
* Bu çalışmalar:

- 1) - Ünite planı yapmak
- Ders etkinliklerini düzenlemek
- Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik yöntem ve teknikleri seçmek
- Uygun ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri kullanmak.
- 2) Her öğrencinin bireysel farklılıklarına göre ve gizil güçlerine uygun olarak
→ üst düzeyde gelişmesine yardımcı olabilmek
- 3) Öğrencinin
- Sağlıklı kişilik geliştirmesine
- Kendini gerçekleştirebilmesine
- Çevresine uyumlu hale gelmesine → Yardımcı olabilmek
- 4) Öğrencilerin
- Gerçekçi benlik algıları geliştirmelerine ve
- Kendi problemlerini çözebilme gücü kazanabilmelerine
→ Yardım etmek
- 5) Öğrencileri
- İlgileri, güdülleri, yetenekleri doğrultusunda
- Kendilerine en uygun öğrenim dalına ve /veya mesleğe
→ Yöneltebilmek
- 6) Öğrencileri belli bir mesleğe hazırlamak
- Bu meslekle ilgili davranışları kazanmalarına → Yardım edebilmek
- 7) Sınıf-içi ilişkileri düzenlemek ve geliştirmek

BİREYİN TANINMASI İÇİN GEREKLİ ÖZELLİKLER:

- 1) Sağlık Durumu
* Sürekli veya geçici bir hastalığının olup olmadığının
- Sürekli kullandığı ilaçlar (varsa) ve bu ilaçların neler olduğunun bilinmesi
→ İlaçların temin ve kullanılmasına karşı anlayış ve hazırlık gerekir.
* Öğrencinin
- Geçmişte geçirdiği rahatsızlıklar
- Alerjik durumları
- Varsa başka hassasiyetleri öğrenilmeli ve
→ Her yıl tıbbi incelemeler yapılmalı
→ Sonuçlar öğrenci dosyasında bulundurulmalıdır.

2) Yetenekler

- * Öğrencinin tanınması dendiğinde
- İlk akla gelen özelliklerden biri → Onun yetenekleridir. Çünkü
* Yeteneğin → Okulla ve okul başarısı ile doğrudan ilişkili olduğu düşünülür.
- * Yetenek → Temelde doğuştan getirildiği kabul edilen bir özelliktir.
* Yetenek → Öğrencinin ulaşabileceği sınırları gösterir.
- Bir kişinin müzik yeteneğinin olması demek
- Müzikle ilgili bilgi ve becerileri öğrenmede
→ Oldukça başarılı olacağı beklentisini ifade eder.
- * Sözel yetenek → Kişinin kelimelerle ve sözlerle işlem yapabilmesidir.
* Sayısal yetenek → Kişinin sayılarla işlemler yapabilmesidir.
- * Şekil-Uzay Yeteneği
Kişinin nesnelerin ve mekân içinde alabilecekleri durumları
- Göz önüne getirebilmesi
- Şekillerin ayrıntılarına dikkat edebilmesi
- Alabilecekleri farklı biçimleri düşünebilmesi
- Farklı ortamlarda nasıl biçimlere dönüşebileceklerini görebilmesidir.
- * Nesneleri gözlerinde canlandırabilen
→ Bu yeteneğe sahip kişiler
=> Daha çok karşımıza mühendis olarak çıkarlar.
- * Mekanik yetenek
Kişinin
- Aletlerle uğraşabilmesi
- Onları ustalıkla kullanabilmesi
- Nesneleri hareket ettirebilmesi – onarabilmesi- kurabilmesidir.
- * Bedensel yetenekler
Kişinin
- Bedenine hâkim olması ve onu ustaca kullanabilmesidir.
→ Bu yeteneğe sahip olan kişiler => Sporla yakından ilgili olurlar.

3) İlgiler

- * İlgili kişinin belli bir nesneye veya nesne türüne bağlanması ona yönelmesidir.
* Kişi neye ilgi duyuyorsa
- Onunla kendisini ilişkilendirmiş ve kendisini ona bağlamıştır.
- Kişi eline geçen parayı kitap satın almaya yatırır
→ Bu kişinin akademik çalışmaya veya sözle alanlara ilgisini gösterir.
- * Her ilgi duyduğumuz şeyle uğraştığımızda
→ Onunla ilgili bir işte başarılı olamayabiliriz.
→ Ama bir işte başarılı olanlar → O işe ilgi duyan kişiler arasından çıkar.

ÇEŞİTLİ İLGİ ALANLARI

- a) Temel bilim:
- Fen bilimleri alanında çalışmaktan
- Bu bilimlerin çalışma alanındaki nesne ve olaylarla ilgilenmekten hoşlanma
- b) Sosyal bilim:
- Sosyoloji, antropoloji, psikoloji, tarih gibi
→ Bilim dallarının konularıyla uğraşmaktan hoşlanma
- c) Canlı varlık:
- Canlıları, hayvan ve bitkileri
→ İncelemekten ve yetiştirmekten zevk alma
- ç) Mekanik:
- Çeşitli alet ve makineleri incelemekten, onları onarmaktan
- Çalıştırmaktan ve nasıl çalıştığını anlamaktan hoşlanma
- d) İkna:
- Başkalarını ikna etmek ve onlarla tartışmaktan (galip gelmekten) zevk alma.
- e) Ticaret:
- Alım satım işleri ve düzenli şekilde bu işleri yapmaktan zevk alma.
- f) İş ayrıntıları:
- Yapılan işin ayrıntıları ile uğraşmaktan hoşlanma.
(İşlerin ayrıntıları ile uğraşmaktan sıkılan kişiler bu ilgiye sahip değillerdir.)
- g) Edebiyat:
- Edebi eserleri incelemek, okumak, eleştirmek, yazmaktan zevk almak.
- ğ) Güzel sanatlar:
- Resim, heykel gibi estetik sanatlarla uğraşmaktan ve
- Bu yolda eserler ortaya koymaktan zevk almak.
- h) Müzik:
- Bir müzik aleti çalmak veya müzik dinlemekten hoşlanmak
- Beste yapmaktan zevk almak.
- ı) Sosyal yardım: Başka insanlara yardım etmekten hoşlanmak.

4) Akademik Başarı

- * Öğrencilerin
- İçinde bulunulan sınıf veya döneme kadar olan akademik başarıları
→ Öğrencilerle ilgili olarak bilinmesi gereken diğer bir özelliktir.
* Böylece öğrencinin akademik başarı gelişimi izlenir ve
→ Başarılı olduğu derslerde yönlendirme yapılabilir.
* Bazen akademik başarı → Kişinin yeteneklerinin yansımasıdır.

5) Kişilik

- * Özellikle orta öğretim ve sonrasında
  - Öğrencinin kişilik özellikleri **belirlenebilir**.
  - Yapılması gereken **ortaya çıkan özelliklerinin bilinmesi** ve **not edilmesidir**.
- * Küçük sınıflarda öğrencilerin kişilik özellikleri henüz belirginleşmemiştir.
  - => **Kapsamlı bir kişilik ölçümü yapılmaz!**
  - Ancak **sinirlik, saldırganlık, çalışkanlık, tembellik, geçimsizlik gibi**
    - **Tekil kişilik özellikleri** çeşitli ortamlarda bariz hâle **gelebilir**.

6) Benlik Tasarımı ve Değerler

- * Öğrencinin kendisini nasıl gördüğü **de bilinmelidir**.
  - Benlik tasarımı diğer bilgilerle **tutarlı** veya **tutarsız** olabilir.
    - => Kişinin **müzik yeteneği** → **Düşüktür** ama **müziyen olmak isteyebilir**.
    - => Kişide **sayısal yetenek** → **Yüksektir** ama **kişi sayılardan uzak durabilir**.
      - Bu gibi durumlar **uç** örnek olsa da
      - Kişinin **kendisini nasıl algıladığı** ona verilecek **hizmetlerde etkilidir**.

- * Öğrencinin değerleri **de öğretmenler ve ilgililerce bilinmelidir**.
  - Öğrencinin **nelere önem verdiği/vermediği**
    - Öğretmenlerin öğrenciyi **güdülemede işlerini kolaylaştırabilir**.

7) Çevre ile İlgili Bilgiler

- * Kişinin **nasıl bir ortam ve çevrede yaşadığı bilinmelidir**.
  - Öğrencinin **hangi şartlarda okuduğu** veya **çalıştığı**
    - **Ne gibi zorluklarla uğraştığı** gibi bilgiler
      - Ona verilecek **hizmetin** önemli **belirleyicisidir**.
  - => Çevreyle ilgili bilgilerde → **Bireyin ailesi** ile ilgili **bilgiler önemlidir**.

9. BİREYİ TANIMA: TEKNİKLER VE UYGULAMALAR

Rehberlikte Bireyi Tanırken Göz Önünde Tutulması Gereken İlkeler:

- * Bireyi tanıma hizmetlerinde **temel amaç**
  - Bireyin kendini **anlaması**
  - **Yetenek ve ilgilerini bilmesi**
    - **Güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerinin farkına varması** ve
    - Kendisiyle **ilgili edindiği bilgiler çerçevesinde**
      - => **Kararlar almasına yardımcı olmaktadır**.
- * Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ne kadar yüksek olursa olsun
  - **Sadece bir ölçme aracı ile birey tanınmaz!**
- * Bireyi **bütün yönleri ile tanımak mümkün değildir!**
  - **Amaç** bireyi olabildiğince farklı yönleriyle **tanımaya çalışmak** olmalıdır.
- * Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ne kadar yüksek olursa olsun
  - Birey hakkındaki **bilgilere ek bilgiler sağlamayacaksa**
    - O tekniği **uygulamanın gereği yoktur**.
- * Bireyi tanıma tekniklerinin
  - **Değişik zamanlarda uygulanıp**
  - **Elde edilen bilgileri ayrı ayrı yorumlamak yerine**
    - Bu teknikleri **birlikte** veya **kısa zaman dilimi içinde uygulayıp**
      - Sonuçlarını **birlikte yorumlamak daha yararlıdır**.
- * Bireyi tanıma teknikleri arasında **her durumda**
  - **Herkese uygulanan ve herkes tarafından kabul edilen bir teknik yoktur!**
- * Bireyi tanıma çalışmaları **bütün öğrencileri kapsar**.
  - Ancak **tekniklerin hepsini bütün öğrencilere uygulamak**
    - => **Zorunlu** veya **gerekli değildir!**
- * Bireyi tanıma teknikleri **birer araçtır**.
  - **Araç uygulamak** → Amaç hâline **getirilmemelidir!**
- * Bireyi tanıma hizmetleri **sadece duygusal sorunu olan öğrencilere değil**
  - Tüm öğrencilere yönelik **olmalıdır**.
- * Öğrencileri tanıma hizmetleri → **Süreklidir**.
- * Bireyi tanıma teknikleri arasında **her durumda**
  - **Herkese uygulanan ve herkes tarafından kabul edilen bir teknik yoktur!**

Rehberlikte bireyi tanımak için kullanılan teknikler **iki gruba ayrılır**:

1) Testler 2) Test dışı teknikler

- * Testler **standart ölçme araçlarıdır**.
- * Test **standart şartlarda standart soruların sorulmasıdır**.

TESTLERİN ÖZELLİKLERİ

(İyi bir testin sahip olması gereken 4 özellik vardır:

- 1) GEÇERLİK:
  - Ölçme aracının **ölçmeyi amaçladığı şeyi eksiksiz, tam olarak ölçmesidir**.
- 2) GÜVENİRLİK:
  - Ölçme aracının **ölçmek istediği şeyi hatasız ve doğru olarak ölçmesidir**.
- 3) KULLANISILILIK:
  - Ölçme aracının **kullanılmasının kolay olmasıdır**.
- 4) EKONOMİKLİK:
  - Ölçme aracının **ekonomik olması, çok pahalı ve masraflı olmamasıdır**.

- 1) Sonuçları bildirmeden önce → Danışanın isteyip istemediğine **dikkat etmeli**.
- 2) Test puanları açıklanmadan önce → Danışanın testten **beklentisi anlaşılmalı**.
- 3) Danışanın **her testten nasıl bir başarı beklediği** → **Sorulmalı**.
  - Sonuçların verileceği **bilgi türü (ortalama, yüzdelik puan, norm puan, vb.)**
    - **Açıklanmalı**.
- * Kişinin test alırken
  - **Ne yaşadığı** ve
  - **Performansını ortaya koyduğunu düşünüp düşünmediği** → **Araştırılmalı**.
- 4) Birden fazla test uygulanmışsa → Sonuçlara **yetenek testlerinden başlanmalı**
  - * Sonuçları bildirilirken
    - Kişinin **kendi güçlü** ve **zayıf yönlerini** → **Görmesi sağlanmalı**.
  - * **Düşük puanlar açıklanırken**
    - Kişinin bundan **olumsuz etkilenmesine** karşı → **Dikkatli olunmalı**.
- 5) Yetenek testi sonuçlarından hemen sonra veya eş zamanlı olarak
  - **İlgi testleri açıklanmalı**.
  - Ardından **bu iki bilgi grubu eşleştirilmeli**.
    - => **Tutarsızlık durumunda** → **Nedeni araştırılmalı**.
- 6) Danışanın (okulda / başka bir çevrede)
  - **Yetenek puanları ile çalışmalarındaki başarı durumunu**
    - Karşılaştırması için → **Uyarıcı sorular sorulmalı**.
  - (“Sayısal yetenek testin mükemmel , okulda matematikle aran nasıl?”)
- 7) Kişilik envanterleri bazen **kişinin kendisine saygısı açısından**
  - Çok önemli **kişilik boyutlarını ölçmüş olabilir**: (Saldırganlık, nevrozizm)
    - Bu durumda kavramları **doğru** ve **bilimsel**
      - ama **bireyin anlayabileceği dille anlatmak gerekir**.
- 8) Test sonuçlarını açıklarken
  - **Danışanın soru sormasına**
    - **Katılmadığı noktalarda görüşlerini söylemesine**
      - => **İzin verilmeli** hatta danışan **teşvik edilmeli**.
- 9) Danışana testlerin bir bakıma
  - **Bireyi başkalarıyla karşılaştırma aracı olduğu**
  - **Mutlak ölçme yapmadığı**
    - **Ölçmede hata olabileceği** söylenmeli
  - * Test sonuçlarıyla tutarlı olmayan yaşantılarını
    - => **Gözden kaçırmaması sağlanmalı**.
- 10) Yetenek testleri ve ilgi ve kişilik envanterlerinden → **Elde edilen bulgular**
  - **Açıklandıktan sonra** → **Bütün olarak ele alınmalı**
  - Birbirleriyle **uyuşan** ve **çelişen** yönlere üzerinde **durulmalı**

REHBERLİKTE KULLANILAN TESTLER (BİREYİ TANIMA)

- 1) Yetenek Testleri
- 2) İlgi Envanterleri
- 3) Kişilik Testleri
- 4) Tutum Ölçekleri

1) YETENEK TESTLERİ

- * İlk akla gelen **zekâ testi**dir.
- * **Zekâ testleri** → Test anlayışının **temelini** oluşturur.
- * Geliştirilen ilk testler → **Zekâ testleri**dir.
- * Zekâ testlerinin **temel varsayımı** → **Kendi zekâ anlayışlarını** temel almalarıdır
  - Herkesin **üzerinde uzlaştığı bir zekâ anlayışı yoktur!**
  - Bütün zekâ testleri → “**Zekâ, benim testimin ölçtüğü şeydir.**” der.

2) İLGI TESTLERİ

- * Bireyin **ilgilerini belirlemek amacıyla** kullanılır.
- * Birden fazla ilgi
  - Aynı anda **değerlendirildiği** ve
  - Değerlendirmenin belli bir ölçütte **tüm ilgileri kapsadığı** düşünüldüğü için
    - **Envanter** olarak isimlendirilir.
- * Ülkemizde ilgi ölçmek için:
  - 1) **Kuder İlgi Alanları Envanteri** (En yaygın ölçek)
  - 2) **Strong İlgi Envanteri**
  - 3) **Mesleki Yönlendirme Envanteri**
  - 4) **Kendini Değerlendirme Envanteri**

3) KİŞİLİK TESTİ

- * Bireyin **kişiliği** ile ilgili olarak **bilgi toplamaya** yarar.
- * Bazı kişilik testleri → **Tek bir boyutta** kişiliğin ölçümünü verirken
  - Bazıları da → **Birden fazla boyutta aynı anda değerlendirme** yapar.
    - => Genellikle bu ikinci gruptaki **ölçekler**
      - **Envanter**dir ve **Kişilik envanteri** olarak tanımlanır.
      - (Diğer ölçekler genel olarak **Ölçek** veya **test** olarak adlandırılır.)

Rehberlik hizmetlerinde kullanılan **kişilik ölçekleri**:

- 1) **Beier Cümle Tamamlama Testi** (A formu → 8-16, B formu → 13 ve üstü yaş)
- 2) **CAT** (Çocuklar için **Algı Testi**) (3-10 yaş)
- 3) **Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri** (**MMPI**) (16 yaş ve üzeri)
- 4) **Louisa Duss Psikanalitik Hikâyeler Testi**
- 5) **Hacettepe Kişilik Envanteri**
- 6) **Rotter Cümle Tamamlama Testi**
- 7) **Rorschach Mürekkep Lekesi Testi**

=> Son yıllarda yaygınlaşan **Büyük Beşli Kişilik Kuramı**

- Çerçevesinde geliştirilen **ölçeklere** de rastlanmaktadır.

4) TUTUM TESTLERİ

- * Kişilerin belli bir nesne ya da duruma yönelik
  - **Duygusal, düşünsel** veya **davranışsal eğilimlerini belirlemeye** yöneliktir.
- * **Her nesne, durum** veya **düşünceye** yönelik
  - **Tutum testi geliştirilebilir.**
- * Çeşitli cevaplama biçimi olsa da genellikle **Likert tipi** kullanılır.

Likert tipi cevaplama biçimi:

- * Bir ifadeye **kişinin katılım durumunu**
  - **4, 5** veya **7** derece üzerinden değerlendirme yapmayı öngörür.

TEST DIŞI TEKNİKLER (BİREYİ TANIMA)

- * **Test dışı teknikler**
  - Testlerden farklı olarak → **Katı bir yapılandırma içermez!**
  - Hatta çoğu zaman yapılandırmanın nasıl yapılacağı
    - => **İçinde bulunulan durumda** → Uygulayıcı tarafından **belirlenir.**
- * **Test dışı tekniklerin**
  - **Standart şartlar sağlamak, standart sorular sormak** → **Zorunda değildir!**
  - **Genellenebilirlikleri** ve karşılaştırılabilir bilgi verme olanakları → **Zayıftır!**

10. AİLELERLE İLİŞKİLER

JOHN DEWEY (1859 -1952)

"En iyi ve akıllı ebeveynler kendi çocukları için istediklerini, toplumun bütün çocukları için istemelidir. Okullarımız için diğer idealler dar fikirli ve sevimsiz olur; demokrasimizi yok eder."

Ebeveyn Katılımı

- * **Çocuğun gelişiminde**
  - Anne-babadan alınan genetik miras **kalıttan** sonra
  - Etkili olan unsur **çevredir.** (Çevre deyince akla önce **aile** gelir)
- * **Ailenin çocuğu yetiştirirken ona karşı olan**
  - **Tutumu, konuşmaları, yaklaşım biçimi** ve **uyguladığı disiplin tarzı**
  - Çocuğun **kişiliğini** ve diğer **bireysel özelliklerini biçimlendirir.**
  - Öğrencilerin okuldaki başarılarını da **etkiler.**

Ailelerle İlişkiler

AKKÖK'a göre

- * **Ailelerin eğitim sürecine katılmalarının temel gerekçeleri:**

Gerekçeler

- 1) Aileler **çocuklarıyla** en yoğun iletişim içinde olan kişilerdir.
  - Onların gözlemlerinden ve görüşlerinden **yararlanmak**
  - Çocukların gelişimlerini **kolaylaştıracaktır.**
- 2) Toplumumuzda genel olarak annelerin **eğitim düzeyleri** → Alt düzeydedir.
  - Akademik katkıda yetersiz kaldıkları için
  - => **Aile katılım programları** → **Yetişkin eğitimi** olarak algılanır.
- 3) **Ailelerin okulu tanınması**
  - Kendilerini okulun bir parçası olarak **hissetmesi**
  - Onların **okul** ve **öğrenciler için kaynaklar araması için fırsattır.**
  - Çocukların akademik performansları
  - Okulun **akademik standartlarının yükselmesine katkı sağlar.**
- 4) Sınıf ve okul ortamı içinde "**ortak bir kültürün**" oluşması için
  - Ailelerin **eğitim sürecine ilişkin bazı etkinlikleri**
  - Ev ortamına **taşınmaları** ve **geliştirmeleri** çok **yararlı olacaktır.**
- 5) **Aileler çocuklarının gelişimi için**
  - **En iyi ve etkili yolları, yöntemleri** bulmak için → **Çaba sarf ediyorlar.**
  - Ancak** zaman zaman bu ipuçlarını bulmakta **zorlanmaktadır.**
- 6) Aile katılımı ile **geliştirilmeye çalışılan etkileşimden**
  - Hem **çocuklar** hem de **aileler yarar görmektedir.**
- 7) Çocukların **benlik algısı olumlu yönde etkilendir.**
- 8) Çocukların **akademik başarılarının arttığı** gözlenir.
- 9) Ailelerin **okula ve eğitim sürecine**
  - **Olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olur.**

- * **Ailelerin katılımları**
  - **Okul merkezli** veya **ev merkezli** olarak iki gruba ayrılır:

Ailelerle İlişkiler → Ailelerin katılımları (DEVAM):

Okul Merkezli Katılım

- * **Aile- öğretmen konferans** ve toplantılarına **katılma**
- * Öğretmenlerle **iletişim içinde olma**
- * Akademik etkinliklerde **gönüllü olma**
- * Ailelerin proje ve ödevlere **gönüllü yardımı**
- * Okul aile birliği çalışmalarına **katılma**

Ev Merkezli Katılım

- * **Ana babaların çocukları ile evde yapabilecekleri eğitimsel etkinlikler**
- * Öğretmenlerin gerektiği zaman yapacakları **ev ziyaretleri**

İş birliği temelli katılım

- * **Ebeveynin**
  - Öğretmen ve okul personeli **ile**
  - Öğrencinin gelişimine yönelik **etkileşimleridir.**
- Etkinlikler konusunda
  - Öğretmenle konuşmak
  - Problemlerle ilgili konuşmak ve
  - Okul yönetimi ile görüşmek
- => **İş birliği temelli katılım örnekleridir.**

"Ailelerin katılım programları"nda Nelere Dikkat Etmeliyiz?

- 1) **Çocuklar eğitim, gelişim ve eğitim yöntemleri ile** → **İlgilidir.**
- 2) **Ana babaların becerileri ve özellikleri** → Birbirinden **farklıdır.**
- 3) Ailelerin **ihtiyaçlarına yaratıcı ve esnek programlarla karşılık vermeliyiz.**
- 4) Ailelerin **beklentilerini öğrenmeli -Rol ve sorumluluklarını paylaşmalıyız.**
- 5) **Çocuklarının gelişimine ve eğ-öğretim ortamına katkılarını vurgulamalıyız.**
- 6) **Çocuklarına ilişkin gözlem ve düşüncelerini öğretmenlerle paylaşmalıyız.**
- 7) **Ana babaların çocuklarıyla ilişkilerinin**
  - Öğretmenlerin çocuklarla ilişkilerinden **daha uzun süreli olduğunu**
  - **Akılda tutup programları buna göre ayarlamalıyız.**
- 8) Aileleri **karar verme sürecine katmalı** ve/veya onları **haberdar etmeliyiz.**
- 9) **Aile katılımının zaman, çaba ve enerji gerektirdiğini bilmeliyiz.**
- 10) **Dikkati** (sorunlardan çok) **çözümlere vermeliyiz.**

Ailelerden Beklentiler Nelerdir?

- * Rehberlik programında yer alan **kazanımların kazandırılma sürecinde**
  - **Okul- aile iş birliği** kaçınılmazdır.
- * **Kazanımlara yönelik yaşantıların**
  - Aile ortamında da **sağlanması**
  - Takibinin yapılması ve **aile desteği**
  - Programın **etkililiğini artırmak için gereklidir.**
- * Bu amaçla **velilerin**
  - 1) Öğrencilere kazandırılmak istenen **beceriler konusunda** → **Model olması**
  - 2) **Okul ile iş birliği yaparak öğrencinin takibi ve değerlendirilmesinde**
    - Sınıf ve okul rehber öğretmenine **destek sağlaması**
  - 3) Okulda düzenlenen **velilere yönelik çalışmalara katılımı** beklenir.

İlkokulda Ebeveyn Katılımı

- * İlkokulda çalışan **psikolojik danışmanlar**
  - Çocukların gelişimsel hedeflerine ulaşmalarında
  - **Ebeveyn katılımına** büyük **önem vermektedirler.**
- * **Ebeveyn desteği olmadan**
  - Sınıf rehber öğretmenlerinin ve psikolojik danışmanların
  - **Sundukları hizmetlerde** → **Başarı sağlamaları zordur.**
- * Ebeveynler çocuklarının **RPD etkinliklerine katılmalarını desteklediklerinde**
  - Okul-ev arasında → **İşe yarar bir ortaklık kurulur.**

Ortaokulda Ebeveyn Katılımı

- * **Ortaokul öğrencileri**
    - **Özerkliklerini** ortaya koydukları
    - Ebeveyn ve aileden **bağımsızlaşmaya** çalıştıkları
    - Bir **gelişim döneminde**dirler.
  - * Ergen gelişiminin **bu geçiş evresinde**
    - Sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanlar
    - **Ebeveyn katılımının önemini bilir.**
  - * Çocuklar bu geçiş sürecinde
    - Onları **ne zaman** ve **nasil** serbest bırakıp
    - Ne zaman ve nasıl **kontrol altına almaları gerektiğini**
    - **İyi bilen ebeveynlere ihtiyaç duyarlar.**
  - * Bu konular pek çok **ebeveyn için**
    - Öğrenmeyi gerektiren ve çocuklarına da yarar getirecek bir süreçtir.
- Bu süreç** → Ebeveynlerin kendileri ve çocukları için **değişmelerini gerektirir.**
Bu değişim → Kendilerini ve çocuklarını **tanımaları için gereklidir.**

Lisede Ebeveyn Katılımı

- * Lise yılları **pek çok öğrenci için**
  - Artan **bağımsızlık ihtiyacı** ve **sorumluluklar** **getirmektedir.**

Lisede Ebeveyn Katılımı (DEVAM)

- * Lise yılları **pek çok öğrenci için**
  - **Artan bağımsızlık ihtiyacı** ve **sorumluluklar getirmektedir.**
  - Doğal olarak **ebeveyn katılımının** → **Azalması beklenir.**
  - Ancak **üniversite** ya da **mesleğe geçişte** → **Katılım artmaktadır.**
- * Bu dönemde
  - **Mesleki rehberlik** ve **eğitsel planlama hizmetlerine** daha fazla **yer verilir.**
  - * **14-18 yaş ergen çocukları olan ebeveynler**
    - **Mesleki rehberlik - eğitsel planlama**
    - **Ergenle iletişim** ve **sınavlara hazırlık** gibi **konularda** sorun **yaşamaktadır.**
    - **Ebeveynlerin kendilerini tanımaları** ve **eğitmeleri beklenir.**
- * **Lisede çalışan rehber öğretmen-psikolojik danışmalar**
  - **Ergenlik konuları**
  - **Ergen-ebeveyn iletişimini kolaylaştıracak iletişim becerileri**
  - **Gelişim görevleri**
  - **Akran ilişkileri**
  - **Sosyal medya kullanım davranışı** vb. konularda
  - ⇒ **Ergen davranışı hakkında programlar hazırlayabilir** ya da
  - ⇒ **Yakın bir kurumda**
  - ⇒ **Çevrede sunulan bu tür programlara ebeveynleri yönlendirebilir.**
- * Ayrıca ebeveynlere **çevrimiçi bilgi kaynakları** önerilebilir.

Ebeveynlik Tarzını Bulmak

1. Demokratik anne-baba:

Çocuklarını

- * **Bağımsız olmaya teşvik eder** ama → Yine de **eylemlerine sınırlar** ve → **Kontroller getirir.**
- * **Kural koyarlar** ama → **Kuralların mantığını açıklarlar** ve → **Eleştirileri dinlerler.**
- * **Sevgilerini hissettirir** ve **çocukla iletişim kurarlar.**

2. Otoriter anne-baba:

Çocuklarını

- * **Kontrol ederler** ancak → Onları **dinlemezler** → Daha az ilgilenirler → Bazen soğuk ve **katı olurlar**
- * **Ceza ve emirleri oldukça sıkır.**

3. İzin verici anne-baba:

Çocuklarıyla

- * **Yakından ilgilenir** ancak → Onlardan pek bir şey **istememezler** → **Kural koymazlar** → **Cezalandırmadan kaçınırlar.**
- * Genellikle **tutarsız** ve **güvensizdirler.**

4. İhmalkâr anne-baba:

- * Çocuklarının yaşamıyla **son derece ilgisizdirler.**
- * **Anne-babaları ihmalkâr olan çocuklar**
  - Anne-babalarının yaşamlarının **diğer yönlerinin** → **Kendilerinden daha önemli olduğu duygusu geliştirir.**

11. REHBERLİKTE ETİK VE BİGİLERİN SAKLANMASI

- * Eğitim kurumları ile **RAM**'da
  - **RPD hizmetlerini** yürüten personelin **uyması gereken etik ilkeler** → **MEB RPD Hizmetleri Etik Yönergesi** ile **belirlenmiştir.**

MEB RPD Hizmetleri Etik Yönergesi ile

- * **RPD hizmetlerinin planlanması** ve **yürütülmesinde**
  - **Yetkinlik, dürüstlük, gizlilik, duyarlılık, bilimsellik** ve **sorumluluk ilkeleri** → **Esas alınmıştır.**

- * **Bakanlık merkez ve taşra teşkilatında**
  - Eğitim kurumları ile **RAM**'da
  - Bu hizmetlerin **sunulmasına ilişkin**
    - **Görev- yetki** ve **sorumluluklar** → **Ayrıntılı olarak açıklanmıştır.**

RPD hizmetlerinde uyulması gereken bazı kurallar vardır.

- * **Özel** ve **özenli bilgi** ve **yaşantılarla ilgilenen mesleklerin** ve
  - (*İnsanların güvenmek istedikleri mesleklerde*) **mesleği icra edenler** → **Uymak zorunda oldukları kurallar bulunur.**

Bu kurallar

- Öncelikle **bireyi korumaya**
- Sonra da **mesleği icra eden kişileri** korumaya yöneliktir.

ETİK KURALLAR TEMEL İLKELER

Yetkinlik

- * **Psikolojik danışmanların sınırlılıklarını bilmeleridir.**
  - **Kendilerini aşan konularda başkalarından yardım talebinde bulunurlar.**

Dürüstlük

- * **Psikolojik danışmanlar**
  - **Kişiler arası ilişkilerinde** tüm mesleki ilişkilerinde → **Dürüstlüğü, doğruluğu** ve **gerçekçiliği ilke edinirler.**
  - Kendilerini tanıtırken / ifade ederken, abartılı ifadeler **kullanmazlar!**

Duyarlılık ve Hoşgörü

- * **Psikolojik danışmanlar danışanların psikolojik danışma hizmetlerinden**
  - **En üst düzeyde yararlanmaları için çalışır.**
  - Onların zarar görmemeleri için gerekli tüm önlemleri **alırlar.**
  - **Psikolojik danışmanlar yansızlığı benimserler.**

Toplumsal sorumluluk

- * **Psikolojik danışma ve rehberlik (PDR)**
  - **Temelde insana yönelik bir hizmetler bütünüdür.**
  - **Toplumsal sorumluluğu vardır.**

PDR hizmetlerinde

- Bir yandan **bireyin çıkar** ve **yararı**
- Diğer yandan **toplumsal sorumluluk** arasında **denge sağlanmaya çalışılır.**

Mesleki ve bilimsel sorumluluk

- * **Psikolojik danışmanlar**
  - **Etik standartlara bağlı olma**
    - **Görev** ve **rollerine uygun davranma** → **Sorumluluğu altındadır.**
- * **Hizmet verdikleri kişilerin iyilikleri** ve **yararları doğrultusunda**
  - **İlgili kurumlarla iş birliği yaparlar**
  - Gerekğinde **danışanları** → **Alandaki başka uzmanlara yönlendirir.**

Etik Kurallar

- * **Etik kurallar** genel olarak
  - **Psikolojik danışma**
  - **Ölme ve değerlendirme**
  - **Araştırma ve yayın**
  - **Müşavirlik hizmetleri için geçerlidir.**

Yetkinlik sınırları

- * **Psikolojik danışmanlar** sadece
  - **Eğitim gördükleri** ve **gerekli formasyona sahip oldukları**
    - **Uygulama** ve **etkinlikleri yapabilir.**
    - **Onları öğretebilir** ve o konularda **araştırma yapabilirler.**

Sürekli gelişim

- * **Psikolojik danışmanlar RPD alanındaki yeni gelişmeleri takip ederler.**
- * **Mesleki bilgi** ve **becerilerini** artırmanın yollarını ve fırsatlarını **ararlar.**

Başkalarına zarar vermeme

- * **Psikolojik danışmanlar**
  - **Öğrencilerine, araştırmaya katılanlara, danışanlarına** ve **diğer kişilere**
    - **Zarar vermektten** ve **onlara güçlük çıkarmaktan kaçınırlar.**

Gizli bilgilerin muhafaza edilmesi

- * **Psikolojik danışmanlar danışanlarına ilişkin bilgileri**
  - **Korumakla yükümlüdürler.**
  - **Özel ortamlarda özel şartlarda** alınan bilgiler **korunur.**

Profesyonel kimlik

- * **Psikolojik danışmanlar**
  - **Kimliklerini, çalıştıkları yeri, statülerini** ve **durumlarını** olduğu gibi **söyler**
  - Farklı bir mesleğe mensup olma **iddiasında bulunmazlar.**

Rehberlikte Etik ve Bilgilerin Saklanması

- * **Rehberlik bireyler hakkında bilgiler toplar** ve
  - **Onları bireyleri tanımak için kullanır.**
- * Ayrıca, **psikolojik danışma hizmetleri yoluyla**
  - **Bireylerin özel yaşantıları** ve **durumları** ile ilgili **bilgiler edinir.**

- * **Bu bilgilerin özel ve özenli oluşları** dolayısıyla
  - Bazı kurallara **uyulması**
  - Bunların elde edilmesi sırasında **dikkatli olunması** gerekir.

- * **Yoksa kişiler hakkında bilinmesi insan haklarına aykırı olan bilgiler**
  - **Ele geçebilir** daha da kötüdür
  - Bireylerin **aleyhine kullanılabilir.**

- * **Bilgileri elde etmek bir "iş"tir** ve **önemli bir iştir.**
  - Diğer bir iş de **toplanan bilgilere sahip çıkmaktır.**

ÖZEL EĞİTİM

Giriş

- * **Çağdaş eğitim anlayışının gereklerinden biri**
  - **Tüm öğrencilerin (gelişimsel özellikleri doğrultusunda)**
    - **Desteklenmesi** ve
    - **Bulundukları eğitim ortamlarına katılımlarının sağlanmasıdır.**
- * **Ulusal** ve **uluslararası birçok yasal düzenleme**
  - **Eğitim hakkı** ve **fırsat eşitliği kavramlarına vurgu yapar.**
- * **Tüm çocukların**
  - **Dil, din, cinsiyet, ırk** ve **engellilik** **ayrımı gözetilmeksizin**
    - **Bu haklardan yararlanması gerektiğini belirtir.**

- * **Bu yasal düzenlemelerin içeriklerine** bakıldığında

- * **"BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme"**de
  - **Kişilerin insanlık onuruna ve farklılıklara saygı -Ayrımcılığa karşı olma**
  - **Toplumsal yaşama aktif katılım - Fırsat eşitliği, erişilebilirlik**
  - **Engelliliği bir çeşitlilik olarak kabul etme** ve
  - **Özel gereksinimli bireylerin kendi bireysel potansiyelleri çerçevesinde gelişimlerine saygı ilkeleri ön plana çıkmaktadır.**

* “Engelliler Hakkında Kanun”

- Engeli olan bireylerin eğitim almasını
- **Hiçbir gerekçeyle engellenemeyeceğini** ve
- Bu bireylerin farklılıkları dikkate alınarak
- **Yaşadıkları çevre ile bütünleştirilmiş ortamlarda (eşitlik temelinde)**
- **Yaşam boyu eğitim alabileceğini vurgulamaktadır.**

“Salamanca Bildirisi” ve “Eylem Çerçevesi” (1994) de

- * Her çocuğun
- **Özel ilgilerinin, yeteneklerinin** ve
- **Öğrenme ihtiyaçlarının olabileceğini belirtmektedir.**

* Nitelikli bir eğitim için **bu çeşitliliğin göz önünde bulundurulması**

- **Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin**
- **Kapsayıcı eğitim ortamlarına erişimlerinin sağlanması** ve
- **Bu ortamlarda nitelikli eğitim olanaklarının sunulması önemlidir.**

1. Özel Eğitime Gerek Sinim Duyan Öğrenciler ve Özel Eğitim I-II

Mevcut **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**’ne göre (2021)

- * **Özel eğitim ihtiyacı olan birey**
- **“Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından**
- **Akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey”**
- **Şeklinde tanımlanmaktadır.**

Özel eğitim ise (MEB, 2021)

- * **Bu bireylerin eğitsel ve sosyal gereksinimlerini karşılamak amacıyla**
- **Geliştirilmiş bireyselleştirilmiş eğitim programları aracılığıyla**
- **Özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından**
- **Uygun eğitim ortamlarında sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır**

* **Özel eğitim ve özel eğitim ihtiyacı olan birey** terimiyle

- **İlgili alanda yaygın olarak karıştırılan**
- **Zedelenme, yetersizlik ve özür/engel** terimlerini **açıklamak gerekir:**

Zedelenme

- * **Bireyin sahip olduğu organlarının yapısında ve işleyişinde**
- **Çeşitli nedenlere bağlı olarak bozulmalar olması** durumudur.

* **Bir bireyin gözünde ya da kulağında zedelenmeler** oluşabilir.

- Bu zedelenmelere **bağlı olarak**
- **Kimi zaman → Yetersizlik durumu** yaşanabilirken
- **Kimi zaman → Bu durum yetersizlikle sonuçlanmayabilir.**

Yetersizlik

* **Bireyin yaşadığı zedelenme** sonucunda

- **Sahip olduğu organının işlevini yerine getirememesidir.**
- (*Bireyin gözündeki zedelenmeye bağlı olarak görememesi bir yetersizliktir.*)

Engel ise

- * **Bir yetersizlik** sonucunda
- **Bireyin toplumsal yaşamda akranlarının gerçekleştirebildiği rolleri**
- **Gerçekleştirememesi durumu** olarak tanımlanmaktadır.

** **Bir öğrencinin görme kaybının olması → Bir yetersizliktir.**

Ancak **bu öğrenci için** herhangi bir uyarılma yapılmaksızın

- **Sınıf ortamında öğretim sunulması** ve
- **Akranlarıyla benzer materyallerle**
- **Benzer şekilde değerlendirilmesi => Bir engeldir.**

Öğretmen ne yapmalı?

- * **Aynı öğrenci için yazı puntosunu düzenleyerek**
- **Materyalde uyarlaması yapması** öğrencinin
- **Akranlarıyla benzer akademik kazanımları edinmesini sağlayabilir.**

Engelli olma durumu

- * **Çoğunlukla toplum tarafından oluşturulan koşullar sebebiyle**
- **Bireyden beklenen rol ve sorumlulukları → Gerçekleştirememesidir.**

Bu nedenle “Engelli birey” ya da “yetersizliği olan birey” yerine

- **“Özel eğitim ihtiyacı olan birey” kavramını kullanmak daha uygundur.**

Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler

- **Yaşadıkları yetersizlik durumları**
- **Dereceleri**
- **Gelişimsel özellikleri** ve
- **İçinde bulundukları çevresel özellikleri** sebebiyle
- **Birbirlerinden oldukça farklı özelliklere ve performanslara sahiptir.**

Bu nedenle bu bireylerin gelişimsel özellikleri hakkında

- **Genellemelere varmak mümkün değildir!**

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenci Gruplarının Özellikleri:

1) Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler

* **Zihinsel yetersizlik**

- **22 yaşından önce** ortaya çıkan
- Hem **öğrenme, akıl yürütme, problem çözme** gibi **zihinsel işlevlerde**
- Hem de **bireylerin günlük yaşamlarında gerçekleştirdikleri**
- **Kavramsal, sosyal ve pratik becerilerin toplamı olan uyumsal davranışlarda**
- **Önemli sınırlılık durumudur.**

“Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”nde (2021)

- **“Zihinsel yetersizlik” kavramı yerine “zihinsel engel” kavramı kullanılır.**

“Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”ne göre (2021)

- * **Zihinsel engelli bireyler hafif, orta, ağır ve çok ağır** düzeyde olmak üzere
- **Dört** grupta ele alınır.
- * **Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler**
- **Zihinsel işlevsel ve uyumsal becerilerde**
- **Hafif düzeyde bir gerilik** yaşadıkları için **sınırlı desteğe ihtiyaç duyar.**
- * **Ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler**
- **Yaşam boyu yoğun özel eğitim ve bakım desteğine ihtiyaç duyabilir.**

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri

1) Zihinsel işlev boyutuyla ele alındığında

- **Normal insanların zekâ düzeyi** puanı → **100** olarak **kabul edilir.**
- **Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin zekâ düzeyi** puanı → **70** ve **altındadır.**

- * Ancak **zihinsel yetersizlik** sadece **zekâ düzeyi** puanı üzerinden **tanımlanmaz!**
- Tanılama sürecinde **mutlaka uyumsal davranışlara** bakılmalıdır.

2) Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dikkat süreleri çok kısadır.

- **Dikkati odaklama ve sürdürmede güçlükleri vardır.**

3) Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dikkatin yanı sıra

- **Bellekle de ilgili problemleri vardır.**
- **Öğrendikleri yeni bilgileri**
- **Kısa süreli ve uzun süreli belleğe depolamada** ve
- **Gerektiğinde uzun süreli bellekten bilgiyi geri çağırma**
- **Problem yaşarlar**

4) Dikkat ve bellek problemleriyle bağlantılı olarak

- **Bu öğrencilerin birçok akademik alanda**
- **Normal gelişim gösteren akranlarına göre geridir.**

* **Birçok öğrenci olayları / nesneleri belirli bir özelliğe göre gruplandırmayı**

- **Kolay bir şekilde öğrenebilirken**
- **Bu öğrenciler akıl yürütme ya da değerlendirme yoluyla**
- **Bir uyarıyı sınıflandırma ya da bilgiyi organize etmekte sorunludurlar.**

5) Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler akranlarına göre

- **Daha yavaş öğrenmekle birlikte**
- **Soyut kavramları öğrenmede**
- **Öğrendikleri bilgileri yeni durumlarla ilişkilendirmede** ve
- **Genellemede → güçlük yaşar.**

6) Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin

- **Yaşadıkları akademik başarısızlık durumuyla bağlantılı olarak**
- **Yeni öğrenmelere ilişkin motivasyonları düşüktür.**
- * **Bu öğrenciler zaman içerisinde “öğrenilmiş çaresizlik” yaşamaya başlar.**

7) Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler

- **Dilin hem anlama hem de ifade etme boyutunda**
- **Zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyine bağlı olarak sorun yaşar.**

* **Bu öğrenciler**

- **Verilen yönergeleri ya da okunan bir öyküyü anlamada güçlük yaşayabilir.**
- **İfade edici dil boyutunda zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeylerine göre**
- **Konuşma bozuklukları** yaşayabilir.

* **Bu öğrenciler sınırlı sayıda kelime ve cümle çeşitliliğine sahiptir.**

- **Cümle kurarken söz dizim yapısında bozukluklar sergileyebilir.**

8) Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler

- **Bilişsel becerilerde (yaşadıkları sınırlılıklardan kaynaklı olarak)**
- **Sosyal becerilerde yetersizlik** ve
- **Sosyal kabulü olumsuz yönde etkileyebilecek**
- **Problem davranışlar sergileyebilir.**

* **Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle ilgili belirtilen özellikler**

- **Bireyin zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyine göre değişebilir.**

* **Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bir öğrencide**

- **Tüm özelliklerin bulunmalı şeklinde bir genelleme yapılamaz!**

2) Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Öğrenciler

* **Otizm spektrum bozukluğu (OSB)**

- **Nörogelişimsel** bir bozukluktur.
- **Yaşamın erken dönemlerinde**
- **Sosyal iletişim güçlük yaşama**
- **Etkileşimde güçlük yaşama**
- **Sınırlı yineleyici davranışlar sergileme** gibi belirtilerle **ortaya çıkar.**

* “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”nde (2021) **OSB**’ye dair

- **Sosyal etkileşim, iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılık** vurgulanmakta
- **Hafif, orta ve ağır düzeyde** olmak üzere sınıflandırma yapılmıştır.

* **Bu sınıflandırma OSB olan öğrencinin**

- **Gereksinim duyduğu destek miktarını ifade etmektedir.**

OSB Olan Öğrencilerin Özellikleri:

1) Otizm, bir sosyal iletişim bozukluğudur.

- **OSB olan öğrenciler**
- **Sosyal etkileşimin ilk basamağı olan göz kontağından kaçınırlar** ya da
- **Gözlerinin kenarlarından bakabilirler.**

OSB Olan Öğrencilerin Özellikleri: (DEVAM)**OSB (Otizm Spektrum Bozukluğu)**

- 2) Bu öğrenciler
→ İsimlerine tepki vermeyebilir
→ Diğer insanlara karşı ilgisiz görünebilir ya da
→ Çok az ilgi gösterebilirler.
- 3) Beden dilini kullanma ve anlama konusunda çeşitli sorunlar yaşayabilir.
* Sosyal durumlarda
→ Ses tonunu veya yüz ifadesini anlamakta zorluk çekebilir.
→ Gülümsemeyebilir ya da komik bir şey olmadığında bile gülebilirler.
- 4) Diğer insanların düşünce ve duygularını anlama yeteneğinde
→ Yani zihin teorisinde sınırlılıkları vardır.
- 5) Oyun becerileri sınırlıdır.
→ Akranlar ve yetişkinlerle etkileşimde sınırlılıkları vardır ama
→ Nesnelerle meşgul olabilirler.
- 6) Yönergeleri anlama ve takip etme gibi
- Alıcı dil boyutunda → Güçlük yaşayabilecekleri gibi
(Duygu ve düşüncelerini ifade etme gibi)
- İfade edici dil boyutunda da → Sınırlılıklar yaşayabilir.
- 7) OSB olan öğrencilerin yaklaşık %20-30'u
- Konuşmada gecikme yaşar ya da bu beceriyi edinemez!
- Konuşabilenlerde → Konuşmada gecikme ya da
→ Eş zamanlı ekolali (ses tekrarları) görülebilir.
→ Zaman ve zamir kullanımı yanlış olabilir.
- Ben ve sen zamirlerini yanlış kullanabilirler.
→ Konuşma biçimleri monolog şeklinde olabilir.
- 8) - Soyut kavramları anlamakta
- Alay ya da şaka gibi sosyal dil yorumlamada zorlanırlar.
- 9) OSB birçok öğrenci basmakalıp motor veya sözel davranışlar sergileyebilir.
- Nesneleri döndürme
- El çırpma ve sallanma gibi
→ Sınırlı ve tekrarlayan motor davranışlar görülebilir.
- 10) Bazı nesnelerle aşırı derecede meşgul olabilir ya da
- Çok sınırlı ilgi alanlarına sahip olabilirler.
→ Bir nesneyle saatlerce oynayabilirler ya da
→ Belirli özellikteki nesnelere aşırı ilgi gösterebilirler.
- Ortamdaki herhangi bir değişiklikten (Yerinde olmayan bir şey...)
- Rutindeki herhangi bir değişiklikten dolayı üzülebilirler.
- 11) Rutinlere ve aynılıklara aşırı bağlı olup
- Değişikliklerden rahatsız olma
- Kurallara uymakta ısrarcı olma veya
- Esnek olmayan düşünceye sahip olma gibi davranışlar sergileyebilirler.
- 12) OSB olan öğrencilerde → Aşırı duyarlılık görülebilir.
→ Bazıları sestən - dokunmadan - görsel uyarılmadan rahatsız olabilir.
* Bu duyarlılık
- OSB olan birçok birey için büyük bir sorun olan
→ "Duyu bütünleme bozukluğu"nın parçasıdır.
(Daha büyük bir durumdur)
- 13) OSB olan öğrenciler görsel olarak sunulduğunda
→ Bilgileri daha kolay işleyebilirler.
- 14) OSB olan öğrenciler birbirlerinden oldukça farklı özellikler sergileyebilen
→ Oldukça heterojen bir gruptur.
- Özellikle dil, iletişim ve sosyal etkileşimde yaşadıkları sınırlılıklara
→ Çoğunlukla farklı düzeylerde zihinsel yetersizlik de eşlik eder.

3) Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler**DSM-V'e göre (Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal El Kitabı)**

- * Nörogelişimsel bir bozukluktur.
- Öğrenme güçlüğü / Okuma / Yazılı anlatım / Matematik alanında
→ Güçlüklerle karakterize olmuştur.
- * Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler → Normal zekâya sahiptir. Ama
- Beynin atipik işleyişinden kaynaklı
- Bilgiyi işleme ve edinme biçimi bakımından
→ Akranlarından farklı özellikler gösterirler.
- * Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler
- Okuma
- Okuduğunu anlama
- Yazılı ifade
- Matematiksel akıl yürütme
- Hesaplama alanlarında → Güçlüklerle ön planla çıkarlar.
- * Heterojen bir grup olan öğrenme güçlüğü yaygın olarak
1) Okuma bozukluğu (disleksi)
2) Yazılı anlatım bozukluğu (disgrafi)
3) Matematik bozukluğu (diskalkuli) olarak sınıflandırılır.

Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özellikleri:

- 1) Öğrenme güçlüğü en göze çarpan özelliği
→ Öğrencinin yapabilecekleri ile yapabildikleri arasındaki farkın fazladır.
→ Normal bir zekâya sahip oldukları hâlde bazı akademik alanlarda
→ Akranlarından önemli ölçüde ayrılan güçlükler yaşar.
- 2) Performanstaki değişkenlik fazladır.
- Matematiksel hesaplamalarda hızlı ve doğru performans sergileyebilirken
→ Okuma alanında akranlarından önemli ölçüde ayrışabilir.
- Hatalı ve heceleyerek okuması ...
- 3) Özellikle disleksi (okuma bozukluğu) olan öğrenciler
→ Okumada ciddi problemler yaşarlar.
- Harfleri tanıma, heceleme, doğru ve akıcı bir şekilde çözümlemeye
→ Düşük performans sergilerler.
- 4) Okumayı çözümleme ve akıcı okumada yaşanan sınırlılıklara bağlı olarak
→ Okuduğunu anlamakta da zorlanırlar.
- 5) Bir kısmı
- Harfleri, kelimeleri doğru bir şekilde yazmada ve
- İmla ve dil bilgisi kurallarına dikkat etmede problem yaşayabilir.
- 6) Matematik ile ilgili kavramları, olguları anlamakta ve
→ Matematiksel hesaplamalar yapmada zorlanabilirler.
- 7) Akademik alanda yaşadıkları başarısızlıklar nedeniyle
→ Güdülenme problemleri yaşarlar.
* Yaygın olarak "öğrenilmiş çaresizlik" yaşarlar:
- Başarısızlıklarını → Kendilerindeki yetersizliğe
- Başarılarını ise → Kendileri dışındaki faktörlere atfederler.
- 8) Birçok öğrenci dilin mekanik ve sosyal kullanımlarıyla ilgili sorun yaşar.
- Mekanik olarak sözdizimi (gramer)
- Semantik (kelime anlamları)
- Fonoloji (kelimeleri bileşen seslerine ayırma – seslerle kelime oluşturma)
→ Konularında sorunları vardır.
- Pragmatik (Dilin sosyal kullanımı)
* Genellikle karşılıklı sohbet konusunda sorun yaşarlar.
-Sohbeti sürdürmek için gerekli olan bazı stratejileri kullanamayabilirler.

9) Bazıları görsel ya da işitsel algı alanında güçlük yaşayabilir.

- * Görsel algı sorunları yaşayan öğrenciler
- Yapboz oluşturma, görsel şekilleri algılama ve hatırlama ya da
- Harfleri tersine çevirme gibi problemler yaşar.
- * İşitsel algı sorunları yaşayan öğrenciler de
- Benzer seslerden oluşan iki kelimeyi ayırt etmede ve
- Sözler yönergeleri takip etmekte güçlük yaşar.

4) Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Öğrenciler

- * Dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenciler
- Dilin biçim, içerik ve kullanımlarının bütünleştirilmesi sırasında
- Bu bileşenlerin en az birinde ortaya çıkan sorunlar nedeniyle
→ Öğrenciler "dil ve konuşma bozukluğu" tanısı alabilirler.

* Amerika Konuşma, Dil ve Duyma Birliği'ne (ASLHA) göre

- Bir öğrenci
→ Sadece dil ya da sadece konuşma alanında güçlük yaşayabileceği gibi
→ Her iki alanda da güçlük yaşayabilir.

* Dil bozukluğu olan öğrenciler

- Başkalarının söylediklerini anlamakta güçlük çekebilir.
→ Bu durum bir "alıcı dil bozukluğu"dur.

* Duygu ve düşüncelerini ifade etmekte sorun yaşayabilirler.

- Bu durum ise "ifade edici dil bozukluğu"dur.

* Bir öğrenci hem alıcı hem de ifade edici dil bozukluğu yaşayabilir.

- * Konuşma bozukluğu olan öğrenciler ise
→ Ses üretiminde ya da bazı sesleri söylemede zorlanabilir.
- Kekeleyebilir ya da konuşma ritmini ayarlamada sorun yaşayabilir.

5) İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler**Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2021) göre tanımı:**

- * İşitme engelli birey
- İşitme duyarlılığının kısmi ya da tamamen yitirilmesinden kaynaklı
→ Özel eğitim ve destek eğitime ihtiyaç duyan bireydir.
- * İşitme yetersizliğinin sınıflandırılmasında
- İşitme kaybının derecesine
- Kaybın ortaya çıktığı yaşa ve
- Kaybın olduğu yere göre
→ Farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır
- * İşitme kayıplarının şiddeti
→ Bireyin desibel (dB) cinsinden ölçülen sesi almasıyla belirlenir.

Tablo 1. İşitme Kaybı Dereceleri

İşitme Düzeyi	Kayıp	Sınıflandırma	Açıklama
0-15 dB		Normal	İletişim üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.
16-25 dB		Çok hafif	Gürültülü ortamlarda, kısık sesleri anlamakta güçlük yaşarlar.
26-40 dB		Hafif	Sessiz ortamlarda kısık ya da uzaktan gelen sesleri anlamakta güçlük yaşarlar. Sınıf içi tartışmaları takip etmede zorlanırlar.
41-55 dB		Orta	Karşılıklı konuşma sırasında sadece yakın mesafeden konuşulan anlarlar.
56-70 dB		Orta-ağır	Yalnızca yüksek sesli, net konuşmalar duyulabilir ve grup durumları büyük zorluklar yaratır. Konuşma, belirgin şekilde bozulmuş olsa da anlaşılabilir.
71-90 dB		Ağır	Yüksek sesli olmadıkça konuşmalar duyulamaz, o durumda bile, birçok kelimeyi ayırt edemezler. Çevresel sesleri duyabilseler bile anlamlandıramazlar. Konuşma hiçbir zaman anlaşılır değildir.
91 dB ve üzeri		Çok ağır	Karşılıklı konuşmaları duyamazlar. Ancak bazı yüksek çevresel sesleri duyulabilirler. Konuşmanın anlaşılır değildir ya da hiç gelişmemiş olabilir.

İşitme yetersizliği olan öğrencilerin özellikleri

- 1) İşitme yetersizliği olan öğrencilerin → **Zihinsel problemleri yoktur!**
→ **Normal zekâ** düzeyine sahiptirler.
- 2) İşitme kaybı → **Genel bilişsel yeteneklerini etkilemez!** Ancak
→ Normal işiten akranları kadar **iyi duymadıkları için**
→ **Gelişimsel gecikmeler** yaşayabilirler.
- 3) **Okuma düzeyleri** → İşiten akranlarından **önemli ölçüde daha düşüktür.**
- 4) **Ses bilgisel farkındalık** ve **konuşma seslerini kullanma yetenekleri sınırlı**
→ Ses temelli okuma yazma öğretimine
→ **Alternatif öğretim yöntemleri** kullanılmalıdır.
- 5) **Konuşulanları anlama** ve **kendi konuşmalarının anlaşılabilirliği**
→ İşitme yetersizliğinin düzeyine bağlı olarak **artıp azalabilir.**
- 6) İşitme yetersizliği yaygın olarak **dil** ve **iletişim becerilerini olumsuz etkiler.**
→ Ancak zamanında doğru müdahaleler uygulanmazsa
→ Bu alanda yaşanan **problemler tüm gelişim alanlarını olumsuz etkiler.**
- 7) Günümüzde **birçok işitme yetersizliğine sahip olan öğrenci**
→ **İşitme cihazları** yardımıyla eğitim faaliyetlerine katılabilmektedir.
* Bu cihazlar
- Her bireyin işitme özelliklerine göre **düzenlenebilir** olmasına rağmen
- Öğretmenler ve ebeveynler bu cihazların
→ **İşitme kayıplı tüm problemleri** → **Çözmediğinin farkında olmalıdır.**

6) Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler

- Görme yetersizliği**
* Gözün yapısında oluşan **zedelenmeye bağlı olarak**
- **Gözün görme işlevini gerçekleştirememesi** durumudur.
- * **Görme yetersizliği olan öğrenciler az gören ve kör** olarak sınıflandırılabilir.
- * **Az gören öğrenciler**
- **Yardımcı araçlar kullanarak** ya da **kendileri için yapılan çeşitli uyarlamalarla**
→ Öğrenme süreçlerinde **görme potansiyellerini kullanabilirler.**
- * **Kör olan öğrenciler** ise (*Kör ifadesi ana PDF'de geçmektedir. Âmâ tercihidir*)
- Yardımcı araçlarla dahi **materyalleri okuyamazlar.**
→ Öğrenme süreçlerini **ancak dinleyerek** ve **dokunarak** sürdürebilirler.

Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri

- 1) Görme yetersizliği olan öğrenciler
→ **Kendi içlerinde oldukça heterojen bir gruptur.**
* Bu öğrenciler
- **Öğrenme özellikleri**
- **İşlevsel görmeleri**
- **Görme kaybının başlangıç yaşı**
- **Sosyoekonomik durumları**
- **Kültürel geçmişleri**
- **Diğer engellerin varlığı ve Bilişsel yetenekleri**
bakımından **birbirlerinden farklıdır.**
- 2) Öğrenme deneyimlerini **dokunarak** ve **işiterek** edinebilmektedir.
→ **Ancak bu duyular görme duyusunun yerini** her zaman **tutamayabilir.**
- 3) Çevrelerinde **hareket etme yeterlikleri sınırlı olabilir.**
→ Bu durum öğrencinin
- **Deneyimlerini / Sosyal ilişkilerini** ve **Bilgi edinme süreçlerini** de **sınırlar.**
- 4) Eğitimciler 1940'lı ve 1950'li yıllarda
- **Görme yetersizliği olan öğrencilerin**
→ **Bilişsel gelişimlerinin** ciddi şekilde etkilenmediğine **inanıyorlardı.**
Günümüzde
* Bilişsel gelişimin yaşamın ilk yıllarındaki deneyimlerden
→ **Önemli ölçüde etkilendiği** kabul edilmektedir.
- Görme kaybı → **Bilişsel gelişimi engelleyebilecek bir durumdur.**
- 5) Dil ve iletişim becerileri → **Gören akranları ile benzer özellikler gösterir.**
- **Görme kaybı** ya da **bozukluğu**
→ Bu öğrencilerin **günlük dil kullanımını** veya **iletişim becerilerini etkilemez!**

2. Rehberlik ve Araştırma Merkezine Yönlendirme

- * Her öğrencinin **birbirinden farklı öğrenme** ve **gelişim özellikleri vardır.**
- **Bazı öğrenciler** konu kazanımları hızlı bir şekilde edinirken
- **Bazı öğrenciler**
→ Öğrenme sürecinde **daha çok tekrara ihtiyaç duyabilir.**
→ Öğrendiklerini sıklıkla unutabilir veya öğrendiklerin
→ **Farklı etkinliklere, alıştırma ve genellemede problem yaşayabilir.**

- * Devam eden **öğretim programını**
- **Takip etmede güçlük yaşayan öğrencilerin fark edilmesi**
→ **Değerlendirme sürecinin başlangıcını oluşturur.**

- * **Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere yönelik**
- **Nitelikli özel eğitim hizmetlerinin sunulması için**
- **Öğrenci ilgileri**
- **Gerekksinimleri ve**
- **Çeşitli alanlardaki eğitsel performansları** → **Ortaya konmalıdır.**

Değerlendirme ?

- Öğrenci hakkında bilgi toplama ve
- **Toplanan bu bilgilerden bir yargıya varma sürecidir.**

Değerlendirme Yapma Amaçları ?

- **Tarama**
- **Tanımlama**
- **Yerleştirme**
- **Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) Geliştirme**
- **İzleme**

DEĞERLENDİRME SÜRECİ

- * Öğretmenler **RAM**'a yönlendirmeden önce
→ Öğrencinin **performans düzeyine ilişkin** değerlendirme yapar.

- * **Değerlendirme süreci** → **İlk Belirleme** aşamasıyla başlar.

İlk belirleme aşamasında öğretmenler

- **Akademik** - **Sosyal-Duyusal** - **Motor ve Dil Becerileri** bakımından
→ Akranlarından **önemli ölçüde ayrılan öğrencileri belirler.**

- * Öğretmenler, hemen **etiketleyici** olmamalı
- **Her öğrencinin gelişmiş olduğu sosyo-kültürel çevrenin bir parçası olduğunu**
- **Akranlarından farklı özellikler sergileyebileceğini unutmamalıdır.**
* Ancak akranlarıyla arasındaki **bu fark**
- **Öğrencinin öğretim programının takibini güçleştiriyor**
- **Sosyal yönden uyumunu olumsuz yönde etkiliyor**
- **Akranları ve öğretmenleriyle olan ilişkisini bozuyorsa**
→ **İlk belirleme sürecinin başlatılması gerekir.**

İlk belirleme süreci

- **Sınıf öğretmeni ile rehber öğretmenin iş birliği ile çalışmasını gerektirir.**
→ Bu süreçte **öğrenci performansıyla ilgili kaba değerlendirme** yapılır.
- Öğrencinin yapabildikleri ve yapamadığı **beceriler belirlenir.**

Kaba değerlendirme sürecinde

- Çeşitli **informal değerlendirme** aracı (**Gözlem, görüşme** ve **kontrol listeleri**) ile
→ **Özel eğitim ihtiyacı olduğundan şüphelenilen öğrenciler belirlenebilir.**

- * Bu öğrencilere **gerekksinim duydukları desteği sunabilmek amacıyla**
→ **İlk belirleme aşamasının hızlı bir şekilde tamamlanması önemlidir.**
- İlk belirleme süreci
→ **Öğretim döneminin başında** ve **kısa süre** içerisinde tamamlanmalıdır.

- * İkinci aşamada ise **bu öğrenciler için gönderme öncesi süreç** uygulanır.

Gönderme öncesi süreçte

- Hastanelere ve **RAM**'a yönlendirmeden önce
→ Öğretmen **eğitim ortamında çeşitli düzenlemeler** yapmalı ve
→ Öğrencinin **eğitim faaliyetlerine katılımını değerlendirmelidir.**

2. Rehberlik ve Araştırma Merkezine Yönlendirme (DEVAM)

Gönderme öncesi süreç (DEVAM)

- * Bu sürecin yürütülmesindeki en önemli amaç
  - Daha yoğun bir eğitim gereksinimi olmayan öğrencilerin
  - Gereksiz yere yönlendirilmesini ve
  - Süreç sonunda ortaya çıkabilecek etiketlemeyi önlemektir.

Gönderme öncesi süreçte öğretmenlerin yapacağı iş ve işlemler (Üç basamak)

- 1) Bilgi toplama
- 2) Müdahale programı hazırlama ve
- 3) Müdahale programını uygulama ve sonuçlarını değerlendirme

1) Bilgi toplama:

- * Öğrencinin
  - Eğitsel faaliyetlere katılımını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla
  - Öğretmenler öğrenci hakkında farklı bilgi kaynaklarından
  - Bilgi toplamalı ve kaydetmelidir.

Öğretmenler Hangi Bilgileri toplamalı?

- * Öğrencinin doğumdan itibaren
  - Geçirdiği hastalıklar, kazalar ya da travmalar ve alınan tedbirler...
- * Öğrencinin ailesinin
  - Eğitim düzeyi, olanakları, çocuk için kaygıları ve aldıkları önlemler...
- * Öğrencinin
  - Okuldaki davranışlarıyla evdekilerin kıyaslaması ve ailenin tepkileri
- * Öğrencinin daha önceki eğitim ortamında sergilediği performans
  - Mevcut problemlere benzer problemler var mı? Varsa alınan önlemler...
- * Öğrencinin eğitim programında yer alan kazanımlara ilişkin performansı ve
  - Gerekliyse bir önceki sınıf programında yer alan kazanım performansı

2) Müdahale Programı Hazırlama:

- * Öğrenci hakkında toplanan tüm bu bilgiler
  - Müdahale programı hazırlama sürecinin temelini oluşturur.
  - Öğretmenler bu bilgilerle öğrenci için müdahale programı hazırlar.
- * Hazırlanan müdahale programında
  - Öğrenciye özgü uyarlamalara mutlaka yer verilmelidir.

* Öğretmenler Müdahale programını hazırlarken

- a) Program hedeflerinde,
- b) Öğretimsel süreçlerde,
- c) Sınıf yönetiminde,
- d) Sınıf ortamında uyarlama yapabilirler.

a) Program hedeflerinde uyarlama:

- * Programda yer alacak hedeflerle ilgili uyarlamalardır.
- Öncelikle öğrencinin devam ettiği programın neresinde olduğu bilinmeli!

b) Öğretimsel süreçlerde uyarlama:

- * Öğrencinin öğrenme sürecini kolaylaştırmaya ya da
  - Daha etkili hâle getirmeye dönük yapılan uyarlamalardır.
- * Öğretim yöntemleri ve materyalleri çeşitlendirilebilir.
  - (Daha somut, görsel, dokunsal ya da işitsel materyaller kullanabilir)
- * Sunduğu örnek sayısını ya da tekrar sayısını artırabilir.
- * Konuyu daha küçük basamaklara ayırarak sunabilir.

c) Sınıf yönetiminde yapılacak uyarlamalar:

- * Sınıfın genel işleyişine ve davranış yönetimine ilişkin uyarlamalardır.
  - Öğretmenler öğrencileri sınıf kuralları konusunda bilgilendirmel
  - Kurallara uyanları hangi yollarla pekiştireceğini açıklamalıdır.
- * Sınıf kuralları ve pekiştirmeye rağmen
  - Bazı öğrenciler davranış problemleri sergileyebilirler.
  - O zaman daha sistematik davranış değiştirme sistemleri uygulanır.
- * Bu noktada öğretmenler sınıf yönetimine ilişkin bazı uyarlamalar yapabilir.
  - Öğrencinin olumsuz davranışlarını → Görmekten gelmek
  - Sergilediği her olumlu davranışı → Pekiştirmek gibi...

d) Çevresel uyarlamalar:

- * Sınıfın fiziksel ve sosyal çevresindeki uyarlamalardır.
- * Öğrencinin gereksinimlerine uygun olarak
  - Sınıfın ısı, ışık, gürültü düzeyi, oturma düzeni ve uyarıcı miktarı gibi
  - Unsurlarda düzenlemeler yapılabilir.
- * Dikkatini odaklamada güçlük yaşayan öğrenciler için
  - Dikkat dağıtıcı uyarıcıları en aza indirmek
  - Bu öğrencileri öğretmenin yakınına oturtmak ...

3) Müdahale Programını Uygulama ve Sonuçlarını Değerlendirme:

- * Müdahale programı hazırlandıktan sonra uygulaması aşamasına geçilir.
- * Süreçte dikkat edilecek en önemli konu
  - “Ne kadar süreyle bu müdahalenin uygulanacağıdır.
- * Müdahale programının uygulamasına → Yeterli zaman ayırmadığında
  - Öğretmen müdahalenin etkili olmadığını düşünür ve
  - Yönlendirme için uygun olmayan öğrenciyi yönlendirir.
- * Müdahale programının uygulama süresini aşırı uzattığında
  - Gereksinim duyduğu daha yoğun desteği alması geciktirilmiş olur.
  - => Her iki durum da gönderme öncesi sürecin işleyişini tehlikeye sokar.
  - => Bu sürenin genellikle üç ile beş ay arasında sürmesi önerilmektedir.

* Müdahale programı uygulandıktan sonra

- Öğretmenler öğrencideki gelişmeyi ve ilerlemeyi değerlendirir.
- * İlerleme beklenen düzeyde ise
  - Öğrenci genel eğitim sınıfında akranlarıyla eğitimine devam eder.
- * Beklenen düzeyde değil ise
  - Öğrenci, ailesinin de onayıyla ayrıntılı değerlendirme için
  - Hastanelere ve RAM’a yönlendirilir.

NOT: Gönderme öncesi süreç sistematik bir şekilde yürütüldüğünde

- Özel eğitim ihtiyacı olduğundan şüphe edilen birçok öğrenci için
- Yönlendirmeye gerek kalmamaktadır.

3. Eğitsel Değerlendirme, Tanılama Süreci ve Eğitim Ortamına Yerleştirme

- * Gönderme öncesi süreçte düzenlemelere rağmen
  - Öğrencide beklenen düzeyde bir ilerleme görülüyorsa
  - “Ayrıntılı değerlendirme” için gönderme süreci başlatılır.
- * Gönderme kararı sadece sınıf öğretmeninin vereceği bir karar değildir!
  - Rehber öğretmen ve aile de onay vermelidir.
- * Onaylardan sonra öğrenci “ayrıntılı değerlendirme” için
  - Hastanelere ve RAM’a yönlendirilir.
- * Öğretmen gönderme öncesi süreçte
  - Uyguladığı müdahale programının içerik ve gönderme raporu hazırlar.
  - Uzmanlara öğrenci hakkında daha fazla bilgi sağlanmış olur ve
  - Öğrenci hakkında daha doğru kararlar vermelerine yardımcı olunur.

Gönderme Raporunda Neler Olmalı?

1. Öğrencinin güçlüklük gelişim alanları ve bu alanlardaki performansı
2. Güçlük yaşadığı alanların nerede, ne zaman ve hangi etkinliklerde olduğu
3. Güçlük yaşadığı alanlara yapılan uyarlamalar, müdahaleler ve stratejiler
4. Müdahale programının oluşturulması, uygulanması ve izlenmesindeki sorumlular
5. Başarılı ve başarısız olan müdahalelere ilişkin açıklamalar

* Tanılama süreci ilk olarak tıbbi tanı ile başlar.

- * Öğrencinin öğrenme sürecindeki geriliğinin
  - Herhangi bir yetersizlikle ilgili olup olmadığını değerlendirmek adına
  - Sağlık kuruluşlarında doktorlar tarafından tıbbi tanılama yapılır.

* Tıbbi tanı alındıktan sonra

- Öğrencinin özel eğitim hizmetlerinden yararlanıp yararlanmayacağına
- Yararlanacaksa ne tür eğitsel ihtiyaçları olduğuna karar vermek için
- RAM’larda bulunan “özel eğitim değerlendirme kurulu” tarafından
- “Eğitsel değerlendirme ve tanılama” yapılır.

Özel eğitim değerlendirme kurulu üyeleri?

- RAM müdürü ya da görevlendirdiği bir müdür yardımcısı
- RAM özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı - Rehber öğretmen
- Özel eğitim öğretmeni -Varsa bir çocuk gelişimci
- Öğrencinin ailesi ...

=> Bu kurula ihtiyaç olması durumunda

- Fizyoterapist - Odyolog -Psikolog
- Dil konuşma terapisti gibi uzmanlar ya da
- => Öğrenci çıraklık ve yaygın eğitime gidecekse kurum temsilcisi olabilir.

* Bu süreçte öğrencinin tıbbi tanısına ilişkin veriler

- (Ebeveyn ve öğretmen görüşleri ve sağlık ile ilgili öz geçmiş destekli)
- Kapsamlı bir değerlendirme yapılır.
- Değerlendirmede çeşitli standart araçlar kullanılır.

* Değerlendirme süreci sonunda

- Öğrencinin desteğe ihtiyaç duyduğu alanlar ortaya konur.
- Özel eğitim hizmetleri için uygun olup olmadığına karar verilir.

Öğrencinin özel eğitim hizmetlerine uygunluğuna karar verme ölçütleri

- 1) Tıbbi tanılama sonrasında mutlaka bir yetersizlik tanısı almış olması
- 2) Aldığı yetersizlik tanısının eğitsel performansını olumsuz etkilemesi
- 3) Eğitsel ihtiyaçlarını karşılamada özel program ya da hizmetlere ihtiyaç

* Bu üç ölçütü sağlayan öğrencilerin

- => Özel eğitim hizmetleri için uygun olduğuna karar verilir.

* Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci sonrasında

- Özel eğitim hizmetlerine uygun olduğuna karar verilen öğrenciler için
- => “Özel eğitim değerlendirme kurulu raporu” düzenlenir.

* Bu öğrenciler gereksinimleri doğrultusunda

- Uygun eğitim ortamlarına ve özel eğitim hizmetlerine yönlendirilir ve
- Yerleştirme süreci başlatılır.

* Ülkemizde

- Özel eğitim hizmetlerine uygun olduğuna karar verilen öğrenciler için
- İki farklı yerleştirme kararı verilebilir:
  - 1) Öğrencinin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla
  - Genel eğitim sınıfında eğitim alması
  - 2) Kendisiyle benzer yetersizliğe sahip öğrencilerle
  - Özel eğitim okulunda ya da sınıfında eğitim almasıdır.
- * Her iki yerleştirme kararı sonrasında da BEP hazırlanması gerekmektedir.

4. Destek Eğitim Modelleri

* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci için **uygun destek eğitim modeli** konusunda
- Karşımıza sıklıkla çıkan kavramlardan biri **en az kısıtlayıcı ortamdır**.

* **En az kısıtlayıcı ortamın net bir tanımı yoktur.**
- Her öğrenci için **farklı bir yerleştirme seçeneği** anlamındadır.
→ Bu kavram genellikle öğrencinin
- Normal gelişim gösteren *arkadaşlarından, evinden, ailesinden* ve *toplumdan*
→ Mümkün olduğunca **az ayrılması** demektir.

* Bu genellikle öğrencinin
- **Tam zamanlı kaynaştırma** ortamlarına Yerleşmesi gibi **anlaşılsa da**
- Bazı öğrenciler için
→ **En az kısıtlayıcı eğitim ortamı**
→ **Özel eğitim sınıfı** ya da
→ **Tamamen ayrılaştırılmış özel eğitim okulları** olabilir.

* Ancak burada temel alınacak düşünce
→ Öğrencinin yaşamı **olabildiğince normal seyrinde devam etmeli**
→ Eğitim fırsatları öğrencinin bireysel ihtiyaçlarıyla uyumlu olmalı
→ Bireysel özgürlüğe **kesinlikle gerekli olandan fazla müdahale edilmemeli**

* Öğrencinin **en az kısıtlayıcı eğitim ortamına** yerleştirilmesi
- **Tıbbi yetersizlik tanısına** ek olarak
- **Eğitsel performans düzeyinin** ve bununla bağlantılı olarak
-- **Gereksinimlerinin belirlenmesinin** sonucunda gerçekleştirilir.

Ülkemizde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin
- Devam edebilecekleri eğitim ortamları ya da **yerleştirme seçenekleri**
- **En fazla kısıtlayıcı olandan → en az kısıtlayıcı olana doğru sıralarız:**

- 1) Yatılı özel eğitim okul ve kurumları
- 2) Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları
- 3) Özel eğitim sınıfı
- 4) Yarı zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme
- 5) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme

1) Yatılı özel eğitim okul ve kurumları:
* Tamamı özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden oluşur.
- Bir okul öğrenciye gündüz → Eğitim akşam → Barınma imkânı verir.

2) Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları:
* Yatılı özel eğitim okullarında olduğu gibi bu okullara da
- Tamamı özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler vardır.
* Öğrenciler eğitim saatleri dışında **normal hayatlarına** devam edebilir.

İster **yatılı** ister **gündüzlü** olsun
→ Özel eğitim okulları **ayrıştırılmış eğitim ortamları** kabul edilmektedir.
→ Çünkü burada öğrencilerin tamamı **özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerdir**.

* Bu eğitim ortamları **özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için** düzenlenmiştir:
- Özel bir çevre
- Özel olarak yetişmiş personel
- Öğrenci gereksinimlerine göre oluşturulan program ve materyaller
→ Öğrenci **gelişiminin** daha iyi karşılanacağı görüşü...

* Ayrılaştırılmış eğitim ortamlarının
- **Farklı nedenlere bağli olarak → Çeşitli sınırlılıkları** vardır:
- Öğrenciler **performansı iyi olan modeller göremez!**
- Öğretmenlerin öğrencilere dönük beklentileri **düşüktür**.
- Ayrılaştırılmış eğitim ortamları **etiketlemeye neden olmaktadır**.
- Bu okul öğrencileri **toplumsal yaşama uyum sağlama** güçlük çeker.

3) Özel eğitim sınıfı:
* Genel eğitim okulları bünyesinde
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin
→ Toplu bir şekilde **edilme için açılan** ayrı bir sınıftır.

* Özel eğitim sınıfları **Neden Tercih Edilmektedir?**
- Özel eğitim okullarının **açılmasının maliyetli olması**
- Öğrencileri **yaşadığı çevreden uzaklaştırmama** ve
- Öğrenciye **kısmi de olsa**
→ **Normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada olma** imkânı sağlar.

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim:

* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin **genel eğitim ortamlarında**
- **Yetersizliği olmayan akranlarıyla beraber**
→ **Tam** ya da **yarı zamanlı** olarak **eğitimlerini sürdürmeleridir**.

“Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü” tarafından (2017)
- Çıkarılan “**Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Genelgesi**”nde
→ Her iki kavramın birbirinin yerine kullanıldığı **görülmektedir**.

* Bir diğer kavram da “**kapsayıcı eğitim**”dir.
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin
- Yetersizliği olmayan **akranlarıyla birlikte** eğitim almasına:
→ **Kaynaştırma** veya **bütünleştirme** ya da **kapsayıcı eğitim** denir.

4) Yarı zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme
* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin **gerekli destek hizmetler sağlanarak**
- Bazı dersleri → **Özel eğitim sınıfında**
- Bazı dersleri → **Kaynaştırma/bütünleştirme** ortamlarında almasıdır.

5) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme
* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin **gerekli destek hizmetlerle beraber**
- Okulda geçirdiği sürenin tamamını
→ **Normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta geçirmesidir**.

* Her iki koşulda da (yarı zaman – tam zamanlı)
→ Destek hizmetlerin sağlanması **zorunludur**.

* Destek hizmetler sadece öğrenciye değil
- Öğrencinin **ailesine, öğretmenine** ve okuldaki **diğer personele**
→ Uzman personel ve gerekli materyallerle **sunulan**
→ **Danışmanlık hizmetleri** olarak tanımlanmaktadır.

* Destek hizmetlerin sağlanmazsa → **Kaynaştırma/bütünleştirme yoktur!**

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları avantajları:

1) Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına **devam eden**
- Özel gereksinimli öğrenciler
→ Akademik ve sosyal yönden uygun davranışları
→ **Gözlemleyip** model alabilirler.

2) Bu öğrencilerin toplumsal yaşama uygun davranışlar edinmelerini ve
→ **Uyum sağlayabilmelerini kolaylaştırır**.

3) Bu uygulamalar sayesinde **normal gelişim gösteren öğrencilerin de**
→ **Bireysel farklılıklara yönelik farkındalıkları artabilir** ve
→ Bu farklılıklara ilişkin tutumları **olumlu yönde değişebilir**.

4) Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları sayesinde **bu aileler**
- **Normal gelişim gösteren akranların aileleriyle** ilişkiler geliştirerek
→ Kendilerini **toplumsal yapının bir parçası** olarak görebilirler.

5) Normal gelişim gösteren öğrencilerin **ailelerinin de**
- **Farklılıklara saygı ve kabulünün artması** toplumsal yapı içerisinde
→ **Bütünleştirmenin yaygınlaşmasına katkı sağlayabilir**.

Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamaları Sınırlılıkları:

* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin aileleri **çoğu zaman**
- **Çocuklarının yaşadıkları engelden kaynaklı**
→ Kendilerini **dışlanmış hissedebilirler**.

* Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının **başarıya ulaşması:**
- **Tüm okul çalışanlarının ve sınıf öğretmenlerinin**
→ **Kaynaştırma öğrencisine ilişkin olumlu tutumları**
→ **Destek hizmetlerin sağlanması**
→ Sınıf ortamlarında **çeşitli çevresel düzenlemelerin yapılması**
→ Akranların **kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgilendirilmesi** ve
→ Tüm velilerle **iş birliği yapılması ...na bağlıdır**.

* Alanyazında(literatürde) **kaynaştırma/bütünleştirme başarısını** etkileyen
→ **En önemli etkenlerin başında “öğretmenler”** gelmektedir.

* Öğretmenlerin **bu uygulamalara ilişkin olumsuz tutumlara sahip olması**
→ **İşleyişi olumsuz yönde etkiler!**

* Öğretmenlerin **özel eğitimle ilgili bilgi ve becerilerinin artması** ve
- **Materyal, personel** gibi **çeşitli hizmetlerden yararlanmaları**
→ Öğretmen tutumlarını **olumlu yönde** değiştirebilir.

* Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının
- **Başarıya ulaşmasını engelleyen etkenlerden bir diğeri de**
→ Uygun personel ve destek hizmetlerin **yetersiz oluşudur**.

* Gerekli durumlarda
- Öğretmene ve/veya öğrenciye destek hizmetler **sağlanmıyorsa**
→ Bu noktada **kaynaştırmadan bahsetmek mümkün değildir**.

* Genel eğitim okullarının **fiziksel ortamının yetersizliği de**
- **Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarısını**
→ Olumsuz yönde **etkileyebilir**.

* Okulların **fiziksel yapısı** tüm öğrencilerin
→ **Bağımsız hareket etmesine imkân** verecek şekilde **düzenlenmelidir**.

5. (BEP) Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama

* Özel eğitim ihtiyacı olan **her öğrenci için**
- Yerleştirildikleri **eğitim ortamında**
→ **BEP** oluşturulması **yasal bir zorunluluktur**.

BEP Bireye özgü programdır.

* **BEP** (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) (**MEB, 2021**)’de
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin
- **Takip ettikleri eğitim programı** temel alınarak
- Öğrencinin **gelişim özellikleri**
- **Eğitsel gereksinimleri** ve **performans düzeyleri** doğrultusunda
-- Hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik **hazırlanan** ve
- **Bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini** de içeren
→ Bireye **özgü program** olarak **tanımlanmaktadır**.

5. (BEP) Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama (DEVAM)

* **BEP** yasal bir zorunluluktur.

-Özel eğitim hizmetlerine uygun olduğuna

→ Karar verilen her öğrenci için **hazırlanmalıdır**.

* **BEP** belirli anahtar özelliklere **sahiptir**:

* **BEP**'in **hazırlanması, uygulanması, izlenmesi** ve **değerlendirilmesinden** → Okullardaki "**BEP** geliştirme birimi" sorumludur.

BEP geliştirme birimi'nde Kimler Vardır?

("Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"nin (2021) 47. maddesine göre)

* "**Okul müdürü** ya da Görevlendireceği **bir müdür yardımcısı** başkanlığında

- Rehber öğretmen
- Öğrencinin sınıf öğretmeni
- Öğrencinin ders öğretmenleri
- Öğrencinin velisi ve
- Öğrencinin kendisi bulunur.

→ Gerekli durumlarda **özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üye** ve

* Mesleki eğitim veren kurumlarda

→ Meslek derslerini veren bir **alan öğretmeni** de katılabilir.

BEP Geliştirme Biriminin Görevleri Nelerdir? (MEB, 2021)

1) **BEP**'in geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili → **Koordinasyonu sağlamak**

2) Öğrencinin gelişim özellikleri ve eğitsel gereksinimlerini temel alarak → **BEP**'de **değişiklik** ve **düzenlemeler yapmak**,

3) **BEP**'in uygulanması sürecinde
- Eğitim ortamlarının düzenlenmesi
- Materyal hazırlanması ve temin edilmesi konusunda
→ Yöneticilere ve öğretmenlere **öneriler sunmak**

4) Okulda bulunan diğer birimlerle **iş birliği ile çalışmak**

5) Destek eğitim odasından faydalanan öğrencilere
→ **Hangi derslerin haftalık kaç saat sunulacağını belirlemek**

6) Ayrıştırılmış eğitim ortamları olan **özel eğitim okulları** ya da sınıflarında
- Eğitimlerine devam eden öğrenciler arasında
- Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime uygun olanları
→ **Belirlemek** ve **okul yönetimine bildirmek**

7) Özel eğitim sınıfına devam eden öğrencilerden
- **Yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte ders alabilecek öğrencileri**
→ **Belirlemek** ve bu öğrencilerin ders saatlerini **planlamak**,

8) Öğretim ve değerlendirme sürecinde
→ **Kullanılacak materyal, yöntem ve teknikleri belirlemek**

9) Sınavlarda refakat edilmesi gereken öğrencileri **belirlemek**

10) Özel eğitim okullarında **grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin**
- **Grup eğitimine hazırlanması için**
→ **Bire bir eğitime başlama ve bitirme sürecinin kararını vermek**

11) Velinin yazılı isteği doğrultusunda **ilkokul döneminde**
- Öğrencilerin bir kereye mahsus sınıf tekrarı yapmasına **karar vermek**

* **BEP** geliştirme süreci → **Döngüsel bir yapıdadır**.

* **BEP** geliştirme birimi öncelikler

- Öğrencinin gelişimsel özellikleri hakkında **bilgi toplar** ve
- Topladıkları bilgileri birbiriyle paylaşarak
→ Öğrenci özelliklerini **ortaya koyar**.

- Öğrencinin gelişimsel özellikleri ile bağlantılı olarak
→ **Öncelikli öğrenme gereksinimlerini belirler**
→ **Performans düzeyini tanımlar** ve buna uygun **hedefler geliştirir**.

- Hedeflere ulaşmak için **öğrenciye sunulacak hizmetleri**
- Bu hizmetlerin
→ **Kimler tarafından, nerede, ne zaman ve ne sıklıkla sunulacağını ve**
→ **Değerlendirmede kullanılacak yöntem ve ölçütleri belirleyerek**
→ **BEP içeriğini oluşturur**.

- * Bu içerik → **BEP geliştirme biriminin tüm üyeler tarafından imzalanır** ve
→ Öğrenci için **planlanan hizmetler** ya da **destekler uygulamaya konur**.
→ Süreç içerisinde **izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilerek**
→ Öğrencinin ilerlemesi **raporlaştırılır** ve aile bu konuda **bilgilendirilir**.

* **Yıllık hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek amacıyla**

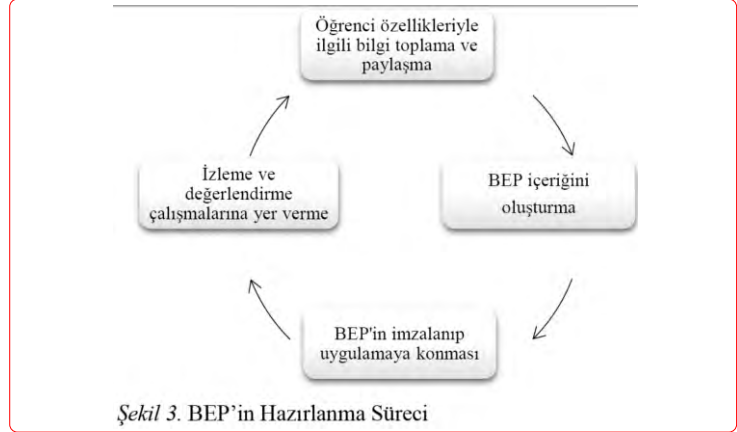
→ **BEP** yılda bir kez **mutlaka gözden geçirilir**.

- Öğrenci konulan hedeflerde beklenen düzeyde bir ilerleme göstermiyorsa ya da

- Bu hedefler planlandıktan daha önce gerçekleşmişse

→ **Yılıni doldurması beklenmeden de BEP tekrar gözden geçirilebilir**.

→ Öğrenci **yeniden değerlendirilerek yeni bir BEP oluşturulabilir**.

Şekil 3. BEP'in Hazırlanma Süreci

BEP içeriğinde yer alması gereken temel öğeler Nelerdir?

- a) Öğrencinin **demografik özelliklerinin tanımı**
- b) Öğrencinin **eğitsel performans düzeyinin tanımı**
- c) **Uzun dönemli** ya da **yıllık hedefler**
- d) **Kısa dönemli hedefler**
- e) **Öğretim yöntemleri** ve **materyaller**
- f) **Amaçlara ulaşmak için gerekli olan zamanın başlama ve bitiş tarihleri**
- g) Uygun değerlendirme **yöntemleri** ve **ölçütleri**
- h) **Ek hizmetler**

a) Öğrencinin Demografik Özelliklerinin Tanımlanması

* Öğrencinin ve ebeveynlerinin **adı soyadı**

- Öğrencinin **doğum tarihi, okulu, sınıf düzeyi, yetersizlik türü** ve varsa
- **Ek yetersizliği** gibi bilgilere yer verilir.

b) Öğrencinin Eğitsel Performans Düzeyinin Tanımlanması

* Eğitsel performans düzeyi öğrencinin **güçlü** ve **zayıf olduğu alanları yansıtır**
→ Öğrencinin **yapabildikleri** ile **yapamadıkları birlikte ifade edilir**.

Performans Düzeyinin Tanımlanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

- Bu düzeyi → Geçmişteki ya da gelecekteki değil, **şimdiki performansdır**
- Performans düzeyinin **tanımı**, değerlendirme sonuçlarına göre oluşturulur.
- Bu değerlendirme araçları **formal** ya da **informal** olabilir.
Formal değerlendirme araçları → **Standart testler**
Informal değerlendirme araçları → **Görüşme, gözlem, kontrol listeleri, ölçüt bağımlı testler, hata analizi, tepki analizi ve yazılı sınavlar ...**
- Performans düzeyi ifadesi **öğrencinin gereksinimleri ile bağlantılıdır**.
→ **Uzun dönemli ve kısa dönemli hedeflere ilişkin ipuçları içermelidir**.
- **Uzun dönemli ve kısa dönemli hedefler oluşturabilmek için**
→ **Perf. düzeyinin ölçülebilir ve gözlenebilir şekilde ifade edilmelidir**.
- **Bilir, tanı** ifadeler → **Gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlar değildir!**
- **Okur, söyler** gibi ifadeler → **gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlardır**.
- Öğrencinin **gelişimsel ve öğrenme özellikleriyle ilgili**
- **Ayrıntılı, kapsamlı ve gerçekçi bilgiler sunmak**
→ **Hedeflerin de gerçekçi ve erişilebilirliği bakımından önemlidir**.

c) Uzun dönemli ya da yıllık hedefler

* **Uzun dönemli hedefler** öğrencinin **bir yıl** ya da **akademik dönem içerisinde**
→ **Makul düzeyde kazanabileceği davranışlardır**.

Uzun dönemli hedefleri belirlenmesinde Nelere Dikkat Edilmelidir?

- 1) Öğrencinin **performans düzeyine**
- 2) **Yetersizliğinin derecesine**
- 3) Geçmiş öğrenme **deneyimleri** ve **öğrenme hızına**
- 4) Çevresinin ve ailesinin **özelliklerine**
- 5) Sınıf **öğretmenine** sağlanan **destek hizmetlerine**
- 6) Öğrenciye sağlanacak **destek hizmetlere** ...

* Uzun dönemli hedeflerin belirlenmesinde
→ Hedeflerin öğrenci için "**öncelikli**" olması önemlidir.

Öncelikli Beceriler Nelerdir?

- * Öğrenci için
- işlevsel olan
- daha sık kullanılan
- farklı ortamlarda tekrarlanan
- başka beceriler için ön koşul niteliği taşıyan,
- öğrencinin bağımsızlığını ve kendine olan güvenini artıran becerilerdir.

* Seçilen öncelikli beceriler **uzun dönemli hedef ifadelerine dönüştürülürken**
→ **Gözlenebilir ve ölçülebilir** bir şekilde oluşturulmalıdır.

d) Kısa dönemli hedefler

- * **Kısa dönemli hedefler**
- Öğrencinin performans düzeyi ile uzun dönemli hedefleri arasındaki → **Ara basamaklardır.**

* Ara basamaklar belirlenirken

- Konu ya da beceriler **mantıksal bir sıralamayla** → **Kolaydan zora doğru** basamaklandırılır.

* Daha sonra bu basamaklar **kısa dönemli hedefler** hâline dönüştürülür.

Kısa Dönemli Hedef İfadelerinde Dört Temel Öge:

1) **Birey**, 1) **Ölçüt**, 1) **Koşul** 1) **Davranış** olmak üzere dört temel öge bulunur.

Birey:

- * **Hedef ifadeleri** → Öğrenciden beklenen davranışları **yansıtmalıdır.**
- Öğretmen kendisine dönük **hedef koymaz** → Hedefler **Öğrenciye** dönüktür.
- Öğrencinin ismine **yer verilmelidir.**

Ölçüt:

- * Öğrencinin hedef davranışı **kazanıp kazanmadığına karar vermede** → Kullanılan **bir standarttır.**

* **Bu standart** - Zaman sınırı - Doğru tepki sayısı - Doğru tepki yüzdesi olabilir.

- **Zaman sınırı** ("Ahmet, **beş dakikada** 10 tane iki basamaklı iki sayıyı eldesiz toplar.")
- **Doğru tepki sayısı** ("Pelin 10 toplama işleminin **9'unu** eldesiz bir şekilde toplar.")
- **Doğru tepki yüzdesi** ("10 tane toplama işlemini **%90** doğruluk düzeyinde toplar.")

Davranış:

- * Öğrenciden sergilemesi beklenen eylemlerin → **Açık bir şekilde ifade edilmiş hâlidir.**
- * Davranış ögesinin **gözlenebilir** ve **ölçülebilir** olması çok önemlidir.

"Gözde 2. sınıf düzeyinde bir metni anlar." ifadesi yerine

"Gözde 2. sınıf düzeyinde bir metninle ilgili 5 sorunun 4'üne doğru yanıt verir." → **İfadesi daha uygundur.**

Koşul:

- * **Hedef davranışın** → **Hangi koşullar altında, nerede, ne zaman ve nasıl sergilenmesi gerektiğidir.**

* Koşula ilişkin ifadeler

→ **Yönerge, talep, destek** ya da **materyal** başlıklarında çeşitlilik gösterebilir:

Talebe (yönergeye) ilişkin koşul:

→ "Kerem sayması istendiğinde 1'den 20'ye kadar sayar."

Materyale ilişkin bir koşul:

→ "Kerem tişört katlama videosu izleyerek tişörtünü yardımsız katlar."

e) Öğretim yöntemleri ve materyaller

- * **BEP içeriğini oluştururken kısa dönemli hedeflerin** yanı sıra
- **Bu hedeflere ulaşmayı kolaylaştıracak** → **Öğretim yöntemleri** ve **materyaller** de **belirlenir.**
- * **Öğretim yöntemleri** ve **materyaller** belirlenirken → Hem **hedefin özelliklerine** hem de **öğrenci özelliklerine dikkat edilmelidir.**

f) Hedefler için ayrılan zamanın başlama ve bitiş tarihleri

- * **Hizmetlerin başlayacağı zaman**
- Bu hizmetlerin **sıklığı** ve **devam etme süresi** → **BEP** hazırlanması sürecinde **planlanmalıdır.**
- * **Hedeflere ulaşmak için gerekli olan zaman diliminin belirlenmesinde**
- **Öğrencinin mevcut performans düzeyine**
- **Geçmişteki öğrenme hızına**
- **Yetersizlikten etkilenme düzeyine**
- **Ek özel eğitim hizmeti alıp almamasına**
- **Çevresinin ve ailesinin özelliklerine ve**
- **Eğitim gördüğü sınıfın özelliklerine dikkat edilmelidir**

g) Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri

- * Öğrencinin **BEP'te yer alan hedeflere**
- **Ulaşıp ulaşmadığını**
- **Değerlendirme yöntemleri** ve **başarı ölçütleri** → **BEP** hazırlanma sürecinde **belirlenmelidir.**
- * Öğrencinin performans düzeyini belirlemede kullanılan
- **Gözlem, görüşme, kontrol listeleri** gibi **informal değerlendirme araçları** → Öğrenci ilerlemelerini **değerlendirmede** de **kullanılabilir.**

h) Ek hizmetler

- * **Ek hizmetler** öğrencinin **uzun dönemli hedeflere** ulaşmasını **kolaylaştırır.**
- * Ayrıca
- **Özel eğitim**
- **İlgili hizmetler**
- **Tamamlayıcı destekler** başlıklarında ele alınabilir.

Özel eğitim

- * Genellikle **özel eğitim öğretmeni** tarafından sunulmuş ve
- Öğrencinin **eğitsel ihtiyaçlarını karşılamaya** dönük olarak **tasarlanmıştır.**

İlgili hizmetler

- * Öğrencinin **eğitsel gereksinimleri**yle **bağlantılı** ancak
- **Özel eğitim dışında kalan** → **Fizyoterapi, dil konuşma terapisi** ya da **psikolojik danışma hizmetleridir.**

Tamamlayıcı destekler ve hizmetler

- * Öğrencinin devam eden eğitim programına **katılımını artıran** hizmetlerdir.
- **Öğretmenin yaptığı uyarlamalar**
- **Sınıf içi düzenlemeler**
- **Yardımcı teknoloji kullanımı**
- **Davranış yönetimi uygulamaları** → **Tamamlayıcı destek ve hizmetlerdir.**

* BEP geliştirme birimi BEP içeriğine

- Öğrencinin ihtiyaç duyduğu ek hizmetleri
- Bu hizmetlerin **nerede, ne zaman, kimler tarafından ve ne sıklıkla** verileceği → **Bilgisini eklemelidir.**

BEP Sürecinin Etkili Bir Şekilde Yürütülmesi İçin Neler Yapılabilir?

- a) Gerçekçi bir **BEP geliştirmek için** öncelikli olarak
- Öğrencinin **performans düzeyi** doğru bir şekilde belirlenmelidir.
- **Performans düzeyinin hatalı belirlenirse** → **Hedefler de hatalı olacaktır.**

- b) Öğrencinin program içerisindeki performansını **belirlemek**
- Programdan **ne ölçüde yararlandığını** ortaya koyabilmek için
- Mutlaka **izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilmelidir.**

- c) **BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme süreci** → **Ekip işidir.**

- * Bu sürecin **daha etkili yürütülebilmesi için** → Ekipteki herkes **üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir.**

* Sorumluluklar

- Ekip üyelerinin birbiriyle **iş birliği yapması** ve
- Öğrenci hakkında **bilgi paylaşmasıyla** yerine getirilmelidir.

- c) **Aile** → **BEP** geliştirme biriminin **ayrılmaz bir parçasıdır.**

- * Ailelerin **BEP sürecine** katılımlarının artması
- Öğrenciler için → **Daha anlamlı hedefler** belirlenmesini **sağlayabilir**
- Ailelerin → **Okul süreçlerini** evde de **destekleme olanağını artırabilir.**

- * **Öğretmenler** → **Ailelerin** BEP sürecine katılımlarını **desteklemelidir.**

- Ailelerle **olumlu bir iletişim geliştirmek**
- **BEP toplantılarına aileleri davet etmek**
- Bu toplantılarda **ailelerin anlayabileceği basit dil kullanmak önemlidir.**

- d) **Öğretmene ve öğrenciye sağlanan destek hizmetler**

- * **BEP sürecinin işleyişinin niteliğini artırır.**
- * Bu hizmetlerin öğrencinin
- **Belirlenen hedeflere ulaşmasını sağlar**
- **Eğitim ortamlarına katılımlarını artırır**
- **Birlikte öğretmenlerin de işini kolaylaştırır.**

6. Öğretimin Bireyselleştirilmesi ve Öğretim Uyarlamaları

- * **Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin** → **üst düzeyde öğrenebilmesi**
- **Öğrenme ihtiyaçlarının** ve **bireysel özelliklerine bağlıdır.**
- Bu da ancak
- **Öğrenciye özgü uyarlamalar** yapılarak
- Öğretimlerin **bireyselleştirilmesiyle** mümkün olabilir.

Öğretimin bireyselleştirmesi

- * Bir sınıftaki **tüm öğrencilerin**
- Hedeflenen davranışları kazanmaları için** → Yapılabilecek uyarlamalardır.

Öğretim uyarlamaları

- * **Öğrenme hızı** ve **kapasitesi** bakımından
- Akranlarına göre **farklılık gösteren öğrencilerin**
- **Kendi hızlarında öğrenmeleri** ve
- Sınıftaki faaliyetlere **üst düzeyde katılımları için** çeşitli düzenlemelerdir

Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Önemi

- * Sınıflardaki öğrencilere bakıldığında
- **Tek tip öğrenci profili olmadığı** ve
- Bireysel farklılıklarla **çeşitli performans düzeyi** görülür.

- * **Özel eğitim okullarında ve kaynaştırma/bütünleştirme sınıflarında**
- Çok sayıda **özel eğitim ihtiyacı olan** öğrenci bulunmaktadır.

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler yeni bir konuyu öğrenirken

- İlgili konuyu **kavramış gibi görünse de**
- Diğer öğrencilerden **daha fazla desteğe ihtiyaç duymaktadır.**

- * Bu öğrencilerin **performansları kapsamında üst düzeyde öğrenebilmesi**
- **Öğrenme ihtiyaçlarına** ve **bireysel özelliklerine** bağlıdır.
- Bu da ancak **öğrenciye özgü uyarlamalar** yapılarak
- **Öğretimlerin bireyselleştirilmesiyle** mümkün olabilir.

Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Ortaya Çıkış Gerekçeleri

* Öğrencilere üst düzeyde öğretimler gerçekleştirebilmek için:
→ Öğrencilerin başarılı olduğu öğrenme biçimlerinin farkında olmak
→ Öğretilcek içerikleri buna uygun bir biçimde sunmak gerekir.

* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere öğretim yapan öğretmenler
→ Öğretim yaklaşımlarını gözden geçirmeli
→ Gerekli uyarlamaları yapmalıdır.

Öğretimin Bireyselleştirilmesinde ve Öğretim Uygulamalarında Temel Uygulama İlkeleri

- 1) Tüm öğrenciler öğrenebilir ve öğretmenler öğretebilirler.
- 2) Her öğrencinin eğitimden en yüksek düzeyde faydalanma hakkı vardır.
- 3) Her öğrencinin gelişimi takip edilmeli ve ilerleme gösterenler ödüllendirilmeli
- 4) Her öğrencinin ortak, farklı ve bireysel gereksinimleri vardır.

* Öğretim bireyselleştirilirken
- Öğrencilerin ilgileri
- Öğrenme profilleri
- Hazırbulunuşlukları vb. değişkenler göz önünde bulundurulur
→ Süreç ve ürün üzerinde uyarlamalar yapılır

Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Kapsamı

* Öğretimin bireyselleştirilmesi
- Öğrenmeye etki eden tüm faktörlerin
→ Öğrenci özellikleri çerçevesinde düzenlenmesidir.
- BEP'in parçası olan düzenlemeleri ve değişiklikleri içerir.

Öğretimi Öğrencilere Göre Uyarlamada Düzenlemeler Nelerdir?

- a) Fiziksel düzenlemeler
- b) Sürece yönelik düzenlemeler
- c) Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler
- d) Öğretimsel düzenlemeler
- e) İşleyişle ilgili düzenlemeler

a) Fiziksel düzenlemeler

* Uygun öğrenme ortamının oluşturulmasına yönelik düzenlemelerdir.
* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için yapılacak fiziksel düzenlemeler
- Sınıfın genel fiziki yapısı
- Araç-gereçlerin düzenlenmesi
- Ulaşılabilirlik olarak → Üç başlık altında toplanabilir.

Sınıf ortamının genel fiziki yapısı

- Sınıf ortamındaki ısı, ışık ve gürültü miktarı, renk, büyüklüktür.

Sınıf ortamındaki araç-gereçlerin düzenlenmesi

- Sınıfta bulunan sıra, masa, sandalye, yazı tahtası, akıllı tahta, kitaplık, harita

Ulaşılabilirlik

- Birçok ülkenin yasal düzenlemelerinde yer alan önemli bir kavramdır.
- Öğrenciler için
→ Hem fiziksel olarak çevrenin ulaşılabilir olmasını
→ Hem de programların ulaşılabilir olmasını içerir.

- Özellikle özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin bulunduğu ortamlarda
→ Onları sınırlandıracak her türlü engelin ortamdaki kaldırılmasını gerektirir.
- Tuvaletlerin, merdivenlerin, kantinin, laboratuvarların, kütüphanelerin vb.

Ulaşılabilirlik sınıf ortamında

→ Gerekğinde öğrencilerin yerini değiştirmekle sağlanabilirken
→ Gerekğinde sınıfta bulunan eşyaların yeri değiştirilebilir.

- Bu düzenlemelerle ilgili

→ Öğrenciler bilgilendirilmeli ve
→ Onların fikirleri alınmalıdır.
(Görme yetersizliği olanlar - tekerlekli sandalyeliler ... sıkıntı yaşayabilir.)

b) Sürece yönelik düzenlemeler

* Sınıfın işleyişiyle ilgili düzenlemeleri içerir.
→ Okulun ve öğrencilerin karşılıklı beklentilerini belirlemeyle ilgilidir.

* Öğretmenler

- Eğitim-öğretim başında
→ Öğrencilere yönelik beklentilerini planlamalı ve
→ Eğitim-öğretim sürecine yönelik planlarını öğrencilere açıkça belirtmeli.

* Bu kapsamda

- Genel ilkeleri belirleme
- Sınıf kurallarını tanımlama
- Sınıf rutinleri oluşturma gibi
→ Sınıfın işleyişi ile ilgili düzenlemeler planlanır ve öğrencilere aktarılır.

* Öğrencilerin de ilgili düzenlemelerle ilgili fikri alınabilir.
→ Öğretmenler ve öğrenciler uzlaşmaya varmış olur.
→ Sürecin başında alınan kararlar süreç boyunca uygulanır.

Genel ilkeler

- Öğrencilerden yapması istenen davranışları
- Yöneticilerle öğretmenlerin → Davranış biçimlerini içerir.
(Tüm öğrencilere eşit davranmak, saygılı olmak, sorumluluk sahibi olmak, güvenilir, kibar ve üretken olmak ...)

* Bireylerin içinde bulunduğu ortamlarda

- Kendisinden beklenen rol, sorumluluk ve görevleri bilmesi
→ Onları ilgili davranışları yapmaya yönlendirir.

* Bu sebeple eğitim öğretim başında genel ilkeler
→ Açık ve net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

Sınıf kuralları

* Öğrencilerin yapması istenen davranışlardır.
* Öğrencilerin belirlenen kurallara uyması
→ Öğretimlerin etkili olmasının ön koşulu olarak kabul edilebilir.
* Kuralları oluştururken → Öğrencilerin de sürece dâhil edilmesi önemlidir.

Sınıf kuralları oluştururken dikkat edilmesi gereken kriterler Nelerdir?

- 1) Sınıf kuralları 7 (yedi) maddeyi aşmamalıdır. (Hatırlanması zor olabilir.)
- 2) Kurallar belirlenirken öğrenciler sürece dâhil edilmelidir.
- 3) Kurallar olabildiğince kısa ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmelidir.
- 4) Belirlendikten sonra her kural açıklanmalı ve öğretimi yapılmalıdır.
- 5) Kural ihlali ne olacağı açık bir şekilde ifade edilmelidir.
- 6) Kurallar olumlu ifadelerle oluşturulmalıdır.
- 7) Sınıfa yeni öğrenciler katılırsa kurallar yeniden gözden geçirilmelidir.
- 8) Kurallara yönelik ipucu niteliğinde hatırlatıcılar kullanılmalıdır.

Sınıf rutinleri öğrencilerin sınıfa girmeleriyle birlikte

Ders materyallerini ve sınıfta bulunan eşyaları kullanma, derse başlama, ödevlerini teslim etme, ders esnasında dersi dinleme, söz hakkı alma, sınav olma, izin isteme, yavım talebinde bulunma gibi davranışlardır.

c) Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler

* Sınıf iklimi bir sınıfın sosyal ve psikolojik özellikleri ile ilgilidir.
* Olumlu sınıf ikliminin → Öğrenciler üzerinde olumlu etkileri vardır.
(Bu öğrenciler → Daha rahat, mutlu ve arkadaşça tutumlar gösterirler.)

* Olumlu sınıf iklimi oluşturmada öğretmen

→ Her öğrenciye önemli olduğunu hissettirmeli
→ Ders dışı konularda da sohbet etmeli ve
→ Öğrencilerin bireysel özelliklerine saygı duymalıdır.

* Zamanla öğretmenin bu olumlu davranışları

→ Sınıftaki öğrenciler tarafından da benimsenir ve uygulanır

d) Öğretimsel düzenlemeler

* Öğretimsel düzenlemeler 2 (iki) başlık altında incelenebilir:

- 1) Öğretim yöntemlerinin uyarlanması
- 2) Öğrenci gruplarının oluşturulması

1) Öğretim yöntemlerinin uyarlanması

* Öğretilmek istenen bilgi ve becerileri öğrencilere kazandırmak için
- Öğrenci gereksinimleri doğrultusunda
→ Farklı öğretim yöntemleri kullanılmalıdır.
- Öğretilcek konu ve öğrencilerin özellikleri dikkate alınmalıdır.

Uygun yönetime karar verirken

A) Hangi Konu B) Hangi Öğrenciye C) Hangi Yöntemle Daha Kolay Öğretilir?"

* Öğretmenlerin öğretim sürecinde farklı yöntemler kullanması

→ Tüm öğrenciler için etkili sonuçlar verirken
→ Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için daha da önemlidir.

2) Öğrenci grupları oluşturma

* Öğretmenlerin yaygın olarak kullandığı bir yöntemdir.

- Öğretmenler öğrencileri bireysel özelliklerine göre
→ Gruplara ayırarak öğretim yapar.

* Öğrenci grupları farklı şekillerde oluşturulabilir:

- Performans düzeylerine
- Öğrenme hızlarına
- Öğrenme tarzlarına göre
- Bazen de benzer ya da zıt özelliklerdeki öğrenciler bir araya getirerek...
→ Diğer bir gruplama ise öğretmenin kullandığı öğretim yönteminin e göre

* Gruplara ayrılan öğrencilere

→ Büyük grup, küçük grup ya da bireysel olarak öğretim yapılır.

Büyük grup eğitimi

- Yaygın olarak kullanılan bir türdür.
- Gruptaki tüm öğrencilerle aynı hedefler üzerine öğretim yapılır.

Avantajı:

- Az sayıda öğretmen çok sayıda öğrenciye öğretim yapabilir.
- Özel eğitim ihtiyacı olanların diğer öğrencilerden ayrılaştırılmaması...

Küçük grup eğitimi

* Güçlü yaşayan öğrenciler (özel eğitim) için tercih edilir.

- Benzer performans düzeyine sahip öğrenciler dâhil edilebileceği gibi
- Farklı performans düzeyine sahip öğrenciler de katılabilir.

* Küçük gruplar genellikle 2(iki) ile 6(altı) arasında öğrenciden oluşturulur.

Bireysel öğretim

*Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere **bire bir yapılır**.

Avantajı

- Doğrudan **öğrencinin eksik olduğu bilgi** ve beceriler üzerine **odaklanır**.
- Eksiklerin tamamlanmasına **yöneliktir**.

* Bireysel öğretim **tek bir öğretmen ile gerçekleştirilebileceği** gibi
→ Ek olarak **yardımcı bir öğretmenle de gerçekleştirilebilir**.

e) İşleyişle ilgili düzenlemeler

* **Öğretimlerin okul çapında öğrenci gereksinimlerine uygun olarak**
→ **Bireyselleştirilmesine yönelik** temel uyarlamaları içerir.

* **Hangi alanlara yönelik uyarlamalar yapılabilir?**

- 1) **Yönetici ve öğretmen sorumluluklarında uyarlama**
- 2) **Zamanda uyarlama ve düzenleme**
- 3) **Ödevlerde uyarlama**
- 4) **Sınavlarda uyarlama**

1) **Yönetici ve öğretmen sorumluluklarında uyarlama**

- * **Yöneticiler** okul çapında yapılacak uyarlamalarla ilgili **zemin hazırlar**.
- Öğretmenleri **teşvik eder**.
- Uyarlamalarda **öğretmen- aileler** arasında **köprü görevini yapar**.
- Uyarlamalar için **ihtiyaç olan araç-gereçleri temin eder**.
- Fiziksel çevreyi **düzenler**.

* **Öğretmenler** konuları itibarıyla

- Öğrenci **özelliklerini** ve **ihtiyaçlarını** analiz etmede **baş rolü üstlenirler**.
- Öğretmen yapılacak uyarlamaları **belirler** ve **bunları uygular**.
- **Zamanı, ödevleri** ve **sınavları** öğrenci özelliklerine göre **uyarlar** ve
- **Düzenleme** görevi de öğretmenlere aittir.

2) **Zamanda uyarlama ve düzenleme**

- * Her öğrencinin **öğrenme** ve **bilgiyi işleme** hızı aynı değildir!
- **Zamanda farklı şekillerde uyarlamalar yapılabilir**.
- a) **Öğretim hızına yönelik uyarlama**
- b) **Öğrencilerin dikkat sürelerine göre uyarlama**
- Gerekğinde öğretilere **kısa aralar verilerek tekrar** devam edilebilir.

3) **Ödevlerde uyarlama**

- * Öğretimin **bireyselleştirilmesi** sadece **öğretmenle ilgili değildir**.
- **Öğrenciden beklenen görev** ve **sorumluluklarda da uyarlama yapılır**.
- * Öğretmenler **her öğrenciye aynı ödevi vermek yerine**
- **Öğrenci ihtiyaçları doğrultusunda** ödev içeriklerini **değiştirmelidir**.
- Her ödev aynı zorluk ve uzunlukta **olmamalıdır**.

4) **Sınavlarda uyarlama**

- * Öğrencilerin bireysel özellikleri çerçevesinde
- Sınavların **süresinde** ve **türünde** uyarlamalar yapılabilir.
- Sınav soruları **performans düzeylerine uygun zorlukta hazırlanmalıdır**.
- * **Sınav süresi**
- **Özel eğitime ihtiyacı olan bazı öğrenciler için daha uzun tutulabilir**.
- * **Sınav türünde**
- Öğrencinin gerçek performansını yansıtabilmesi için
(**Çoktan seçmeli, boşluk doldurma, doğru-yanlış, yazılı ya da sözlü**)
- **En uygun olanın seçilmesi gerekir**.

ÖZEL YETENEK KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİMİ

Özel Yetenek Kavramı ve Türkiye'de Özel Yeteneklilerin Eğitimi

1. Özel Yeteneğin Tanımı ve Özel Yetenek Kuramları

Özel Yetenek Nedir?

- * **Üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları** şeklinde karşımıza çıkmaktadır.
- Bu bir kavram karmaşası **değil** → **Alanın zenginliğine işaret eder**.

* **Türkiye'de 2013** yılından bu yana **"özel yetenek"** kavramına **karar verilmiştir**.

* **Özel yetenek kavramının tanımı** MEB (2013) tarafından yayınlanan
- **Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planında**
→ **"Özel yetenekli birey zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir."** şeklinde yapılmıştır.

* Geçmişte bugüne **özel yetenek kavramına ilişkin tanımlar** incelendiğinde
- **Tekilden** → **Çok boyutlu bir bakış açısına doğru değişim görülmüştür**.

19. yüzyılda **TERMAN**

Üstün zekâlılara → **Standart zekâ ölçeklerinde ilk %1'lik dilime girenler** demiş
Üstün zekâyı → **Zekâ testi puanıyla** ilişkilendirmiştir.

20. yüzyılda **MARLAND RAPORU**'nda

Üstün zekânın → **Birden fazla alanda görülebileceği** vurgulanmıştır.
(**Genel zihinsel alan, özel akademik alan, yaratıcı-üretken alan, liderlik alanı, sanat alanı veya psikomotor alan**)

* Bu alanlardan **en az birinde**

- Olağanüstü potansiyel yeteneğe veya olağanüstü başarıya sahip olanlar
→ **Üstün zekâlı** olarak tanımlanmışlardır.

21. yüzyılda yine **birden fazla alana odaklanıldığı** görülmektedir.

* Bugün **"özel yetenek"** olarak adlandırılan kavram

- **Bilimsel gelişmeler**
- **Bilim insanlarının farklı bakış açıları**
- **Kavramın çeşitli disiplinlerde çalışılması**
- **Toplumsal unsurların tanımlar üzerindeki etkileri gibi**
→ **Pek çok değişken nedeniyle** ileride **farklı bir etiketle** de adlandırılabilir.

Öne Çıkan Özel Yetenek Kuramları

* Özel yetenek denince **akla gelen şeyler** uzmanlar için de geçerlidir:

- **Yüksek zekâ düzeyi - hızlı düşünme- problem çözme yeteneği - belli bir spor dalında yetenek - bir enstrümanı çok iyi çalabilme - başarılı bir liderlik bir hastalığa çare bulma- sınavlarda üstün başarılar elde etme ...**

* **Özel yetenekle ilgili çalışmalar**

- **Ele alındığı disiplinden** - **Bilim insanından**
- **Çalışılan zamandan** - **Toplumdan etkilenebilir**.

* **Bu kavramı**

- **Toplumsal açıdan ele alan kuramlar olduğu gibi**
- **Bileşenlerine ayıran kuramlar da vardır**.

* Bazı kuramlarda ise **özel yeteneğin oluşumuna** ve **gelişimine odaklanılmıştır**.

1) Üçlü Halka Kuramı

* **Özel yetenek konusunda ilk akla gelen temel kuramlardan biridir**.

* **REZNALLİ (1978)** tarafından ortaya kondu.

→ **Özel yetenek bazı bileşenlerden oluşmuştur:**

- a) **Ortalama Üstü Yetenek**
- B) **Yaratıcılık**
- C) **Motivasyon**

→ Bireyde bu bileşenlerin biri **eksik olursa** → **Özel yetenek ortaya çıkamaz!**

a) **Ortalama üstü yetenek** → **Genel** veya **özel yetenek** şeklinde olabilir.

* **Sözel** veya **sayısal muhakeme** → **Genel yetenek**

* **Yabancı dil** veya **istatistik** gibi **spesifik alanlar** → **Özel yetenekler**

b) **Yaratıcılık bileşeni**

→ **Akıcı, esnek, özgün düşünmeyle, merakla, yeniliklere açık olmayla ilgilidir**.

c) **Motivasyon** → **Kişinin çalıştığı alana tutkuyla bağlanması, odaklanabilmesi**

2) Beşgen Kuramı

* **STERNBERG** ve **ZHANG (1995)** tarafından ortaya kondu.

→ **Özel yeteneğin ortaya çıkması için bazı ölçütlerden bahseder**.

→ Onlara göre **birini özel yetenekli olarak tanımlamak için**

→ Şu 5 (beş) ölçüt **karşılanmalıdır**:

1. **Mükemmellik**
2. **Nadirlik**
3. **Kanıt**
4. **Üretkenlik**
5. **Değer**

1. Mükemmellik kriteri

→ Birey bir ya da birkaç alanda **olağanüstü performans göstermeli**.

2. Nadirlik kriteri

- Bireyin **üstün olduğu yetenek alanında**

→ Bireydeki **mükemmellik düzeyinin az rastlanır olması**

3. Kanıt kriteri

- **Zekânın bilimsel olarak geçerlik kazanması için**

→ **Testlerle ya da somut durumlarla ispatlanması ve**

→ Bireyin **belli bir alanda üstünlüğünü göstermesi**

4. Üretkenlik kriteri

- **Bir alanda ürün ortaya koymayı ve**

→ **Bunun bir kereden fazla tekrarlanabilir olması**

5. Değer kriteri

- Bireyin **özel yeteneğinin içinde bulunduğu toplum tarafından**

→ **Değerli bulunması gerekir**.

3) Bulanık Kuram

* **Bulanık Kuram** → **Tam netleşmemiş** bir yapıdan bahseder.

* **SAK (2021)** tarafından ortaya kondu.

→ Kurama göre **özel yetenek sınırları olmayan bulutsu bir yapıdadır**.

* **Kuramda yetenek gelişimi sürecinde**

→ Hem bileşenlere hem de gelişime **değinilmştir**.

* **Kuramın ana bileşenleri** → 1) **Yatkınlık** 2) **Uyarıcı koşul** 3) **Etkileşim**

1) **Bellek ve muhakeme gibi** → **Zihinsel yatkınlıklar da**

- **İlgi ve benlik gibi** → **Zihinsel olmayan yatkınlıklar da**

→ **Özel yeteneğin ortaya çıkması için gereklidir**.

* Her iki tür **yatkınlık** da eşit derecede önemlidir.

→ Ancak bu yatkınlıkların **sayıları** ve **büyüklikleri belli değildir!**

→ **Özel yeteneğin oluşumu için mutlaka**

→ **Uyarıcı çevreyle etkileşime girmeleri gerekir**.

* Bir yatkınlık **çeşitli ve çok fazla uyarıcı** tarafından uyarılabilir.

* **Uyarıcı koşul bileşenine** → **Nesneler, toplum, çevre örnek verilebilir**.

2) **Uyarılma** → **Kişisel bir deneyimdir**.

- Biri için **uyarıcı faktör** → Başka biri için **gerekli** veya **yeterli olmayabilir!**

* Bazen de **bir uyarının rolünü** → Başka bir uyarı **gerçekleştirebilir**.

3) **Etkileşim bileşeni** → **Kuramda diğer bileşenlerin**

→ Birbirleriyle olan ilişkilerine **dikkat çeker**.

→ **Özel yeteneğin oluşumunda bireysel yatkınlıklar ve çevresel değişkenler**
Kendi içerisinde ve birbirleriyle **etkileşime girmektedir**.

4) Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı

*GAGNE “Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı”nı ortaya koydu.

*GAGNE (2005, 2013) → Özel yetenek çalışmalarında
- Üstün zekâ ve üstün yetenek kavramlarının
→ Ayrı ayrı tanımlanabileceğini iddia eder.

* Kuramda üstün zekânın üstün yeteneğe dönüştüğü ve
- Bu süreçte öğrenme-uygulama, katalizörler ve şans boyutlarının da
→ Rol aldığı belirtilmiştir.

* Kurama göre üstün zekâ doğuştan var olan
→ Mental ve fiziksel alanlara ait yetenekleri ifade etmektedir.

* Mental alanlar → Bilişsel, yaratıcı, algısal ve sosyal becerileri ifade eder.
* Fiziksel alan → Spor ve müzik gibi alanlarda görülen becerileri içerir.

* Üstün yetenek ise
- Doğuştan var olan üstün zekânın
→ Sistematiik bir eğitim ve öğrenme süreci ile yeteneğe dönüşmüş hâlidir.

* Bu süreçte çeşitli katalizörler etkili olur.
* Kuramda katalizörler içsel ve çevresel olarak ele alınmıştır.

İçsel katalizörler
→ Motivasyonel değişkenleri ve kişilik özelliklerini ifade eder.

Çevresel katalizörler
- Uygun eğitim olanakları, aile, sosyal yapı, sosyo-ekonomik durum gibi
→ Değişkenleri içerir.

* Üstün zekânın üstün yeteneğe dönüşüm sürecinde
- Katalizörlerden başka etkili olan diğer boyutlar
→ Öğrenme-uygulama ve şans boyutlarıdır.

* Öğrenme-uygulama boyutunda
- Etkili ve sistematik bir eğitim ile
→ Üstün zekâ üstün yeteneğe dönüşürken olumlu etkilenir.

* Şans boyutu
- Daha önce bahsedilen boyutları etkileyen en genel boyuttur.

* Şans
- Üstün zekâ genlerine sahip olmaktan
- Yetenek gelişimini destekleyen bir aileye sahip olmaya kadar
→ Birçok değişkeni olumlu veya olumsuz etkileyebilir.

2. Özel Yeteneklilerin Özellikleri

* Özel yetenekli bireylerin karakteristik özellikleri pek çok kaynaktan vardır.
- Teknoloji, özellikle internet ve sosyal medya ,
→ Kaynaklara ulaşma kolaylığı sağlar ama
→ Yanlış bilgilerle karşılaşılabilir.

* Kaynağın güncelliği ve güvenilirliğine dikkat edilmelidir.
- Alana özgü yetenekten söz ediliyorsa
→ O alanın çerçevesi dikkate alınarak incelenmelidir.

Özel yeteneklilerin karakteristik özellikleri
- Bazı kaynaklarda → Gelişim alanlarına göre
- Bazı kaynaklarda → Yaş gruplarına göre sınıflara ayrılmıştır.

* Gelişim dönemleri açısından bakıldığında
→ Bilişsel gelişimleri ve dil gelişimleri genellikle birbiriyle ilişkili görülür.

Bu alanlarda öne çıkan karakteristik özellikler:

- Uzun dikkat süresi
- Güçlü bellek
- Çabuk öğrenme ve öğrendiğini transfer etme
- Erken dil gelişimi ...

* Fiziksel gelişimle ilgili özellikler incelendiğinde
→ Birbirine zıt özelliklere rastlanabilir.
→ Özel yetenekliler
- Bazı kaynaklarda → Çok sağlıklı Bazı kaynaklarda → Çelimsiz geçer.

* Özel yeteneklilerin sosyal duygusal alandaki karakteristik özellikleri
AYAS ve KİRİŞÇİ (2017) tarafından
1)Gelişmiş mizah 2) Sosyal duyarlılık 3)Mükemmeliyetçilik olarak sıralanır.

Sosyal duygusal gelişim alanı da
→ Farklı kaynaklarda farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır.
- Özel yetenekliler
- Bir bakış açısına göre → Sosyal-duygusal açıdan güçlüdür
- Bir bakış açısına göre → Hassastır

Özel yetenekli çocuklarda görülen dikkat çekici özellikler:

- 1) Akranlarına göre erken ve ileri düzeyde dil gelişimi
- 2) Genellikle erken okuma ve okumayı kendiliğinden öğrenme
- 3) Asenkronize gelişim gösterme
- 4) Empati, sorumluluk gibi özelliklerde erken gelişim gösterme
- 5) Duygusal açıdan hassas olma
- 6) Liderlik eğilimi gösterme
- 7) Meraklı olma, çok soru sorma
- 8) Yaşından ileri düzeyde mizah yeteneği olması →

- 9) Mantık, muhakeme gibi becerilerde erken ve hızlı gelişim gösterme
- 10) Mükemmeliyetçilik eğilimi gösterme
- 11) Sosyal, toplumsal olaylara, evrensel değerlere karşı duyarlı olma
- 12) Geniş hayal gücü ve yaratıcılık gösterme
- 13) Geniş ilgi alanına sahip olma ve bazı konulara derin ilgili olma

* Bu özelliklerin hepsi her özel yetenekli bireyde görülmeyebilir!

* Özel yeteneklileri
→ Normal gelişim gösteren akranlarından ayıran özellikler olduğu kadar
→ Kendi içlerinde birbirinden farklı kılan özellikleri de vardır.

* Özel yetenekliler grubunun içinde farklı olan ikinci gruplar vardır.
→ Bu bireylere “iki kere özeller” adı verilebilir.

Savantlar

* En az bir alanda → Normalüstü yeteneğe sahiptir.

Williams sendromu olanlar da savant kişiler gibidir.

* Ancak onların aksine → Oldukça sosyaldirler

* İki kere özel” bireylere bir örnek de
→ “Özel öğrenme güçlüğü olan özel yetenekliler” i verebiliriz.

* Ayrıca “deha çocuklar” da → Özel yetenekli çocuklar kategorisindedir.
→ Çocuk yaşta yetişkin performansı gösteren çocuklardır.

3. Özel Yeteneklilerin Tanınması

* Tanılama

- Özel eğitimde normalden farklı olan bireylerin özelliklerini
→ Sistematik biçimde belirleme sürecidir.

* Tanılamanın kapsamlı tanımı:

- Özel eğitime muhtaç çocukların
→ Sorunlarının ne olduğunu
→ Bunun derecesini ve
→ Onlara nasıl eğitim verip
→ Nasıl yardım edilebileceğini belirlemek amacıyla
⇒ Zihinsel, sosyal, bedensel alanlarda
→ Zayıf ve güçlü olduğu yönlerini
→ Kişilik yapısını ve değerlerini saptamak amacıyla yapılan
→ Bilimsel uğraştır.

* Bu işlemlerde önemli olan

→ Bireylerin güçlü ve zayıf yönlerini belirleyip ihtiyaçlarını ortaya çıkarmaktır.

* Özel yeteneği tanılamak için

→ Sadece zekâ puanını ölçme anlayışı da değişmeye mecbur kalmıştır.

CLARK (1997) bu konuda özel yeteneğin tanınmasında

→ Çok boyutlu ve aşamalı bir süreç önermiştir:
- Öğretmenlerin aday gösterme formları
- Öğrencinin gelişim alanlarına ilişkin öğretmen raporları
- Aile hayatıyla ve sağlık durumuyla ilgili spesifik durumları içeren öyküsü
- Akran değerlendirme formları
- Okul ve okul dışı ilgi ve tutum envanterleri
- Öğrencinin çalışmaları
- Tarama testleri ve
- Grup zekâ testleri kullanılarak çok boyutlu ve aşamalı süreç

* Özel yeteneklilerin tanılama sürecinde izlenecek ana adımlar:

- Özel yetenek potansiyeli taşıyan öğrencileri tanılamaya aday gösterebilmek
- Bir tarama aşamasından geçirmek
- Daha detaylı bir ölçmeye almak ve
- Bireyle ilgili karar vermek şeklinde özetlenebilir.

Aday gösterme aşaması

- Öğrencinin özel yetenek tanısına henüz aday olduğu aşamadır.
- Öğrencinin kendisi, akranları, ailesi, öğretmenleri
→ Aday gösterme aşamasında rol alabilirler.
→ Bu aşamada özellikle öğretmenlere önemli roller düşmektedir.

* Öğrenci özel yetenekle ilgili bir program başvurusu varsa
→ Kendini aday gösterebilir.

* Ancak yaşı küçükse
→ Programlardan haberdar olma veya
→ Aday girişimci olma konusunda yetersiz kalabilir.

* Akran aday göstermesi de

- Belli düzeyde bilgi verse bile → Tek başına yanıltıcı olabilir.

* Ailelilerin aday göstermeleri ise → Kısmen yanıltıcı olabilir.

* Öğretmenler

- Çocukları akranlarıyla daha nesnel kıyaslayabildikleri ve
- Öğrencileri iyi tanıdıkları için
→ Aday gösterme konusunda daha sağlıklı veriler sunabilirler.
- Bu durum öğretmenlerin gözlemlerinin bir sonucudur.

* Bazı **aday gösterme formları** öğretmenler için **yararlı olabilir**.

* **DAĞLIOĞLU (1995)** “öğretmen gözlem formu”nu geliştirdi.
→ **2. ve 5. sınıf** aralığındaki **özel yetenekliler** belirlenmektedir.
→ Bu formda **öğretmen** her bir madde için
- **Öğrencide gözlemlendiği sıklık düzeyini** işaretlemektedir.

	Bazen	Sık Sık	Daima
1 Yaşıtlarına göre alışılmış sözcükleri yerinde kullanabilir.			
2 Çok sayıda yeni ve özgün fikir ortaya koyabilir.			
3 Yaşının ötesinde kavrama yeteneği gösterir.			
4 Düşüncelerini, fikirlerini yaşıtlarına göre daha akıcı bir dille ifade edebilir.			

Şekil 1: Öğretmen gözlem formundan örnek maddeler

Tarama aşamasında

* Aday gösterilen öğrencilerin tamamını **bireysel olarak değerlendirmek**
- **Zaman** ve **enerji açısından mümkün değilse**
→ Bu sayıyı azaltmak için **grup ölçekleriyle eleme gerçekleştirilir**.
(Grup zekâ testleri- Başarı testleri)

* **Eğer** böyle bir sınırlılık yoksa
- **Tüm öğrenciler aday gösterilmesi gibi**
→ Tarama aşaması **hepsine de uygulanabilir**.

Bireysel ölçme-değerlendirme aşaması

* Tanılama konusunda adı en çok geçen
→ **Bireysel zekâ testlerinin uygulandığı aşamadır**.

* En Çok Bilinen Bireysel Testler Nelerdir?

ASIS (Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği)
SB (Stanford-Binet Zekâ Testi)
WCZÖ (Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği)

* Burada kullanılacak **araç tanılamanın** amacıyla ve **programın içeriğiyle**
→ **Bire bir ilişkilidir**.

* **Bireysel zekâ testi**
→ **Akademik becerilerin** ölçüldüğü **tanılama sürecinde tercih edilebilir**

* **Ancak yabancı dil üzerine bir yetenek programı öğrenci arıyorsa**
- **Dil becerileri** ölçülür.
→ Bunun için **o alandaki ilgili araçlar** tercih edilmelidir.
(Yaratıcılık testi, ürün dosyası, yetenek sınavı ...)

Karar verme aşamasında

* Bu ana kadar elde edilen veriler
→ **Bilimsel kurallara uygun şekilde birleştirilir**.
→ Bir ekip tarafından **bireyin özel yetenekli olup olmadığına karar verilir**.

* Bir **zekâ testi raporu** zekâ puanı açısından → **Kolaylıkla yorumlanabilir**.
- Ancak **tanılama sürecinde** → **Farklı araçlardan da yararlanılabilir**.
→ Bu **puanlar doğru birleştirilmelidir**.

* Pek çok özel yetenek kuramında
- **Azım, motivasyon** gibi → **Kişilik özellikleri** ve
- **Yaratıcılık** gibi → **Zekâyla ilişkili ancak farklı boyutlar da yer almaktadır**.

* Dolayısıyla **tanılamada**
- **Yaratıcı bir ürün değerlendirme**
- **Grup çalışmalarındaki liderlik becerileri**
- **Problem çözmeye odaklanma gibi pek çok özelliğe bakılıyor olabilir**.

* Bu sebeple **özel yetenek tanısı** → Bir ekip tarafından (dikkatlice) **verilmelidir**.

Özel Yeteneklilerin Tanılanmasında Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gerekenler

* Özel yeteneklilerin tanılanması sürecinde
- **Çocuğun kendisi, ailesi, akranları, öğretmenleri, özel eğitim uzmanları gibi**
→ Pek çok paydaş **rol alabilir**.

* **Paydaşlar tanılama sürecinde**
- **Hata yapmamaya**
- **Programla uyumlu ve güvenilir araçlar kullanmaya**
- **Alana özgü değerlendirmelere**
- **Tanılama zamanına**
- **Zorluk düzeyine dikkat etmelidir**.

* **Tanılanmanın** özellikle ölçme kısmında
- **Daha çok alan uzmanları rol alsa da**
→ **Sürecin tamamında öğretmenlerin önemi büyüktür**.

Öğretmenler Özel Yetenekli Bir Öğrencinin Tanılanmasında Nelere Dikkat Etmelidir?

1) Öğrenciler **eğitim öğretim etkinlikleri süresince dikkatli gözlemlemelidir**.
→ **Güçlü ve zayıf yanlarını** belirlemeli
→ **Potansiyeli olabilecekler için yönlendirme şekline karar vermeli**

2) Bazı özel yetenek programları **belli dönemlerde tanılama yapar**.
Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) → Tanılama yapan yetenek programıdır.
→ Öğretmenler **bu zamanları takip etmeli** ve
→ **İlgili öğrencilerini aday göstermeyi atlamamalıdır**.

→

3) Özel yetenek potansiyeli olan öğrencilerin **keşfedilmesinde**
→ **Alan uzmanlarının fikirleri değerlidir**.

* **Öğretmenler** çalıştıkları disipline
→ Alana özgü **uzmanlardan** ve **kurumlardan** **haberdar olmalıdır**.

* **ÜYEP (Üstün Yetenekliler Eğitim Programı)**
- **Matematik ve fen alanında eğitim vermektedir**.

→ Öğrencilerin bu yerlere başvurmaları için
→ Onları **bilgilendirmeli** ve **cesaretlendirmeli**

4) Özel yetenek potansiyeli olan **bazı öğrenciler arka planda kalabilir**.
- Öğretmenler **özel yetenekliler için**
- **Kaynaklarda verilen karakteristik özelliklerin tamamını**
→ Öğrencilerde **beklememelidir**.

- **Bireysel farklar**
- **Gelişim hızı**
- **Mizaç**
- **Farklı alanlarda yetenek potansiyeli taşıma gibi**
→ Birçok neden **farklı özellikler sergilemelerine neden olabilir**.

* Öğretmenler
- **Çok ve çeşitli kaynaktan yararlanarak**
- **Yeterli zamanda gözlem yaparak**
→ Öğrencilerin potansiyelini **daha sağlıklı belirleyebilirler**.
- **Ailelerle görüşmeler**
- **Farklı branş öğretmenleriyle görüşmeler**
- **Aday gösterme formları bu kaynaklara örnek olabilir**.

* Kendisini **bireysel çalışmalarda iyi gösterenler**
→ **Grup çalışmalarında daha başarılı olanlar**.
* Sözlü ifade becerisi **güçlü olanlar** gibi
- **Farklı türdeki öğrencileri yakalamak için** → **Öğretimde çeşitlilik önemlidir**.

5) Tanılama sırasında **dikkat edilecek spesifik bir durum** da
→ **İki kere özel öğrencilerin belirlenmesidir**.

* **Özel öğrenme güçlüğü olan bir öğrencinin**
- **Okuma güçlüğü** → **Dil alanındaki yetenek potansiyelini gizleyebilir**
- **Özel yetenek potansiyeli** → **Öğrenme güçlüğünü gizleyebilir**.

⇒ Öğretmenler her öğrencinin
→ **Güçlü ve zayıf yönlerini dikkatli biçimde gözlemlemelidir**.

* **İki kere özelleri belirlemede**
- **Sözel, görsel, işitsel türlerde araçlardan aynı anda yararlanmak**
- **Portfolyo değerlendirme veya**
- **Dinamik değerlendirme gibi**
→ **Alternatif tanılama yaklaşımlarını tercih etmek yardımcı olabilir**.

* **İki kere özel veya dezavantajlı özel yetenekli öğrencilerin tanılanmasında**
- **Sürece dayalı değerlendirmelerin kullanılması**
→ **Doğru tanılama oranını artırmaktadır**.

- **Özel yetenek potansiyeli olan**
- Aynı zamanda **diskalküli** özelliği taşıyan bir öğrenciyle **çalışırken**
→ **Matematik işlemlerini zihinden yapmasına veya**
→ **Tablet, bilgisayar kullanmasına izin verilmesi faydalı olabilir**.

4. Özel Yeteneklilerin Eğitimleri

* **Özel yetenekli öğrencilerin**
- **Normal gelişim gösteren arkadaşlarından farklı özellikleri olması**
→ **Eğitsel ihtiyaçlarını da farklılaştırmaktadır**.

- **Normal öğretim programında**
- **Öğretim yöntemlerinde ve**
- **Ortamlarında farklılaştırmalar onlar için gereklidir**.

* Hatta bunların bazıları
→ Normal gelişim gösteren öğrenciler için bile **etkili olabilir**.

Farklılaştırma → **Farklı boyutlarda yapılabilir**.
- **Kazanımlara aynı veya başka bir disiplinden eklemeler yapılması**
- **Üst sınıflardan kazanımlar çekilmesi** → **İçeriği farklılaştırılabilir**.

* Öğrencilerin bir etkinlikte
- **U düzeniyle veya kümeler şeklinde oturmalarını istemek**
→ Etkinliğin ilerlemesini **tamamen etkileyebilecek bir farklılaştırmadır**.
* Dersle ilgili **bir geziye gidilmesi** veya
- **Derse bir konuk davet edilmesi** de → **Farklılaştırmalara örnektir**.

* Öğrencilerin **yazılı teslim edecekleri ürünlerini**
- Birer afiş veya **poster şeklinde hazırlamaları da**
→ **Çıktıları farklılaştırabilir**.

* Özel yeteneklilerle **gerçekleştirilen eğitsel uygulamalar** yaygın olarak
→ 1) **Gruplama** 2) **Zenginleştirme** 3) **Hızlandırma başlıklarında toplanır**.

* Ayrıca **mentorluk uygulaması da**
→ **Özel yeteneklilerin eğitim stratejileri kapsamında değerlendirilebilir**.

1. Gruplama

* Gruplama stratejisi özel yetenekli öğrencilere → Grup hâlinde eğitim verilmesiyle ilgilidir.
* Bu gruplar - <i>Tamamen özel yeteneklilerden oluşabileceği gibi</i> - <i>Farklı yetenek düzeyindeki öğrencilerden de oluşabilir.</i>
* Gruplama zamanı - <i>Bütün okul zamanını kapsayabileceği gibi</i> - <i>Sadece belli zamanlarda da yapılabilir.</i>
DAVİS ve RİMM (1998) * Gruplama türlerini 3(üç)e ayırmıştır: 1) Tam zamanlı homojen sınıflar 2) Tam zamanlı karma sınıflar ve 3) Yarı zamanlı ya da geçici gruplamalar
1) Tam zamanlı homojen sınıflar - <i>Ayrı bir tanılama süreci</i> - <i>Öğretim programı</i> - <i>Değerlendirmesi olan</i> → <i>Özel okullar örnek olabilir.</i>
2) Tam zamanlı karma sınıflar - Normal öğrencilerle birleştirilmiş → <i>Özel yetenekliler grubu</i> örnek olabilir.
3) Yarı zamanlı ya da geçici gruplamalar → <i>Destek eğitim odaları</i> örnek olabilir.
* Gruplama türlerinin - <i>Bazıları okul içinde</i> - <i>Bazıları okul sonrasında ve</i> - <i>Hatta okullar arasında uygulanabilir.</i>
* Öğretmenlerin sınıfta zaman zaman yararlanabileceği gruplama türlerine → Farklı yetenek gruplamaları örnek olarak verilebilir:
1) Sınıf içi benzer yetenek grupları: * Bu gruplama türü ile sınıfta ders etkinlikleri yürütülürken - Benzer yetenek profiline sahip öğrenciler → Aynı gruplara yerleştirilirler.
2) Sınıf içi karışık yetenek grupları: * Karışık yetenek grupları yaygın olarak kullanılan bir gruplama türüdür. * Öğrenciler yetenek düzeylerine bakılmaksızın - Öğretmenlerin tercihlerine göre veya - Öğrencilerin kendi isteklerine göre → Birkaç kişilik gruplara ayrılırlar.
=> Bu gruplamada farklı yetenek düzeyindeki öğrencilerin → Birbirlerinin eksik yanlarını gidermesi beklenir.

3) Sınıf içi çok düzeyli gruplar: * Çok düzeyli gruplama bir tür sınıf içi karışık yetenek grubudur. Öğretmenler * Öğrencileri belirli düzeylere ayırarak - Her bir gruba bir üst düzey - Birkaç tane ortalama ve - Bir de düşük performans gösteren öğrenci atarlar.
---

2) Zenginleştirme

* Özel yeteneklilerin eğitimlerinde zenginleştirme uygulamaları - <i>Öğretim programının kendisini</i> ve - <i>Eğitim olanaklarını çeşitlendirerek</i> → Eğitim öğretim sürecini normalin ötesine taşımaktır.
* Zenginleştirme türlerine - <i>İçerik transferi</i> - <i>Müfredat daraltma</i> - <i>Bağımsız çalışma</i> - <i>Öğrenme merkezleri</i> - <i>Saha gezileri ve</i> - <i>Okul sonrası programlar örnek olarak verilebilir.</i>
* Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanmış programlarda - En sık tercih edilen farklılaştırma stratejisi → Zenginleştirme dir.
* Öğretmenlerin sınıfta yararlanabilecekleri zenginleştirme türleri: - Yeni ders konularıyla → İçerik zenginleştirme - Yeni teknik ve yaklaşımlarla → Süreç zenginleştirme - Farklı türde çıktılarla → Ürün zenginleştirme yapılabilir.

3) Hızlandırma

* Hızlandırma bir eğitim programının çeşitli uyarlamalarla → Normal süresinden daha önce tamamlanmasıdır.
* Hızlandırma özel yetenekli bireylerin eğitiminde → Özellikle akademik anlamda oldukça etkilidir.
* Bu stratejinin - <i>okula erken başlama</i> - <i>sınıf atlama</i> - <i>üstten ders alma</i> - <i>sınavla ders geçme</i> gibi → Öğrencinin özelliğine göre seçilebilecek türleri vardır.
* Hızlandırma uygulanması için - Özel yetenekli öğrencinin hazır ve istekli olmasına dikkat edilmelidir.

* Öğretmenler sınıfta hızlandırmadan yararlanmak için → Öncelikle öğrencinin düzeyinden haberdar olmalıdır.
* Farklılaştırma yaparken → Birkaç stratejiyi birlikte kullanmak daha etkili olabilir.

Hızlandırma, zenginleştirme, gruplama yaparken Nelere Dikkat Etmeli?

1) Farklılaştırma → Planlı olmalı * Gelişigüzel etkinlik yığını → Olmamalı * Çok çeşitli etkinlik, yöntem, teknik kullanmak → En iyi farklılaştırma anlamına gelmez! - Uygulamalar bir plan dâhilinde → Ulaşılmak istenen kazanımlar ne ise onlara yönelik seçilmelidir.
2) Farklılaştırma yapılırken - Öğrencilerin düzeyi - İlgi ve yetenek alanları belirlenmelidir.
=> Öğrencilere zorluk düzeyi → Çok yüksek veya çok düşük görevler verilmemeli!
3) Farklı dersler → Ortak temalar altında ele alınmalı ve → Disiplinlerarası bağlantılar kurulmalıdır.
* Özel yetenekli öğrencilerle çalışırken temalardan yararlanılması → Çok farklı alanlar arasında ilişki kurmaya fırsat verir. - Değişim gibi bir tema → Sözel, sayısal ve hatta fiziksel alandaki pek çok derste ortak kullanılabilir.)
4) Öğrencilere çalışmalarını gerçek dinleyicilere sunma fırsatı verilmeli ve → Böylece öğrenciler motive edilmelidir.
* Farklılaştırma yapılırken hem öğretmenler hem de öğrenciler için → Normalde olanın ötesine gidilmesi söz konusudur.
* Öğrencilerin bu gibi çalışmalarda devamlılık göstermesi için - Çalışmalarının dönütler alması ve hedef kitleyle buluşması önemlidir.

4) Türkiye’de Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Kurumlar

* Türkiye’de - Özel yeteneklilere eğitim veren kurumların çıkışı 1960’lardadır. - Türdeş sınıf denemesi şeklinde başlatılan çalışmalar → Kısa sürdü.
* 1990’lı yıllardan itibaren yeniden bu öğrencilere yönelik → Eğitim kurumları açılmaya başlanmıştır.
* Günümüzde özel yeteneklilere yönelik eğitim veren kurumlar a) Okullardaki programlar b) Okul sonrası programlar olarak ikiye ayrılabilir.
a) Okul boyutunda → Genel olarak lise düzeyinde eğitim verilmektedir. İlkokul ve ortaokul düzeyinde ise → Özel yetenekliler için açılan destek eğitim odalarının sayıları artmaktadır.
b) Okul sonrası programlar - Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) - Üniversiteler bünyesinde yürütülen programlar ve - Bazı özel yetenek programlarıdır

Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okullar

* Özel yeteneklilere eğitim veren kurumlara - okullar veya - okul bünyesindeki sınıflar olarak bakılabilir.
* Özel yetenekliler için açılan destek eğitim odalarında - Özel yetenek tanısı almış öğrenciler bazı derslerde eğitim alırlar.
=> Bu eğitimin - Gelişigüzel etkinliklerden oluşmaması - Öğrencilerin düzeyine ve ihtiyaçlarına uygun olması önemlidir.
* Bu sınıfların öğretmenleri - Özel yeteneklilerin özellikleri - Eğitimleri - Öğretimin farklılaştırılması → konusunda bilgi sahibi olmak → Öğrencilerin diğer öğretmenleriyle etkileşim hâlinde olmalıdır.
* Özel yeteneklilere özgü eğitim veren okullar söz konusu olduğunda → Akla ilk gelen fen liseleri olacaktır.
* Fen liselerinin açılmasında matematik ve fen bilimleri dallarında → Özel yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

- Öğrencilerin fen liselerine giriş koşulları - öğretmenlerin seçimi - farklılaştırılmış öğretim programıyla Fen liselerinin ilk hâli * Özel yeteneklilere eğitim veren tam zamanlı ve homojen → Yetenek gruplamasına harika bir örnektir.
--

* Günümüzde ise ölçütlerden kısmen uzaklaşmış olsa da -Fen liseleri → Hâlâ özel yeteneklilerin eğitiminde etkilidir.
* Sosyal bilimler liseleri ile güzel sanatlar ve spor liseleri de → Alana özgü ağırlıklı eğitim veren kurumlardır.
* Ancak özel yeteneklilere eğitim veren kurumlarda - Olması gereken özellikler açısından → Güçlü yönleri olduğu kadar, zayıf yönleri de bulunmaktadır.
Örneğin -Yetenek sınavlarının genel merkez sınavlarından sonra yapılması - Merkezi sınavlarda başarısız olan öğrencilerin → Spor liselerine yönelmesine ve →Eğitim niteliğinin azaltılmasına sebep olmaktadır.
* Konservatuvarlar ise - Alana özgü ve yoğun eğitim vermesi - Yetenek sınavları - Alan uzmanlarıyla çalışması açılarından → Özel yeteneklilere eğitim veren okullar anlamında iyi örneklerdendir.

Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okul Sonrası Programlar

* Özel yetenekli öğrenciler kendi okullarına devam ederken -Okul sonrası saatlerde → Yeteneklerine uygun programlara katılabilirler.
* Türkiye’de 1992 yılında üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde - Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Şubesine bağlı olarak → BİLSEM (Bilim ve Sanat Merkezleri) kurulmuştur.

BİLSEM modeli → Okul sonrası uygulamalara iyi bir örnektir.

BİLSEM Modeli * Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki - Özel yetenekli öğrencileri - Normal eğitim programlarından arta kalan zamanlarda eğiterek - Potansiyellerini geliştirmek amacıyla geliştirilmiştir.

BİLSEM’e katılmaya hak kazanan öğrenciler * Kendi okullarına devam ederken Hafta içi → Okul sonrası saatlerde veya hafta sonu bu programa katılırlar.
--

BİLSEM’lerde öğrenciler <i>Yetenek alanlarına (resim, müzik ve genel zihinsel yetenek) göre</i> - <i>Gruplara ayırmakta ve</i> - <i>Ağırlıklı proje odaklı çalışmalar yapmaktadırlar.</i>

BİLSEM’deki ilgili öğretmen - <i>Kişiliği</i> - <i>Tecrübesi</i> - <i>Vizyonu</i> - <i>İstekliliği</i> →Oradaki eğitim çıtasını çok yukarılara çıkarabilirken →Bu durumun öğretmen üzerinde kalması ise bir sınırlılıktır.
--

* Üniversite tabanlı programlar → Okul sonrası uygulamalara örnektir. - Anadolu - Hacettepe - Ege - İnönü - Karabük ve - Bülent Ecevit üniversitelerinde ⇒ Bu alanda uygulama ve araştırma merkezleri kurulmuştur.
---

* Bunların **ilk ve en aktif olanı → ÜYEP’ tir.**

ÜYEP (Üstün Yetenekliler Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi) * Bu merkez 2007’de Anadolu Üniversitesi bünyesinde → Bir birim olarak hizmete başlamış → 2014’de merkez hâlini almıştır.

ÜYEP’in genel amacı - Zekâ, yaratıcılık ve özel yetenek alanlarında → Bilimsel araştırmalar yürütmek - Zekâ ölçümleri yoluyla özel yetenekli öğrencileri tanılamak ve - Öğrencilerin entelektüel potansiyellerini → En üst düzeye taşımalarına yardımcı olacak → Farklaştırılmış eğitim ve rehberlik hizmetleri sunmaktır.
--

ÜYEP’te - Bireysel tanılama - Aile danışmanlığı - Öğrenci danışmanlığı gibi hizmetler olmakla birlikte ⇒ Matematik ve fen alanlarında → Özel yetenekli öğrencilerle bir grup eğitimi yapılmaktadır.
---

* Merkez bünyesinde yer alan program - kendine özgü tanılama - müfredat - öğretim - değerlendirme - program ve öğretmen eğitimi → Modellerinden oluşan kapsamlı bir eğitim programıdır.
* Tanılama alana özgüdür ve - Matematik ve fen alanında eğitim veren programda → İçerikle uyumludur.

* Her sene 5. sınıf öğrencilerinden -Programın sınavına giriş programa girmeye hak kazananlar → Ortaokul boyunca okul sonrası şekilde derslere katılırlar.
* Dersler hazırlanırken - Bilgi - Analitik yetenek - Yaratıcı yetenek ve - Pratik yetenek kazanımları derlenir.
* Gerekli durumlarda sınıf düzeyindeki kazanımların bazıları azaltılarak → Üst sınıftan yeni kazanımlar eklenir.
* Bunlara - Analitik yetenek - Yaratıcı yetenek ve - Pratik yetenek kazanımları da eklendiğinde → Yeni bir öğretim materyalinin zemini oluşur.

* Bu kazanımlar doğrultusunda - Hızlandırma ve zenginleştirme stratejilerinin → Birlikte kullanılmasıyla dersler işlenir.
* Ünitelerin girişlerinde konuk öğretim üyelerinin - Derslere davet edilmesiyle → Öğrencilerin dikkati çekilir.
* Dersleri özel yeteneklilerin eğitimi konusunda - Eğitimler almış ve alanında uzman öğretmenler yürütmektedir.

Değerlendirme bileşeninde ise → Birkaç boyut vardır.
* İlk olarak programdaki öğrenciler **her dönem değerlendirilir.**

* Öğrencilerin de dersleri ve programı değerlendikleri formlar → Değerlendirme amaçlı kullanılır.
* Ek olarak ailelerden de aile eğitimleri ve programla ilgili görüşleri alınır.

5. Özel Yeteneklilerin Öğretmenleri

* Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri de özel yetenekli olmalı mıdır?
DAĞLIOĞLU’na göre özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri - Etkili sınıf ortamı oluşturmali - Nitelikli sorular sorma ve yüksek düzey düşünme seviyesini artırmalı - Yaratıcılığı cesaretlendirmelidir.

Bu Temel Üzerine Bu Öğretmenlerde Beklenen Özellikler Neler Olmalıdır?

1) Öğrencinin görevlerini onun düzeyine ve hızına uygun vermemelidir.
2) Ödevlerde tekrarlara ve alıştırmalara ağırlık vermemelidir.
3) Farklı öğrenme ve öğretme teknikleri, malzeme ve araç-gereç kullanmalıdır.
4) Tartışma, proje ve drama çalışmalarına önem verilmelidir.
5) Analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarını içeren çalışmalar yapılmalıdır.
6) Grupla olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem verilmelidir.
7) Öğrencileri zaman zaman liderliklerini geliştirmeye teşvik etmelidir.
8) Başarılarını çocuğun kendi performansı içerisinde değerlendirmelidir.
9) Öğrencinin akademik ve sosyal-duygusal gelişimiyle ilgili - Anne ve babalarla sürekli iş birliği içerisinde olmalıdır.
10) Akademik konuların dışında sanat ve spor gibi alanlardaki → Bilgi ve becerilerinin de gelişmesini desteklemelidir.
11) Çocuğun başarılarını mutlaka ödüllendirmelidir.

CLARK öğrencilerin yaratıcılığını teşvik eden öğretmenlerde → Bazı özelliklerin görüldüğü de belirtilmiştir: * Öğretmenler başta kendileri yaratıcı bir kişi modeli oluştururlar. - Öğrencilerinin yaratıcı davranışlarını pekiştirmeyi atlamazlar. - Yaratıcı davranışlar için sınıf atmosferini de hazırlarlar. - Öğrencilerin bağımsız çalışmaları için onlara cesaret verirler.
--

* Özel yeteneklilerin öğretmenleri için -Pek çok uzman öğrencilerde → Yaratıcılığın geliştirilmesini desteklemelerinin önemini vurgular: (Ataman - Clark - Cropley ve Urban, Koshy, Tuğrul ...)
---

* Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri için * Beklenen özelliklerden biri de → Alan uzmanlığıdır.
* Öğretmenlerin de özel yetenekli olmasına gerek yoktur! → Her şeyi bilmeleri mümkün değildir!
* Ancak bu çocuklarla çalışacak kişilerin farklılaştırma yapması için → Alanına hâkim olması → Düzeyine göre içeriğin derinlerine gidebilmesi gereklidir.
* Hem branşındaki hem de özel yetenekliler alanındaki → Güncel gelişmeleri takip etmelidir.
* Bu öğretmenlerin öğretimde farklılaştırma yapabilmeleri için → Özel yeteneklilerin eğitiminde etkili öğretim tekniklerini bilmeli → Bunları öğrenmek için istekli ve araştırmacı olmalıdır.

* Özel yetenekli çocukların **akranlarından farklı özellikleri** olmakla birlikte
- **Kendi içlerinde de bireyselleşen öğrenme özellikleri** olabilir.
→ Bu nedenle öğretmenlerinin
- *Farklılıklara karşı esnek*
- *Eleştiriye açık*
- *Çok soru sorulmasına karşı toleransı*
- *Yüksek mizaçta olmaları da*
→ Onlarla çalışırken **önemli avantaj** oluşturacaktır.

* Günümüz çocuklarının **teknoloji içinde büyüdüğü** düşünülürse
- Bu öğretmenlerin **teknolojik gelişmelere ilgisi**
→ *Farklılaştırma yapmalarına* ve
→ *Öğrencilerle etkili iletişim kurmalarına olumlu katkı sağlayabilir.*

Türkiye’de Özel Yeteneklilerle Çalışan Öğretmenlerin Yetiştirilmesi

* Özel yetenekli öğrencilerin **öğretmenlerinin yetiştirme süreci**
→ **Lisans** ve **lisansüstü eğitimle**
→ **Meslek hayatı içerisinde alınan eğitimler şeklinde olabilir.**

* **2015-2016 öğretim yılı** itibarıyla → “**Özel Eğitim Öğretmenliği**” olarak
→ Tek bir lisans programı şeklinde **ÖSYM kılavuzunda** yer almaktadır.

* Özel eğitim öğretmen adayları
- **Zorunlu derslerinin yanında**
→ **Özel yeteneklilerin eğitimiyle ilgili seçmeli dersleri** alabilirler.
* **Lisansüstü eğitim** → Bu alandaki öğretmenler için **çok daha uygundur.**

* Hâlihazırda özel yeteneklilere eğitim veren kurumlardaki öğretmenler için
- *Fen liseleri*
- *Sosyal bilimler liseleri*
- *Güzel sanatlar ve*
- *Spor liseleri için en az 3(üç) yıl öğretmenlik yapmış olmalıdır.*
=> *Yönetmelik doğrultusunda*
→ *Mevcut öğretmenler arasından sınavla seçim yapılmaktadır.*

Müzik ve Bale Ortaokulunda ve **Müzik ve Sahne Sanatları Lisesine** ise
- **Sınıf öğretmenleri** → **Branşlarına göre**
- **Alan öğretmenleri** ise
→ “**Yükseköğretim Personel Kanunu**” hükümleri esas alınarak
- İlgili **alan, bölüm** ve **dal eğitimini**
→ **Konservatuvarlarda** almış olmalarına göre görevlendirilir.

İhtiyaç durumunda
→ Sınıf öğretmenlerine ve alan öğretmenlerine **hizmet içi eğitimler** uygulanır.

Okul sonrası programlardan BİLSEM’lerde
* Derse girecek öğretmenlerin seçiminde
→ En az **3(üç) yıl öğretmenlik** yapma **ön koşulu** aranır.
* Ardından **başvuru yapanlar çeşitli kriterlere göre** sıralanır ve
→ “**Bölge Sözlü Komisyonları**” tarafından **sözlü sınava** alınır.
→ Yapılan değerlendirmeler sonucunda **BİLSEM’lere atanırlar.**

Üniversite tabanlı bir program olan ÜYEP’te ise
* **Lisansüstü eğitimini özel yeteneklilerin eğitimi alanında tamamlamış** veya
→ Bu alanda **lisansüstü dersler almış** öğretmenler **dersleri yürütmektedir.**
* **Bu dersler** hem **kuramsal** hem de **uygulamaya yönelik** derslerdir.

* Üniversite bünyesinde çalışan **öğretim elemanları**
- **Alana özgü dikkat çekmek ve öğrencilerde merak uyandırmak amacıyla**
→ Derslere **zaman zaman konuk** olmaktadır.

Özetle özel yeteneklilerle çalışacak öğretmenlerin yetişmesinde
- **Lisans** ve **lisansüstü düzeydeki dersler** ve
- **Hizmet içi eğitimler** → **Faydalı** olmaktadır.

Öğretmenlerin öğrenme süreci devamlıdır.
- Bu nedenle **özel yetenekli öğrencilerle çalışacak bir öğretmen**
- Öğrenci rolüne bürünerek
→ *Kendi branşındaki ve*
→ *Özel yeteneklilerin eğitimi alanındaki gelişmeleri*
→ *Var olan bilgilerine eklemelidir.*

* Bunun için **kendi alanlarındaki**
- *Sertifika programları*
- *Çalıştaylar ve*
- *İlgili kongreler faydalı olabilir.*

Öğretmenlerin birbirleriyle ve üniversitelerdeki alan uzmanlarıyla
→ **İş birliği içinde olmaları** da önemlidir.

DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI →

MODÜL 3 (DEĞERLENDİRME NOTLARI)

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK

REHBERLİK

RPD	Rehberlik ve Psikolojik Danışma
KME	Konu Merkezli Eğitim
ÖKH	Öğrenci Kişilik Hizmetleri

1. DEĞİŞEN EĞİTİM ANLAYIŞI

TARİHTE EĞİTİM	- Konunun öğretimi esastır. (Biraz da fiziksel cezaya + ezbere dayalıdır) - Hep öğretim ağırlıklıdır. - Öğrenci özellik ve yeterliklerinin bir önemi yoktur!
SÜREÇTE Eğitim	- KME (Konu Merkezli Eğitim) vardır. - RPD hizmetleri sonraları oluştu.

EĞİTİM	"Bireyde toplumca istenen davranışları geliştirme sürecidir. " * Bu davranış değişiklikleri Rastlantılarla ve kendiliğinden veya Planlı ve kastlıdır.
OKUL	* Birlikte ya da birbirinden öğrenmek için → Bir araya gelen insan topluluğu
ÖĞRENME	Bireysel bir süreç olduğu kadar sosyal bir süreçtir.

KONU MERKEZLİ EĞİTİM

→ Eğitim sistemlerine **eleştiri**: **öğretime** ağırlık vermesi ve **eğitimi ihmal**
Sosyal duygusal veya kariyer gelişimi önemsiz! (Konunun **öğretilmesi esastır**)

JEAN JACQUES ROUSSEAU (1712-1778)

- * "**Eğitim Üzerine**" adlı eserinde
- Bir çocuğun doğumdan ergenliğe yaşam öyküsünü anlatır.
- "Fizyolojik ve psikolojik **tabiatını tanımalı** eğitim ona uygun **biçime** getirmeli"
- "**Konu merkezli eğitim anlayışı yerine** → **Öğrenci merkezli** eğitim anlayışı"
- "Öğretmenler, önce çocuğu **tanımakla işe** başlayın!" der.

HÜMANİZM

- * **İnsan merkeze alır** → Eğitimi etkileyen bir **düşünce akımıdır.**
- * **Hümanist** yaklaşımın **eğitime katkıları**:
- **Herkese eğitim** anlayışı - Eğitimde **fırsat eşitliği**
- Eğitimin **yaygınlaştırılması** - Eğitimde **evrensel değerlerin öğretilmesi**...

GÜNÜMÜZ EĞİTİM ANLAYIŞI

- * **Hümanizma ilkeleri içselleştirmiştir.** (Anayasalarda **eğitim bir temel hak**tır.)
- * Hiçbir çocuk **geride bırakılmamalıdır.**
- * Eğitimde **bireysel farklılıklara** saygı ve daha ötesi **geliştirilmeli...**

OKUL ÖRGÜTÜ

- * **Okul**, çeşitli görevleri yapan **kişileri** barındırır.
Öğretmen, yönetici ve diğer hizmetleri sunanlar ...
(Okul örgütünde **öğretim hizmetini** yapan bireyler).

ÖĞRETMENLER (Öğretim)

- * Okuldaki **Birinci grup** okul örgüt yapısı → **Öğretim kadrosudur.**
- * **Öğretmenlerin Eğitimi** → Tarihsel süreç içerisinde gelişmiştir:
Bugün **lisans** ve **yüksek lisans** mezunları **öğretmen** olabiliyor. (+Usta öğretici)

YÖNETİM HİZMETLERİ

- * Okuldaki **İkinci grup** okul örgüt yapısı → **Yönetim hizmetleridir.**
- * Okuldaki **öğretim** ve **öğrenci kişilik** hizmetlerini yaparlar. (**Kolaylaştırma ...**)
- * **Bu grupta Okul yöneticileri, memurlar ve denetçiler** vardır.

ÖKH (Öğrenci Kişilik Hizmetleri)

- * Okuldaki **Üçüncü grup** okul örgüt yapısı → **ÖKH**
- * Öğretim ve yönetim hizmetlerinin **dışındaki öğrenciye dönük tüm hizmetler**
- * **Öğretmenlerce** ele **alınmayan ikinci sıraya atılan ihtiyaçlar...**

Konu Merkezli Eğitim	Günümüzde Öğrenci Merkezli Eğitim
* Öğretime ağırlık verir * Eğitim ihmal edilir. * Konu öğretimi esastır.	Eğitimden beklentiler arttı. Sosyo-duygusal, akademik ve kariyer gelişimi Önemli görülmeyen öğrenci ihtiyaçları → Önemli görülmeye başlanmıştır.

REHBERLİK VE EĞİTİM

- * **Eğitim rastgele oluşan** bir faaliyet **değildir!** (**Amacı** vardır - **Planlıdır**)

EĞİTİM SÜRECİ

* **Eğitim sürecinde üç ana alan:**
(PDR ile Eğitim ilişkisi)

- 1) **Öğretim**
- 2) **Yönetim**
- 3) **Öğrenci Kişilik Hizmetleri (ÖKH)**

(1) **ÖĞRETİM** → Okul **örgütünün en geniş boyutudur.**
Akademik öğrenme ile ilgili tüm bilgi ve **beceriler kazandırılır.**
Öğretmen en sorumlu personeldir.

(2) **YÖNETİM**
Liderliğin alınması ve **yetki** ve **sorumlulukların** kullanılmasıdır.
Yönetimin Hedefi → **Yönlendirmelerdir.**
Görevlerde **iş birliği** ve **Kaynakların akıllı kullanımı** hedeflenir.

(3) **ÖKH** → Eğitimde **öğretim** ve **yönetim dışındaki yardım hizmetleridir**

- 1) **Sağlık**
- 2) **Sosyal Yardım Hizmetleri**
- 3) **RPD Hizmetleri**
- 4) **Özel Eğitim ve Özel Yetiştirme H.**
- 5) **Sosyal-Kültürel Hizmetler**

ÖKH (ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ)

1) **SAĞLIK HİZMETLERİ:** PDF'de Sadece başlık verilmiş.

2) **SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ**

* Öğrencilerin **ihtiyaçlarının temini** sağlar. (**Ekonomik, barınma, kredi ...**)

3) **ÖZEL EĞİTİM VE ÖZEL YETİŞTİRME HİZMETLERİ:**

* **Özel eğitim** ihtiyacı olanların **eğitim** ve **sosyal ihtiyaçlarını karşılar.**

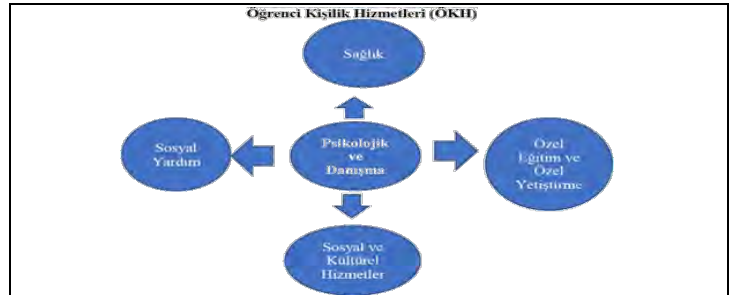
4) **SOSYAL-KÜLTÜREL HİZMETLER:**

* Öğrencilere **kendilerini sunabilecekleri** ortamlar sunar.
Eğitsel kollar ve **Serbest zaman eğitimi** verme gibi...

5) **REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ:**

Rehberlik → **Sistemati**k ve **profesyonel** bir **yardım** sürecidir.

- * Bireyin kendini **anlaması** * Çevredeki olanakları **tanınması** ve
- * Doğru kararlar vererek **özünü gerçekleştirebilmesi** için yapılır.
- * Okuldaki **rehberlik hizmetlerinin neler olduğunun yazılı belgeleri:**
1) **Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı** 2) **Sınıf rehberlik programı**

REHBERLİĞİN EĞİTİM İÇİNDEKİ YERİ

* **Rehberlik hizmetleri öğretmenin** eğitim-öğretim çalışmalarına **yardımcıdır.**
(**Destekleme / kolaylaştırma / Daha etkili hale getirme**)

Sınıf Rehberlik Programı (Okul RPD Programı kapsamında geliştirilir.)

Akademik, kariyer ve **sosyo duygusal** gelişim **alanlarını kapsar.**

Rehberliğin Ortaya Çıkmasını Gerekli Kılan Koşullar

- * RPD hizmetlerinin varlığı öğretmenin **yetersizliği** ile ilgili **değildir!**
- * **Öğretim hizmetlerinin etkinliğini artırmak** için **gerek** duyuldu.

Rehberlik hizmetlerini gerekli kılan faktörler:

Ekonomik, sosyal, psikolojik, felsefi etkenler olarak gruplanabilir.

Eğitim Sürecinde Rehberlik Hizmetlerine Olan İhtiyaç Listesi:

1. **Meslek seçiminin zorlaşması**
2. **Bireysel farkların** eğitimde dikkate alınma **zorunluluğu**
3. **İlerlemeci eğitim** anlayışının **benimsenmesi**
4. **Demokratik** toplumlarda bireylere tanınan **seçme özgürlüğü**
5. **Demokratik** yaşamın **karar verme gücüne** sahip bireyler **gerektilmesi**
6. Eğitimde bireyin **duygusal yönlerine** verilen **önemin** giderek **artması**
7. **Psikometride gelişmeler**
8. **Akıl sağlığına** verilen önemin **artması**

2. REHBERLİĞİN TARİHİ, İLKELERİ VE İŞLEVLERİ

RPD ilkelerini **Eflatun, Sokrat** ve **Aristo**'da bulsak da bugünkü anlayışa **uzaktır**

Okul Danışmanlığı

- * Bir **meslek** olarak **ilk** olarak **1800** 'lerin sonlarında
- **Sanayi Devrimi** ile ortaya çıkan "**Mesleki Rehberlik Hareketi**"dir.

<p>Meslek Bürosu → 1907’de ABD’de Boston’da kuruldu.</p> <p>Amaç: - İş arayan gençlere mesleki yardım</p> <p>- Öğretmenleri mesleki rehberlik alanında yetiştirmek</p> <p>JESSE DAVIS tarafından gerçekleştirilmiştir.</p> <p>DAVIS okul rehberlik programı geliştirmiş ve uygulamıştır.</p>
--

<p>Günümüzde Rehberlik</p> <p>Rehberlik çalışmaları başlangıçtan günümüze</p> <p>* 1900-1920 yılları → “Meslek seçimi ve işe yerleştirme” ağırlıklı</p> <p>1930-1960 yılları → “Okula uyum” ağırlıklı</p> <p>1960’dan günümüze → “Kişisel gelişim” ağırlıklı olarak yürütülmüştür.</p>

REHBERLİK YAKLAŞIM VE MODELLERİ

<p>1) F. Parsons Modeli: Kişilere mesleki rehberlik etmektedir.</p>

<p>2) Özellik Faktör Modeli (Klinik Model):</p> <p>- Öğrencilerin ayrıntılı incelenmesini tanınmasını gerektirir.,</p>
--

<p>3) Rehberliği Eğitim Süreci ile Karşılaştıran Model:</p> <p>- Rehberliği eğitim sürecinde öğretilecek bir konu olarak görür.</p> <p>- Rehberlik için eğitim programına ders saati ayrılmasına katkı sağladı.</p>
--

<p>4) Rehberliği Karar Verme Sürecine Yardım Olarak Gören Rehberlik Mod.:</p> <p>- Rehberlik kişilerin karar aşamasında yararlanacağı bir hizmettir.</p> <p>(Ancak bu rehberliğin süreklilik ilkesi ile çelişmektedir.)</p>
--

<p>5) Gelişimsel/Kapsamlı Rehberlik Modeli:</p> <p>- Bu en güncel yaklaşım. (Günümüzde daha kullanışlı bir modeldir.)</p> <p>- Gelişim süreklidir (Rehberlik de bu süreci destekler)</p>
--

KISACASI REHBERLİK FAALİYETLERİ:

<p>* 1900 - 1920 : Meslek seçimi ve işe yerleştirme</p> <p>* 1930 - 1960 : Okula uyum</p> <p>* 1960’dan günümüze: Kişisel gelişim ağırlıklı olarak yürütülmektedir.</p>
--

TÜRKİYE DE REHBERLİĞİN GELİŞİMİ

<p>1951-1956 : Hareketli yıllardır.</p>
--

<p>1952-1953 Uzmanlar: Türkiye’ye uzman getirme ve yurt dışına uzman gönderme</p>
--

<p>1953-1954: Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümlerinde İlk defa “Rehberlik” ve “rehberlik teknikleri” dersleri programlara kondu.</p>
--

<p>1955: Ankara Demirlibahçe İlkokulunda “Psikolojik Servis Merkezi” açıldı.</p>

<p>1953 Test ve Araştırma Bürosu: Öğrencilerin yetenek ve ilgilerine göre</p> <p>* Test geliştirmek, uyarlamak ve bunları uygulama amacı ile kurulmuştur.</p>
--

<p>1960: Kalkınma Planlarında ve Millî Eğitim Şuralarında</p> <p>* Rehberlik konusu ele alınmış ve neler yapılabileceğinin tartışılmış.</p>
--

<p>Rehberlik → MEB Şuralarında gündeme geldikten sonra kararlar alındı:</p> <p>9. sınıf yöneltme sınıfı oldu ve 9. MEB Şura’da Rehberlik dersi zorunlu oldu.</p>

<p>Bugün Türkiye’de rehberlik hizmetleri</p> <p>İllerde → RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezleri)</p> <p>Okullarda → Rehberlik Servisleri şeklinde örgütlenmiştir.</p>

REHBERLİĞİN ANLAMI, AMACI VE İLKELERİ

<p>Rehberlik: Uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardımlardır.</p>
--

Rehberlik Tanımlarının Ortak Yanları

<p>M. KEPÇEOĞLU :</p> <p>→ Rehberliğin anlamında temel olabilecek genellemeleri sundu:</p>
--

<p>1) Rehberlik bir süreçtir: (Süreç herhangi bir zaman dilimi ile ilişkili değildir)</p> <p>* Rehberlik bir anda olup biten bir iş değildir!</p> <p>2) Rehberlik bireye yardım etme işidir: Rehberlik psikolojik bir yardımdır.</p> <p>* Yol gösterme, öğüt verme, adına karar verme gibi bir yardım değildir!</p> <p>(Bu süreçte her iki tarafın gönüllülüğü esastır.)</p> <p>3) Rehberlik yardımı bireye dönüktür: (Merkezinde birey vardır.)</p> <p>* Her öğrenci geliştirilebilecek kapasiteye sahiptir. (Ortalama değildir!)</p> <p>4) Rehberlik bilimsel ve profesyonel bir yardımdır:</p> <p>* Rehberlik Yardımı : Belirli bir plan, program ve sistem içinde sunulabilir.</p> <p>* Rehberliğin esası bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir.</p>
--

REHBERLİĞİN AMACI

<p>Rehberliğin amacı: Bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir.</p> <p>Kendini gerçekleştirmek: Psikolojik sağlığı yerinde olan insan özellikleridir.</p>

REHBERLİĞİN İLKELERİ (9 İLKE)

<p>Rehberlik ilkeler →RPD alan çalışanlarının görüşlerini temsil eder.</p>
--

<p>İlke 1: Rehberliğin temelinde</p> <p>İnsan hak ve sorumluluklarıyla ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır.</p>
--

<p>İlke 2: Rehberlik uygulamalarında</p> <p>Öğrenci ile yakından ilgili olan herkes anlayış ve iş birliği içinde çalışmalı.</p>
--

<p>İlke 3: Rehberlik anlayışı</p> <p>Her türlü çalışması ile öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışını öngörür.</p>
--

<p>İlke 4: Rehberlik yardımının esası</p> <p>Öğrencilerin kendi kişiliklerini daha iyi anlamalarını sağlamak.</p> <p>Problemlerine çözüm yolları bulmada kendilerine yetmesini sağlamak.</p>

<p>İlke 5: Rehberlik öğrencilere yardım etmelidir.</p> <p>(Bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal olan bütün kapasitelerini</p> <p>Kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun bir düzeyde geliştirmesi için)</p>

<p>İlke 6: Rehberlik yardımında öğrencileri türlü yönleriyle tanımak gerekir.</p>

<p>İlke 7: Rehberlik uygulamaları</p> <p>Her okulun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olan alanlarda yoğunlaştırılmalıdır.</p>

<p>İlke 8: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır:</p> <p>RPD hizmetlerinde mahremiyete saygı duyulmalı (sırlarını saklayabileli)</p>
--

<p>İlke 9: Rehberlik hizmetleri</p> <p>Planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel bir düzeyde olmalı.</p>

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİKTE YANLIŞ ANLAYIŞLAR

<p>1. RPD yardımı bireye tek yönlü doğrudan doğruya yapılan bir yardım değildir!</p> <p>2. RPD temelinde bireye acımak, onu kayırmak kanat germek yoktur!</p> <p>3. RPD bireyin sadece duygusal yanı ile ilgilenebilir!</p> <p>4. RPD’de kullanılan bütün yöntem ve teknikler amaç değil! Sadece araçtır.</p> <p>5. RPD yardımı akademik bir öğrenme konusu ya da ders değildir!</p> <p>6. Rehberlik bir disiplin görevi değildir! Rehberlik yargılamaz ve ceza vermez!</p> <p>7. RPD her türlü problemi hemen çözecek sihirli bir güce sahip değildir!</p>

REHBERLİK HİZMETLERİ / İŞLEVLERİ

<p>Psikolojik Danışma Hizmetleri rehberliğin özünü oluşturur. (Merkezdendir)</p> <p>* Bireyle yüz yüze kurulan psikolojik yardım ilişkisidir.</p> <p>* Bireyin karar verme ve problem çözme - Gelişim ve uyumuna yardım etme</p>

<p>Oryantasyon Hizmetleri öğrencilerin okula ve yakın çevresine uyumudur.</p> <p>Eğitim hizmetlerinden en etkili bir şekilde yararlanmalarını amaçlar.</p> <p>Oryantasyon hizmetlerinde şu çalışmalara yer verilebilir:</p>

<p>1) Okulun tanıtılması ve kısa tarihi 4) Programlar</p> <p>2) Okulun bina ve olanakları 5) Program dışı etkinlikler</p> <p>3) Çevre 6) Rehberlik servisi, kuralları vb.</p>

<p>Bireyi Tanıma</p> <p>* Rehberlik → Bireyin kendini ve çevredeki olanakları tanımasıyla başlar.</p>
--

<p>Bilgi Toplama ve Yayma</p> <p>* Bilgi toplama eğitsel ve mesleki tercihlerinde yardım etmeye yöneliktir.</p>

<p>Yöneltilme ve Yerleştirme</p> <p>Yerleştirme çalışmaları → Okul içi veya okul dışı olarak sınıflanabilir.</p> <p>Yerleştirmeler → Eğitsel, mesleki ve sosyal olmak üzere üç gruba ayrılır.</p> <p>Eğitsel yerleştirmeler → Eğitim programı, ders, kurs ve başka bir okul ...</p> <p>Mesleki yerleştirmeler → Öğrencilerin bir iş veya mesleğe yerleştirilmesi</p> <p>Sosyal yerleştirmeler → Kültürel, sosyal veya eğitsel kol yerleştirmeleri ...</p>
--

<p>İzleme → Yerleştirme ve yöneltilme çalışmalarının amacına ulaşip ulaşmadığı veya öğrencilere kazandırdıkları konusunda yapılan çalışmalardır.</p> <p>* Mezun olan öğrencilerin ya da bir alanı tercih eden öğrencinin izlenmesi</p>

<p>Müşavirlik (Diğer hizmetlerden farklıdır → Dolaylı yollardan yapılan hizmet)</p> <p>Bu hizmetler öğrencilere değil → Okuldaki diğer personele yöneliktir.</p>
--

<p>Araştırma ve Değerlendirme (Gerçekçi ve etkili olma çabasıdır.)</p> <p>* RPD hizmetlerinin sürekli geliştirilerek iyileştirilmeleri gerekir.</p>
--

<p>Çevre ve Veli ile İlişkiler (Çevrenin ve velilerin iş birliği)</p>
---

3. OKUL REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMI

<p>PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri)</p>
--

<p>Okul PDR hizmetlerinin nasıl örgütleneceği konusunda çeşitli modeller:</p>
--

<p>1. Hizmetler Modeli: (1920’li yıllarda ortaya çıktı.)</p> <p>* Psikolojik danışmanların etkinlikleri altı kategoride ele alınmıştır:</p> <p>1) Oryantasyon 3) Bilgi verme 5) Yerleştirme</p> <p>2) Bireyi tanıma 4) Psikolojik danışma 6) İzleme</p>

<p>2. Süreç Modeli: (1920’li yıllarda ortaya çıktı.)</p> <p>* Psikolojik danışma hizmetinin → Klinik ve terapötik yönü vurgulanmıştır.</p> <p>* P. danışmanlar danışma, müşavirlik ve koordinasyon görevi üstlenir.</p>
--

<p>3. Görevler Modeli: Psikolojik danışmanların görevleri basitçe listelenmiştir.</p> <p>* Bu görevler fazla sayıdadır: (danışmanların rollerinde belirsizliktir)</p> <p>Son görevi →“Zaman zaman kendisine verilen diğer görevleri yerine getirir.”</p>

<p>Bu üç model de programdan ziyade psikolojik danışmanın pozisyonu verilir.</p> <p>Rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin ana parçası olmaktan çok</p> <p>=> Eğitim faaliyetlerini destekleyen bir hizmet alanı olarak görülmüştür.</p>
---

4. Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları Modeli:

1960'lı yıllarda ortaya çıktı. (Geleneksel Modellere bir tepkidir.)
(GM → PDR'yi Meslek ya da program seçimi ve krize müdahale ile sınırlar.)

Bu model kurumsal temelini → Gelişimsel rehberlik yaklaşımından almıştır.
Rehberlik hiz. öğrencilerin gelişim dönemlerindeki ihtiyaçlarını karşılamalı.

Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programının Süreçsel Öğeleri:**1) Bireysel planlama:** (Öğrencilerin kişisel ve mesleki gelişimlerine ek)

Psikolojik danışman → Öğrenimlerini planlama ve yönetmelerine yardımcıdır.
(Bireyi tanıma, bilgi verme, yerleştirme ve izleme stratejileri kullanılır.)

2) Müdahale hizmetleri:

Öğrencilerin acil sorunlarına ve ihtiyaçlarına yönelik etkinlikler sunulur.
(Psikolojik danışma, müşavirlik, sadece bilgi vermeyi gerektiren sorunlar)

3) Sistem desteği: (Yönetimsel ve eğitsel etkinliklerden oluşur.)

PDR programının oluşturulması, sürdürülmesi ve geliştirilmesini sağlama...
- Profesyonel gelişimi - Personel ve çevreyle ilişkileri
- Öğretmenlere müşavirlik danışma kurulları - Topluma ulaşma
- Program yönetimi ve yürütülmesi - Araştırma-geliştirme
etkinliklerini içerir.

4) Rehberlik müfredatı:

Amacı her düzeyden öğrencilere, normal büyüme ve gelişim bilgisi sağlamak
Yaşam becerilerini kazanma ve kullanmalarına yardımcı olmak

Rehberlik müfredatının düzenlenmesi ve yürütülmesinden
=> Okul psikolojik danışmanları sorumludur.

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) Hizmetleri Programı

ÖRGM (MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü)

RHYK (Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu)

RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezi)

RPD Hizmetleri Programı: RPD hizmetlerinin bütünüdür.

* Planlı, programlı, sistemli, örgütlü ve profesyonel düzeyde yürütülür.

* ÖRGM tarafından hazırlanır ve örnek etkinlikler yayınlanır.

RHYK Kimlerden Oluşur? (Okul RPD Hizmetleri Program Hazırlama Görevi)

- 1) Müdür (veya görevlendireceği yardımcısı)
- 2) Psikolojik danışman (okul RPD programını yürüten kişidir.)
- 3) Her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni
- 4)Ödül ve disiplin kurulu temsilcisi,
- 5) Okul aile birliği başkanı 6) Öğrenci temsilcisi

Not: Eğer okulda psikolojik danışman yoksa
→ RAM'dan müşavirlik hizmeti alınarak RHYK tarafından hazırlanır.

Okul Psikososyal Destek Ekipleri**Okul Psikososyal Destek Ekipleri:** (MEB rehberlik hizmetleri kapsamında)

Travmatik ve zorlu olaylar karşısında hizmetler yürütür.

(Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri)

Kimlerden Oluşur?

* Başkan => Okul müdürü veya (onun görevlendirdiği bir müdür yardımcısı)
→ Rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar (Varsa)
→ En az bir sınıf rehber öğretmeni
(Her sınıf düzeyinden Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi)

Ne Zaman Toplanır?

Yılda 3 (üç) kez toplanır: Dönem başları ve İkinci dönemin sonu
=> İhtiyaç duyulan hâllerde de toplanır.

Bildirim Yükümlülüğü

* Tehdit, şantaj, cinsel istismar, suça veya uyuşturucu teşvik durumu varsa
Tüm okul personelinin bildirim yükümlülüğü vardır. (Gizlilik ilkesine uyar)

İhmal ve istismar vakası şüphesinde başvurulacak yerler?

- 1) İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği
- 2) Emniyet Genel Müdürlüğü 155 İhbar Hattı
- 3) İl/İlçe Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü
- 4) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 183 İhbar Hattı

OKUL REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMI

Ülkemizde okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri

=> Kapsamlı RPD Programları Modeli temelinde planlanmaktadır.

* Okul RPD Programı

→ Tüm RPD hizmetlerini düzenleyen genel bir rehberlik programı ya da
→ Bir çerçeve programdır.

KAPSAMLI RPD PROGRAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ

* Öğrencilerin sosyal, duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerinin
→ Bir bütün olarak desteklenmesini esas alır.

1) Sonuç temellidir.

* Tüm öğrencilerin gerekli olan yeterlikleri kazanmaları için tasarlanır.

2) Standart temellidir:

* Tüm öğrencilerden beklenen beceri, yeterlik ve davranışları içerir.

3) Veri tabanlıdır:

* Öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinden veri toplanmasına dayanır.

4) Gelişimseldir ve kapsamlıdır:

* Program öğrencilerin yeterliklere ulaşmalarını sağlamada
→ Düzenli, planlı ve sistematik olarak oluşturulmuştur.

* RPD programları → Etkinlik ve hizmetleri içeren kapsamlı bir programdır.
- Bireyi tanıma, bilgi verme, müşavirlik, psikolojik danışma
- Sevk etme, yerleştirme ve izleme gibi Etkinlik ve hizmetleri içerir.

5) Takım çalışmasını gerektirir:

* Programın merkezini Okul rehber öğretmen/psikolojik danışmanı oluşturur.
- Öğrenciyle yakından ilişkilidir.
- Okul personeli, ebeveynler ve toplum üyeleri iş birliğine dayalı bir ilişki

Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programı Hazırlanma Süreci

Okullarda RPD hizmetleri önceden hazırlanmış bir programa dayalıdır.

* Bu program esas olarak 3 hedef doğrultusunda hazırlanır:

- 1) Genel hedef 2) Yerel hedef 3) Özel hedef

Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programının tasarlanması sürecinde

Her eğitim öğretim yılı mayıs ayında - Test ve test dışı teknikler kullanılarak
→ Öğrencilerin RPD hizmetlerine ilişkin ihtiyaçları belirlenir.

Hedeflerin belirlenmesi MADDE 9 – (1) RPD hizmetleri kapsamında

Genel hedefler → Bakanlıkça

Yerel hedefler → RPD hizmetleri İl Yürütme Komisyonlarınca

Özel hedefler → Eğitim kurumlarınca belirlenir.

Okul RPD programının hazırlanması MADDE 10 – (1)**Okul RPD programında;**

- a) Genel, yerel ve özel hedeflere
- b) Gelişimsel ve önleyici hizmetler, iyileştirici hizmetler ve destek hizmetlere
- c) Okuldaki tüm öğrencileri kapsayacak faaliyetlere
- ç) Değerlendirme süreçlerine yer verilir.

RHYK (Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu)

RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezi)

Okul RPD programı Psikolojik danışmanın sorumluluğunda

RHYK üyeleri ile iş birliği içinde hazırlanır.

Not: Eğer okulda psikolojik danışman yoksa

→ RAM'dan müşavirlik hizmeti alınarak RHYK tarafından hazırlanır.

Okul Psikolojik Danışmanı:

Okul RPD programını yürüten kişidir. Aktif, yönlendirici (müşavirlik)dir.

Okul RPD Hizmetleri Programı Uygulama Süreci MADDE 11 – (1)

Eğitim kurumlarında RPD hizmetleri şunları esas alarak sunulur.

1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler 2) İyileştirici hizmetler 3) Destek hizmetler

MADDE 11 – (2) RPD hizmetleri

Bireysel ve grupla psikolojik danışma ve rehberlik
Psikoeğitim / Akran temelli çalışmalar / Bireyi tanıma tekniklerini uygulama
Seminer, panel, konferans, kurs ve gezi düzenleme
Sınıf rehberliği çalışmaları ve yayın hazırlama gibi faaliyetlerle yürütülür.

* İhtiyaç hâlinde bu hizmetler

Çevrim içi bilişim teknolojileri kullanılarak uzaktan verilebilir.

MADDE 11 – (3) Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı

* Ders yılı boyunca iş birliği içerisinde uygulanır.

(Rehber öğretmen/psikolojik dan., sınıf rehber öğretmen, öğretmenler ve kurum yöneticileri)

* Programın etkililiği ders yılı sonunda kanıta dayalı olarak değerlendirilir.

Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programı Değerlendirme Süreçleri

* Değerlendirme hazırlanan ve uygulanan RPD programının

→ Ne derecede gerçekleştirildiği ve başarıya ulaştığının kontrol edilmesidir.

Okul RPD hizmetinin genel değerlendirmesi için

* Sene sonu rehberlik faaliyet raporu

- “MEBBİS E-Rehberlik” bölümüne girilir

- Ardından okul müdürünün onayı ile il/ilçe RAM'a gönderilir.

Sınıf rehberlik programının değerlendirilmesinde

* Sınıf rehber öğretmeni tarafından 3 adet değerlendirme aracı tamamlanır:

- 1) Dönem sonu rehberlik faaliyetleri raporu (1. Dönem sonu)
- 2) Dönem sonu rehberlik faaliyetleri raporu (2. Dönem sonu)
- 3) Yıl sonu rehberlik faaliyet raporu

Değerlendirme sürecinin ardından elde edilen veriler

Bir sonraki yılın RPD programının Hazırlanmaya başlandığı aşamadır.

- Bu aşama → “geliştirme” aşamasıdır. (Eksiklik belirleme ve güçlendirme)

MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Sunum Sistemi

RPD hizmetleri sunum sistemi 2 bölümden oluşmaktadır:

- 1) Bireysel Çalışmalar 2) Grup Çalışmaları

Hem bireysel hem de grup çalışmaları 3 ana grupta toplanabilen hizmetlerdir:

- 1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler 2) İyileştirici hizmetler 3) Destek hizmetler

4. EĞİTİM KURUMLARINDA REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ
MEB RPD Hizmetleri Yönetmeliğini → Millî Eğitim Bakanlığı hazırlar.
<p>* MEB RPD Hizmetleri Yönetmeliği ile</p> <ul style="list-style-type: none"> - İl ve ilçe düzeyindeki RPD hizmetleri - Bu hizmetlerin verildiği özel ve resmî eğitim kurumları - Rehberlik ve araştırma merkezlerindeki RPD hizmetlerinin <p>=> Nasıl yürütüleceği belirlenmiştir.</p>
* Okullarda rehberlik hizmetleri → RPD servisi tarafından yürütülür.
MADDE 15 – (1) Rehberlik ve psikolojik danışma servisi
* RPD hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması amaçlanır.
RPD servisi Nereelerde kurulur?
Resmî ve özel kurumlarda / özgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarında
MADDE 15 -(2) RPD hizmetlerinin etkili yürütülebilmesi için RPD servisinin:
<ol style="list-style-type: none"> 1) Kolaylıkla ulaşabilecek konumda 2) Uygun fiziki koşullara sahip 3) Gerekli araç ve gereçler ile donatılmış 4) RPD hizmetleri dışında başka bir amaç için kullanılmamış olması gerekir.
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu
MADDE 16 – (1) Eğitim kurumlarında oluşturulur.
RPD hizmetlerinin planlanması ve kurum içi iş birliği sağlanması amaçlanır.
MADDE 16 – (2) RPD hizmetleri yürütme komisyonu
<p>* Eğitim kurumu müdürünün başkanlığında oluşur. Üyeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Eğitim kurumunda görevli müdür yardımcısı b) Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar c) Sınıf rehber öğretmenlerinden her sınıf düzeyinden en az birer temsilci ç) Okul öncesi (farklı yaş) eğitiminden sorumlu en az birer öğretmen d) Ortaöğretim → Disiplin kurulu ve onur kurulundan e) İlköğretim → Öğrenci davranışları değerlendirme kurulundan birer temsilci e) Okul-aile birliğinden bir temsilci
MADDE 16 – (3) Hayat boyu öğrenme kurumlarında yürütme komisyonu
<p>Müdürün başkanlığında bir müdür yardımcısı</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rehber öğretmen/psikolojik danışman - Müdürün görevlendireceği bir öğretmenden oluşur.
MADDE 16 – (4) Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa
<p>Gerektiğinde (RAM)'den bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanın ya da Eğitim kurumlarında görev yapan bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanın</p> <p>→ Katılımının sağlanması için planlama yapılır.</p>
MADDE 16 – (5) RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu sürekli üyeleri
<p>Eğitim Kurumu müdürü / Müdür yardımcısı</p> <p>Rehber öğretmen/psikolojik danışman</p> <p>* Diğer üyeleri => Her ders yılı başında öğretmenler kurulunda belirlenir.</p>
MADDE 16 – (6) RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonunun Toplanması:
<p>* Yılda üç kez toplanır: Dönem başları ve yıl sonunda</p> <p>=> Gerektiğinde RPD servisinin önerisi ile de toplanabilir.</p>
MADDE 16 – (7) Komisyonun ilk toplantısı (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)
<p>* Öğretmenler kurulu toplantısından sonra => En geç bir ay içerisinde yapılır.</p>
MADDE 16 – (8) Komisyonun gündemi (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)
<p>* RPD servisine hazırlanır → Eğitim kurumu müdürüne sunulur.</p> <p>Gündem ve toplantı tarihi:</p> <p>Eğitim kurumu müdürü tarafından bir hafta önce yazılı olarak duyurulur.</p>
MADDE 16 – (9) Komisyon toplantısında alınan kararlar (RPD H.Yürütme Kom.)
Tutanak hâline getirilir.
MADDE 16 – (10) Alınan kararlar (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)
Eğitim kurumu personeline yazılı olarak duyurulur.
MADDE 16- (11) Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa (RPD H.Y. Kom.)
RPD hizmetleri RAM ile iş birliği içerisinde yürütülür.
RPD HİZMETLERİ YÜRÜTME KOMİSYONUNUN GÖREVLERİ
RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri)
- Özel hedefleri RİBA sonuçlarından alınır.
MADDE 17 – (1) Görevleri:
<ol style="list-style-type: none"> a) Eğitim kurumuna ait özel hedeflerin belirlenmesinde görüş bildirir. - Mayısta tamamlanan RİBA anketleri eylülde komisyona sunulur. b) Okul RPD programını → RPD servisi hazırlar. c) RPD Hizmetlerinin yürütülmesi sırasında RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu (Çalışmaları inceler -Görüş bildirir - Önlem alır. Çalışmaları karara bağlar) ç) Eğitim ortamında etkili iletişim için yapılacak çalışmaları belirler. d) Çalışmalarda ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği faaliyetleri planlar. e) Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimleri ile ilgili Yapılacak çalışmalar için görüş bildirir.

f) Psiko-sosyal destek hizmetlerinin RPD programına eklenmesi (görüş bildirir)
g) İhtiyaç olması durumunda
Okulda gerçekleştirilecek psiko-sosyal destek hizmetlerinde görev alır.
E-Rehberlik Sistemi:
MEBBİS'in bir uzantısıdır. (Öğrenciyi tanıma amaçlı bilgiler içerir)
- Bütün etkinliklerin bir arada görüldüğü- kaydedildiği sistemdir.
* RAM'a öğrenci yönlendirirken bu sistemdeki formlar doldurulur/ takip edilir.
* Rehber öğretmenler MEBBİS'teki bu sistem üzerinden
- Program hazırlayabilir
- Yıllık ve haftalık program giriş ve düzenlemelerini yapabilir
- Veri raporlayabilir.
2020 yılında hazırlanan sınıf rehberlik programında
Üç basamaklı bir rehberlik sistemi kurulmuştur:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Algıya dayalı değerlendirme: - Öğretmen, öğrenci ve veli anketleri sonrasında elde edilen kanıtlara dayanır. 2. Süreç Değerlendirmesi: Bir yıl içinde neler yapıldı? sorusuna cevap aranır. 3. Sonuç Değerlendirmesi: * A okulunda bir önceki yıla göre devam, devamsızlık/disiplin gibi - İstatistikî gelişim sonuçları karşılaştırılır.
Koordinatör Rehber Öğretmen/P. Danışmanın Görev ve Sorumlulukları
MADDE 20 – (1)
<p>* Rehber öğretmen/p. danışmana → Koordinatörlük görevi verilmiştir.</p> <p>(Eğitim kurumunda yürütülen RPD hizmetleri görevlerine ek olarak)</p> <ol style="list-style-type: none"> a) RPD servisi ile eğitim kurumu yönetimi arasındaki koordinasyonu sağlar. b) Okul RPD programı çalışmalarını hakkında öğretmenler kuruluna bilgi verir. c) RHYK toplantı gündemini ve alınan kararları yazılı hâle getirir. ç) RPD servisi e-Rehberlik sisteminde hazırlanan okul RPD programını kurum müdürüne onaylatır.
Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın Görevleri
MADDE 21 – Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman
- Gelişimsel ve önleyici hizmetler / İyileştirici hizmetler / Destek hizmetlere
ilişkin görevlerini yerine getirir.
MADDE 21 – (1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler
<ol style="list-style-type: none"> a) Rehberlik alanında özel bilgi ve beceri gerektiren etkinlikleri uygular. b) Bireyi tanıma adına bireyi tanıma tekniklerini uygular (Raporlaştırır öğrencilere geri bildirimde bulunur ve ilgililerle paylaşır.) c) Öğrencilerin ihtiyaç duydukları bilgileri paylaşır. (Bireysel ve grup çalışmaları veya yayın hazırlama yoluyla) ç) Öğrenciyi kendine uygun olan ..... yöneltir ve öğrencinin gelişimini izler. d) Merkezi sınavlara ait tercih dönemlerinde görev alır.
MADDE 21 – (2) İyileştirici hizmetler
<ol style="list-style-type: none"> a) Formasyonu uygun ise bireysel ve grupla psikolojik danışmanlık yapar. b) Psikososyal destek hizmetleri kapsamında: 1) Zorlu yaşam olaylarında (Afet,kaza, istismar, intihar, şiddet, savaş, göç ...) Öğrenci, aile ve öğretmenlere psikolojik ve sosyal destek sağlar. 2) Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocuğa ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere hizmet sunar. 3) Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa veya Danışmanlık tedbiri uygulamalarını - İl veya ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği - Çocuğun eğitim bölgesinde görevli rehber öğretmen/p.d. yerine getirir. c) Sevkiyet çalışmalarında müdahale ya da mesleki yeterlikleri dışında kalanlar Daha yetkin uzman kişi, kurum veya kuruluşlara yönlendirir.
MADDE 21 – (3) Destek hizmetler
<ol style="list-style-type: none"> a) Öğretmen, veli, yönetici ve öğrenci ile iletişimde olan diğer kişilere ve Sınıf rehber öğretmenlerine müşavirlik eder. b) Program yönetimi çalışmaları kapsamında; 1) En geç ekim ayının ilk haftasında e-Rehberlik sistemi üzerinden hazırlar. (Okul RPD programını RAM'a iletir.) 2) Destek hizmetler → haftalık programını hazırlar. (e-Rehberlik sistemi üzerinden) 3) Destek hizmetler → Eğitim kurumuna ait risk haritasını oluşturur. (Her yıl kasım ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenleri hazırlar.) Risk altındaki öğrencilere ait verileri birleştirir (Bir örneği RPD serv. iletilir) 4) Okul RPD programı kapsamında gerçekleştirilen çalışmaları * Destek hizmetler → e-Rehberlik sistemine işler. Gerekli kayıtları tutar. 5) Okul RPD programını ders yılı boyunca iş birliği içerisinde uygular (Sınıf rehber öğretmenleri, öğretmenler ve eğitim kurumu yöneticileri ile) Programın etkililiğini ders yılı sonunda değerlendirir. c) Araştırma ve proje çalışmaları kapsamında * Araştırma, izleme ve değerlendirme çalışmaları yapar. → Gerektiğinde eğitim kurumunda yürütülen proje çalışmalarına katılır.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın Görevleri MADDE 21 – (3) Destek hizmetler ((DEVAM))

- c) Destek hizmetler → Kurul ve komisyonların Doğal üyesidir.
- RPD hizmetlerine ilişkin görevlerini yerine getirir.
- RAM'ın düzenlediği toplantı, etkinlikler, proje ve ekip çalışmalarına katılır.
- Veli, öğretmen, idareci, diğer kişi ve kurumlarla iş birliği yapar.
- d) Ders saati bireysel veya grup çalışmalarında (Devamsız görünmemesi için)
→ Okul yönetimi ve ders öğretmeniyle iş birliği yapar.
- e) Bilimsel kongre, konferans, panel ve hizmet içi eğitimlere katılır.
- Gerekğinde hizmet içi eğitim verir.
- f) Kurumu müdürünün vereceği RPD hizmetleri ile ilgili Diğer görevleri yapar.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın DİĞER GÖREVLERİ

MADDE 22 – (1)

- * Rehber öğretmen/psikolojik danışman merkezî sınavlarda görev alabilir
-İstemesi hâlinde belleticilik görevi yapabilir.
Ancak rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara nöbet görevi verilemez!

e-Rehberlik Sistemi

- * RPD hizmetlerinin sunulması, yürütülmesi ve raporlaştırılmasını sağlar
* Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı personeline izlenebilir. (Yetkiye göre)
* **MEBBİS** (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri) bölümlerinden biridir.

MEB e-Rehberlik Sisteminin Oluşturulma Amacı?

- RPD hizmetlerinin programlı sunulması, yürütülmesi ve raporlaştırılması
- Paydaşlar arasında daha etkin ve hızlı bir iletişimin sağlanması
- Sunulan hizmetlerin etkililiğinin artırılması
- Anlık ve sürekli takibin yapılabilmesi
- Geçmiş dönem faaliyetlerin ayrıntılı olarak değerlendirilmesi
- Çalışmaların daha sistematik bir şekilde yapılandırılması ve
- Geleceğe yönelik etkin RPD hizmetleri politikaları üretilebilmesi

MEB RPD Hizmetleri Sunum Sistemi

e-Rehberlik sisteminin alt yapısını oluşturmaktadır.

RPD hizmetlerin ölçülebilir ve hesap verebilir olarak sunulması amaçlar.

e-Rehberlik Sisteminin Kullanımı

e-Rehberlik sistemi

- MEB'e bağlı özel ve resmî eğitim kurumlarında tüm sorumlularca kullanılır.
=> mebbis.meb.gov.tr adresinden kullanıcı adı ve şifre ile giriş yapılmaktadır.
* Rehber öğretmen/p. danışmanlar en yetkili ve görev alanı en geniş kişilerdir.

- Okul RPD programı hazırlama
- RPD hizmetleri veri girişi
- Raporlama
- Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranlarını kullanmaktadır.

Okul RPD programı hazırlama ekranı

- 1) Okul RPD programı (Eğitim öğretim yılı başında)
- 2) Haftalık program (Haftalık çalışma takvimi işlevi görür)

Veri girişi ekranı

- * RPD programı çalışmalarına ait veriler girilir.
* Bu ekranda bireysel ve grup çalışmaları için ayrı veri girişi yapılır

Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranı

- * Öğrenciler için kullanılan formlar yer alır.
(RAM'a yönlendirmeler – eğitsel değerlendirme talepleri ...)
* Bu formlar ile öğrenciler sistem üzerinden RAM'a yönlendirilebilir.

Raporlama ekranı

- Sisteme girilen veriler çeşitli filtrelerle raporlanabilir.
(Faaliyet türüne göre öğrenci bilgileri tarih aralığı şeklinde istenebilir)
=> RPD hizmetleri sistemli bir şekilde sunulur ve izlenir.

Eğitim kurumu müdürleri (e-Rehberlik sistemi)

- * RPD programını - Haftalık programı - Öğrenci yönlendirme formlarını görüntüleyebilir => Onaylayarak RAM'a sistem üzerinden gönderebilir.
* RPD hizmetlerine ilişkin “özel hedef” giriş işlemlerini yapar.
* Çalışmalara ilişkin verileri sayısal olarak görebilir.

Eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler (e-Rehberlik sistemi)

Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranını kullanabilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı (e-Rehberlik sistemi)

- * Ülke genelindeki tüm eğitim kurumları ile RAM'da yapılan çalışmalara ait
→ Nicel verileri raporlaştırabilir. (okul türü, kademesi, okul ve sınıf düzeyi...)
* İllerin yerel hedeflerini ve eğitim kurumlarının özel hedeflerini görebilir.

Rehberlik Araştırma Merkezlerine Öğrenci Yönlendirme

- RAM'a İlk kez ve Kademe Geçişinde Öğrenci Yönlendirme
- Rapor Yenilemek İçin RAM'a Yönlendirme
- Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar ve Yönlendirme Süreci

Yaşlılarından anlamlı derecede farklılık gösteren öğrenciler (veli bilgilendirilir)
İlerleme gösteremediğinde öğrenci RAM'a yönlendirilir.

Yönlendirme işlemleri için

- * Sınıf/şube rehber öğretmeni kendi MEBBİS sisteminden giriş yapar.
- e-Rehberlik modülünden → Öğrenci Yönlendirme İşlemleri sekmesine gider.
- Eğitsel Değerlendirme ve İstek Formu seçeneklerinden ilgili olanı seçer.
- Öğrenci ile ilgili kimlik bilgilerini girer ve “Öğrenci Ara” butonunu tıklar.

Gerekli Form seçilir:

- İlk kez ve kademe geçişlerinde → Eğitsel Değerlendirme Formu (İlk inceleme)
Rapor yenilemek için → Eğitsel Değerlendirme Formu (Yeniden İnceleme)
Tıbbi Tanı ve Yönlendirme Süreci için → Psikolojik Destek Yönlendirme Formu
Doldurulan formlar
* Okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmenince (görüş kısmı) doldurulur
→ Okul müdürü onayına sunulur. (e-rehberlik modülünden onaylar)
→ Onay sonrası RAM formları görüntüleyebilir.

5. RPD Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu (İYK)

Rehberlik hizmetleri

- * Bakanlık düzeyinde → Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü
* İl düzeyinde ise → RPD İl Yürütme Komisyonları ...
* Okul düzeyinde → Rehberlik Servisi

RPD İYK (KURULUŞU)

- * RPD Hizmetleri Yönetmeliğinde açıklanmıştır.

MADDE 12 – (1) İl MEM'de RPD hizmetleri İYK oluşturulur.

Amaç:RPD hizmetlerinin il düzeyinde planlanma ve kurumlar arası iş birliği

RPD hizmetleri İYK Ne Zaman Toplanır?

- * Biri eylül ayında, diğeri haziran'da olmak üzere yılda en az iki kez toplanır.

MADDE 12 – (2) Bu komisyonun sekretarya hizmetleri

- * İl MEM'de Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri birimi tarafından yürütülür.

MADDE 12 – (3) RPD Hizmetleri İYK

- * İl millî eğitim müdürü başkanlığında;
a)Özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu il ve ilçe şube müdürlerinden
b) RAM müdürlerinden,
c) RAM'ın RPD hizmetleri bölüm başkanlarından
ç) Örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarının
→ Her tür ve kademesinden seçilen en az birer müdür ile
→ Görev yapan en az birer rehber öğretmen/psikolojik danışmandan oluşur.

MADDE 12 – (4) Bu komisyona gerektiğinde

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü / İl Emniyet Müdürlüğü
- İl Sağlık Müdürlüğü / Yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları
- Diğer ilgili kurum temsilcileri davet edilir.

RPD İYK (GÖREVLERİ)

RPD Hizmetleri İYK RPD hizmetlerinin → İldeki çatı komisyonudur.

İlin önceliklerine göre birtakım hedefler belirlemede yükümlülükleri vardır.

Ayrıca okullardan gelen RİBA'lar ilçelerde toplanır.

(Bu sonuçlara göre iller alandaki yerel hedefleri belirler...)

RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri)

MADDE 13 – (1) Görevleri:

- a) Haziran ayı toplantısında verileri inceler ve değerlendirir.
(İle ait RPD hizmetleri ihtiyaç analizi sonuçları ile
- e-Rehberlik sisteminde yer alan ilgili eğitim öğretim yılına ait veriler)
* Bir sonraki eğitim öğretim yılı için → Yerel hedefleri belirler.
- b) Yerel hedefleri eylül ilk haftasında e-Rehberlik sistemine işlenmesini sağlar.
- c) Kurumlarının RPD hizmetlerine ilişkin talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda
* Aile, öğrenci, öğretmen, yönetici ve diğer kamu personeline yönelik
→ Yürütülecek etkinlikleri planlar.
- ç) Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa
→ RPD hizmetlerinin yürütülmesi için alınacak tedbirleri karara bağlar.
- d) Haziran ve eylül toplantılarında alınan kararların Uygulanma tedbirleri alır.
→ Tutanağın il millî eğitim müdürlüğünce Bakanlığa gönderilmesini sağlar.
(Toplantıların yapıldığı ay içerisinde ...)
- e) Açılmasına ihtiyaç duyulan RAM ile ilgili değerlendirmede bulunur
* Bakanlığa gönderilmek üzere → İl MEM'e teklifte bulunur.
- f) RAM'ın sorumluluk bölgelerini kapasitelerine göre her yıl değerlendirir.
RAM'da düzenlemeye ihtiyaç duyulacak hususlarda
→Bakanlığa gönderilmek üzere il MEM'e teklifte bulunur.
- g) Yıl içerisinde ilin ihtiyacına yönelik düzenlenecek RPD hizmetlerine ilişkin
* Mahalli hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirler ve Teklifi il MEM'e gönderir.

6. YÖNETİCİLER VE ÖĞRETMENLERİN REHBERLİKLE İLGİLİ GÖREVLERİ

İlk akla gelen personel kuşkusuz yöneticiler ve öğretmenlerdir.

Okul Müdürünün RPD Hizmetlerine İlişkin Görevleri

(T.C. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği' ne göre)

MADDE 18 – (1) Eğitim kurumu müdürünün RPD ile ilgili görevleri

a) RPD hizmetlerinin yürütülmesinden **birinci derecede sorumludur.**

b) RPD hizmetlerinin etkin şekilde yürütülebilmesi için

- Uygun çalışma ortamını **hazırlar** / - Kullanılacak araç gereci **sağlar.**

c) İş birliği ortamı **sağlar.**

ç) Kurumda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman **varsa**
→ Birini **koordinatör görevlendirir** ve (görev değişikliği yapabilir)

d) Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar arasında **iş bölümü yapar.**

e) RPD hizmetleri yürütme komisyonuna **başkanlık eder.**

f) Eğitim kurumunun **özel hedeflerini** → e-Rehberlik sistemine **işler.**

g) Okul RPD programının **hazırlanmasını sağlar.**

ğ) RPD servisinde **hazırlanan okul RPD programını e-Rehberlikte onaylar**
* En geç **ekim** ayı ilk haftasında **RAM'a ulaştırır.**

h) RPD programı ile **haftalık programı e-Rehberlik sistemi üzerinden izler.**

ı) RPD hizmet çalışmalarını e-Rehberliğe **düzenli işlenmesini takip eder.**

i) **Sene başı öğretmenler kurulunda sınıf rehber öğretmenlerini görevlendirir.**

j) **Sınıf rehberlik planlarını onaylar** ve uygulanmasını **izler.**

k) Haftalık derslerdeki **Rehberlik hizmet sunumu için gerekli tedbirleri alır.**

l) **Eğitim etkinlikleri için uygun ortamı ve gerekli desteği sağlar.**

m) **Okul risk haritasını RAM'a ulaştırır.**

(RH) → Her yıl **kasım** ayı içinde **sınıf rehber ögr.leri** iş birliğinde **oluşturulur.**)

n) **Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilmiş çocuklara ve ailelerine yönelik** sunulacak hizmetlerin yerine getirilmesini **sağlar.**

Sınıf Rehber Öğretmeninin Rehberlikle İlgili Görevleri

MADDE 23 – (1) Sınıf rehber öğretmeninin görevleri:

a) **Sınıf rehberlik planını hazırlar** (RPD prog. ile sınıf rehberlik prog.a göre)

* Kurumu müdürüne **onaylatır** (en geç **ekim** ayı ikinci haftasında)

* **Sınıf rehberlik planının bir örneğini RPD servisi ile paylaşır.**

b) **Sınıf rehberlik programı** kapsamındaki etkinlikleri **sınıfta uygular.**

c) Öğrencilerinin **RPD hizmetlerine ilişkin ihtiyaçlarını belirler**

* Okul **RPD programına** yansıtılmak üzere → **RPD servisine iletir.**

ç) **RPD programına ilişkin etkinliklerde RPD servisiyle iş birliği yapar.**

d) **Risk altındaki öğrencilere ait verilerin bir örneğini RPD servisine iletir.**

(Her yıl **kasım** ayı içerisinde)

e) **Bireyi tanıma tekniklerinden uzmanlık gerektirmeyenleri sınıfında uygular**

* Sonuçlarını **RPD servisi ile paylaşır.**

(Bireyi tanımadaki uzmanlık gerektirmeyen teknikler: **Sosyometri, kimdir bu...**)

f) **Yeni gelen veya uyum güçlüğü olan öğrencilerin okula uyum sürecinde**

→ Rehber öğretmen/psikolojik danışman ile **iş birliği içerisinde çalışır.**

g) Öğrencilerini **kulüplerine, seçmeli derslere ve sosyal etkinliklere yönlendirir.**

ğ) **Risk altındaki öğrencileri fark ettiğinde RPD servisini bilgilendirir.**

h) Öğrencinin **Öğrenme stilini fark etmesine**

Öğrenme becerilerini geliştirmesine / Akademik performansını artırmasına yönelik çalışmalarında **RPD servisiyle iş birliği yapar.**

ı) **Sınıf Rehberlik Raporunu kurum müdürüne sunar.** (Her dönem sonunda)

* Sınıfta **desteğe ihtiyaç duyan öğrencileri** → **RPD servisine yönlendirir**

i) Eğitim kurumunda rehber öğretmen/psikolojik danışmanın **yoksa**

→ Öğrenciyi **RAM'a yönlendirir.**

j) Kurum müd.nün vereceği **rehberlik hizmetleri** ile ilgili diğer görevleri **yapar.**

Diğer Öğretmenlerin Rehberlikle İlgili Görevleri

MADDE 24 - (1-2) Sınıf rehber öğretmenliği görevi olmayan öğretmenler

→ Gerektiğinde **Rehberlik çalışmalarına destek sağlar.**

Okul **RPD programı** etkinliklerinde **RPD servisiyle iş birliği yapar.**

MADDE 24 – (3) Sınıfta desteklenmeye ihtiyaç duyan öğrencileri

Sınıf rehber öğretmeni ile iş birliği içerisinde RPD servisine yönlendirir.

* Kurumda r.öğretmen/p. danışman **yoksa** öğrenciyi **RAM'a yönlendirir.**

MADDE 24 – (4) Eğitim Kurumu müdürünün vereceği

→ **Rehberlik hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yapar.**

7. SINIF REHBERLİK PROGRAMI (SRP)

SRP (Sınıf rehberlik programı):

* Öğrencilerin **sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarına yönelik**

- **Belirlenmiş kazanımların sınıflarda grup etkinlikleri yolu ile**

- Öğrencilere **sistemli bir şekilde sunulmasını amaçlayan programdır.**

SPR → RPD programının en önemli öğelerinden biridir.

→ **Gelişimsel ve önleyici niteliktedir.**

SRP (Sınıf rehberlik programı) Amacı:

* Öğrenme yaşantıları yoluyla Kendini tanıyabilen Kendinin ve başkalarının duygularını bilen ve ifade edebilen ...

→ **İyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.**

SRP (GELİŞİM ALANLARI)

SRP'de üç gelişim alanı tanımlıdır: 1) Akademik 2) Kariyer 3) Sosyal duygusal

1) Akademik Gelişim Alanı Amaçları:

Akademik gelişim alanı kapsamında öğrencilerin

* **Okula - çevresine uyum sağlamaları ve imkânlardan yararlanmaları**

* **Okul - sınıf kurallarını benimsemeleri**

* **Akademik çalışmalarında anlayış ve sorumluluk bilinci geliştirmeleri**

* **Akademik gelişimleri ve başarıları için bilgi, beceri ve tutumu kazanmaları**

* **Onları eğitsel başarıya götüren strateji, yöntem ve teknikleri edinmeleri**

2) Kariyer Gelişim Alanı Amaçları

Kariyer gelişim alanı kapsamında öğrencilerin

* **Kariyer gelişimi sürecinde kariyer farkındalığı kazanmaları**

* **Eğitsel süreçleri kariyer amaçları ile ilişkilendirip kariyer hazırlığı yapmaları**

* **Kariyer kararı vererek kariyer planını uygulamaya koymaları**

3) Sosyal Duygusal Gelişim Alanı Amaçları

Sosyal duygusal gelişim alanı kapsamında öğrencilerin

* **Kendilerini tanımaları, duygularını anlamaları ve yönetmeleri**

* **Kişiler arası sağlıklı ilişkiler için bilgi, tutum ve davranışları edinmeleri**

* **Kararlar vermeleri, amaçlar oluşturmaları**

* **Amaçlara ulaşmak için gerekli önlemleri almaları ve çaba göstermeleri**

* **Kişisel güvenliğini sağlamaları ve yaşam becerileri geliştirmeleri**

SRP (ÖZELLİKLERİ)

SRP → Özün bir programdır.

* **Günümüz ihtiyaçları ve okul RPD programına göre hazırlanır.**

* **Sınıf rehberlik programında** (gelişim alanlarına göre incelendiğinde)

Sosyal duygusal - Akademik - Kariyer gelişim alanında 290 kazanım vardır.

SRP (TEMEL İLKELERİ)

1. Program tek bir modele dayanmaz!

Gelişimsel, güçler temelli, problem odaklı ve kültürel farklılıkları dikkate alır.

2. Duyuşsal davranışların kazandırılmasına daha çok odaklanılmıştır.

3. Program gelişimsel bir yaklaşımla geliştirilmiştir.

Her üç gelişim alanındaki kazanımlar (1) Akademik 2) Kariyer 3) Sosyal duygusal)

4. Programda tüm kazanımlarda bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır.

5. Bu program MEB'in tüm kurumlarındaki öğrencilere yöneliktir.

6. Gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

7. "21. Yüzyıl Becerileri" olarak adlandırılan yeni nesil becerilerle odaklanıldı.

8. Hem bireye hem de topluma karşı sorumluluklar gözetilmiştir.

9. Program öğrenci merkezli bir anlayışı temel almaktadır.

10. Kazanımlar öğrenciyi aktif kılan ve yansıtıcı düşünme gerektiren niteliktedir.

SRP (DEĞERLENDİRME)

SRP'de kazanımlarda Çoklu değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır.

Süreçe, algıya ve sonuca dayalı Değerlendirme yöntemleri bir aradadır.

1) Süreçe dayalı değerlendirmede bilgiler edinilmektedir.

- **Programın Kime, nasıl, ne zaman, nerede, ne sıklıkla, ne kadar süre bilgisi**

2) Algıya dayalı değerlendirmede program kapsamında

- **Öğrencilerin tutum ve inançlarındaki değişimlerle**

- **Edindikleri beceriler veya bilgi düzeylerindeki artış değerlendirilmektedir.**

3) Sonuca dayalı değerlendirmede ise uygulanan programın

- **Öğrencilerin tutum, beceri veya bilgileri kullanma yeteneklerini**

- **Olumlu yönde etkileyip etkilemediğine ilişkin kanıtlar elde edilmektedir.**

Bu veriler anlık, orta süreli ve uzun süreli sonuç verileri şeklinde elde edilir.

(Etkinliklerden hemen sonra - 3 aylık veya yıllık yapılan değerlendirmelerle)

* **Sonuç olarak**

- **Kazanım etkinlikleri ile ulaşılan öğrenci sayıları → Süreç değerlendirmesi**

- **Ölçek, anket ve diğer ölçümlerle elde edilen veriler → Algıya dayalı değer.**

- **Öğrencilerin belirli aralıklarla elde edilen veriler → Sonuç değer.**

SRP (Uygulanmasına İlişkin İlkeler)

1. Programın uygulanmasında bilimsellik esastır.

2. Bu program bireysel farklılıkları temel alır.

3. Program büyük ölçüde sınıf rehber öğretmenlerinin katılımıyla gerçekleşir.

- **Bazı kazanımlar okul rehberlik öğretmenlerinin eş güdümüyle yürütülür.**

4. Program öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin iş birliği ile yürütülür.

5. Program öğrenci merkezli anlayışa sahiptir.

6. Program uygulanırken kazanımlar haftalara dağıtılmıştır.

- **Uygulayıcılar ihtiyaca kazanımların sırasını değiştirebilirler.**

SRP (Uygulanmada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar)

1) Türkiye'de okul öncesi eğitim almayan öğrenciler de var.

İlkokul 1.sınıf düzeyde → Okul öncesi düzeyindeki kazanımlara yer verilmiştir.

2) Programdaki Kazanım etkinliklerin çoğunu → Sınıf rehber öğretmenleri

- **Belirli kazanımlara ilişkin etkinlikleri → Rehber öğretmen uygulamalıdır.**

SRP (Uygulanmada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar) (DEVAM)

- 3) Uygulayıcıların öğrencileri teşvik etmeleri/ motive etmeleri gerekir.
- 4) Bazı kazanım ifadeleri RPD alanına ilişkin özel kavramlardır.
-Uygulayıcılar, açıklamaları ve program söz-lüğünü incelemelidir.
- 5) Kazanımların sırası ve etkinliklerin yapılacağı haftalar belirli dönemler dikkate alınarak hazırlanmıştır.
- 6) SRP'nda rehber öğretmeninin uygulaması belirtilen kazanımlar
Açıklamalar bölümünde belirtilmiştir.
* Diğer etkinlikler Sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanacaktır.

8. BİREYİ TANIMA: ALANLAR

Bireyi Tanıma: Tanıma Alanları

- * Bireyi tanıma iki kısımda ele alınabilir: 1) Alanlar 2) Teknikler
- * Rehber öğretmenler kadar diğer öğretmenler de öğrenciyi tanıması gerekir.
- * Öğretmenin öğrenciyi tanıması kendi çalışmalarında kolaylık sağlayacaktır.

Bu çalışmalar:

- 1) Ünite planı yapmak -Ders etkinliği düzenlemek - Yöntem ve teknikleri seçmek - Yöntem ve teknikleri kullanmak ...
- 2) Her öğrencinin bireysel farklılıklarına, ... göre yardımcı olabilmek
- 3) Öğrencinin sağlıklı kişilik geliştirmesine, ... yardımcı olabilmek
- 4) Öğrencilerin gerçekçi benlik algıları geliştirmelerine .... yardım etmek
- 5) Öğrencileri ilgileri, ... doğrultusunda uygun dala / mesleğe yöneltebilmek
- 6) Belli bir mesleğe hazırlamak, davranış kazanımlarına yardım edebilmek
- 7) Sınıf-içi ilişkileri düzenlemek ve geliştirmek

BİREYİN TANINMASI İÇİN GEREKLİ ÖZELLİKLER:

1) Sağlık Durumu

Sürekli veya geçici bir hastalığı- kullandığı ilaçlar - Varsa başka hassasiyetler..
→ Her yıl tıbbi incelemeler yapılmalı ve sonuçlar öğrenci dosyasına konmalı

2) Yetenekler

Yetenek → Temelde doğuştan getirildiği kabul edilen bir özelliktir.

Yetenek → Öğrencinin ulaşabileceği sınırları gösterir.

- *Sözel yetenek → Kelimelerle ve sözlerle işlem yapabilmesidir.
- *Sayısal yetenek → Sayılarla işlemler yapabilmesidir.
- *Şekil-Uzay Yeteneği → Nesnelerin mekân içindeki durumlarını görebilmesi ...
- *Mekanik yetenek → Aletlerle uğraşabilmesi onları ustalıkla kullanabilmesi ...
- *Bedensel yetenekler → Bedenine hâkim olması ve onu ustaca kullanabilmesi ...

3) İlgiler

İlgi kişinin belli bir nesneye veya nesne türüne bağlanması ona yönelmesidir.

* Neye ilgi duyuyorsa onunla kendisini ilişkilendirir ve kendisini ona bağlar.

Çeşitli İlgi Alanları

- a) Temel bilim: Fen bilimleri alanında çalışmaktan, ... hoşlanma
- b) Sosyal bilim: Sosyoloji, antropoloji, psikoloji, tarih gibi ..... hoşlanma
- c) Canlı varlık: Canlıları, hayvan ve bitkileri incelemekten, ... zevk alma
- ç) Mekanik: Çeşitli alet ve makineleri incelemekten, ... hoşlanma
- d) İkna: Başkalarını ikna etmek ve onlarla tartışmaktan .... zevk alma.
- e) Ticaret: Alım satım işleri ve düzenli şekilde bu işleri yapmaktan zevk alma.
- f) İş ayrıntıları: Yapılan işin ayrıntıları ile uğraşmaktan hoşlanma.
- g) Edebiyat: Edebi eserleri incelemek, okumak, eleştirmek, ...zevk almak.
- ğ) Güzel sanatlar: Resim, heykel ..... gibi estetik sanatlardan zevk almak.
- h) Müzik: Bir müzik aleti çalmak veya müzik dinlemekten, ... zevk almak.
- ı) Sosyal yardım: Başka insanlara yardım etmekten hoşlanma

4) Akademik Başarı

- * Öğrencinin akademik başarı gelişimi izlenir ve yönlendirme yapılabilir.
- * Bazen akademik başarı → Kişinin yeteneklerinin yansımasıdır.

5) Kişilik

Özellikle orta öğretim ve sonrasında öğrencinin kişilik özellikleri belirlenebilir.

- * Küçük sınıflarda öğrencilerin kişilik özellikleri henüz belirginleşmemiştir.
=> Kapsamlı bir kişilik ölçümü yapılmaz!
- Ancak sınırlılık, saldırganlık, çalışkanlık, tembellik, geçimsizlik gibi
→ Tekil kişilik özellikleri çeşitli ortamlarda bariz hâle gelebilir.

6) Benlik Tasarımı ve Değerler

- * Öğrencinin kendisini nasıl gördüğü de ona verilecek hizmetlerde etkilidir.
- Benlik tasarımı diğer bilgilerle tutarlı veya tutarsız olabilir.
=> Kişinin müzik yeteneği → Düşüktür ama müzisyen olmak isteyebilir.
- => Kişide sayısal yetenek → Yüksek ama kişi sayılardan uzak durabilir.
- Öğretmenlerin öğrenciyi güdülemede işlerini kolaylaştırabilir.

7) Çevre ile İlgili Bilgiler

- Kişinin nasıl bir ortam ve çevrede yaşadığı ...
→ Ona verilecek hizmetin önemli belirleyicisidir.
- => Çevreyle ilgili bilgilerde → Bireyin ailesi ile ilgili bilgiler önemlidir.

9. BİREYİ TANIMA: TEKNİKLER VE UYGULAMALAR

Rehberlikte Bireyi Tanırken Göz Önünde Tutulması Gereken İlkeler:

Bireyi tanıma hizmetlerinde temel amaç

Bireyin kendini anlaması - yetenek ve ilgilerini bilmesi- güçlü ve geliştirilmesi
gerekten yönlerinin farkına varması ve kendisiyle ilgili edindiği bilgiler
çerçevesinde => Kararlar almasına yardımcı olmaktadır.

Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ne kadar yüksek olursa olsun

→ Sadece bir ölçme aracı ile birey tanınmaz!

Bireyi bütün yönleri ile tanımak mümkün değildir!

→ Amaç bireyi olabildiğince farklı yönleriyle tanımaya çalışmak olmalıdır.

Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ne kadar yüksek olursa olsun

Bireye ek bilgiler sağlamayacaksa o tekniği uygulamanın gereği yoktur.

Bireyi tanıma tekniklerinde elde edilen bilgileri ayrı ayrı yorumlamak yerine

→ Sonuçlarını birlikte yorumlamak daha yararlıdır.

Bireyi tanıma teknikleri arasında her durumda

- Herkese uygulanan ve herkes tarafından kabul edilen bir teknik yoktur!

Bireyi tanıma çalışmaları bütün öğrencileri kapsar.

Tekniklerin hepsini bütün öğrencilere uygulamak zorunlu veya gerekli değildir!

Bireyi tanıma teknikleri birer araçtır. Amaç hâline getirilmemelidir!

Bireyi tanıma hizmetleri tüm öğrencilere yönelik olmalıdır.

Öğrencileri tanıma hizmetleri → Sürekli dir.

Bireyi tanıma teknikleri arasında her durumda

- Herkese uygulanan ve herkes tarafından kabul edilen bir teknik yoktur!

Rehberlikte bireyi tanımak için kullanılan teknikler iki gruba ayrılır:

- 1) Testler 2) Test dışı teknikler

* Testler standart ölçme araçlarıdır.

* Test standart şartlarda standart soruların sorulmasıdır.

TESTLERİN ÖZELLİKLERİ

İyi bir testin sahip olması gereken 4 özellik vardır:

- 1) GEÇERLİK: Ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı şeyi eksiksiz, tam ölçmesi
- 2) GÜVENİRLİK: Ölçme aracının ölçmek istediği şeyi hatasız ve doğru ölçmesi
- 3) KULLANIŞILIK: Ölçme aracının kullanılmasının kolay olmasıdır.
- 4) EKONOMİKLIK: Ö. aracının ekonomik olması, çok masraflı olmamasıdır.

Testlerin Sonuçları Bireye Bildirilirken Uyulması Gereken Kurullar:

- 1) Sonuçları bildirmeden önce danışanın isteyip istemediğine dikkat etmeli.
- 2) Test puanları açıklanmadan önce danışanın testten beklentisi anlaşılmalı.
- 3) Danışanın her testten nasıl bir başarı beklediği sorulmalı.
- Sonuç bilgi türü (ortalama, yüzdeler puan, ... vb.) açıklanmalı.
- Kişinin test alırken ne yaşadığı ve hissettiği araştırılmalı.
- 4) Birden fazla test uygulanmışsa sonuçlara yetenek testlerinden başlanmalı
- Kişinin kendi güçlü ve zayıf yönlerini görmesi sağlanmalı.
- Düşük puanlar açıklanırken kişinin olumsuz etkilenebileceği bilinmeli
- 5) Yetenek testinden sonra veya eş zamanlı olarak ilgi testleri açıklanmalı.
- Ardından bu iki bilgi grubu eşleştirilmeli. (Tutarsızlık araştırılmalı.)
- 6) Danışanın yetenek puanları ile çalışmalarındaki başarı durumunu
- Karşılaştırması için → Uyarıcı sorular sorulmalı.
("Sayısal yetenek testin mükemmel , okulda matematikle aran nasıl?")
- 7) Kişilik envanterleri çok önemli kişilik boyutlarını ölçmüş olabilir:
- Bu durumda kavramları doğru ve bilimsel ama anlaşılır şekilde ifade etmeli.
- 8) Test sonuçlarını açıklarken danışanın soru sormasına , ... izin verilmeli
- 9) Danışana testlerin mutlak ölçme yapmadığı bildirilmeli
- Karşılaştırma aracı olduğu ve ölçmede hata olabileceği söylenmel
- 10) Yetenek testleri ve ilgi ve kişilik envanterlerinden → Elde edilen bulgular
- Açıklandıktan sonra bütün olarak ele alınmalı
- Birbirleriyle uyuyan ve çelişen yönler üzerinde durulmalı

REHBERLİKTE KULLANILAN TESTLER (BİREYİ TANIMA)

1) Yetenek Testleri

2) İlgi Envanterleri

3) Kişilik Testleri

4) Tutum Ölçekleri

1) YETENEK TESTLERİ...

- İlk akla gelen zekâ testi dir. (Geliştirilen ilk testler zekâ testleridir)

- Zekâ testleri → Test anlayışının temelini oluşturur.

* Zekâ testlerinin temel varsayımı → Kendi zekâ anlayışlarını temel almalarıdır

→ Herkesin üzerinde uzlaştığı bir zekâ anlayışı yoktur!

→ Bütün zekâ testleri → "Zekâ, benim testimin ölçtüğü şeydir." der.

2) İLGI TESTLERİ...

- Bireyin ilgilerini belirlemek amacıyla kullanılır.

* Birden fazla ilgi aynı anda değerlendirildiği ve tüm ilgileri kapsadığı için
→ Envanter olarak isimlendirilir.

* Ülkemizde ilgi ölçmek için:

- 1) Kuder İlgi Alanları Envanteri (En yaygın ölçek)
- 2) Strong İlgi Envanteri
- 3) Mesleki Yönlendirme Envanteri
- 4) Kendini Değerlendirme Envanteri kullanılmaktadır.

3) KİŞİLİK TESTİ ...

* Bireyin **kişiliği** ile ilgili olarak **bilgi toplamaya** yarar.
 Kişilik testi → **Tek bir boyutta kişiliği ölçüyorsa (Ölçek veya test)**
 Kişilik testi → **Birden fazla boyutta aynı anda değerlendiriyorsa (Envanter)**
 Rehberlik hizmetlerinde kullanılan **kişilik ölçekleri**:
 1) **Beier Cümle Tamamlama Testi** (A formu → 8-16, B formu → 13 ve üstü yaş)
 2) **CAT (Çocuklar için Algı Testi)** (3-10 yaş)
 3) **Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI)** (16 yaş ve üzeri)
 4) **Louisa Duss Psikanalitik Hikâyeler Testi**
 5) **Hacettepe Kişilik Envanteri** 6) **Rotter Cümle Tamamlama Testi**
 7) **Rorschach Mürekkep Lekesi Testi**
 => Son yıllarda yaygınlaşan **Büyük Beşli Kişilik Kuramı** Ölçekleri de var.

4) TUTUM TESTLERİ...

* Kişinin belli bir **nesne** ya da **duruma** yönelik **eğilimlerini belirler**
 (Duygusal, düşünsel veya davranışsal eğilimler)
 * Çeşitli cevaplama biçimi olsa da genellikle **Likert tipi** kullanılır.
Likert tipi cevaplama biçimi:
 * Bir ifadeye **katılma durumunu 4, 5 veya 7 derece üzerinden değerlendirir.**

TEST DIŞI TEKNİKLER (BİREYİ TANIMA)

* **Test dışı teknikler** testlerden farklı olarak → **Katı bir yapılandırma içermez!**
 Hatta yapılandırmanın nasıl olacağı → Uygulayıcı tarafından **belirlenebilir.**
 * **Standart şartlar sağlamak, standart sorular sormak → Zorunda değildir!**
 * **Genellenebilirlikleri ve karşılaştırılabilir bilgi verme olanakları → Zayıftır!**

TEST DIŞI TEKNİKLER

10. AİLELERLE İLİŞKİLER

JOHN DEWEY (1859 -1952)

"En iyi ve akıllı ebeveynler kendi çocukları için istediklerini, toplumun bütün çocukları için istemeleridir. Okullarımız için diğer idealler dar fikirli ve sevimsiz olur, demokrasimizi yok eder." der.

Ebeveyn Katılımı

* Çocuğun gelişiminde **kalıttan** sonra etkili olan unsur **çevredir.**
 * Çevre devince akla önce **aile** gelir.
 * Ailenin çocuğu yetiştirirken ona karşı olan tutum ve davranışları → Çocuğun **kişiliğini** ve diğer **bireysel özelliklerini** biçimlendirir.
 → Öğrencilerin okuldaki başarılarını da etkiler.

Ailelerle İlişkiler

AKKÖK'a göre **ailelerin eğitim sürecine katılmalarının temel gerekçeleri**:

- 1) Aileler çocuklarıyla en yoğun iletişim içinde olan kişilerdir.
 -Onların görüşlerinden yararlanmak çocukların gelişimlerini kolaylaştırır.
- 2) Toplumumuzda genel olarak annelerin **eğitim düzeyleri** → **Alt düzeydedir.**
 Aile katılım programları → **Yetişkin eğitimi** olarak algılanır.
- 3) Ailelerin **okulu tanırsa** kendilerini okulun bir parçası **hisseder.**
 - Onların okul ve öğrenciler için **kaynaklar** araması için fırsatır.
- 4) Sınıf ve okul ortamı içinde "**ortak bir kültürün**" oluşması için
 - Ailelerin eğitime ilişkin bazı **etkinlikleri ev ortamına taşınmaları** gerekir.
- 5) Aileler çocuklarının gelişimi için **çaba sarf etse** de
 - En iyi ve etkili yöntemleri bulmada **zorlanmaktadır.**
- 6) Aile katılımı **etkileşimden** çocuklar da aileler de **yarar görmektedir.**
- 7) Çocukların **benlik algısı** olumlu yönde etkilenir.
- 8) Çocukların akademik başarılarının **arttığı** gözlenir.
- 9) Ailelerin **okula** ve **eğitime** olumlu tutumlar geliştirmelerine **yardımcı** olur.

Ailelerin katılımları → **Okul merkezli** veya **ev merkezli** olarak iki gruba ayrılır:

Okul Merkezli Katılım

Aile- öğretmen konferans ve **toplantılarına katılma** / Öğretmenlerle **iletişim** / Akademik etkinliklerde **gönüllülük** / proje ve ödevlere **gönüllülük** /
 • Okul aile birliği çalışmalarına **katılma**

Ev Merkezli Katılım

Ana babaların çocukları ile evde yapabilecekleri **eğitimsel etkinliklerdir.**
 Öğretmenlerin gerektiği zaman yapacakları **ev ziyaretleri...**

İş birliği temelli katılım

Ebeveynin öğretmen ve personel ile öğrenci gelişimine yönelik **etkileşimleridir.**
 → Etkinlikler konusunda **iş birliği temelli katılım** örnekleri:
 Öğretmenle konuşmak / Problemlerle ilgili konuşmak / Okul yönetimi ile görüşmek

"Ailelerin katılım programları"nda Nelere Dikkat Etmeliyiz?

- 1) Çocuklar **eğitim, gelişim ve eğitim yöntemleri** ile → **İlgilidir.**
- 2) **Ana babaların** becerileri ve özellikleri → **Birbirinden farklıdır.**
- 3) Ailelerin ihtiyaçlarına **yaratıcı ve esnek programlarla karşılık** vermeliyiz.
- 4) Ailelerin beklentilerini **öğrenmeli** -Rol ve sorumluluklarını **paylaşmalıyız.**
- 5) **Çocuklarının gelişimine ve eğ-öğretim ortamına** katkılarını **vurgulamalıyız.**
- 6) Çocuklarına ilişkin **gözlem ve düşüncelerini öğretmenlerle paylaşmalıyız.**
- 7) **Ana babanın** çocuklarıyla ilişkileri öğretmenden **daha uzun sürelidir.**
 Akılda tutup programları **buna göre ayarlamalıyız.**
- 8) Aileleri **karar verme sürecine katmalı** ve/veya onları **haberdar** etmeliyiz.
- 9) Aile katılımının **zaman, çaba ve enerji gerektirdiğini** bilmeliyiz.
- 10) **Dikkati** (sorunlardan çok) **çözümlere** vermeliyiz.

Ailelerden Beklentiler Nelerdir?

Rehberlik programı **kazanımların kazandırılmasında okul- aile iş birliği** önemli
 - **Kazanımların** aile ortamında da **sürdürülmesi- takip ve destek**
 - Programın **etkililiğini** artırmak için **gereklidir.**

Bu amaçla velilerin

- 1) Öğrencilere kazandırılmak istenen **beceriler** konusunda → **Model olması**
- 2) **Okul** ile iş birliği yaparak **öğrencinin takibi, ...konusunda destek sağlama**
- 3) Okulda düzenlenen **velilere yönelik çalışmalar** **katılması** beklenir.

İlkokulda Ebeveyn Katılımı

İlkokulda çalışan **psikolojik danışmanlar ebeveyn katılımına çok önem** verirler.
 * Ebeveyn desteği **olmadan RPD etkinlik hizmetlerde başarı sağlanması zordur.**

Ortaokulda Ebeveyn Katılımı

Özelliklerini ortaya koydukları ve Ebeveyn ve aileden **bağımsızlaşmaya** çalıştıkları bir **gelişim dönemindeler***
 Ergen gelişiminin **bu geçiş evresinde ebeveyn katılımının önemini** bilirler.

* Çocuklar bu geçiş sürecinde

- **Serbest bırakmayı da kontrol etmeyi de bilen ebeveynlere ihtiyaç** duyarlar.

Bu süreç → Ebeveynlerin kendileri ve çocukları için **değişimleri** gerektirir.

Bu değişim → Kendilerini ve çocuklarını **tanımaları için** gerektirir.

Lisede Ebeveyn Katılımı

* Lise **pek çok öğrenci için artan bağımsızlık** ihtiyacı ve **sorumludur.**

* Doğal olarak **ebeveyn katılımının** → **Azaltması** beklenir.

- Ancak **üniversite** ya da **mesleğe geçişte** → Katılım **artmaktadır.**

* Bu dönemde

→ **Mesleki rehberlik ve eğitimsel planlama hizmetlerine** daha fazla **yer** verilir.

* 14-18 yaş **ergen çocukları olan ebeveynler** sorun **yaşamaktadır.**

* Ebeveynlerin **kendilerini tanımaları ve eğitimleri** beklenir.

* Lisede çalışan rehber öğretmen-psikolojik danışmalar

* Ergen-ebeveyn iletişimini **kolaylaştıracak** çalışmalar yapmalıdır:

-Ergen davranışı hakkında **programlar hazırlayabilir** ya da

- **Çevrede sunulan bu tür programlara ebeveynleri yönlendirebilir.**

* Ayrıca ebeveynlere **çevrimiçi bilgi kaynakları** önerilebilir.

Ebeveynlik Tarzını Bulmak

1. Demokratik anne-baba:

* Çocuklarını **bağımsız olmaya teşvik eder** ama → Yine de **eylemlerine sınırlar**
 * **Kural koyarlar** ama → **Kuralların mantığını** açıklarlar ve eleştirileri dinlerler.
 * Sevgilerini **hissettirir** ve çocukla **iletişim kurarlar.**

2. Otoriter anne-baba:

* Çocuklarını **kontrol ederler** ancak → Onları **dinlemezler**
 * Daha az ilgilenir-Bazen soğuk ve katı **olma**-Ceza ve emirleri **oldukça sıkır.**

3. İzin verici anne-baba:

* Çocuklarıyla yakından **ilgilenir** ancak → Onlardan pek bir şey **istememezler**
 * **Kural koymazlar** -**Cezadan kaçınırlar**- Genellikle **tutarsız ve güvensizdirler**

4. İhmalkâr anne-baba:

* Çocuklarının yaşamıyla **son derece ilgisizdirler.**
 * **Ailesi ihmalkâr olan çocuklar** anne-babalarının yaşamlarının **diğer yönlerini**
 → Kendilerinden **daha önemli olduğu** duygusu **geliştirir.**

11. REHBERLİKTE ETİK VE BİGİLERİN SAKLANMASI

MEB **RPD Hizmetleri Etik Yönergesi** ile uyulması gereken etik ilkeler verilir:
 (Eğitim kurumları ile **RAM**'da **RPD hizmetlerini** yürüten personel için)

* **RPD hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesinde**

- **Yetkinlik, dürüstlük, gizlilik, bilimsellik ... ilkeleri** → **Esas alınmıştır.**

* Eğitim kurumları ile **RAM**'da hizmetlerin **sunulmasında**

Görev- yetki ve sorumluluklar → **Ayrıntılı olarak açıklanmıştır.**

* **RPD hizmetlerinde** uyulması gereken bazı **kurallar** vardır.

Bu kurallar öncelikle bireyi sonra mesleği icra edenleri korumaya yöneliktir.

ETİK KURALLAR TEMEL İLKELER

Yetkinlik Psikolojik danışmanların **sınırlılıklarını bilmeleridir.**

→ Kendilerini aşan konularda **başkalarından yardım** talebinde **bulunurlar.**

Dürüstlük

* **Psikolojik danışmanlar kişiler arası ilişkilerinde ve tüm mesleki ilişkilerinde** → Dürüstlüğü, doğruluğu ve gerçekçiliği ilke edinirler.

Duyarlık ve Hoşgörü

* **Psikolojik danışmanlar danışanların zarar görmemeleri için önlem alırlar.**
 * **Psikolojik danışma hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları için çalışır.**
 * **Yansızlığı benimserler.**

Toplumsal sorumluluk

* **PDR** → Temelde **insana yönelik bir hizmetler bütünüdür.**
 → Toplumsal sorumluluğu vardır.
 * **PDR hizmetlerinde**
 - **Bireyin çıkar ve yararı ile toplumsal sorumluluk arasında denge sağlanır.**

Mesleki ve bilimsel sorumluluk

P.danışmanlar görev ve rollerine uygun davranma sorumluluğu altındadır.
 * Hizmet verdikleri kişilerin için **ilgili kurumlarla iş birliği yaparlar**
 - Gerekğinde **danışanları** → Alandaki başka uzmanlara **yönlendirir.**

Etik Kurallar**Geçerlilik Alanları:**

Psikolojik danışma/ ölçme -değerlendirme/ araştırma – yayın/ Müşavirlik hizm.

Yetkinlik sınırları

P. danışmanlar sadece sorumlu oldukları uygulama ve etkinlikleri yapabilir.

Sürekli gelişim

Psikolojik danışmanlar RPD alanındaki yeni gelişmeleri takip ederler.

Başkalarına zarar verememe

Psikolojik danışmanlar, öğrencilerine, katılanlara, danışanlarına ..... kişilere
 → **Zarar vermektan ve onlara güçlük çıkarmaktan kaçınırlar.**

Gizli bilgilerin muhafaza edilmesi

P. danışmanlar danışanlarına ilişkin bilgileri → **Korumakla yükümlüdürler.**

Profesyonel kimlik

Psikolojik danışmanlar bilgi ve statülerini ..... olduğu gibi söyler (Abartmaz!)

Rehberlikte Etik ve Bilgilerin Saklanması

* **Rehberlik birey hakkında bilgi toplar ve onları bireyleri tanımak için kullanır.**
 - **Bireylerin özel yaşantıları ve durumları ile ilgili bilgiler edinir.**
 * **Bu bilgiler özel ve öznel dir. (Dikkat olunmalıdır!)**
 * **Bilgileri elde etmek ve bilgilere sahip çıkmak bir “iş”tir ve önemli bir iştir.**

ÖZEL EĞİTİM**Giriş** Çağdaş eğitim anlayışının gereklerinden biri:

* **Tüm öğrencilerin desteklenmesi ve eğitime katılımlarının sağlanmasıdır.**
 * **Ulusal ve uluslararası birçok yasal düzenleme:**
 - **Eğitim hakkı ve fırsat eşitliği kavramlarına vurgu yapar.**
 - **Tüm çocukların dil, din, cinsiyet, ırk ve engellilik ayrımı gözetilmeksizin**
 → **Bu haklardan yararlanmaları gerektiğini belirtir.**

“BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme”de

- **Kişilerin insanlık onuruna ve farklılıklara saygı - Ayrımcılığa karşı olma**
 - **Toplumsal yaşama aktif katılım - Fırsat eşitliği, erişilebilirlik**
 - **Engelliliği bir çeşitlilik olarak kabul etme ve özel gereksinimli bireylerin kendi bireysel potansiyelleri çerçevesinde gelişimlerine saygı ilkeleri ön plandadır.**

“Engelliler Hakkında Kanun”

- **Engeli olan bireylerin eğitim almasının hiçbir gerekçeyle engellenemeyeceğini**
 - **Bu bireylerin farklılıkları dikkate alınarak eşitlik temelinde**
 → **Yaşam boyu eğitim alabileceklerini vurgulamaktadır.**

“Salamanca Bildirisi” ve “Eylem Çerçevesi” (1994) de

* **Her çocuğun özel ilgileri, yetenekleri ve öğrenme ihtiyaçları vardır.**
 * **Nitelikli bir eğitim için bu çeşitliliğin göz önünde bulundurulması gerekir.**
 * **Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin**
 - **Kapsayıcı eğitim ortamlarına erişimlerinin sağlanması ve**
 - **Bu ortamlarda nitelikli eğitim olanaklarının sunulması önemlidir.**

1. Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrenciler ve Özel Eğitim I-II**Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre (2021)**

Özel eğitim ihtiyacı olan birey “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösterir.”

Özel eğitim ise (MEB, 2021)

* **Bu bireylerin uygun eğitim ortamlarında sürdürdüğü eğitimdir.**
 - **Eğitsel ve sosyal gereksinimlerin karşılanması**
 - **Geliştirilmiş bireyselleştirilmiş eğitim programları kullanma**
 - **Özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından hizmet verme vardır.**

Özel eğitim ile ilgili alanda yaygın olarak karıştırılan

- **Zedelenme, yetersizlik ve özür/engel terimlerini açıklamak gerekir:**

Zedelenme: Bireyin organ yapısında ve işleyişinde bozulmalar olmasıdır.

* **Bir bireyin gözünde ya da kulağında zedelenmeler oluşabilir.**

→ **Bu zedelenmelere bağlı olarak**

Kimi zaman → **Yetersizlik durumu** yaşanabilir

Kimi zaman → **Bu durum yetersizlikle sonuçlanmayabilir.**

Yetersizlik:

Zedelenme sonucunda sahip olunan organın işlevini yerine getirememesidir.
 - **Bireyin gözündeki zedelenmeye bağlı olarak görememesi bir yetersizliktir.**

Engel: Bir yetersizlik sonucunda

Bireyin toplumsal yaşamda **akranlarının gerçekleştirebildiği rolleri**
 → **Gerçekleştirememe durumu** olarak tanımlanmaktadır.

Bir öğrencinin **görme kaybının olması** → **Bir yetersizliktir.**

Ancak **bu öğrenci için herhangi bir uyarılama yapılmaksızın**
 → **Akranlarıyla benzer materyallerle değerlendirilmesi => Bir engeldir.**

Engelli olma durumu:

Çoğunlukla toplum tarafından oluşturulan koşullar sebebiyle
 - **Bireyden beklenen rol ve sorumlulukları** → **Gerçekleştirememesidir.**

Bu nedenle “Engelli birey” ya da “yetersizliği olan birey” yerine

“**Özel eğitim ihtiyacı olan birey**” kavramını kullanmak **daha uygundur.**

Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler

Yaşadıkları yetersizlik durumları-.....Gelişimsel özellikleri sebebiyle

→ **Birbirlerinden oldukça farklı özelliklere ve performanslara sahiptir.**

* **Bu nedenle bu bireylerin gelişimsel özellikleri hakkında**

→ **Genellemelere varmak mümkün değildir!**

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenci Gruplarının Özellikleri:**1) Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler****Zihinsel yetersizlik**

- **22 yaşından önce ortaya çıkar.**
 - **Hem zihinsel işlevlerde hem de günlük yaşamdaki uyumsal davranışlarda**
 → **Sınırlılık durumudur.**

“**Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**”nde (2021)

- “**Zihinsel yetersizlik**” kavramı yerine “**zihinsel engel**” kavramı kullanılır.

“**Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**”ne göre (2021)

Zihinsel engelli bireyler **4(Dört)** grupta ele alınır: (**Hafif, orta, ağır ve çok ağır**)

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler:

- **Zihinsel işlevsel ve uyumsal becerilerde hafif düzeyde gerilik yaşarlar**
 - **Sınırlı desteğe ihtiyaç duyar.**

Ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler:

- **Yaşam boyu yoğun özel eğitim ve bakım desteğine ihtiyaç duyabilir.**

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri

1) **Zihinsel işlev boyutuyla ele alındığında**

→ **Normal insanların zekâ düzeyi puanı** → **100 olarak kabul edilir.**

→ **Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin zekâ düzeyi puanı** → **70 ve altındadır.**

* Ancak **zihinsel yetersizlik sadece zekâ düzeyi puanı üzerinden tanımlanmaz!**
 → **Tanımlama sürecinde mutlaka uyumsal davranışlara bakılmalıdır.**

2) **Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dikkat süreleri çok kısadır.**

3) **Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bellekle de ilgili problemleri vardır.**

4) **Dikkat ve bellek problemleriyle bağlantılı olarak**

Birçok akademik alanda Normal gelişim gösteren akranlarına göre geridir:

- **Olayları / nesneleri belirli bir özelliğe göre gruplandırma**

- **Akıl yürütme ya da değerlendirmede**

- **Bir uyarımı sınıflandırma ya da bilgiyi organize etmekte sorunludurlar.**

5) **Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler akranlarına göre daha yavaş öğrenir.**

- **Soyut kavramları öğrenmede**

- **Verileri yeni durumlarla ilişkilendirme ve genellemede** → **Güçlük yaşarlar**

6) **Yaşadıkları akademik başarısızlık durumuyla bağlantılı olarak**

- **Yeni öğrenmelere ilişkin motivasyonları düşüktür.**

- **Bu öğrenciler zaman içerisinde “öğrenilmiş çaresizlik” yaşamaya başlar.**

7) **Dilin hem anlama hem de ifade etme boyutunda sorun yaşarlar**

- **Verilen yönergeleri ya da okunan bir öyküyü anlamada güçlük yaşayabilir.**

- **Konuşma bozuklukları yaşayabilir.**

- **Sınırlı sayıda kelime ve cümle çeşitliliğine sahiptir.**

- **Cümle kurarken söz dizim yapısında bozukluklar sergileyebilir.**

8) **Bilişsel becerilerdeki sınırlılıklardan kaynaklı olarak**

- **Sosyal becerilerde yetersizlik görülür.**

- **Sosyal kabullü olumsuz yönde etkileyebilecek problem davranışlar olabilir**

Not : **Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bir öğrencide**

- **Tüm bu özelliklerin bulunmalı şeklinde bir genelleme yapılamaz!**

2) Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Öğrenciler*** Otizm spektrum bozukluğu (OSB)**

* **Nörogelişimsel bir bozukluktur.**

* **Yaşamın erken dönemlerinde**

- **Sosyal iletişim ve etkileşimde güçlük yaşama**

- **Sınırlı yineleyici davranışlar sergileme gibi belirtilerle ortaya çıkar.**

“**Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**”nde (2021) **OSB**’ye dair

→ **Sosyal etkileşim, iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılık vurgulanır**

→ **Hafif, orta ve ağır düzeyde olmak üzere sınıflandırma yapılmıştır.**

* **Bu sınıflandırma OSB gereksinim duyduğu destek miktarını ifade etmektedir.**

OSB Olan Öğrencilerin Özellikleri:

- 1) Otizm, bir sosyal iletişim bozukluğudur.
  - 2) Sosyal etkileşimde göz kontağından kaçınırlar /Göz kenarlarından bakma
  - 3) Bu öğrenciler isimlerine tepki vermeyebilir /Diğer insanlara ilgisizlik
  - 4) Beden dilini kullanma ve anlama konusunda çeşitli sorunlar yaşayabilir.
  - 5) İnsanların düşünce ve duygularını anlama sorunu (zihin teorisinde sınırlılık)
  - 6) Oyun becerileri sınırlıdır. (Ama nesnelerle meşgul olabilirler.)
  - 7) Yönergeleri anlama ve takip etme gibi sınırlılıkları vardır.
    - Alıcı dil boyutunda → Güçlük yaşayabilme (Duygu – düşünce ifade etme)
    - İfade edici dil boyutunda da → Sınırlılıklar yaşayabilir.
  - 8) OSB olan öğrencilerin yaklaşık %20-30'u
    - Konuşmada gecikme yaşar ya da bu beceriyi edinemez!
  - 9) Soyut kavram algılama sorunu / Sosyal dili yorumlama (Alay - şaka) zorluk
  - 10) Birçoğu basmakalıp motor veya sözel davranışlar sergileyebilir. (Nesneleri döndürme- El çırpma - sallanma ...)
  - 11) Bazı nesnelerle aşırı derecede meşgul olabilir (Çok sınırlı ilgi alanları)
  - 12) Rutinlere ve aynılıklara aşırı bağlılık (Değişikliklerden rahatsızlık ...)
  - 13) Aşırı duyarlılık görülebilir. (Ses - dokunma - görsel uyarılardan rahatsızlık)
- Bu duyarlılık**
- OSB olan birçok birey için "Duygu bütünlüme bozukluğu"nun parçasıdır.
- 14) Görsel olarak sunulduğunda bilgileri daha kolay işleyebilirler.
- 15) Birbirlerinden oldukça farklı özellikler sergilerler (Heterojen bir gruptur.)

3) Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler**DSM-V'e göre (Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal El Kitabı)**

- * Nörolojimsel bir bozukluktur.
- Öğrenme güçlüğü/Okuma/Yazılı anlatım/Matematiksel → Güçlükler
- * Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler → Normal zekâya sahiptir. Ama
  - Beynin atipik işleyişinden kaynaklı bilgiyi işleme ve edinme biçimi farklıdır.
- * Heterojen bir grup olan öğrenme güçlüğü yaygın olarak
  - 1) Okuma bozukluğu (disleksi)
  - 2) Yazılı anlatım bozukluğu (disgrafi)
  - 3) Matematik bozukluğu (diskalkuli) olarak sınıflandırılır.

Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özellikleri

- 1) Öğrencinin yapabilecekleri ile yapabildikleri arasındaki farkın fazladır. (**)
- Normal bir zekâya sahiptir ama akademik alanlarda güçlükler yaşar.
- 2) Performanstaki değişkenlik fazladır.
  - Matematikte hızlı ve doğru iken X Okumada akranlarından ayrışabilir.
- 3) Disleksi(okuma bozukluğu) olanlar → Okumada ciddi problemler yaşarlar. (Harfleri tanıma, heceleme, doğru ve akıcı bir şekilde çözümlemede ...)
- 4) Okuduğunu anlamakta da zorlanırlar.
- 5) Bir kısmı harf - kelime yazmada ve imla - dil bilgisinde problem yaşayabilir.
- 6) Matematiksel kavramları, olguları anlamakta ve hesapta zorlanabilirler.
- 7) Akademik başarısızlıklar ile güdülenme problemleri yaşarlar.
  - Yaygın olarak "öğrenilmiş çaresizlik" yaşarlar:
    - Başarısızlıklarını → Kendilerindeki yetersizliğe
    - Başarılarını ise → Kendileri dışındaki faktörlere atfederler.
- 8) Birçok öğrenci dilin mekanik ve sosyal kullanımlarıyla ilgili sorun yaşar.
  - Mekanik olarak sözdizimi (gramer)- Semantik (kelime anlamları)
  - Fonoloji (kelimeleri bileşen seslerine ayırma - seslerle kelime oluşturma)
  - Pragmatik (Dilin sosyal kullanımı → Karşılıklı sohbet sorunu...)
- 9) Bazıları görsel ya da işitsel algı alanında güçlük yaşayabilir.
  - * Görsel algı (Yapboz, görsel şekilleri algılama , harfleri tersine çevirme...)
  - * İşitsel algı (Benzer seslerden oluşan iki kelimeyi ayırt etme...)

4) Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Öğrenciler

- * Dilin biçim, içerik ve kullanım bileşenlerinin bütünlleştirilmesi sırasında
- Bu bileşenlerin en az birinde ortaya çıkan sorunlar nedeniyle
- Öğrenciler "dil ve konuşma bozukluğu" tanısı alabilirler.

ASLHA'a göre (Amerika Konuşma, Dil ve Duyuma Birliği)

- * Sadece dil ya da konuşma alanında ya da her iki alanda da güçlük yaşanabilir
- * Başkalarının söylediğini anlamakta güçlük çekebilir. (alıcı dil bozukluğu)
- * Duygu ve düşünceyi ifadede sorun yaşayabilirler(ifade edici dil bozukluğu)
- Bir öğrenci hem alıcı hem de ifade edici dil bozukluğu yaşayabilir.
- * Konuşmada ses üretiminde ya da bazı sesleri söylemede zorlanabilir.
- Kekeleyebilir ya da konuşma ritmini ayarlamada sorun yaşayabilir.

5) İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler

- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2021) göre tanımı:**
- * İşitme engelli birey işitme duyarlılığının kısmi ya da tamamen yitirilmesinden kaynaklı → Özel eğitim ve destek eğitime ihtiyaç duyan bireydir.
  - * İşitme yetersizliğinin sınıflandırılmasında
    - İşitme kaybının derecesine
    - Kaybın ortaya çıktığı yaşa ve
    - Kaybın olduğu yere göre → Farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır
  - * İşitme kayıplarının şiddeti
    - Bireyin desibel (dB) cinsinden ölçülen sesi almasıyla belirlenir.

Tablo 1. İşitme Kaybı Dereceleri

İşitme Düzeyi	Kayıp	Sınıflandırma	Açıklama
0-15 dB		Normal	İletişim üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.
16-25 dB		Çok hafif	Gürültülü ortamlarda, kısık sesleri anlamakta güçlük yaşarlar.
26-40 dB		Hafif	Sessiz ortamlarda kısık ya da uzaktan gelen sesleri anlamakta güçlük yaşarlar. Sınıf içi tartışmaları takip etmede zorlanırlar.
41-55 dB		Orta	Karşılıklı konuşma sırasında sadece yakın mesafeden konuşulanlar.
56-70 dB		Orta-ağır	Yalnızca yüksek sesli, net konuşmalar duyulabilir ve grup durumları büyük zorluklar yaratır. Konuşma, belirgin şekilde bozulmuş olsa da anlaşılabilir.
71-90 dB		Ağır	Yüksek sesli olmadıkça konuşmalar duyulamaz, o durumda bile, birçok kelimeyi ayırt edemezler. Çevresel sesleri duyabilse bile anlamlandıramazlar. Konuşma hiçbir zaman anlaşılır değildir.
91 dB ve üzeri		Çok ağır	Karşılıklı konuşmaları duyamazlar. Ancak bazı yüksek çevresel sesleri duyulabilirler. Konuşmanın anlaşılır değildir ya da hiç gelişmemiş olabilir.

İşitme yetersizliği olan öğrencilerin özellikleri

- 1) Zihinsel problemleri yoktur! (Normal zekâ düzeyine sahiptirler.)
  - 2) İşitme kaybı → Genel bilişsel yeteneklerini etkilemez! Ancak (İyi duymadıkları için gelişimsel gecikmeler yaşayabilirler.)
  - 3) Okuma düzeyleri → İşiten akranlarından önemli ölçüde daha düşüktür.
  - 4) Ses bilgisel farkındalık ve konuşma seslerini kullanma yetenekleri sınırlı (Ses temelli okuma yazma öğretimine alternatif yöntemleri kullanılmalıdır.)
  - 5) Konuşulanları anlama ve kendi konuşmalarının anlaşılabilirliği → İşitme yetersizliğinin düzeyine bağlı olarak artıp azalabilir.
  - 6) İşitme yetersizliği yaygın olarak dil ve iletişim becerilerini olumsuz etkiler.
  - 7) Birçoğu işitme cihazıyla yardımcı eğitim faaliyetlerine katılabilmektedir.
- * Öğretmenler ve ebeveynler bu cihazların
  - İşitme kayıplı tüm problemleri → Çözmediğinin farkında olmalıdır.

6) Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler

- * Görme yetersizliği gözün yapısında oluşan zedelenmeye bağlı olarak
- Gözün görme işlevini gerçekleştirememesi durumudur.

- * Görme yetersizliği olanlar: Az gören ve kör olarak sınıflandırılabilir.

Az gören öğrenciler

Yardımcı araç ve çeşitli uyarlamayla görme potansiyellerini kullanabilirler.

Kör olan öğrenciler

Yardımcı araçlarla dahi okuyamazlar. (Dinleyerek ve dokunarak öğrenirler)

Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri

- 1) Kendi içlerinde oldukça heterojen bir gruptur.
  - 2) Öğrenme deneyimlerini dokunarak ve işiterek edinebilmektedir.
  - 3) Çevrelerinde hareket etme yeterlikleri sınırlı olabilir.
  - 4) Görme kaybı → Bilişsel gelişimi engelleyebilecek bir durumdur. (1940'lı ve 1950'li yıllarda tersi düşünülüyordu)
  - 5) Dil ve iletişim becerileri → Gören akranları ile benzer özellikler gösterir.
- Görme kaybı ya da bozukluğu günlük dili - iletişim becerilerini etkilemez!

2. Rehberlik ve Araştırma Merkezine Yönlendirme

- * Her öğrencinin birbirinden farklı öğrenme ve gelişim özellikleri vardır.
- * Öğretim programını takipte güçlük yaşayan öğrencilerin fark edilmesi → Değerlendirme sürecinin başlangıcıdır.
- * Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere nitelikli özel eğitim hizmeti sunulması için Öğrenci ilgileri-gereksinimleri ve eğitsel performansları → Ortaya konmalıdır.
- * Değerlendirme: Öğrenci hakkında bilgi toplama ve bir yargıya varma sürecidir.
- * Değerlendirme Yapma Amaçları ?
  - Tarama -Tanılama -Yerleştirme -BEP Geliştirme -İzlem

DEĞERLENDİRME SÜRECİ

- Öğretmenler RAM'a yönlendirmeden önce
- Öğrencinin performans düzeyine ilişkin değerlendirme yapar.

- * Değerlendirme süreci → İlk Belirleme aşamasıyla başlar.

İlk belirleme aşamasında öğretmenler

- Akademik - Sosyal-Duygusal - Motor ve Dil Becerileri bakımından
- Akranlarından **önemli ölçüde ayrılan** öğrencileri belirler.

* Öğretmenler, hemen **etiketleyici olmamalı!**

- Farklı özellikler sergileyebileceğini **unutmamalıdır.**

* Akranlarıyla arasındaki bu fark **Güçleştirme – Etkileme- Bozma** yönündeyse
→ **İlk belirleme** sürecinin başlatılması **gerekir.**

İlk belirleme süreci:

- * **Sınıf öğretmeni ile rehber öğretmenin iş birliği ile çalışmasını gerektirir.**
- * **Öğrenci performansı kabaca değerlendirilir.** (Yapabildikleri – Yapamadıkları)

Kaba değerlendirme süreci:

- * Çeşitli **informal değerlendirme** aracı (Gözlem, görüşme ve kontrol listeleri) ile
→ **Özel eğitim ihtiyacı** olduğundan şüphe edilen öğrenciler **belirlenebilir.**
- * **İlk belirleme öğretim döneminin başında ve kısa sürede** tamamlanmalıdır.

Gönderme öncesi süreç: (2. Aşama)

- * Hastanelere ve RAM'a yönlendirmeden önce
→ Öğretmen **eğitim ortamında çeşitli düzenlemeler yapmalı** ve
→ Öğrencinin **eğitim faaliyetlerine katılımını değerlendirmelidir**
- * Bu sürecin **yürütülmesindeki en önemli amaç**
- Daha yoğun bir eğitim gereksinimi olmayan öğrencilerin
→ **Gereksiz yere yönlendirilmesini ve etiketlemeyi önlemektir.**

Gönderme öncesi süreçte öğretmenlerin yapacağı iş ve işlemler (Üç basamak)

- 1) **Bilgi toplama**
- 2) **Müdahale programı hazırlama** ve
- 3) **Müdahale programını uygulama ve sonuçlarını değerlendirme**

1) Bilgi toplama:

- * Öğrencinin **Eğitsel faaliyetlere katılımını etkileyen faktörleri belirlenir.**
- Öğretmenler Hangi Bilgileri toplamalı?**
- * Öğrencinin doğumdan itibaren geçirdiği **hastalıklar, kazalar ....**
- * Ailesinin eğitim **düzeyi, olanakları, çocuk için kaygıları ...**
- * Okuldaki davranışlarıyla evdekilerin **kıyaslaması** ve ailenin **tepkileri**
- * Daha önceki eğitim ortamında **sergilediği performans**
- * Eğitim programında yer alan **kazanımlara ilişkin performansı** ve
(Gerekiyorsa bir önceki sınıf programında **kazanım performansı**)

2) Müdahale Programı Hazırlama:

- * Öğrenci hakkında toplanan tüm bu bilgiler **bu sürecin temelini oluşturur.**
- * Öğretmenler bu bilgilerle öğrenci için **müdahale programı hazırlar.**
-Müdahale programında **öğrenciye özgü uyarlamalara** olmalıdır.
- * **Öğretmenler Müdahale programını hazırlarken uyarlama yapabilirler.**
- a) Program hedeflerinde uyarlama:
- Öncelikle öğrencinin devam ettiği programın **neresinde olduğu bilinmeli!**
- b) Öğretimsel süreçlerde uyarlama:
- **Öğrenme sürecini kolaylaştırmaya** ya da **Daha etkili hâle getirmeye**
- c) Sınıf yönetiminde yapılacak uyarlamalar:
- Öğretmenler öğrencileri sınıf kuralları konusunda **bilgilendirmelidir.**
* **Sınıf kuralları ve pekiştirmeye** rağmen **davranış problemleri** varsa
- O zaman daha sistematik davranış değiştirme sistemleri uygulanır.
(Öğrencinin olumsuz davranışlarını → Görmekten gelmek gibi)
- d) Çevresel uyarlamalar:
* Sınıfın **fiziksel ve sosyal çevresindeki uyarlamalardır.**
(Sınıfın ısı, ışık, gürültü düzeyi, oturma düzeni ve uyaran miktarı gibi)

3) Müdahale Programını Uygulama ve Sonuçlarını Değerlendirme:

- * Müdahale programı **hazırlandıktan sonra uygulaması aşamasına** geçilir.
→ “Ne kadar süreyle bu müdahalenin uygulanacağı” önemlidir.
- * Müdahale programına
Yeterli zaman **ayırmadığında** → Uygun **olmayan** öğrenciyi **yönlendirilebilir.**
Aşırı zaman ayırdığında → **Daha yoğun desteği alması geciktirilmiş olur.**
→ Her iki durum da **gönderme öncesi süreci tehlikeye sokar.**
(Bu sürenin genellikle üç ile beş ay arasında sürmesi önerilmektedir.)
- * Müdahale programı uygulandıktan sonra
- Öğretmenler **öğrencideki gelişmeyi ve ilerlemeyi değerlendirir.**
- * **İlerleme**
Beklenen düzeyde ise → **Genel eğitim sınıfında** akranlarıyla **devam eder.**
Değil ise → **Ailesinin de onayıyla hastanelere ve RAM'a yönlendirilir.**

NOT: Gönderme öncesi süreçte özel eğitim ihtiyacı olduğundan şüphe edilen birçok öğrenci için → Yönlendirmeye gerek kalmamaktadır.

3. Eğitsel Değerlendirme, Tanılama Süreci ve Eğitim Ortamına Yerleştirme

- * **Gönderme öncesi süreçte düzenlemelere rağmen ilerleme görülmiyorsa**
→ “**Ayrıntılı değerlendirme**” için **gönderme süreci** başlatılır.
- * Gönderme kararını **tek sınıf öğretmeni veremez!** (Rehber öğretmen + aile)
- Onay ile → Öğrenci **hastanelere ve RAM'a** yönlendirilir.
- * Öğretmen **gönderme öncesi süreçte**
→ Uyguladığı **müdahale programının** içerik ve **gönderme raporu** hazırlar.
(Uzmanlara daha fazla bilgi + Öğrenci hakkında daha doğru kararlar)

Gönderme Raporunda Neler Olmalı?

1. **Öğrencinin** günlük gelişim alanları ve **bu alanlardaki performansı**
2. **Güçlük yaşadığı alanların** nerede, ne zaman ve hangi **etkinliklerde olduğu**
3. **Güçlük yaşadığı alanlara yapılan** uyarlamalar, **müdahaleler ve stratejiler**
4. **Müdahale prog.nun oluşturulması, uygulanması ve izlenmesindeki sorumlular**
5. **Başarılı ve başarısız olan müdahalelere ilişkin açıklamalar**

Tanılama süreci ilk olarak **tıbbi tanılama** ile başlar.

- * Öğrenme sürecindeki **geriliğinin bir yetersizlikle ilgisi incelenir. (doktorlar...)**
- Tıbbi tanı alındıktan sonra**
Öğrencinin özel eğitim hizmeti alma kararı (Alacaksa **ne tür eğitsel ihtiyaç**)
RAM'lardaki “**özel eğitim değerlendirme kurulu**” tarafından
“**Eğitsel değerlendirme ve tanılama**” yapılır.

- * Bu süreçte öğrencinin **tıbbi tanısına ilişkin veriler** kapsamlı değerlendirilir.
→ Değerlendirmede **çeşitli standart araçlar** kullanılır. Süreci sonunda
- Öğrencinin **desteğe ihtiyaç duyduğu alanlar** ortaya konur.
→ **Özel eğitim hizmetleri için uygun olup olmadığına karar verilir.**

Özel eğitim değerlendirme kurulu üyeleri?

- RAM **müdürü** (Görevlendirdiği bir **müdür yardımcısı**)
- RAM **özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı** - **Rehber öğretmen**
- **Özel eğitim öğretmeni** -Varsa bir **çocuk gelişimci** - Öğrencinin **ailesi** ...

İhtiyaç durumunda fizyoterapist- odyolog -psikolog- Dil konuşma terapisti
- Öğrenci **çıraklık ve yaygın eğitime** gidecekse **kurum temsilcisi** olabilir.

Öğrencinin özel eğitim hizmetlerine uygunluğuna karar verme ölçütleri

- 1) Tıbbi tanılama sonrasında **mutlaka bir yetersizlik tanısı** almış olması
- 2) Aldığı yetersizlik tanısının **eğitsel performansını olumsuz** etkilemesi
- 3) Eğitsel ihtiyaçlarını karşılamada **özel program** ya da **hizmetlere** ihtiyaç

Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci sonrasında

- “**Özel eğitim değerlendirme kurulu raporu**” düzenlenir.
- * **Gereksinimleri doğrultusunda yönlendirme ve yerleştirme süreci** başlatılır.

Ülkemizde iki farklı yerleştirme kararı verilebilir:

- 1) Öğrencinin **kaynaştırma/bütünleştirme** yoluyla **genel eğitim sınıfına**
  - 2) Benzer **yetersizliğe sahip** öğrencilerle **özel eğitim okulunda / sınıfına**
- **Her iki yerleştirme kararı** sonrasında da **BEP** hazırlanması gerekmektedir.

4. Destek Eğitim Modelleri

En az kısıtlayıcı ortamın net bir tanımı yoktur.

- Her öğrenci için farklı bir **yerleştirme seçeneği** anlamındadır.
- **Amaç** öğrencinin **Normal gelişim gösteren arkadaşlarından, evinden, ... az ayrılmasıdır.**

* Ancak **burada temel alınacak düşünce**

- Öğrencinin yaşamı **olabildiğince normal seyrinde devam etmeli**
- Eğitim fırsatları öğrencinin bireysel ihtiyaçlarıyla **uyumlu olmalı**
- Bireysel özgürlüğe **kesinlikle gerekli olan** fazla **müdahale edilmemeli**

Ülkemizde özel eğitim ihtiyacı olanları Yerleştirme Seçenekleri

(**En fazla kısıtlayıcı olandan → en az kısıtlayıcı olana doğru sıralanır**)

- 1) Yatılı özel eğitim okul ve kurumları
- 2) Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları
- 3) Özel eğitim sınıfı
- 4) Yarı zamanlı kaynaştırma/Büt.
- 5) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme

1) Yatılı özel eğitim okul ve kurumları:

- * **Tamamı özel eğitim ihtiyacı olanlar** (Gündüz → Eğitim Akşam → Barınma)

2) Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları:

- * **Tamamı özel eğitim ihtiyacı olanlar** (Eğitim dışında **normal hayata** devam)

* **Yatılı da gündüzlü de → (Özel eğitim)** ayrıştırılmış eğitim ortamlarıdır.

- Öğrencilerin tamamı **özel eğitim ihtiyacı olan** öğrencilerdir.
(**Özel çevre - Özel personel- Özel program ve materyaller...**)

Ayrıştırılmış eğitim ortamlarının sınırlılıkları:

- Öğrenciler **performansı iyi olan modeller** göremez!
- Öğretmenlerin öğrencilere dönük beklentileri **düşüktür.**
- Ayrıştırılmış eğitim ortamları **etiketlemeye neden** olmaktadır.
- Bu okul öğrencileri **toplumsal yaşama uyum sağlama** güçlük çeker.

3) Özel eğitim sınıfı:

- * Genel eğitim okulunda **özel eğitim öğrencilerinin topluca eğitim alması...**
- Özel eğitim sınıfları Neden Tercih Edilmektedir?**
- Özel eğitim okullarının **açılmasının maliyetli** olması
- Öğrencileri **yaşadığı çevreden uzaklaştırmama** ve
- **Kısmi de olsa normal gel. gösteren akranlarıyla bir arada olma imkânı** ...

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim:

- * Özel eğitim öğrencilerin **genel eğitim ortamında normal gel. gösterenlerle**
→ **Tam ya da yarı zamanlı olarak eğitimlerini sürdürmeleridir.**

“**Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü**” tarafından (2017)

- Çıkarılan “**Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Genelgesi**”’nde
→ İki kavram birbirinin yerine kullanılmakta (**Kaynaştırma / bütünleştirme**)
- Kapsayıcı eğitim de bu terimlerle aynı anlamdadır.**
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin yetersizliği olmayan **akranlarıyla birlikte** eğitim almasına: **Kaynaştırma** veya **bütünleştirme** ya da **kapsayıcı eğitim** denir.

4) Yarı zamanlı kaynaştırma / bütünleştirme

- * Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak
- Bazı dersleri → Özel eğitim sınıfında
- Bazı dersleri → Kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında almasıdır.

5) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme

- * Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin gerekli destek hizmetlerle beraber
- * Okuldaki sürenin tamamını normal gel.gös. akranlarıyla aynı sınıfta geçirir.
- * Her iki koşulda (yarı zaman-tam zamanlı) → Destek hizmetleri sağlanmalıdır.
- * Destek hiz. öğrenciye ailesine, öğretmenine ve okuldaki diğer personeledir.
- * Destek hizmetlerin sağlanmazsa → Kaynaştırma/bütünleştirme yoktur!

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları avantajları:

- 1) Özel gereksinimli öğrenciler uygun davranışları model alabilirler.
- 2) Toplumsal yaşama uyum sağlayabilmelerini kolaylaştırır.
- 3) Normal gelişim gösteren öğrencilerin de bireysel farklılıkları fark edebilir.
- 4) Bu aileler normal gel. gös. akranların aileleriyle ilişkiler geliştirebilir. Kendilerini toplumsal yapının bir parçası olarak görebilirler.
- 5) Normal gel. gös. ailelerde farklılıklara saygıda ve kabule artma görülür. Toplumsal yapıda bütünleştirmenin yaygınlaşmasına katkı sağlayabilir.

Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamaları Sınırlılıkları:

Özel ger. öğrencilerin aileleri çoğu zaman kendilerini dışlanmış hissedebilirler.

* Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarıya ulaşması

- Tüm okul çalışanlarının ve sınıf öğretmenlerinin
- Olumlu tutumları – Destekleri - Çeşitli çevresel düzenlemeleri
- Akranların bilgilendirilmesi ve velilerle iş birliği yapılması ...na bağlıdır.
- * Alanyazında(literatürde) kaynaştırma/bütünleştirme başarısını etkileyen → En önemli etkenlerin başında “öğretmenler” gelmektedir.

5. (BEP) Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama

- * Özel eğitim ihtiyacı olan her öğrenci için hazırlanmalıdır.
- Yerleştirildikleri eğitim ortamında BEP oluşturulması yasal bir zorunluluktur.
- * BEP Bireye özgü programdır.

- * BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) (MEB, 2021) 'de
- Özel eğitim ih. olan bireylerin - Takip ettikleri eğitim programı temel alınarak
- Gelişim özellikleri - Eğitsel gereks. ve performans düzeyleri doğrultusunda
- Hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren → Bireye özgü programdır. ”

- * BEP belirli anahtar özelliklere sahiptir:

BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden → Okullardaki “BEP geliştirme birimi” sorumludur.

BEP geliştirme birimi "nde Kimler Varır?

- (“Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”nin (2021) 47. maddesine göre)
- * “ Okul müdürü ya da Görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlığında
- Rehber öğretmen - Sınıf öğretmeni - Ders öğretmenleri -Velisi ve kendisi
- Gerekli durumlarda özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üye ve Mesleki eğitim kurumlarında meslek dersi alan öğretmeni de katılabilir.

BEP Geliştirme Biriminin Görevleri Nelerdir? (MEB, 2021)

- 1) BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme koordinasyonu sağlamak
- 2) BEP de değişiklik ve düzenlemeler yapmak (Öğrenci gelişimi gereksinimi)
- 3) BEP için ortam düzenlemesi-materyal hazırlama ve temini konusunda → Yöneticilere ve öğretmenlere öneriler sunmak
- 4) Okulda bulunan diğer birimlerle iş birliği ile çalışmak
- 5) Destek eğitim odasında öğrencilere ders ve haftalık program belirlemek
- 6) Tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerini belirlemek ve yönetime bildirmek
- 7) Özel eğitim sınıfına devam edenlerden yetersizliği olmayanları belirlemek → Akranlarıyla ders alabilecek öğrencileri ders saatlerini planlamak
- 8) Kullanılacak materyal, yöntem ve teknikleri belirlemek
- 9) Sınavlarda refakat edilmesi gereken öğrencileri belirlemek
- 10) Özel eğitim okullarında grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin Grup eğitimine hazırlanması için bire bir eğitim sürecinin kararını vermek
- 11) Velinin yazılı isteği doğrultusunda ilköğretim döneminde - Öğrencilerin bir kereye mahsus sınıf tekrarı yapmasına karar vermek

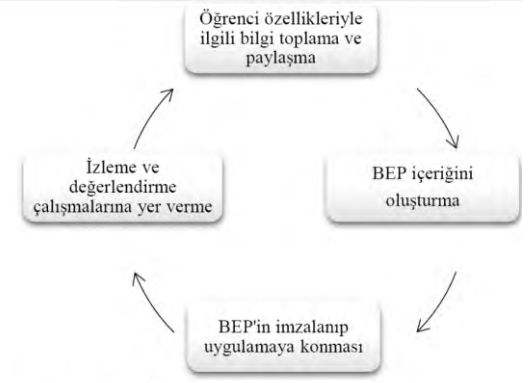
* BEP geliştirme süreci → Döngüsel bir yapıdadır:

- BEP geliştirme birimi öğrencinin gelişimsel özellikleri hakkında bilgi toplar.
- Topladıkları bilgileri birbiriyle paylaşarak öğrenci özelliklerini ortaya koyar.
- Öncelikli öğrenme gereksinimlerini belirler
- Performans düzeyini tanımlar ve buna uygun hedefler geliştirir.
- Hedeflere ulaşmak için öğrenciye sunulacak hizmetleri
- Kimler tarafından, nerede, ne zaman ve ne sıklıkla sunulacağını ve
- Değerlendirmede kullanılacak yöntem ve ölçütleri belirleyerek
- BEP içeriğini oluşturur.

Bu içerik → BEP geliştirme biriminin tüm üyeler tarafından imzalanır ve → Öğrenci için planlanan hizmetler ya da destekler uygulamaya konur. → Süreç içerisinde izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilerek → Öğrencinin ilerlemesi raporlaştırılır ve aile bu konuda bilgilendirilir.

Yıllık hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek amacıyla → BEP yılda bir kez mutlaka gözden geçirilir.

- Öğrenci hedeflerde beklenen düzeyde bir ilerleme göstermiyorsa ya da
- Bu hedefler planlanandan daha önce gerçekleşmişse
- Yılımı doldurması beklenmeden de BEP tekrar gözden geçirilebilir.
- Öğrenci yeniden değerlendirilerek yeni bir BEP oluşturulabilir.

Şekil 3. BEP'in Hazırlanma Süreci

BEP içeriğinde yer alması gereken temel öğeler Nelerdir?

- a) Öğrencinin demografik özelliklerinin tanımı
- b) Öğrencinin eğitsel performans düzeyinin tanımı
- c) Uzun dönemli ya da yıllık hedefler
- d) Kısa dönemli hedefler
- e) Öğretim yöntemleri ve materyaller
- f) Amaçlara ulaşmak için gerekli olan zamanın başlama ve bitiş tarihleri
- g) Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri
- h) Ek hizmetler

a) Öğrencinin Demografik Özelliklerinin Tanımlanması

Öğrenci ve ebeveyn adı soyadı, Öğrenci doğum tarihi, okulu, ... yetersizlik türü

b) Öğrencinin Eğitsel Performans Düzeyinin Tanımlanması

Öğrencinin yapabildikleri ile yapamadıkları birlikte ifade edilir.(güçlü ve zayıf)

Performans Düzeyinin Tanımlanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Bu düzeyi → Geçmişteki ya da gelecekteki değil, **şimdiki** performansdır.

- * Performans düzeyinin tanımı, değerlendirme sonuçlarına göre oluşturulur.
- Bu değerlendirme araçları formal ya da informal olabilir.

Formal değerlendirme araçları → Standart testler

Informal değerlendirme araçları → Görüşme, gözlem, kontrol listeleri, ölçüt bağımlı testler, hata analizi, tepki analizi ve yazılı sınavlar ...

- Performans düzeyi ifadesi öğrencinin gereksinimleri ile bağlantılıdır.
- Uzun dönemli ve kısa dönemli hedeflere ilişkin ipuçları içermelidir.
- Uzun dönemli ve kısa dönemli hedefler oluşturabilmek için
- Perf. düzeyinin ölçülebilir ve gözlenebilir şekilde ifade edilmelidir.
- Bilir, tanıy ifadeler → Gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlar değildir!
- Okur, söyler gibi ifadeler → gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlardır.

c) Uzun dönemli ya da yıllık hedefler

- * Uzun dönemli hedefler öğrencinin bir yıl ya da akademik dönem içerisinde
- Makul düzeyde kazanabileceği davranışlardır.

Uzun dönemli hedefleri belirlenmesinde Nelere Dikkat Edilmelidir?

- 1) Öğrencinin performans düzeyine
- 2) Yetersizliğin derecesine
- 3) Geçmiş öğrenme deneyimleri ve öğrenme hızına
- 4) Çevresinin ve ailesinin özelliklerine
- 5) Sınıf öğretmenine sağlanan destek hizmetlerine
- 6) Öğrenciye sağlanacak destek hizmetlere ...

- * Uzun dönemli hedeflerin belirlenmesinde
- Hedeflerin öğrenci için “öncelikli” olması önemlidir.

<p>Öncelikli beceriler Nelerdir?</p> <p>** Seçilen öncelikli beceriler uzun dönemli hedef ifadelerine dönüştürülürken → Gözlenebilir ve ölçülebilir bir şekilde oluşturulmalıdır.</p>
<p>d) Kısa dönemli hedefler</p> <p>* Performans düzeyi ile uzun dönemli hedefleri arasındaki ara basamaklardır.</p> <p>* Ara basamaklar belirlenirken</p> <p>- Konu/beceriler mantıksal sıralamayla kolaydan zora doğru basamaklandırılır.</p> <p>- Daha sonra bu basamaklar kısa dönemli hedefler hâline dönüştürülür.</p>
<p>Kısa Dönemli Hedef İfadelerinde 4 (Dört) Temel Öge:</p> <p>1) Birey 2) Ölçüt 3) Koşul 4) Davranış</p>
<p>1) Birey:</p> <p>* Hedef ifadeleri → Öğrenciden beklenen davranışları yansıtmalıdır.</p> <p>→ Öğretmen kendisine dönük hedef koymaz → Hedefler Öğrenciye dönüktür.</p>
<p>2) Ölçüt:</p> <p>Hedef davranışı kazanıp kazanmadığına karar vermede kullanılan bir standart..</p> <p>- Bu standart - Zaman sınırı - Doğru tepki sayısı - Doğru tepki yüzdesi olabilir.</p>
<p>3) Davranış:</p> <p>Öğrenciden beklenen eylemlerin açık bir şekilde ifade edilmiş hâlidir.</p> <p>- Davranış ögesinin gözlenebilir ve ölçülebilir olması çok önemlidir.</p>
<p>4) Koşul:</p> <p>Hedef davranışın hangi koşulda nerede, ne zaman ve nasıl sergilenmesi gerektiği...</p> <p>- Koşul ifadeleri yönerge, talep, destek ya da materyal başlıklarında çeşitlenir.</p> <p>Talebe(yönerge) ilişkin koşul: “Kerem istendiğinde 1’den 20’ye kadar sayar.”</p> <p>Materyale ilişkin koşul: “Kerem video izleyerek tişörtünü yardımsız katlar.”</p>
<p>e) Öğretim yöntemleri ve materyaller</p> <p>BEP’te kısa dönemli hedeflerin yanı sıra bu hedeflere ulaşmayı kolaylaştıracak</p> <p>→ Öğretim yöntemleri ve materyaller de belirlenir.</p> <p>- Hem hedefin özelliklerine hem de öğrenci özelliklerine dikkat edilmelidir.</p>
<p>f) Hedefler için ayrılan zamanın başlama ve bitiş tarihleri</p> <p>Hizmetlerin başlayacağı zaman ile bu hizmetlerin sıklığı ve devam etme süresi</p> <p>→ BEP hazırlanması sürecinde planlanmalıdır.</p>
<p>g) Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri</p> <p>* BEP hazırlanma sürecinde BEP’te yer alan hedeflere ulaşıp ulaşmadığı, değerlendirme yöntemleri ve başarı ölçütleri belirlenmelidir.</p> <p>* Öğrencinin performans düzeyini belirlemede kullanılan</p> <p>- Gözlem, görüşme, kontrol listeleri gibi informal araçlar kullanılabilir.</p>
<p>h) Ek hizmetler</p> <p>* Ek hizmetler öğrencinin uzun dönemli hedeflere ulaşmasını kolaylaştırır.</p> <p>Özel eğitim-ile ilgili hizmetler - tamamlayıcı destekler başlıklarında ele alınabilir:</p>
<p>Özel eğitim : Genellikle özel eğitim öğretmeni tarafından sunulur.</p> <p>- Öğrencinin eğitsel ihtiyaçlarını karşılamaya dönük olarak tasarlanmıştır.</p> <p>İlgili hizmetler: Öğrencinin eğitsel gereksinimleriyle bağlantılıdır. Ancak Özel eğitim dışında fizyoterapi, dil konuşma terapisi-psik. danışma hizmetleridir.</p> <p>Tamamlayıcı destekler ve hizmetler:</p> <p>* Öğrencinin devam eden eğitim programına katılımını artıran hizmetlerdir.</p> <p>(Öğretmenin yaptığı uyarlamalar - Sınıf içi düzenlemeler - Yardımcı teknoloji)</p> <p>BEP geliştirme birimi BEP içeriğine, öğrencinin ihtiyaç duyduğu ek hizmetleri, bu hizmetlerin nerede, ne zaman, ... verileceği bilgisini eklemelidir.</p>
<p>BEP Sürecinin Etkili Bir Şekilde Yürütülmesi İçin Neler Yapılabilir?</p>
<p>a) Öğrencinin performans düzeyi doğru bir şekilde belirlenmelidir.</p> <p>b) Mutlaka izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilmelidir.</p> <p>c) BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme süreci → Ekip işidir.</p> <p>- Sorumluluklar ekibin birbiriyle iş birliği yapması ve bilgi paylaşımıdır.</p> <p>ç) Aile BEP geliştirme biriminin ayrılmaz bir parçasıdır.</p> <p>d) Öğretmene ve öğrenciye sağlanan destek hizmetler</p> <p>- BEP sürecinin işleyişinin niteliğini artırır.</p>
<p>6. Öğretimin Bireyselleştirilmesi ve Öğretim Uyarlamaları</p>
<p>* Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin → Üst düzeyde öğrenebilmesi</p> <p>→ Öğrenme ihtiyaçlarının ve bireysel özelliklerine bağlıdır.</p> <p>(Öğrenciye özgü uyarlama ve öğretimin bireyselleştirilmesiyle mümkündür.)</p>
<p>Öğretimin bireyselleştirilmesi : Bir sınıftaki tüm öğrencilerin</p> <p>Hedeflenen davranışları kazanmaları için yapılabilecek uyarlamalardır.</p> <p>Öğretim uyarlamaları:</p> <p>* Hızı ve kapasitesi bakımından akranlarına göre farklılık gösteren öğrencilerin</p> <p>→ Kendi hızlarında öğrenmeleri ve faaliyetlere üst düzeyde katılımları içindir.</p>
<p>Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Önemi</p>
<p>* Sınıflarda öğrenci profili tek tip değildir! (Bireysel farklılıklar ...)</p> <p>* Özel eğitim okullarında ve kaynaştırma/bütünleştirme sınıflarında</p> <p>→ Çok sayıda özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci bulunmakta</p> <p>→ Diğer öğrencilerden daha fazla desteğe ihtiyaç duymaktadır.</p> <p>* Üst düzeyde öğrenebilmeleri öğrenciye özgü uyarlamalarla olabilir.</p> <p>(Öğretimlerin bireyselleştirilmesiyle mümkün olabilir.)</p>

<p>Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Ortaya Çıkış Gerekçeleri</p>
<p>* Öğrencilere üst düzeyde öğretimler gerçekleştirebilmek için:</p> <p>→ Öğrencilerin başarılı olduğu öğrenme biçimlerinin farkında olmak</p> <p>→ Öğretilcek içerikleri buna uygun bir biçimde sunmak gerekir.</p> <p>* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere öğretim yapan öğretmenler</p> <p>- Öğretim yaklaşımlarını gözden geçirmeli ve gerekli uyarlamaları yapmalıdır.</p>
<p>Öğretimin Bireyselleştirilmesinde ve Öğretim Uygulamalarında Temel Uygulama İlkeleri</p>
<p>1) Tüm öğrenciler öğrenebilir ve öğretmenler öğretebilirler.</p> <p>2) Her öğrencinin eğitimden en yüksek düzeyde faydalanma hakkı vardır.</p> <p>3) Her öğrencinin gelişimi takip edilmeli ve ilerledikçe ödüllendirilmeli</p> <p>4) Her öğrencinin ortak, farklı ve bireysel gereksinimleri vardır.</p>
<p>* Öğretim bireyselleştirilirken bazı değişkenler göz önünde bulundurulur:</p> <p>- Öğrencilerin ilgileri - Öğrenme profilleri - Hazırlanmışlıkları</p> <p>→ Süreç ve ürün üzerinde uyarlamalar yapılır.</p>
<p>Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Kapsamı</p> <p>* Öğretimin bireyselleştirilmesi</p> <p>Öğrenmede etkili tüm faktörlerin öğrenci özelliklerine göre düzenlenmesidir.</p> <p>→ BEP’in parçası olan düzenlemeleri ve değişiklikleri içerir.</p>
<p>Öğretimini Öğrencilere Göre Uyarlamada Düzenlemeler Nelerdir?</p> <p>a) Fiziksel düzenlemeler d) Öğretimsel düzenlemeler</p> <p>b) Süreçe yönelik düzenlemeler e) İşleyişle ilgili düzenlemeler</p> <p>c) Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler</p>
<p>a) Fiziksel düzenlemeler</p> <p>* Uygun öğrenme ortamının oluşturulmasına yönelik düzenlemelerdir.</p> <p>* Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için yapılacak fiziksel düzenlemeler:</p> <p>1) Sınıfın genel fiziki yapısı 2) Araç-gereç düzenlenmesi 3) Ulaşılabilirlik</p>
<p>1) Sınıf ortamının genel fiziki yapısı: Sınıftaki ısı, ışık ve gürültü miktarı ...</p> <p>2) Sınıf ortamındaki araç-gereçlerin düzenlenmesi:</p> <p>- Sınıfta bulunan sıra, masa, sandalye, yazı tahtası, akıllı tahta, kitaplık ...</p> <p>3) Ulaşılabilirlik: a) Fiziksel olarak çevrenin b) Programların ulaşılabilirliği</p>
<p>a) Fiziksel çevrenin ulaşılabilirliği: Özel eğitim öğrenci ortamlarında</p> <p>→ Onları sınırlandıracak her türlü engel ortamdan kaldırılmalıdır.</p> <p>b) Programların ulaşılabilirliği: Ulaşılabilirlik sınıf ortamında</p> <p>→ Gerektiğinde öğrencilerin yerini değiştirmekle sağlanabilirken</p> <p>→ Gerektiğinde sınıfta bulunan eşyaların yeri değiştirilebilir.</p> <p>-----</p> <p>- Bu düzenlemelerde öğrenciler bilgilendirilmeli ve fikirleri alınmalıdır.</p> <p>(Görmeye yetersizliği olanlar - tekerlekli sandalyeliler ... sıkıntı yaşayabilir.)</p>
<p>b) Süreçe yönelik düzenlemeler</p> <p>* Sınıfın işleyişiyle ilgili düzenlemeleri içerir.</p> <p>→ Okulun ve öğrencilerin karşılıklı beklentilerini belirlemeyle ilgilidir.</p> <p>Öğretmenler:</p> <p>* Eğitim-öğretim başında Öğrenci beklentilerini planlamalı</p> <p>→ Eğitim-öğretim sürecine yönelik planlarını öğrencilere açıkça belirtmeli.</p> <p>(Genel ilkeleri belirleme - Sınıf kurallarını tanımlama - Sınıf rutinleri oluşturma)</p> <p>→ Sınıfın işleyişi ile ilgili düzenlemeler planlanır ve öğrencilere aktarılır.</p>
<p>Öğrencilerin de ilgili düzenlemelerle ilgili fikri alınabilir. (Uzlaşma sağlanır)</p> <p>→ O zaman sürecin başında alınan kararlar süreç boyunca uygulanabilir.</p>
<p>Genel ilkeler:</p> <p>a) Öğrencilerden yapması istenen davranışları</p> <p>b) Yöneticilerle öğretmenlerin davranış biçimlerini içerir:</p> <p>- Tüm öğrencilere eşit davranmak, saygılı olmak...</p> <p>* Bireylerden beklenen rol, sorumluluk ve görevleri bilmesi</p> <p>→ Onları bu olumlu davranışları yapmaya yönlendirir. Bu sebeple:</p> <p>* Eğitim öğretim başında genel ilkeler → Açık ve net bir şekilde verilmelidir.</p>
<p>Sınıf kuralları: Öğrencilerin yapması istenen davranışlardır.</p> <p>* Öğrencilerin bu kurallara uyması öğretimlerin etkili olmasının ön koşuludur.</p> <p>* Kuralları oluştururken → Öğrencilerin de sürece dâhil edilmesi önemlidir.</p>
<p>Sınıf kuralları oluştururken dikkat edilmesi gereken kriterler Nelerdir?</p> <p>1) Sınıf kuralları 7 (yedi) maddeyi aşmamalıdır. (Hatırlanması zor olabilir.)</p> <p>2) Kurallar belirlenirken öğrenciler sürece dâhil edilmelidir.</p> <p>3) Kurallar olabildiğince kısa ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmelidir.</p> <p>4) Belirlendikten sonra her kural açıklanmalı ve öğretimi yapılmalıdır.</p> <p>5) Kural ihlalinde ne olacağı açık bir şekilde ifade edilmelidir.</p> <p>6) Kurallar olumlu ifadelerle oluşturulmalıdır.</p> <p>7) Sınıfa yeni öğrenciler katılırsa kurallar yeniden gözden geçirilmelidir.</p> <p>8) Kurallara yönelik ipucu niteliğinde hatırlatıcılar kullanılmalıdır.</p>
<p>Sınıf rutinleri öğrencilerin sınıfa girmeleriyle birlikte</p> <p>Ders materyallerini ve sınıfta bulunan eşyaları kullanma, derse başlama, ödevlerini teslim etme, ders esnasında dersi dinleme, söz hakkı alma, ...</p>

c) Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler

- * Sınıf iklimi bir sınıfın sosyal ve psikolojik özellikleri ile ilgilidir.
- * Olumlu sınıf iklimi oluşturmada **öğretmen**
  - Her öğrenciyi önemli olduğunu hissettirmeli
  - Ders dışı konularda da **sohbet etmeli** ve
  - Öğrencilerin **bireysel özelliklerine saygı duymalıdır**.

d) Öğretimsel düzenlemeler

- * Öğretimsel düzenlemeler 2 (iki) başlık altında incelenebilir:
  - 1) Öğretim yöntemlerinin uyarlanması
  - 2) Öğrenci gruplarının oluşturulması

1) Öğretim yöntemlerinin uyarlanması

- * Öğretilmek istenen bilgi ve becerileri **öğrencilere kazandırmak için**
  - Öğrenci gereksinimlerine göre **farklı öğretim yöntemleri** kullanılmalıdır.
- * Uygun yonteme karar verirken önemli olan sorular:
  - A) Hangi **Konu** B) Hangi **Öğrenciye** C) Hangi **Yöntemle** Daha Kolay Öğretilir? "

2) Öğrenci grupları oluşturma

- * Öğretmenler **bireysel özelliklerine göre gruplara ayırarak** öğretim yapar.
- * **Öğrenci grupları** farklı şekillerde oluşturulabilir:
  - Performans düzeylerine - Öğrenme hızlarına - Öğrenme tarzlarına göre
  - Bazen de benzer ya da zıt özelliklerdeki öğrenciler bir araya getirilerek...
  - Diğer bir gruplama ise öğretmenin kullandığı **öğretim yöntemin e göre**
- * Gruplara ayrılan öğrencilere
  - **Büyük grup, küçük grup** ya da **bireysel** olarak öğretim yapılır.

Büyük grup eğitimi: Yaygın olarak kullanılan bir türdür.

- Gruptaki tüm öğrencilerle **aynı hedefler** üzerine öğretim yapılır.
- Avantajı:** Az sayıda öğretmen **çok sayıda öğrenciye** öğretim yapabilir.
- Özel eğitim ihtiyacı olanların diğer öğrencilerden ayrıştırılmaması...

Küçük grup eğitimi: Güçlük yaşayan öğrenciler (özel eğitim) için tercih edilir.

- Benzer performans düzeyine sahip öğrenciler **dâhil edilebileceği gibi**
- Farklı performans düzeyine sahip öğrenciler de **katılabilir**.
- * Küçük gruplar genellikle 2(iki) ile 6(altı) arasında öğrenciden **oluşturulur**.

Bireysel öğretim: Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere **bire bir yapılır**.

- Avantajı:** Doğrudan **öğrencinin eksik olduğu** bilgi ve becerilere **odaklanılır**.
- * Bireysel öğretim **tek bir öğretmen ile gerçekleştirilebileceği** gibi
- Ek olarak **yardımcı bir öğretmenle** de **gerçekleştirilebilir**.

e) İşleyişle ilgili düzenlemeler

- * Öğretimlerin okul çapında öğrenci gereksinimlerine uygun olarak
- **Bireyselleştirilmesine yönelik** temel **uyarlamaları** içerir.

* Hangi alanlara yönelik uyarlamalar yapılabilir?

- 1) Yönetici ve öğretmen sorumluluklarında uyarlama
- 2) Zamanda uyarlama ve düzenleme
- 3) Ödevlerde uy.
- 4) Sınavlarda uyarlama

1) Yönetici ve öğretmen sorumluluklarında uyarlama

- * **Yöneticiler** okul çapında yapılacak uyarlamalarla ilgili **zemin hazırlar**.
  - Öğretmenleri **teşvik eder**.
  - Uyarlamalarda **öğretmen- aileler** arasında **köprü** görevini yapar.
  - Uyarlamalar için ihtiyaç olan **araç-gereçleri temin eder**.
  - Fiziksel çevreyi **düzenler**.
- * **Öğretmenler** konumları itibarıyla
  - Öğrenci **özelliklerini** ve **ihtiyaçlarını** analiz etmede **baş rolü üstlenirler**.
  - Öğretmen yapılacak uyarlamaları **belirler** ve **bunları uygular**.
  - **Zamanı, ödevleri** ve **sınavları** öğrenci özelliklerine göre **uyarlar** ve
  - **Düzenleme** görevi de öğretmenlere aittir.

2) Zamanda uyarlama ve düzenleme

- * Her öğrencinin **öğrenme** ve **bilgiyi işleme** hızı **aynı değildir!**
  - Zamanda farklı şekillerde **uyarlamalar yapılabilir**:
- a) Öğretim hızına yönelik b) Öğrencilerin dikkat sürelerine göre

3) Ödevlerde uyarlama

- * Öğretimin **bireyselleştirilmesi** sadece **öğretmenle ilgili değildir?**
  - Öğrenciden **beklenen görev** ve **sorumluluklarda da uyarlama yapılır**.
- * Öğretmenler **her öğrenciye aynı ödevi** vermek yerine
  - Öğrenci **ihtiyaçları doğrultusunda** ödev içeriklerini **değiştirmelidir**.
  - Her ödev aynı zorluk ve uzunlukta **olmamalıdır**.

4) Sınavlarda uyarlama

- * Sınavların **süresinde** ve **türünde** uyarlamalar yapılabilir.
  - Sınav soruları **performans düzeylerine uygun zorlukta** hazırlanmalıdır.
- * Sınav **süresi** özel eğitim öğrencileri için daha uzun tutulabilir.
- * Sınav **türünde** en uygun olanın seçilmesi gerekir.

Özel Yetenek Kavramı ve Türkiye'de Özel Yeteneklilerin Eğitimi**1. Özel Yeteneğin Tanımı ve Özel Yetenek Kuramları****Özel Yetenek Nedir?**

- * **Üstün zekâ** ve **üstün yetenek** kavramları şeklinde karşımıza çıkmaktadır.
- Bu bir kavram karmaşası **değil** → **Alanın zenginliğine işaret eder**.
- * **Türkiye** 'de 2013 yılından bu yana "**özel yetenek**" kavramına karar verilmiştir.

* Özel yetenek kavramının tanımı MEB (2013) tarafından yayınlanan "Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı" nda

→ "Özel yetenekli birey zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya özel akademik alanlarda yaşatlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir." şeklinde yapılmıştır.

- * Geçmişte bugüne **özel yetenek kavramına ilişkin tanımlar** incelendiğinde Tekilden → Çok boyutlu bir bakış açısına doğru **değişim görülmüştür**.

TERMAN 19. yüzyılda

Üstün zekâlılara → **Standart zekâ ölçeklerinde ilk %1 'lik dilime girenler** demiş
Üstün zekâyı → **Zekâ testi** puanıyla ilişkilendirmiştir.

MARLAND RAPORU'nda (20. Yüzyılda)

Üstün zekânın → **Birden fazla alanda görülebileceği** vurgulanmıştır.
(Genel zihinsel alan, özel akademik alan, yaratıcı-üretken alan ....)
* Bu alanlardan **en az birinde olağanüstü potansiyel yeteneğe** sahip olanlar
→ **Üstün zekâlı** olarak tanımlanmışlardır.

21. yüzyılda yine birden fazla alana odaklanıldığı görülmektedir.

- * Bugün "**özel yetenek**" olarak adlandırılan kavram
  - Bilimsel gelişmeler - Bilim insanlarının farklı bakış açıları .... gibi
  - **Pek çok değişken nedeniyle** ileride **farklı bir etiketle** de adlandırılabilir.

Öne Çıkan Özel Yetenek Kuramları

* **Yüksek zekâ düzeyi** - hızlı düşünme- problem çözme yeteneği - belli bir spor dalında yetenek - bir enstrümanı çok iyi çalabilme - başarılı bir liderlik bir hastalığa çare bulma- sınavlarda üstün başarılar elde etme ....

* Özel Yetenekle İlgili Çalışmalar Nelerden Etkilenir?

- Ele alındığı disiplinden - Bilim insanından- Çalışılan zamandan- Toplumdan

1)Üçlü Halka Kuramı: RENZULLİ (1978) tarafından ortaya kondu.

- * Özel yetenek bazı bileşenlerden **oluşturur**:
  - A) Ortalama Üstü Yetenek B) Yaratıcılık C) Motivasyon
- Bireyde bu bileşenlerin biri **eksik olursa** → **Özel yetenek ortaya çıkamaz!**

a) Ortalama üstü yetenek: Genel veya özel yetenek şeklinde olabilir.

- * **Sözel** veya **sayısal muhakeme** → Genel yetenek
- * **Yabancı dil** veya **istatistik** gibi spesifik alanlar → **Özel yetenekler**

b) Yaratıcılık bileşeni: Akıcı, esnek, özgün, merakla yeniliklere açık olma ...**c) Motivasyon** → Kişinin çalıştığı alana tutkuyla bağlanması, odaklanabilmesi**2)Beşgen Kuramı: STERNBERG ve ZHANG (1995) tarafından ortaya kondu.**

- Özel yeteneğin ortaya çıkması için bazı ölçütlerden **bahseder**.
- **Özel yetenekli olarak tanımlamak için** Şu 5 (beş) ölçüt **karşılanmalıdır**:
  1. Mükemmellik
  2. Nadirlik
  3. Kanıt
  4. Üretkenlik
  5. Değer

1.Mükemmellik kriteri: Bir ya da birkaç alanda **olağanüstü performans** ...**2.Nadirlik kriteri:** Bireydeki **mükemmellik düzeyinin az rastlanır olması**...**3.Kanıt kriteri:** Zekânın testlerle ya da somut durumlarla **ispatlanması**...**4.Üretkenlik kriteri:** Bir alanda **ürün ortaya koymayı** ve bir kereden fazla **tekrar****5.Değer kriteri:** Özel yeteneğin toplum tarafından **değerli bulunması** gerekir.**3) Bulanık Kuram:** Bulanık Kuram → **Tam netleşmemiş** bir yapıdan bahseder.

- * **SAK (2021)** tarafından ortaya kondu.
  - Kurama göre **özel yetenek** sınırları olmayan **bulutsu bir yapıdadır**.
- * Kuramda **yetenek gelişimi sürecinde**
  - Hem **bileşenlere** hem de **gelişime değinilmiştir**:
- * Kuramın **ana bileşenleri** → 1) **Yatkınlık** 2) **Uyarıcı koşul** 3) **Etkileşim**

1) Yatkınlık: Özel yeteneğin ortaya çıkması için eşit derecede önemli olan Zihinsel yatkınlıklar da ve Zihinsel olmayan yatkınlıklar da **gereklidir**.
(Bellek ve muhakeme) (İlgi ve benlik)

→ Ancak bu yatkınlıkların **sayıları** ve **büyüklikleri** belli **değildir!**

→ **Özel yetenek oluşumu için** mutlaka uyarıcı çevreyle **etkileşime** girmelidir.

2) Uyarıcı koşul bileşenine → Nesneler, toplum, çevre örnek verilebilir.

* Bir **yatkınlık** çeşitli ve **çok fazla uyarıcı** tarafından uyarılabilir.

Uyarılma kişisel bir deneyimdir.

Biri için **uyarıcı faktör** → Başka biri için **gerekli** veya **yeterli** olmayabilir!

Bazen de **bir uyarının rolünü** → Başka bir uyararı **gerçekleştirebilir**.

3) Etkileşim bileşeni:

Kuramda **diğer bileşenlerin** birbiriyle olan ilişkilerine **dikkat çeker**.
→ **Özel yeteneğin oluşumunda** **bireysel yatkınlıklar** ve **çevresel değişkenler** Kendi içerisinde birbiriyle **etkileşime girmelidir**.

4) Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı

- * **GAGNE** "Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı" nı ortaya koydu.
- * **Üstün zekâ** ve **üstün yetenek** kavram. ayrı ayrı tanımlanabileceğini **iddia eder**.
- * Kuramda **üstün zekânın üstün yeteneğe** dönüştüğü ve
"Süreçte **öğrenme-uygulama, katalizörler** ve **şans** boyutları da **rol alır**." der.
- * **Üstün zekâ** doğuştan **var olan Mental** ve **fiziksel alanlara** ait yeteneklerdir.
Mental alanlar → Bilişsel, yaratıcı, algısal ve sosyal becerileri **ifade eder**.
Fiziksel alan → Spor ve müzik gibi alanlarda **görülen becerileri içerir**.
- * **Üstün yetenek** ise doğuştan var olan **üstün zekânın**
→ **Sistematik bir eğitim** ve **öğrenme süreci** ile yeteneğe dönüşmüş **hâlidir**.

4) Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı (DEVAM)

- * Bu süreçte **çeşitli katalizörler** etkili olur.
- * Kuramda **katalizörler içsel ve çevresel olarak ele alınmıştır.**
- İçsel katalizörler:** Motivasyonel değişkenleri ve kişilik özelliklerini ifade eder.
- Çevresel katalizörler:** Uygun eğitim olanakları, aile, ...gibi **değişkenleri içerir.**
- * Üstün zekânın **üstün yeteneğe** dönüşüm sürecinde katalizörlerden başka **etkili olan diğer boyutlar** → **Öğrenme-uygulama** ve **şans** boyutlarıdır.

2. Özel Yeteneklilerin Özellikleri**Özel yeteneklilerin karakteristik özellikleri:**

Bazı kaynaklarda → **Gelişim alanlarına göre**
Bazı kaynaklarda → **Yaş gruplarına göre sınıflara ayrılmıştır.**

- * Gelişim dönemleri açısından:
→ **Bilişsel gelişimleri ve dil gelişimleri** genellikle **birbiriyle ilişkili görülür.**

Bu alanlarda **öne çıkan karakteristik özellikler:** Uzun dikkat süresi - Güçlü bellek - Çabuk öğrenme ve öğrendiğini transfer - Erken dil gelişimi ...

- * **Fiziksel gelişimle ilgili özelliklerde:** Birbirine zıt özelliklere rastlanabilir:
Özel yetenekliler bazı kaynaklarda → **Çok sağlıklı** bazıları → **Çelimsiz**

* Özel yeteneklilerin **sosyal duygusal alandaki** karakteristik özellikleri:

AYAS ve **KİRİŞÇİ** (2017) tarafından

1) Gelişmiş mizah 2) Sosyal duyarlılık 3) Mükemmeliyetçilik olarak sıralanır.

Sosyal duygusal gelişim alanı da **farklı kaynaklarda farklı bakış açıları** vardır:

- **Özel yetenekliler**
- Bir bakış açısına göre → Sosyal-duygusal açıdan **güçlüdür**
- Bir bakış açısına göre → **Hassastır**

Özel yetenekli çocuklarda görülen dikkat çekici özellikler:

- 1) Akranlarına göre **erken ve ileri düzeyde dil gelişimi**
  - 2) Genellikle **erken okuma ve okumayı kendiliğinden öğrenme**
  - 3) Asenkronize gelişim gösterme
  - 4) Empati, sorumluluk gibi özelliklerde **erken gelişim gösterme**
  - 5) Duygusal açıdan **hassas olma**
  - 6) Liderlik eğilimi gösterme
  - 7) Meraklı olma, çok soru sorma
  - 8) Yaşından ileri düzeyde mizah yeteneği olması
  - 9) Mantık, muhakeme gibi becerilerde **erken ve hızlı gelişim gösterme**
  - 10) Mükemmeliyetçilik eğilimi gösterme
  - 11) Sosyal, toplumsal olaylara, evrensel değerlere karşı **duyarlı olma**
  - 12) Geniş hayal gücü ve yaratıcılık gösterme
  - 13) Geniş ilgi alanına **sahip olma** ve bazı konulara **derin ilgiye olma**
- *** **Bu özelliklerin hepsi her özel yetenekli bireyde görülmeyebilir!**

- * Özel yeteneklileri
→ **Normal gelişim gösteren akranlarından ayıran özellikler olduğu kadar**
→ Kendi içlerinde **birbirinden farklı kulan özellikleri de vardır.**
- * Özel yetenekliler grubunun içinde **farklı olan ikinci gruplar vardır.**
→ Bu bireylere **"iki kere özeller"** adı verilebilir.

İki kere özel Bireyler:

- 1) **Savantlar:** **En az bir alanda** → **Normalüstü yeteneğe** sahiptir.
- 2) **Williams sendromu** olanlar: * **Savant** kişiler gibidir.
* Ancak onların aksine → **Oldukça sosyaldirler**
- 3) **Özel öğrenme güçlüğü olan özel yetenekliler:**
- 4) **Deha çocuklar:** Çocuk yaşta **yetişkin performansı** gösteren çocuklardır.

3. Özel Yeteneklilerin Tanınması

Tanımlama: Özel eğitimde **normalden farklı olan bireylerin** özelliklerini
→ **Sistematiik biçimde** belirleme sürecidir.

- * **Bireyin güçlü ve zayıf yönlerini** belirleyip **ihtiyaçlarını** ortaya çıkarmaktır.
- * Özel yeteneği **tanılamak için**
→ Sadece **zekâ puanını ölçme** anlayışı da **değişmeye** mecbur kalmıştır.

CLARK (1997) bu konuda **özel yeteneğin tanınmasında**
→ Çok boyutlu ve aşamalı bir **süreç önermiştir:**

* Özel yeteneklilerin tanımlama sürecinde izlenecek ana adımlar:

- 1) Özel yetenek potansiyeli taşıyan öğrencileri **tanılamaya** aday **gösterebilmek**
- 2) Bir tarama aşamasından **geçirmek**
- 3) Daha detaylı bir **ölçmeye** almak ve
- 4) Bireyle ilgili **karar vermek** şeklinde özetlenebilir.

1) Aday gösterme aşaması

- * Öğrencinin **özel yetenek tanısına** henüz aday olduğu **aşamadır.**
- * Aday göstermede **kendisi, akranları, ailesi, öğretmenleri rol alabilirler.**
→ Bu aşamada özellikle **öğretmenlere önemli roller düşmektedir.**
- **Öğretmen** aday göstermede → **Daha nesneldir ve öğrenciyi iyi tanır.**
- **Kendisi** → **Aday girişimci olma** konusunda **yetersiz kalabilir.**
- **Akran** aday göstermesi → **Yetersiz kalabilir. Tek başına yarıltıcı olabilir.**
- **Ailelilerin** aday göstermeleri → **Kısmen yanlış olabilir.**

* Bazı **aday gösterme formları** öğretmenler için **yararlı olabilir.**

DAĞLIOĞLU (1995) "**öğretmen gözlem formu**"nu geliştirdi.

→ **2. ve 5. sınıf aralığındaki özel yetenekliler** belirlenmektedir.

→ **Öğretmen** her bir madde için **öğrencide gözlemlediği sıklık düzeyini** işaretler

	Bazen	Sık Sık	Daima
1 Yaşıtlarına göre alışılmış sözcükleri yerinde kullanabilir.			
2 Çok sayıda yeni ve özgün fikir ortaya koyabilir.			
3 Yaşının ötesinde kavrama yeteneği gösterir.			
4 Düşüncelerini, fikirlerini yaşıtlarına göre daha akıcı bir dille ifade edebilir.			

Şekil 1: Öğretmen gözlem formundan örnek maddeler

2) Tarama aşamasında

- * Aday gösterilenlerin **tamamı bireysel olarak değerlendirmiyorsak**
→ Bu sayıyı azaltmak için **grup ölççekleriyle eleme gerçekleştirilir.**
(Grup zekâ testleri- Başarı testleri)
- * **Eğer** böyle bir sınırlılık yoksa **tüm öğrenciler aday gösterilmiş gibi**
→ Tarama aşaması **hepsine de uygulanabilir.**

3) Bireysel ölçme-değerlendirme aşaması

→ **Bireysel zekâ testlerinin uygulandığı aşamadır.**

En Çok Bilinenen Bireysel Zekâ Testleri Nelerdir?

ASIS (Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği)

SB (Stanford-Binet Zekâ Testi)

WCZÖ (Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği)

Bireysel zekâ testi:

- **Akademik becerilerin** ölçüldüğü **tanılama sürecinde** tercih edilebilir.
- * **Ancak yabancı dil yetenek programı öğrenci arıyorsa dil becerileri** ölçülür.
→ Bunun için **o alandaki ilgili araçlar** tercih edilmelidir.
(Yaratıcılık testi, ürün dosyası, yetenek sınavı ...)

4) Karar verme aşamasında

- * Bu ana kadar elde edilen veriler **bilimsel kurallara uygun şekilde birleştirilir.**
→ Bir ekip tarafından **bireyin özel yetenekli olup olmadığına karar verilir.**
- * **Bir zekâ testi raporu** zekâ puanı açısından → **Kolaylıkla yorumlanabilir.**
- Ancak **tanılama sürecinde** → **Farklı araçlardan da yararlanılabilir.**
- * **Pek çok özel yetenek kuramında**
- **Azim, motivasyon** gibi → **Kişilik özellikleri** ve
- **Yaratıcılık** gibi → **Zekâyla ilişkili ancak farklı boyutlar da yer almaktadır.**
- * **Tanılamada yaratıcı bir ürün değerlendirme, grup çalışmalarındaki liderlik becerileri, problem çözmeye odaklanma** gibi **pek çok özelliğe bakılıyor olabilir.**
- * **Bu sebeple özel yetenek tanısı** → Bir ekip tarafından (dikkatlice) **verilmelidir.**

Özel Yeteneklilerin Tanınmasında

- * Özel yeteneklilerin tanınması sürecinde
- **Çocuğun kendisi, ailesi, akranları, öğretmenleri, özel eğitim uzmanları** gibi
→ **Pek çok paydaş rol alabilir.**
- * **Paydaşlar:** **Tanımlama sürecinde hata yapmamaya, programla uyumlu ve güvenilir araçlar kullanmaya, alana özgü değerlendirmelere, tanımlama zamanına ve zorluk düzeyine dikkat etmelidir.**
- * **Tanımlamanın** özellikle ölçme kısmında daha çok **alan uzmanları rol alsın da**
→ **Sürecin tamamında öğretmenlerin** önemi büyüktür.

Öğretmenler Özel Yetenekli Bir Öğrencinin Tanınmasında Nelere Dikkat Etmelidir?

- 1) Öğrenciler **eğitim öğretim etkinlikleri süresince dikkatli gözlemlemelidir.**
- 2) Bazı özel yetenek programları **belli dönemlerde tanımlama yapar.**
Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) → Tanılama yapan yetenek programıdır.
- 3) Özel yetenek potansiyelleri **keşfedilmesinde alan uzman fikirleri değerlidir.**
- **ÜYEP** (Üstün Yetenekliler Eğitim Programı) (**Matematik ve fen alanında**)
- 4) Özel yetenek potansiyeli olan bazı öğrenciler **arka planda kalabilir.**
- 5) **Tanımlama sırasında "İki kere özel"** öğrenciler **belirlenmelidir.**
- **Özel öğrenme güçlüğü** → **Dil alanındaki yetenek potansiyelini** gizleyebilir
- **Özel yetenek potansiyeli** → **Öğrenme güçlüğünü** gizleyebilir
→ **Öğretmenler** her öğrencinin → **Güçlü ve zayıf yönlerini gözlemlemelidir.**

4. Özel Yeteneklilerin Eğitimleri

- * **Özel yeteneklilerin** eğitsel ihtiyaçlarını da **farklıdır.**
→ **Normal öğretim programında, öğretim yöntemlerinde ve ortamlarında**
→ **Farklılaştırmalar** gereklidir. (Normal gelişimli öğrenciler de **etkili olabilir.**

Farklılaştırma → **Farklı boyutlarda** yapılabilir:

- **Kazanımlara** aynı veya başka bir disiplinden **eklemeler yapılması,**
- **Üst sınıflardan kazanımlar çekilmesi,**
- **Öğrenciler etkinliğinde "U" düzeniyle veya "kümelele" oturmaları...**
- **Dersle ilgili bir gezi veya dersle bir konuk davet edilmesi**
- **Yazılı teslim edecekleri ürünlerini afiş veya poster şeklinde hazırlamaları...**

Özel yeteneklilerle **gerçekleştirilen eğitsel uygulamalar:**

1) **Gruplama** 2) **Zenginleştirme** 3) **Hızlandırma** başlıklarında toplanır.

→ **Mentorluk** uygulaması **özel yeteneklilerin** eğitim stratejileri kapsamındadır.

1) Gruplama: (Özel Yetenekliler)
* Özel yetenekli öğrencilere grup hâlinde eğitim verilmektedir.
- Gruplar: Tamamen özel yeteneklilerden de farklı düzeylerden de oluşabilir.
- Gruplama zamanı: Bütün okul zamanında da belli zamanlarda da yapılabilir.
DAVİS ve RİMM (1998)
Gruplama türleri: T.Z : Tam Zamanlı Y.Z : Tam Zamanlı
1. T.Z homojen sınıflar 2. T.Z karma sınıflar 3. Y.Z ya da geçici
1. Tam zamanlı homojen sınıflar
- Özel okullar örnektir (Ayrı tanımlama süreci, öğretim prog. ve değerlendirme)
2. Tam zamanlı karma sınıflar
- Özel yetenekliler grubu örnektir (Normal öğrencilerle birleştirilmiş)
3. Yarı zamanlı ya da geçici gruplamalar (Destek eğitim odaları örnektir.)
* Gruplama türlerinin bazıları:
- Okul içinde, okul sonrasında veya okullar arasında uygulanabilir.
* Öğretmenlerin sınıfta yararlanabileceği gruplama türlerine:
- Farklı yetenek gruplamaları örnek olarak verilebilir:
1. Sınıf içi benzer yetenek grupları:
* Benzer yetenek profiline sahip öğrenciler → Aynı gruplara yerleştirilirler.
2. Sınıf içi karışık yetenek grupları: (Yaygın olarak kullanılır)
* Yetenek düzeylerine bakılmaksızın tercihe /isteğe göre birkaç kişilik grup
3. Sınıf içi çok düzeyli gruplar:
* Bir tür sınıf içi karışık yetenek grubudur.
* Öğrenciler belirli düzeylere ayrılır:
- Her bir gruba bir üst düzey- ortalama ve düşük performanslı atanır.

2) Zenginleştirme (Özel Yetenekliler)
* Zenginleştirme → En sık tercih edilen farklılaştırma stratejisidir.
* Öğretim programını ve eğitim olanaklarını çeşitlendirmek ve
→ Eğitim öğretim sürecini normalin ötesine taşımaktır.
* Zenginleştirme türlerine
-İçerik transferi -Müfredat daraltma- Bağımsız çalışma -Öğrenme merkezleri
Saha gezileri ve okul sonrası programlar örnek olabilir.
Öğretmenlerin sınıfta yararlanabilecekleri zenginleştirme türleri:
- İçerik zenginleştirme (Yeni ders konularıyla)
- Süreç zenginleştirme (Yeni teknik ve yaklaşımlarla)
- Ürün zenginleştirme (Farklı türde çıktılarla)

3) Hızlandırma (Özel Yetenekliler)
* Eğitim programının normal süresinden daha önce tamamlanmasıdır.
* Özellikle akademik anlamda oldukça etkilidir.
* Öğrencinin özelliğine göre seçilebileceği türleri vardır:
Okula erken başlama- sınıf atlama - üstten ders alma- sınavla ders geçme ...

Hızlandırma, zenginleştirme, gruplama yaparken Nelere Dikkat Etmeli?
1) Farklılaştırma planlı olmalı (Gelişigüzel etkinlik yığını olmamalı)
2) Farklılaştırmada öğrencilerin düzeyi, ilgi ve yetenek alanları belirlenmelidir.
3) Farklı dersler → Ortak temalar altında ele alınmalı ve
→ Disiplinlerarası bağlantılar kurulmalıdır.
4) Çalışmalarını gerçek dinleyicilere sunma fırsatı verilmeli (Motive etme)
- Dönütler alması ve hedef kitleyle buluşması önemlidir.

4) Türkiye'de Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Kurumlar
* Türkiye'de özel yeteneklilere eğitim veren kurumların çıkışı 1960' lardadır.
* Türdeş sınıf denemesi şeklinde başlatılan çalışmalar → Kısa sürdü.
* 1990' lı yıllardan itibaren yeniden eğitim kurumları açılmaya başlanmıştır.
* Günümüzde özel yeteneklilere yönelik eğitim veren kurumlar:
a) Okullardaki programlar b) Okul sonrası programlar
a) Okul boyutunda: Genel olarak lise düzeyinde eğitim verilmektedir.
İlkokul ve ortaokul düzeyinde ise destek eğitim odalarının sayısı artmakta...
b) Okul sonrası programlar:
-Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) - Bazı özel yetenek programları ve
- Üniversiteler bünyesinde yürütülen programlar ...

Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okullar
* Bu kurumlara okullar veya okul bünyesindeki sınıflar olarak bakılabilir.
* Özel yetenekliler için açılan destek eğitim odalarında
- özel yetenek tanısı almış öğrenciler bazı derslerde eğitim alırlar.
- Bu eğitimin gelişigüzel değil öğrenci düzeyine ve ihtiyaçlarına uygundur.
* Bu sınıfların öğretmenleri özel yeteneklilerin özelliklerini ve
- Öğretimin farklılaştırılması → konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
* Özel yetenekliler özgü eğitim veren okullar → Akla fen liseleri gelir.
* Fen liselerinin açılmasında matematik ve fen bilimleri dallarında
→ Özel yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.
→ Fen liselerinin ilk hali yetenek gruplamasına harika bir örnektir.
* Sosyal bilimler liseleri ile güzel sanatlar ve spor liseleri de
→ Alana özgü ağırlıklı eğitim veren kurumlardır.
* Ancak özel yeteneklilere eğitim veren kurumların zayıf yönleri de vardır:

- Yetenek sınavlarının genel merkez sınavlarından sonra yapılması
- Merkezi sınavlarda başarısız olan öğrencilerin spor liselerine yönelmesine ve
→Eğitim niteliğinin azaltılmasına sebep olmaktadır.
* Konservatuvarlar da özel yeteneklilere eğitim veren okullara iyi örnektir.
Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okul Sonrası Programlar
* Özel yetenekli öğrenciler kendi okullarına devam ederken
-Okul sonrası saatlerde → Yeteneklerine uygun programlara katılabilirler.
* Türkiye'de 1992 yılında üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için MEB
Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde
- Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Şubesine bağlı olarak
→ BİLSEM (Bilim ve Sanat Merkezleri) kurulmuştur.
BİLSEM modeli → Okul sonrası uygulamalara iyi bir örnektir.
BİLSEM Modeli : Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki
- Özel yetenekli öğrencileri (Normal eğitimden sonra) eğiterek
- Potansiyellerini geliştirmek amacıyla geliştirilmiştir.
BİLSEM'lerde öğrenciler
Yetenek alanlarına (resim, müzik ve genel zihinsel yetenek) göre
- Gruplara ayrılmakta ve ağırlıklı proje odaklı çalışmalar yapmaktadırlar.
BİLSEM'deki ilgili öğretmen
-Kişiliği - Tecrübesi - Vizyonu - İstekliliği
→Oradaki eğitim çitasını çok yukarılara çıkarabilirken
→Bu durumun öğretmen özelinde kalması ise bir sınırlılıktır.
* Üniversite tabanlı programlar → Okul sonrası uygulamalara örnektir.
- Anadolu -Hacettepe - Ege -İnönü - Karabük ve -Bülent Ecevit üniversiteleri
→ Bu alanda uygulama ve araştırma merkezleri kurulmuştur.
* Bunların ilk ve en aktif olanı → ÜYEP' tir.
ÜYEP (Üstün Yetenekliler Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi)
* Bu merkez 2007'de Anadolu Üniversitesi bünyesinde
→ Bir birim olarak hizmete başlamış ve 2014'de merkez hâlini almıştır.

5. Özel Yeteneklilerin Öğretmenleri
* Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri de özel yetenekli olmalı mıdır?
DAĞLIOĞLU'na göre özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri
- Etkili sınıfortamı oluşturmali - Nitelikli sorular sorma ve yüksek düzey
düşünme seviyesini artırmalı - Yaratıcılığı cesaretlendirmelidir.
Bu Temel Üzerine Bu Öğretmenlerde Beklenen Özellikler Neler Olmalıdır?
1) Öğrencinin görevlerini onun düzeyine ve hızına uygun vermemelidir.
2) Ödevlerde tekrarlara ve alıştırmalara ağırlık vermemelidir.
3) Farklı öğrenme ve öğretme teknikleri, malzeme ve araç-gereç kullanmalıdır.
4) Tartışma, proje ve drama çalışmalarına önem verilmelidir.
5) Analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarını içeren çalışmalar yapmalıdır.
6) Grupla olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem vermemelidir.
7) Öğrencileri zaman zaman liderliklerini geliştirmeye teşvik etmelidir.
8) Başarılarını çocuğun kendi performansı içerisinde değerlendirmelidir.
9) Öğrencinin anne ve babalarla sürekli iş birliği içerisinde olmalıdır.
10) Akademik konuların dışında gelişmesini desteklemelidir.
11) Çocuğun başarılarını mutlaka ödüllendirmelidir.

CLARK öğrencilerin yaratıcılığını teşvik eden öğretmenler başta kendileri
yaratıcı bir kişi modeli oluşturmaları.
* Özel yeteneklilerin öğretmenleri için pek çok uzman öğrencilerde
→ Yaratıcılığın geliştirilmesini desteklemelerinin önemini vurgular:
(Ataman - Clark - Cropley ve Urban, Koshy, Tuğrul ...)
* Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri için
* Beklenen özelliklerden biri de → Alan uzmanlığıdır.
* Öğretmenlerin de özel yetenekli olmasına gerek yoktur!
* Ancak bu çocuklarla çalışacak kişilerin farklılaştırma yapması için
→ Alanına hâkim olması gereklidir. (İstekli ve araştırmacı olmalıdır.)
* Özel yetenekli çocukların akrabalarından farklı özellikleri olmakla birlikte
- Kendi içlerinde de bireyselleşen öğrenme özellikleri olabilir.
* Günümüz çocuklarının teknoloji içinde büyüdüğü düşünülürse
- Bu öğretmenlerin teknolojik gelişmelere ilgisi olumlu katkı sağlayabilir.

Türkiye'de Özel Yeteneklilerle Çalışan Öğretmenlerin Yetiştirilmesi
* Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yetişme süreci
→ Lisans ve lisansüstü eğitimle meslek hayatı içerisindeki eğitimler
şeklinde.
* 2015-2016 öğretim yılı itibarıyla → "Özel Eğitim Öğretmenliği" olarak
→ Tek bir lisans programı şeklinde ÖSYM kılavuzunda yer almaktadır.

Özetle özel yeteneklilerle çalışacak öğretmenlerin yetişmesinde
- Lisans ve lisansüstü düzeydeki dersler ve
- Hizmet içi eğitimler → Faydalı olmaktadır.

MODÜL 3 KONU SONU